

Európai Unió

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE SZOLGÁLTATÁSI ÚT TÉRKÉPE

Készült:

a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat megbízásából
„Szabolcs-Szatmár-Bereg megye felzárkózás-politikai együttműködési programjának
megvalósítása” című

EFOP-1.6.3-17-2017-00010 azonosító számú projektjének keretében

aktualizálva
2020. december
15.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Európai Unió

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE SZOLGÁLTATÁSI ÚT TÉRKÉPE

**A Szolgáltatási Út Térkép elkészítésében és
aktualizálásában közreműködő szakértők:**

Rusinné Dr. Fedor Anita

Dr. Batári Henrietta

Csekk János

Gáll-Májér Angéla

Takács Eszter

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	1
Elnöki bevezető	4
1. Szolgáltatási Út Térkép illeszkedése	6
2. Felzárkózás folyamata és a helyi esélyegyenlőségi program	10
3. Bevezető, cél meghatározása	12
I. Módszertan bemutatása	12
II. Adatgyűjtés	12
III. Mintavételi eljárás	13
IV. Többlépcsős, rétegzett mintavétel	13
4. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye rövid bemutatása	17
I. A megye általános jellemzői	17
II. A megye demográfiai jellemzői	19
III. Gazdasági aktivitás	23
IV. Iskolázottság	24
BAKTALÓRÁNTHÁZAI JÁRÁS	28
I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai	34
II. A kérdőíves megkérdezés eredményei	41
III. Összegzés	45
IV. Szolgáltatási hiánytérkép	46
CSENGERI JÁRÁS	47
I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai	55
II. A kérdőíves megkérdezés eredményei	59
III. Összegzés	64
IV. Szolgáltatási hiánytérkép	65
FEHÉRGYARMATI JÁRÁS	66
I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai	73
II. A kérdőíves megkérdezés eredményei	78
III. Összegzés	82
IV. Szolgáltatási hiánytérkép	84
IBRÁNYI JÁRÁS	85
I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai	91
II. A kérdőíves megkérdezés eredményei	96
III. Összegzés	100
IV. Szolgáltatási hiánytérkép	102
KEMECSEI JÁRÁS	103
I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai	108

II. A kérdőíves megkérdezés eredményei	112
III. Összegzés	116
IV. Szolgáltatási hiánytérkép	118
KISVÁRDAI JÁRÁS	119
I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai	126
II. A kérdőíves megkérdezés eredményei	132
III. Összegzés	136
IV. Szolgáltatási hiánytérkép	138
MÁTÉSZALKAI JÁRÁS	139
I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai	146
II. A kérdőíves megkérdezés eredményei	152
III. Összegzés	156
IV. Szolgáltatási hiánytérkép	158
NAGYKÁLLÓI JÁRÁS	159
I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai	165
II. A kérdőíves megkérdezés eredményei	169
III. Összegzés	174
IV. Szolgáltatási hiánytérkép	175
NYÍRBÁTORI JÁRÁS	176
I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai	181
II. A kérdőíves megkérdezés eredményei	187
III. Összegzés	190
IV. Szolgáltatási hiánytérkép	192
NYÍREGYHÁZI JÁRÁS	193
I. A Járási Esélyegyenlőségi Program kivonata	201
II. A kérdőíves megkérdezés eredményei	202
III. Összegzés	206
IV. Szolgáltatási hiánytérkép	208
TISZAVASVÁRI JÁRÁS	209
I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai	215
II. A kérdőíves megkérdezés eredményei	219
III. Összegzés	224
IV. Szolgáltatási hiánytérkép	225
VÁSÁROSNAMÉNYI JÁRÁS	226
I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai	231
II. A kérdőíves megkérdezés eredményei	235
III. Összegzés	239

II. A kérdőíves megkérdezés eredményei	112
III. Összegzés	116
IV. Szolgáltatási hiánytérkép	118
KISVÁRDAI JÁRÁS	119
I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai	126
II. A kérdőíves megkérdezés eredményei	132
III. Összegzés	136
IV. Szolgáltatási hiánytérkép	138
MÁTÉSZALKAI JÁRÁS	139
I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai	146
II. A kérdőíves megkérdezés eredményei	152
III. Összegzés	156
IV. Szolgáltatási hiánytérkép	158
NAGYKÁLLÓI JÁRÁS	159
I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai	165
II. A kérdőíves megkérdezés eredményei	169
III. Összegzés	174
IV. Szolgáltatási hiánytérkép	175
NYÍRBÁTORI JÁRÁS	176
I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai	181
II. A kérdőíves megkérdezés eredményei	187
III. Összegzés	190
IV. Szolgáltatási hiánytérkép	192
NYÍREGYHÁZI JÁRÁS	193
I. A Járési Esélyegyenlőségi Program kivonata	201
II. A kérdőíves megkérdezés eredményei	202
III. Összegzés	206
IV. Szolgáltatási hiánytérkép	208
TISZAVASVÁRI JÁRÁS	209
I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai	215
II. A kérdőíves megkérdezés eredményei	219
III. Összegzés	224
IV. Szolgáltatási hiánytérkép	225
VÁSÁROSNAMÉNYI JÁRÁS	226
I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai	231
II. A kérdőíves megkérdezés eredményei	235
III. Összegzés	239

IV. Szolgáltatási hiánytérkép.....	241
ZÁHONYI JÁRÁS.....	242
I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai	247
II. A kérdőíves megkérdezés eredményei	252
III. Összegzés	256
IV. Szolgáltatási hiánytérkép.....	258
A HIÁNYOS SZOLGÁLTATÁSOK MEGYEI SZINTŰ BEMUTATÁSA.....	259
I. A kérdőívek megyére vonatkoztatott eredményei	259
II. A tematikus munkacsoport ülések szakértői által megfogalmazott problémák összesítése	262
Összegzés	264
SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE SZOLGÁLTATÁSI HIÁNYTÉRKÉPE	267
Felhasznált irodalom, adatforrás.....	268
Jegyzékek	270

Elnöki bevezető

A társadalmi felzárkózás feladata napjaink egyik legnagyobb kihívása Magyarország számára, amelyben megyénk Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kiemelten érintett. A felzárkózás kérdése és annak megoldása elengedhetetlen mind a gazdasági fejlődés, mind a társadalmi feszültségek kezelése és megoldása érdekében.

Harminc évvel a rendszerváltás után, számos felzárkózási programkísérlet, megoldási javaslat után napjainkra egyértelművé vált, hogy a felzárkózás problémájának a megoldásához komplex látásmód, komplex eszközrendszer és egységes fogalomrendszer szükséges. Szemléletmód és életmód váltások és változások nem történnek egyik napról a másikra. Eredményekhez és a pozitív változásokhoz az egyének, családok és közösségek akarata és ereje mellett rengeteg külső segítségre van szükség.

Az EFOP-1.6.3-17-2017-00010 azonosító számú „Szabolcs-Szatmár-Bereg megye felzárkózás-politikai együttműködési programjának megvalósítása” című projekt az Emberi Erőforrások Minisztériuma EU Fejlesztések Végrehajtásáért Felelős Helyettes Államtitkárság döntése alapján 75 000 000 Ft támogatásban részesült. A projekt 2018. január 1. napja és 2021. március 31. napja között kerül megvalósításra.

A projektben a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat konzorciumi partnere a Társadalmi Esélyteremtési Főigazgatóság (TEF).

A projekt célja egy megyei szintű koordinációs és konzultációs rendszer kialakításának elindítása, annak érdekében hogy a felzárkózás-politika törekvései megyei szinten is megjelenjenek, rendszeressé váljanak és ezáltal esélyteremtő módon hassanak vissza lakosság életére.

A Szolgáltatási Út Térkép középpontjában a megyében meglévő szolgáltatások lakossághoz való elérésének vizsgálata áll, különös tekintettel a helyi szinten hiányzó szolgáltatásokra. A meglévő szolgáltatások lakossághoz történő elérésének beazonosítására Helyi Esélyegyenlőségi Programok, a Járási Esélyteremtő Programterv, a munkacsoport és a Fórum ülések, továbbá a rendelkezésre álló megyei statisztikai adatok elemzése alapján kerül sor.

A vizsgálatot a projekt célcsoportjai tekintetében végeztük, melyek a következők:

- mélyszegénységben élők, különös tekintettel a romákra
- gyermekek
- idősek
- fogyatékkal élők
- nők.

A projekt végtermékeként két dokumentum készül el a Fórum közreműködésével, felhasználva a szakmai műhelyek és tematikus ülések anyagait: a Szolgáltatási Út Térkép és a Megyei Esélyteremtő Paktum.

A Megyei Esélyteremtő Paktum a Szolgáltatási Út Térképre reflektálva, az abban felmerülő szolgáltatási hiányok tekintetében nyújt megoldási javaslatokat.

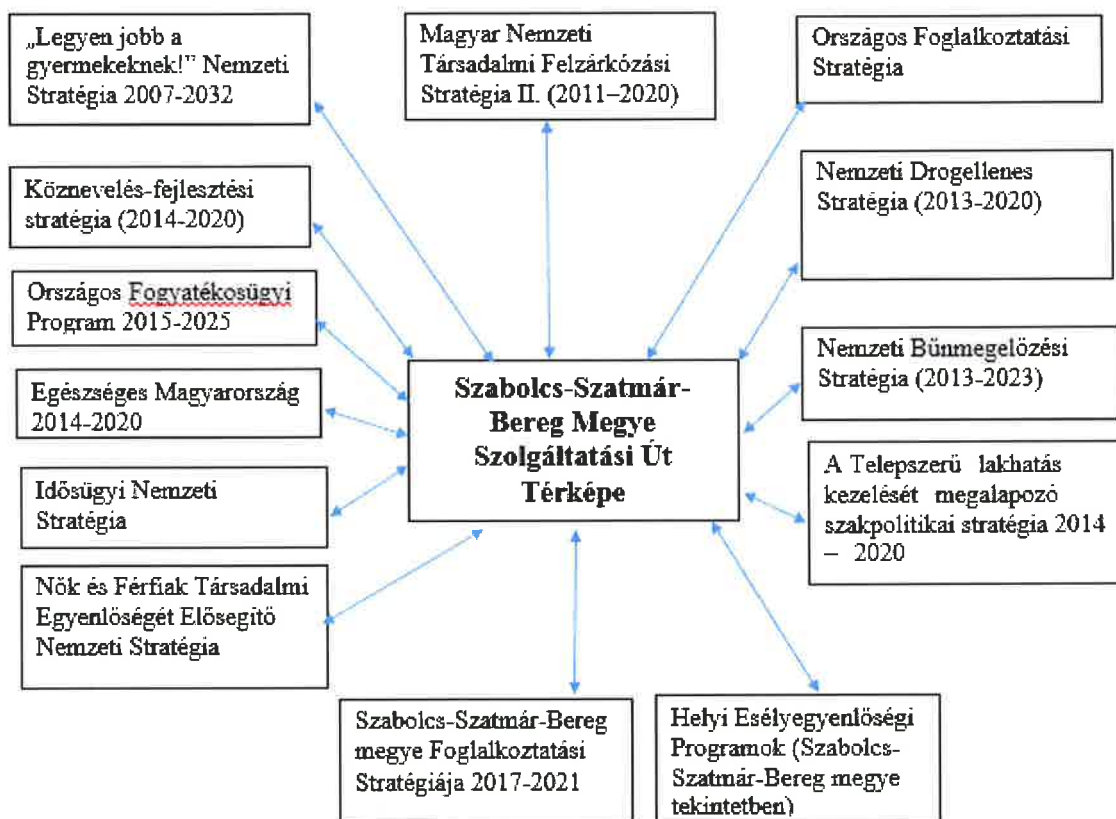
A program megvalósítása során a felzárkózás-politika terén szerzett tapasztalatának köszönhetően a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat alkalmas lehet arra, hogy a

felzárkózási projekteket a jövőben összefogja, koordinálja, segítve és erősítve a hálózatosodás folyamatát és a jövőbeli megyei felzárkózás-politikai célok elérését. A megyei önkormányzat, függetlenül az intézményrendszeről, a felmerülő problémákat kívülről tudja monitoringozni. Az önkormányzat által végzett koordinációs munka célja a tapasztalatok, a jövőbeli tervek, elképzelések megosztása a felzárkózás terén. Így megelőzhetőek lehetnek a megyében megvalósuló felzárkózással kapcsolatos projektek, programok közötti átfedések annak érdekében, hogy a felzárkózás-politikai törekvések ne egymással párhuzamosan, hanem egymást erősítve, támogatva valósulhassanak meg. Ennek legjobb eszköze a kommunikáció, a tudáscsere, a tájékoztatás. A létrejött Megyei Felzárkózási Fórumon keresztül a kommunikáció ezen irányba megkezdődött.

1. Szolgáltatási Út Térkép illeszkedése

A Szolgáltatási Út Térkép dokumentum több kapcsolódó szakterületi stratégiát érint. Átfogó jellege okán az egyes szakterületi stratégiákhoz, az országos, a megyei és helyi stratégiákhoz is igazodnia kell, mert így tud a megyei helyzetről megfelelő képet adni.

1. ábra Szolgáltatási Út Térkép illeszkedése a stratégiákhoz

A Helyi Esélyegyenlőségi Programok és az abban feltárt problémák, hiányosságok képezik a dokumentum gerincét, tulajdonképpen ezen dokumentumokra építkezik a Szolgáltatási Út Térkép.

Jelen aktualizálásnak is pontosan az az alapja, hogy <https://hep.tef.gov.hu> oldalra 2019. év december hónapban feltöltésre került 23 település Helyi Esélyegyenlőségi Programja (továbbiakban: HEP). Ezt követően 2020 júniusáig 32 település II. generációs HEP-je került feltöltésre, valamint 15 II. generációs HEP-nek történt meg a felülvizsgálata és került annak eredménye publikálásra. A 2019. decemberben elkészült SZÚT egy dinamikusan fejlődő dokumentum, amely követi a megyében felülvizsgált, valamint elfogadott II. generációs HEP-eket és ezek változásait, valamint a hazai és uniós forrásból támogatott, megvalósított szolgáltatásokat, fejlesztéseket. Ezen tények figyelembevételével a már elkészült Szolgáltatási Út Térképet (továbbiakban: SZÚT) a felzárkózási munkatársak aktualizálják.

Mindenképpen kiemelendő a Szolgáltatási Út Térkép illeszkedése a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiához (MNTFS II.).

EFOP-1.6.3-17-2017-00010 azonosítószerű projektben meghatározott esélyegyenlőségi célcsoportok:

- mély szegénységben élők, különös tekintettel a romákra,
- nők,
- fogyatékkal élők,
- gyermekek,
- idősek.

A célcsoportok tekintetében megvizsgált szolgáltatások is összhangban állnak az MNTFS által nevesített szolgáltatásokkal. A SZÚT-ban az alábbi hozzáférések vizsgálata került kiemelésre:

- oktatáshoz való hozzáférés;
- munkavállaláshoz való hozzáférés;
- egészségügyi, szociális ellátáshoz való hozzáférés;
- lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés;
- gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés;
- roma felzárkózást célzó szolgáltatásokhoz való hozzáférés.

Ugyanakkor hangsúlyozni szükséges, hogy a célcsoport kapcsán is átfedés állapítható meg, hiszen az MNTFS II. által nevesített célcsoportok a következők: tartósan rászorulók, szegénycsaládban élő gyermekek, romák.

Az MNTFS II. kiemeli, hogy nem csupán azokat a dokumentumokat vették tekintetbe, amely az MNTFS II. nevesített célcsoportjához kapcsolódnak, hanem a célcsoportokhoz hasonló helyzetben lévő társadalmi csoportok, így a nők és a fogyatékos emberek jogai és esélyegyenlőségével foglalkozó egyéb ENSZ dokumentumokat, egyezményeket is, így közvetve ők is célcsoportnak tekinthetők.

A hátrányok halmozódása egy-egy célcsoport esetén megfigyelhető, azaz beszélhetünk pl. roma nőkről, szegény családokról, ahol van fogyatékkal élő személy.

A célcsoportokat tovább vizsgálva Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Foglalkoztatási Stratégiája 2017-2021 című stratégiával is szoros összefüggés állapítható meg.

A TOP-5.1.1.-15 „Megyei szintű foglalkoztatási megállapodások, foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködések” kódszámú felhívás alapján munkaerő piaci tevékenységekbe az adott térségben munkát vállalni szándékozó, álláskereső hátrányos helyzetű személyek és inaktívak vonhatók be. Ennek megfelelően a célcsoportok pontosításra kerültek a Foglalkoztatási Stratégiában az alábbiak szerint:

- Legfeljebb alapfokú végzettséggel rendelkeznek.
- 25. életévét nem töltötte be.
- 30 év alatti pályakezdő álláskereső.
- 50. életévét betöltötte.
- Legalább egy gyermeket egyedül nevelő felnőtt.
- GYES-ről, GYED-ről, ápolási díjról visszatérő.
- Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők.

- Megváltozott munkaképességű személyek.
- Roma nemzetiséghez tartozó személyek.
- Tartós munkanélküliséggel veszélyeztetettek (a munkanélküliségben töltött időtartamba az álláskereső és a közfoglalkoztatásban történő részvétel időtartama is beszámítható).
- Közfoglalkoztatottak.
- Inaktívak (a programba való bevonás előtt nem dolgoztak, nem volt rendszeres jövedelmet biztosító munkájuk, és nem is kerestek munkát, vagy kerestek, de nem tudtak volna munkába állni. Nem regisztrált álláskereső).

Emellett a projekt közvetett célcsoportját képezik a fent felsoroltak közé tartozók családtagjai, a velük egy háztartásban élő személyek.

A célcsoport fenti meghatározása egyrészt átfedésbe kerül az MNTFS célcsoportjaival, másrészt az SZÚT-ban nevesített célcsoportokkal is.

1. táblázat: Célcsoportok összehasonlítása

EFOP-1.6.3-17-2017-00010 Szolgáltatási Út Térkép	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Foglalkoztatási Stratégiája 2017-2021	Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia
mélyszegénységben élők, romák	Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők. Roma nemzetiséghez tartozó személyek. Tartós munkanélküliséggel veszélyeztetettek. Inaktívak.	romák, tartósan rászorulók
nők	Legalább egy gyermeket egyedül nevelő felnőtt; GYES-ről, GYED-ről, ápolási díjról visszatérő.	roma nők
fogyatékkal élők	megváltozott munkaképességű személyek	közvetve jelenik meg, (pl megváltozott munkaképességű roma)
gyermekek	csak közvetve, mint családtagok	szegény családban élő gyermekek
idősek	50. életévet betöltötte (nyugdíjkorhatárhoz közeli álláskereső)	csak közvetve (pl idős romák, idős tartósan rászorulók)

Forrás: saját szerkesztés

Gyakran figyelhető meg a hátrányok összekapcsolódása. Mindez jelzi, hogy a különböző veszélyeztetett csoportok és az esélyegyenlőségi célcsoportok átfedik egymást, ezért mind a felzárkózási politikai, mind az esélyegyenlőségi célcsoportok megjelennek a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Foglalkoztatási Stratégiája 2017-2021 című dokumentumban.

A Foglalkoztatási Stratégia és a SZÚT között abban a tekintetben is szoros összefüggés állapítható meg, hogy amennyiben a Foglalkozási Stratégiában foglalt célok teljesülnek, azzal hozzájárul, a SZÚT-ban feltárt hiányok kezeléséhez. A foglalkoztatás bővítése mind a két stratégia szerint fontos feladat.

A fent leírtakból megállapítható, hogy Szolgáltatási Út Térkép illeszkedése tekintetében, mind a horizontális, vertikális és lokális szempontok érvényesülnek.

2. Felzárkózás folyamata és a helyi esélyegyenlőségi program

Magyarországon a felzárkózás folyamata az 1960-as évek közepétől kezdődött, amely ekkor még kimerült a telepfelszámolás folyamatában.

A hetvenes években a felzárkózás folyamata, kibővült a foglalkoztatás kérdéskörével. A telepfelszámolások, és integrációs programok eredményeként csökkent a telepeken élők száma és javultak a lakhatási körülményeik. A foglalkoztatást erősítette az extenzív iparfejlesztés, amely során főként a romákat tömegesen alkalmazták segéd és betanított munkaerőként („fekete vonat”), ami állandó, fix jövedelemhez juttatta a családokat.

A roma telepek felszámolása nem ért el hosszútávú eredményt. A gyakorlati megvalósítás során nem helyeztek nagy hangsúlyt olyan tényezőkre, amelyek megakadályozhatták volna a későbbi visszarendeződést: a kijelölt új építési helyeket a településen szétszórtnan kellett volna megadni. Ennek eredményeként a régi cigánytelepek felszámolását követően a települések szélén, rossz minőségű Cs-lakásokból álló újonnan épített telepek jöttek létre. Bár az itt élők életkörülményei javultak, de nem szűnt meg a telepek térbeli elkülönülése.

A 90-es években, a rendszerváltást követően tömegesen veszítették el munkahelyüket az emberek, így a mélyszegénységben élő egyéneket, családokat és közösségeket a társadalmi „leszakadás”, lakóhelyi szegregáció újabb formái sújtották. A rendszerváltást követően a településeken belül elindult egy átrendeződési folyamat, a csökkentett értékű falusi ingatlanokat a kisebb keresetű, főként roma családok vásárolták meg, a vidéki kisebb falvak megüresedett házaiba a munkahelyüket elvesztett elszegényedett, munkanélküli emberek, családok költöztek be.¹A 2000 évek elejétől nyilvánvalóvá vált, hogy az elkövetkezendő évek, évtizedek egyik legnagyobb kihívása a társadalmi felzárkózás feladata.

2005 és 2010 közötti időszakban a társadalmi felzárkózás lényegi eleme a lakhatási feltételek javítása volt. A leromlott településrészek felszámolása érdekében 48 településen valósultak meg telepprogramok. A programok célja a szegregált lakókörnyezetben élők életkörülményeinek javítása, társadalmi integrációjának erősítése volt. Ezek a programok integrált jelleggel, komplex eszközrendszerrel (lakhatás, foglalkoztatás, képzés) kerültek kialakításra. A gyakorlati megvalósítás során komoly gátló tényező volt az egységes programszerkezet hiánya és a támogató finanszírozási háttér rugalmatlansága. A megvalósítás folyamata pedig nyilvánvalóvá tette, hogy a programok tervezésének elengedhetetlen része azon összefüggések és irányok felismerése és rögzítése, amelyek előre mutattva jelzik az elkövetkezendő időszak (rövid-közép-hosszú táv) változási folyamatait, valamint egy egységes látásmód, azonos fogalmi rendszer kialakítása.

2010 évben létrehozták az önálló társadalmi felzárkózásért felelős államtitkárságot. 2011-ben pedig elfogadásra került a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia (Ugyanebben az évben, Magyarország javaslata alapján, az Európai Bizottság elfogadta a nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszerét). Ebben megfogalmazásra került a felzárkózás-politika fogalma: az új stratégiai és kormányzati keretek adta átfogó megközelítésmód, amely a szakpolitikák összehangolásával és komplex beavatkozásokkal kezeli az ország társadalmi

¹Ladányi János – Szelényi Iván: A kirekesztettség változó formái. Napvilág, Budapest, 2004.

kohézió szempontjából meghatározó szociális problémáit, ezzel járul hozzá az ország társadalmi és gazdasági versenyképességének erősítéséhez.

2013-ban az Alaptörvénybe bekerült a társadalmi felzárkózás fogalma és megalakult az Antiszegregációs Kerekasztal.

2014-ben felülvizsgálták és aktualizálták a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiát. (MNTFS II.), amely eredményeként 2017-2019 a stratégiából, mint programból szolgáltatás lett: roma szakkollégiumok, tanodák, Biztos Kezdet Gyerekházak.

2019-ben a társadalmi felzárkózásért felelős szakterület a Belügyminisztériumban kapott helyet, és 180/2019. (VII. 26.) Korm. rendelettel létrejött a Társadalmi Esélyteremtési Főigazgatóság (a továbbiakban: TEF). A szervezet a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiával összhangban a társadalmi felzárkózás, a mélyszegénység megszüntetése és az esélyteremtés terén ellátja a felzárkózás képzési, szervezési és módszertani feladatait, illetve hozzá kapcsolódó mentori támogatást nyújt.

Az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás előmozdítása érdekében került elfogadásra a 2003. évi CXXV. törvényt az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról. A törvény alapján a települési önkormányzatok öt évre szóló helyi esélyegyenlőségi programot fogadnak el. *A törvény rendelkezik arról, hogy a települési önkormányzatoknak a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok - nők, mélyszegénységben élők, romák, fogyatékkal élők, gyermekek és idősek - oktatási, lakhatási, foglalkoztatási, egészségügyi és szociális helyzetét elemezniük szükséges, és a helyzetelemzésen alapuló intézkedési tervet kell meghatározniuk a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében.*

A helyi esélyegyenlőségi programokat, a települési önkormányzat munkatársa készíti el. A programok elkészültét és felülvizsgálatát a Társadalmi Esélyteremtési Főigazgatóság (TEF) által fenntartott esélyegyenlőségi mentorhálózat segíti (321/2011 Korm. rendelet).

A társadalmi felzárkózás jelentőségét mutatja, hogy az az Alaptörvény XV. cikk (4) bekezdésében is megjelenik az alábbiak szerint: „Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti.”

3. Bevezető, cél meghatározása

Jelen elemző munka célja annak bemutatása, hogy Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében milyen típusú és mértékű szolgáltatási hiányok lehettek fel, és hogy ezek a szolgáltatási hiányok mely társadalmi csoportot/csoportokat érintik a legjobban. Az így elkészült dokumentum a Szolgáltatási Út Térképcímet viseli, mely a megyében meglévő szolgáltatások lakossághoz való elérésének vizsgálatát tartalmazza, mely alapját képezi majd a későbbiekben kidolgozásra kerülő Megyei Esélyteremtő Paktumnak. A hozzáférések vizsgálata során a következő szolgáltatás csoportokra koncentráltunk:

- Oktatáshoz való hozzáférés: óvodai nevelés, iskolai oktatás-nevelés, korai fejlesztés, HH², HHH³ tanulók hátrányait kompenzáló projektek;
- Munkavállaláshoz való hozzáférés: közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, szak- és felnőttképzés;
- Egészségügyi, szociális ellátáshoz való hozzáférés;
- Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés: telepek, szegregátumok;
- Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés;
- Roma felzárkózást célzó szolgáltatásokhoz való hozzáférés.

I. Módszertan bemutatása

A Szolgáltatási Út Térkép, ahogyan fentebb említettük a szolgáltatási hiányokat mutatja be. A felmérésben ezért első körben a helyi szinten jelenlévő szolgáltatásokat kell számba venni, mely mindemellett, hogy pontos képet ad a települések helyzetéről, egyben lehetőséget ad a hiányosságok feltárására. A vizsgálat helyszíne Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, amely 13 járásból és összesen 229 településből áll.

II. Adatgyűjtés

Az adatgyűjtés kvantitatív és kvalitatív módszerrel történt. Ennek oka, hogy a két módszer ötvözése szavatolja a valóságot leginkább leképező eredményeket. Ennek megfelelően a dokumentumelemzést és a survey módszert alkalmaztuk. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok (HEP) megadott szempontok szerinti tartalmának kivonatolása és a kitöltött kérdőívek SPSS 25 programcsomaggal történő elemzése (egyszerűmegoszlások és crosstabs), valamint a tematikus munkacsoport üléseken elhangzottakat tartalmazó jegyzőkönyvek adták az elemzésünk gerincét. A mintába bekerülő HEP-eket a *Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság* honlapjáról töltöttük le: <https://hep.szgyf.gov.hu/Public/ProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/ProgramSearch.aspx?searchtext=> .Az abban található adatokat, tényszerű megállapításokat nem módosítottuk. A kérdőíveket a települések polgármestereinek küldtük ki, a tematikus munkacsoport üléseinek jegyzőkönyveit a projektben érintett felzárkózási munkatársaktól kaptunk meg.

²hátrányos helyzetű

³ halmozottan hátrányos helyzetű

III. Mintavételi eljárás

A vizsgálat alapsokaságát a megye települései adják, melyek összesen 13 járásba koncentrálódnak. Vizsgálatunkban nem vállaltuk minden település esélyegyenlőségi programjának fent említett szempontok szerinti bemutatását. Inkább a társadalomtudományi kutatásokban alkalmazott mintavételi módszerek egyikével mintát vettünk az alapsokaságból. Reprezentatív mintára törekedtünk, ezért az úgynevezett valószínűségi mintavételi eljárásból a többlépcsős és rétegzett mintavételi eljárások ötvözését választottuk. A jól megválasztott mintavétel lényege, hogy az így létrehozott reprezentatív mintából nyert adatokból általánosítható következtetések vonhatók le az egész alapsokaságra.

IV. Többlépcsős, rétegzett mintavétel

A járások között nem alkalmaztunk mintavételt, azonban az egyes járásokon belül igen. Ehhez a települések népességszámát vettük alapul. (első lépcső)

2. táblázat Járások népessége

Járás neve	Népesség szám (fő)
Baktalórántházai	19 475
Csengeri	13 129
Fehérgyarmati	36 773
Ibrányi	23 370
Kemecsei	22 020
Kisvárdai	55 088
Mátészalkai	62 576
Nagykállói	30 261
Nyírbátori	42 011
Nyíregyházi	166 342
Tiszavasvári	26 915
Vásárosnaményi	35 180
Záhonyi	18 734

Forrás: Népszámlálás 2011

Ezt követően 4 csoportot hoztunk létre: (második lépcső)

1. 20.000 fő alatti települések,
2. 20.000-40.000 fő közötti települések,
3. 40.001 és 65.000 fő közötti települések,
4. 65.001 fő feletti települések.

A megalkotott csoportokhoz hozzárendeltük a járásokat: (harmadik lépcső):

- 1.csoport: Baktalórántházai, Csengeri és Záhonyijárás
2. csoport: Fehérgyarmati, Ibrányi, Kemecsei, Tiszavasvári és Vásárosnaményi, Nagykállói járás
3. csoport: Mátészalkai, Kisvárdai, Nyírbátori járás
4. csoport: Nyíregyházi járás

Majd a 4 csoport vonatkozásában úgy jártunk el, hogy az alapsokaságot alkotó települések egynegyede jelenjen meg a mintában. Ennek megfelelően az 1. csoporthoz tartozó járásokból

járásonként három település, a 2-es csoportból négy település, a 3-as csoportból öt település, a 4. csoportból nyolc település került a végleges mintába, melyeket a kvantitatív adatgyűjtési módszereknél alkalmazott szisztematikus mintavételi eljárással határoztunk meg. (Például a Vásárosnaményi járás random rendezett települései közül minden 7. sorszámú került be a mintába).

Így az 1-es csoportból összesen 9 település, a 2-es csoportból 24 település, a 3-as csoportból 15 település, a 4-es csoportból 8 település, tehát összesen 56 település került a végleges mintába (negyedik lépcső).

A települések kiválasztásánál azt is figyelembe vettük, hogy lehetőleg minden településtípus jelenjen meg az egyes járások mintáiban (rétegzett mintavétel).

3. táblázat: A többlépcsős, rétegzett mintavételi eljárás szerint kiválasztott települések

1. csoport	Baktalórántházai	Baktalórántháza Nyíribrony Ramocsaháza
	Csengeri	Csenger Csengerújfalu Pátyod
	Záhonyi	Záhony Tuzsér Tiszabezdéd
1. csoport	Fehérgyarmati	Fehérgyarmat Panyola Rozsály Szatmárcseke
	Ibrányi	Ibrány Gávavencsellő Balsa Tiszabercel
	Kemecsei	Kemecse Berkesz Gégény Nyírtét
	Tiszavasvári	Tiszavasvári Tiszalök Tiszadada

		Szorgalmatos
	Vásárosnaményi	Vásárosnamény Tarpa Beregdaróc Gemzse
	Nagykállói	Nagykálló Kállósemjén Bököny Geszteréd
2. csoport	Kisvárdai	Ajak Dombrád Kisvárd Fényeslitke Gyulaháza
	Mátészalkai	Mátészalka Nyírcsaholy Nagyecsed Őr Szamosszeg
	Nyírbátori	Nyírbátor Nyírlugos Nyírgyulaj Piricse Kisléta
3. csoport	Nyíregyházi ⁴	Nyíregyháza Rakamaz Apagy Nyírpazony Szabolcs Kálmánháza Nagycerkesz

⁴A Nyíregyházi járás Járási Esélyegyenlőségi Programja (JEP) elérhető, ezért ezzel dolgoztunk.

		Tímár
--	--	-------

A **survey módszer** alkalmazásánál az összeállított önkitöltős kérdőíveket a települések polgármestereinek juttattuk el. Teljekörű lekérdezést valósítottunk meg. A válaszadási hajlandóság 27,5%-os volt, 63 kérdőív érkezett vissza.

Az elemzésénél a következő metódust alkalmaztuk: Összeállítottunk egy rövid kérdőívet, amelyben az oktatáshoz, munkavállaláshoz, egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz való hozzáféréstől alkotott véleményeket mértük fel. Ezt követően a hátrányos (érzékeny) társadalmi csoportokra vonatkozó egyes szolgáltatásokról, különböző lehetőségekről érdeklődtünk. A kérdőíveket a települések polgármestereinek küldtük ki és arra kértük Őket, hogy jelöljék, hogy az adott szolgáltatás *biztosított*, *részben biztosított* vagy *nem biztosított* a településen.

Fokozottan hiányosan működő ellátásként azokat azonosítottuk, amelyek esetében a *részben biztosított* vagy *nem biztosított* válaszok említése meghaladta a *biztosított* válaszok említését. Mérsékelt hiányosnak pedig azokat, amelyek esetében a *biztosított* és *részben biztosított*, valamint a *nem biztosított* válaszok száma megegyezett.

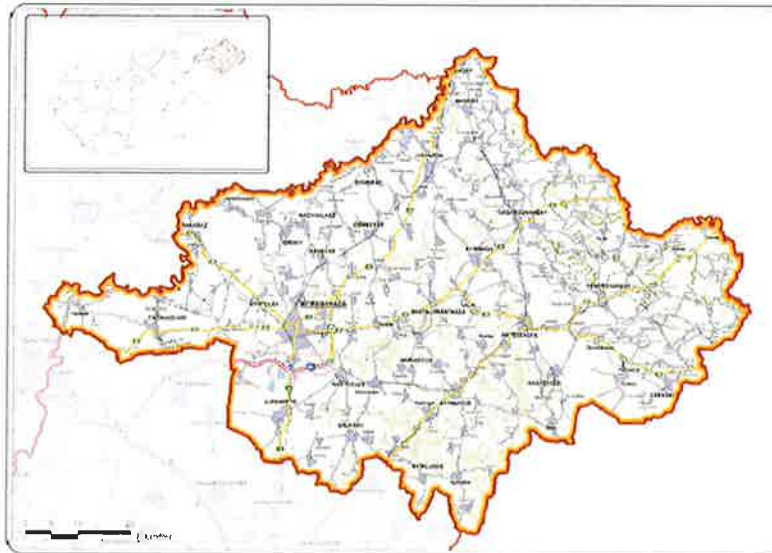
Elemző munkánkban a Helyi Esélyegyenlőségi Programok dokumentumainak, a tematikus munkacsoport ülések jegyzőkönyveinek tartalomelemzését, valamint a kérdőíves megkeresést, tehát három adatgyűjtési módszerkombinálását tekintettük a legjobb eljárásnak a szolgáltatási hiányok feltárására. Meglátásunk szerint önmagában egyik módszer sem állta volna meg helyét statisztikailag releváns módon.

4. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye rövid bemutatása

I. A megye általános jellemzői

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye az ország észak-keleti részén található, két megye (Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Hajdú-Bihar megye) és három ország (Szlovákia, Ukrajna, Románia) határolja. A megye területe 5936 km², ezzel Magyarország hatodik legnagyobb megyéje. A megyéhez 13 járás tartozik (lásd 1. számú melléklet), 229 települése közül 28 város, megyeszékhelye Nyíregyháza.

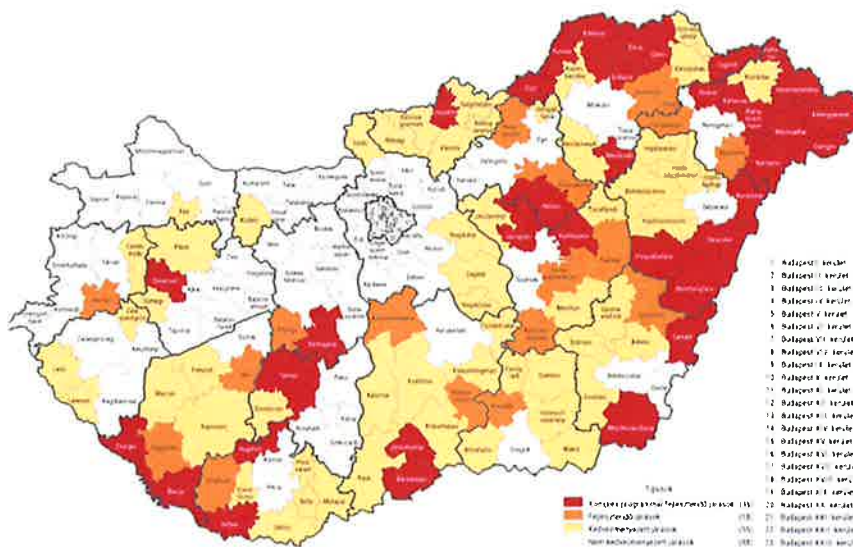
1. térkép Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

Forrás: TeIR

A kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján a 13 járásból 9 komplex programmal fejlesztendő., 2 pedig fejlesztendő járásnak minősül (lásd 2. számú melléklet). Tekintve, hogy a megyében összesen 13 járás található ez az arány – az Észak-Alföldi régiót tekintve is – kiemelkedőnek számít.

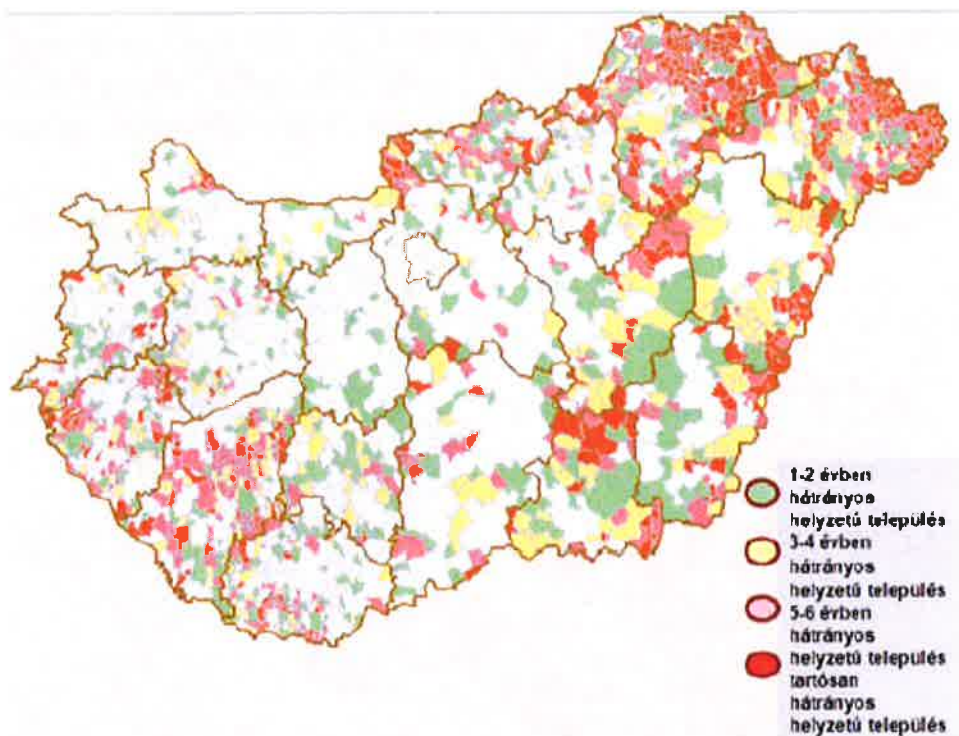
2. térkép Kedvezményezett járások a 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján

Forrás: https://www.ksh.hu/teruletiatlasz_egyeb_teruletilehatarolasok

2019. évben megjelent a „Felzárkózó települések” hosszú távú programjának megalapozásáról szóló 1404/2019. (VII.5.) Korm. határozat (továbbiakban Korm. határozat), mely alapján „Felzárkózó települések” elnevezéssel elindult az a hosszú távú kormányzati program, amely a következő években a legnehezebb helyzetben lévő településeket kívánja segíteni. A Kormány döntésének értelmében a kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV. 23.) Korm. rendeletben meghatározott településkörből összesen 300 nehéz helyzetű település kap segítséget a felzárkózáshoz. E Korm. rendeletben Szabolcs-Szatmár-Bereg megye 229 településéből 181 település szerepel, 154 jelentős munkanélküliséggel sújtott, 153 társadalmi és gazdasági infrastrukturális szempontból kedvezményezett település, a két kategória között jelentős átfedés van, mert 125 település mind a két kategóriába besorolható. A programban résztvevő települések kiválasztására a Központi Statisztikai Hivatallal együttműködésben a legalacsonyabb komplex mutató alapján került sor, mely mutató foglalkoztatási, iskolázottsági, lakhatási, jövedelmi, bűnözési viszonyokat és a korszerkezetet egyaránt figyelembe vette a kiválasztás során. A program keretében a 2019. évben Korm. határozat alapján 30 helyszínen kezdődött el a munka, melyből hét település Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében található (Besenyőd, Magy, Nyírkáta, Nyírmihálydi, Nyírpilis, Rohod, Tarpa), 2020. évben a „Felzárkózó települések” és a gazdaságélénkítő program folytatása érdekében teendő további intézkedésekről szóló 1186/2020. (IV. 28.) Korm. határozat 2. számú melléklete alapján országosan további 37 településen indulhat el a program. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye tekintetében 4 települést nevesített a melléklet (Mezőladány, Nagycserkesz, Piricse, Székely).

3. térkép Hátrányos helyzetű települések⁵

Forrás: <https://agrarium7.hu/cikkek/355-hatranyos-helyzetu-telepulesek>

⁵<https://agrarium7.hu/cikkek/355-hatranyos-helyzetu-telepulesek>

Felzárkózó települések:

- 1. ütem
- 2. ütem

Forrás: saját szerkesztés

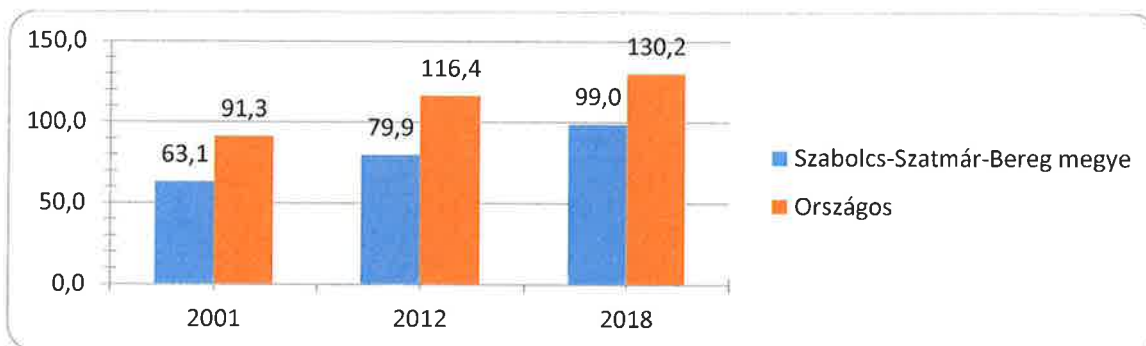
II. A megye demográfiai jellemzői

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye lakónépessége 2020. január 1-én 549 028 fő volt (ebből 282 128 nő), 3 936 fővel kevesebb, mint egy évvel korábban.

2019-ben Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a népesség természetes fogyása figyelhető meg. Az év során összesen 5 850 gyermek jött a világra, és 6 670 fő hunyt el. Az élve születések száma 3,3%-kal nőtt, a halálozásoké 4,4%-kal kevesebb volt, mint 2018-ban.⁶

A népesség idősödése országos tendencia. A 99-es öregedési index a megye előregedési folyamatának erősödését mutatja, bár országos viszonylatban még így is Szabolcs-Szatmár-Bereg megye van a legkedvezőbb helyzetben.

1. diagram Az öregedési index alakulása Magyarországon és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (2001, 2012, 2018)

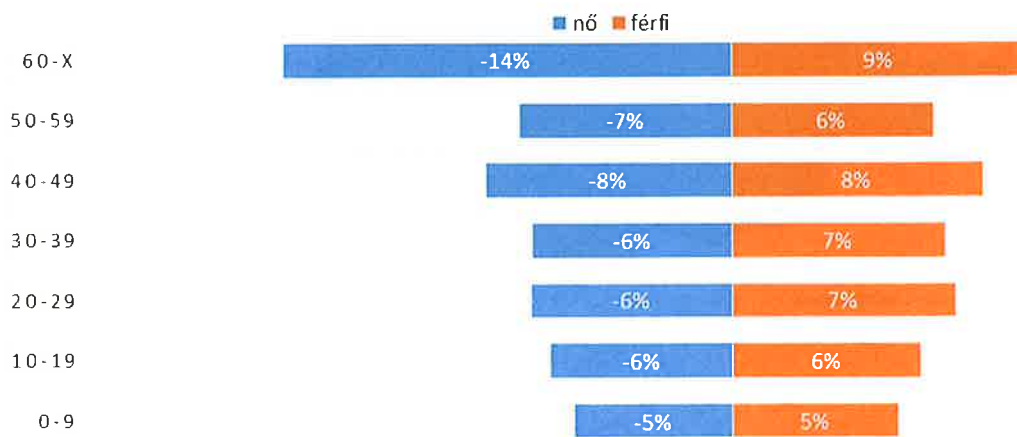
Forrás: saját szerkesztés KSH alapján

Azt, hogy ki számít idősnek több dimenzióból érdemes megközelíteni, így kronológiai szempontból: Európában és Magyarországon 65-67 éves kortól tekintünk valakit idősnek, ettől eltérhet a biológiai életkor, ami egy adott személy egészségi állapota vonatkozásában határozható meg. A kérdést pszichológia szempontból megközelítve azt lehet mondani, hogy mindenki annyi idős, amennyinek érzi magát, míg a szociológiai életkor azt jelenti, hogy a társadalom kit

⁶<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/184/index.html>

hány évesnek tekint. A legkézelfoghatóbb meghatározás természetesen a kor alapján történik, ez alapján lett összeállítva is a megye korfája.

2. diagram Szabolcs-Szatmár-Bereg megye korfája 2019

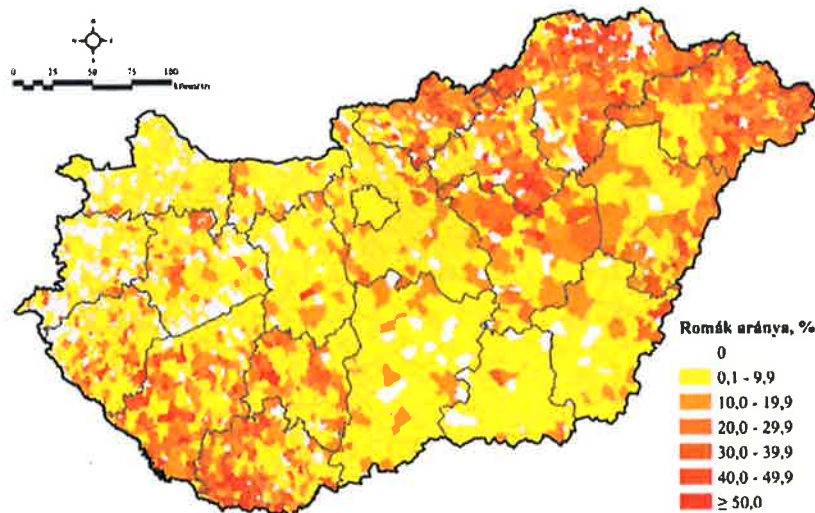

Forrás: saját szerkesztés KSH alapján

A fenti korfa diagramból jól kiolvasható, hogy a férfiak és nők aránya tekintetében 59 éves korig nincs számottevő eltérés, 60 éves kortól azonban magasabb a nők aránya. Ebből lehet arra is következtetni, hogy magas az egyszemélyes háztartást vezető idős nők aránya, akiket az elmagányosodás veszélye is fenyeget.

A roma nemzetiség az aránya országosan meghatározó, de különösen igaz ez Szabolcs-Szatmár-Bereg megyére.

5. térkép: A roma lakosság aránya településeken 2010-2013-ban %

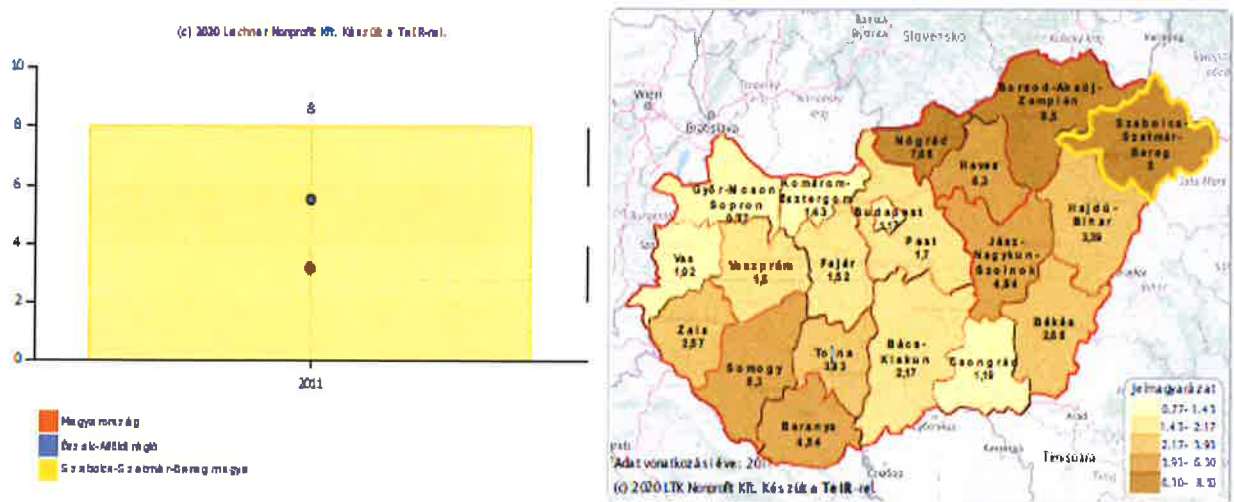

Pásztor István Zoltán-Pénzes János: A cigányság lélekszáma és helyzete egy északkelet-magyarországi felmérés tükrében Földrajzi Közlemények 2018. 142. 2. pp. 154–169

A nemzetiségekre vonatkozóan teljes adat csak a 2011. népszámlálás alapján áll rendelkezésre. Eszerint a megye lakosságának 11,571%-a vallotta magát más nemzetiségűnek tartozóhoz. A

legnagyobb létszámú kisebbségi csoportot a romák alkotják, a megye lakosságának 8%-át teszik ki. (ennél többen csak Borsod-Abaúj Zemplén megyében vallották magukat roma nemzetiséghez tartozónak.).

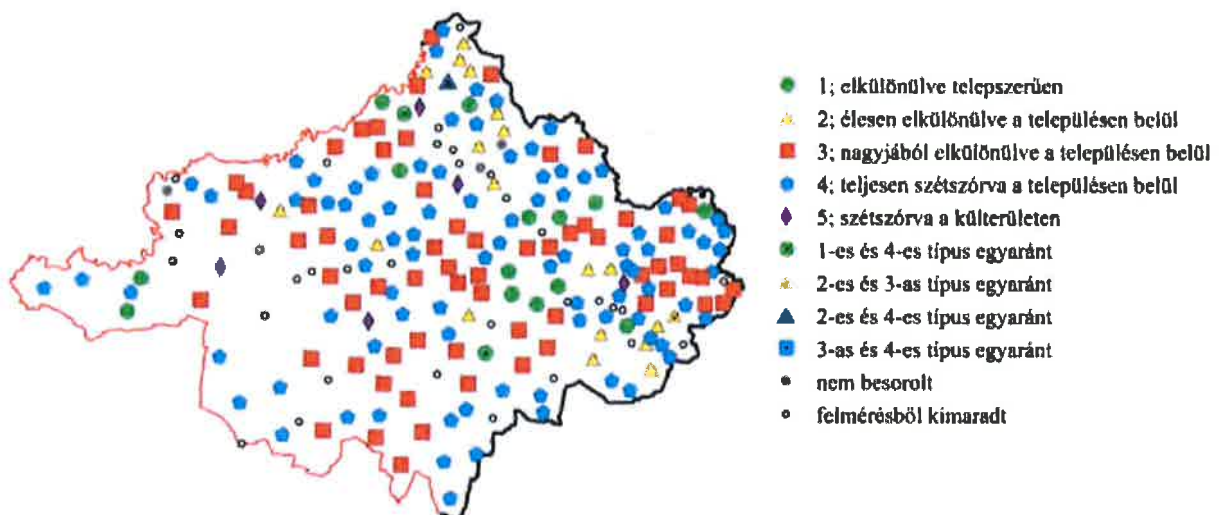
2. ábra Cigány (romani, beás) népesség aránya Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében

Forrás: TEIR

Azt, hogy a roma nemzetiség létszáma számottevő a megyében az is alátámasztja, hogy a 2019. október 13-ára kitűzött helyi képviselők és polgármesterek általános választásakor a megye 229 településéből 176 településen választottak roma nemzetiségi önkormányzat tagjait. A roma népeiséget „rejtőzködő kisebbségnek” is nevezik, mivel a teljes közösség mindössze egyharmada, egynegyede jelenik meg az önbevallás alapján készült statisztikákban.⁷A roma lakosság kapcsán mindenképpen meg kell említeni, hogy Fontos kérdés a településen belüli elhelyezkedésük, mivel a roma lakosságot lehet a leginkább területi szegregációval jellemezni.

6. térkép: A roma lakosság többségének településen belüli elhelyezkedésén alapuló tipizálás

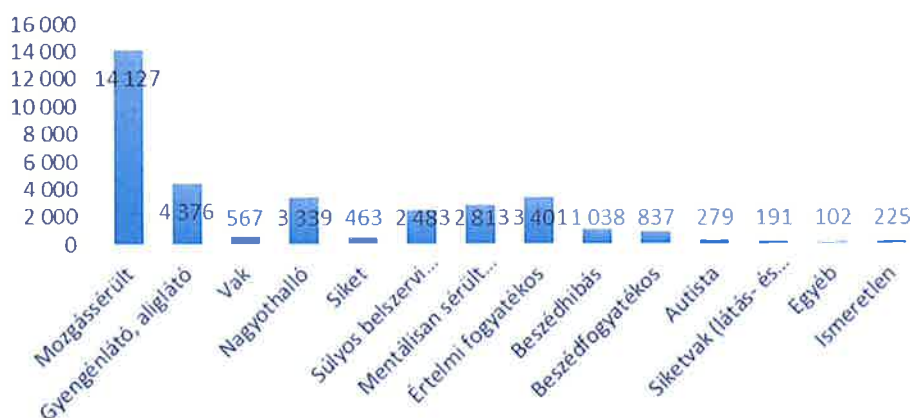
Fogyatékossgal élők

⁷ Pásztor István Zoltán-Pénzes János: A cigányság lélekszáma és helyzete egy északkelet-magyarországi felmérés tükrében Földrajzi Közlemények 2018. 142. 2. pp. 154–169

A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló legfontosabb törvény az 1998. évi XXVI. törvény (Fot.), amely a fogyatékos személyeket a következőképpen definiálja: „az a személy, aki tartósan vagy véglegesen olyan érzékszervi, kommunikációs, fizikai, értelmi, pszichoszociális károsodással – illetve ezek bármilyen halmozódásával – él, amely a környezeti, társadalmi és egyéb jelentős akadályokkal kölcsönhatásban a hatékony és másokkal egyenlő társadalmi részvételt korlátozza vagy gátolja”.

A megyében fogyatékossgal, illetve tartós betegséggel élőkről ugyancsak a 2011. évi népszámlálási adatok állnak rendelkezésre. Eszerint a megyében összesen 34 241⁸ fogyatékossgal élő van az alábbiak szerint:

3. diagram Fogyatékossg típusa szerinti megoszlás (KSH2011)

Forrás: KSH, saját szerkesztés

A tartós betegek száma 103 067 fő.

Megyénkben, ahogy Magyarország teljes területén törekednek a fogyatékkal élők esélyegyenlőségének teljes körű megteremtésére. Nem megyei, hanem országos jelentőségű, mégis jelen dokumentumban is említésre méltó, hogy a hatályos, új Országos Fogyatékossgügyi Programról szóló⁹ a 2015-2025-ös időszakra meghatározza fogyatékossgügyi szakpolitika legfőbb irányait. Alapvető célja a programnak a fogyatékos és a megváltozott munkaképességű személyek minél nagyobb arányú elhelyezkedésének segítése a nyílt munkaerő-piacon. Ehhez szükséges a foglalkoztatók és a célszemélyek közötti kapcsolat megteremtése, mindkét fél felkészítése, továbbá ösztönzése. Ennek jegyében megyénkben is szoktak tartani a munkáltatóknál is érzékenyítő képzéseket, erről a projekt során a Fórum ülésein is szó esett. Foglalkoztatást elősegítő lépés továbbá a kvóta-szabályozási rendszer, mely azt jelenti, hogy minden munkáltató, akinek az általa foglalkoztatottak létszáma meghaladja a 25 főt, és az általa foglalkoztatott megváltozott munkaképességű személyek száma nem éri el a létszám 5%-át, rehabilitációs hozzájárulás fizetésére köteles.¹⁰

⁸ http://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_teruleti_15

⁹ Az Országos Fogyatékossgügyi Programról (2015-2025.) szóló 15/2015. (IV. 7.) OGY határozat.

¹⁰ a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXCI. törvény

III. Gazdasági aktivitás

2018 IV. negyedében Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a 15–74 éves népesség 63,0%-a, 268 ezer fő volt gazdaságilag aktív, számuk hasonló volt az egy évvel korábbihoz. Az aktivitási arány 0,4 százalékponttal meghaladta az országos értéket. A munkaerőpiacon 245 ezer fő foglalkoztatottként, 23 ezer fő munkanélküliként jelent meg. A foglalkoztatottak száma a hazai átlaggal szemben csökkent, ugyanakkor a munkanélkülieké az országos csökkenéssel ellentétben nőtt 2017 IV. negyedéhez képest.

4. táblázat Foglalkoztatási ráta (2013-2018)

Területi egység	Foglalkoztatási ráta %					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Észak-Alföld	47,5	51,1	52,3	54,7	56,5	57,8
Szabolcs-Szatmár-Bereg	46,5	49,6	51,1	53,3	56,7	57,6
Országos	51,2	54,1	55,9	58,0	59,3	60,1

Forrás: Saját szerkesztés KSH¹¹

5. táblázat Munkanélküliségi ráta (15-64 éves népesség)

Területi egység	Munkanélküliségi ráta %						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Észak-Alföld	14,2	11,8	10,9	9,3	7,4	6,7	6,4
Szabolcs-Szatmár-Bereg	15,7	13,6	13,0	11,6	8,5	8,9	7,9
Országos	10,2	7,7	6,8	5,1	4,2	3,7	3,5

Forrás: Saját szerkesztés KSH¹²

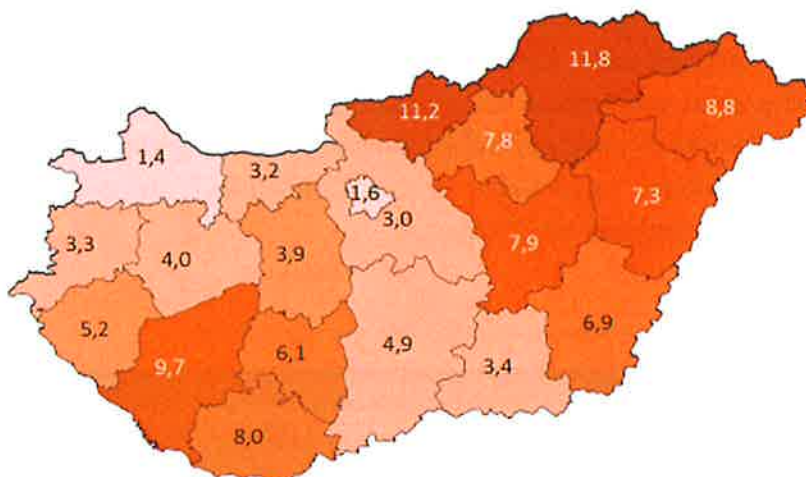
A 5. táblázat adataiból egyértelműen kiolvasható, hogy a megyei munkanélküliségi ráta jelentős mértékben csökkent az elmúlt öt évben. Azonban az is látható, hogy messze meghaladja az országosan és regionálisan mért adatokat.

Az inaktívok száma 157 ezer főt tett ki 2018-ban, 2,6%-kal kevesebbet az egy évvel korábbinál.

¹¹ https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qf026b.html

¹² http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qf031.html

3. ábra Nyilvántartott álláskeresők aránya a gazdaságilag aktív népességhez képest (%), 2019, december

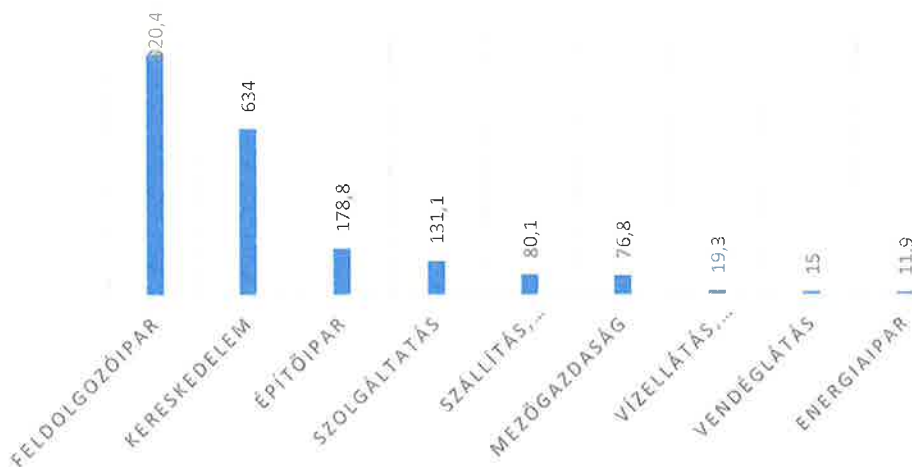

Forrás:

https://www.parlament.hu/documents/10181/4483210/Infotablo_2020_6_munkaeropiac_teruleti_kulonbsegei.pdf/fdda0757-8eb3-b441-69bc-38045a90d6c7?t=1583830525246

Az inaktívok száma 157 ezer főt tett ki 2018-ban, 2,6%-kal kevesebbet az egy évvel korábinál. 2018-ban a megye társas vállalkozásai együttesen 2 067,7 milliárd forint nettó árbevételt realizáltak, amely 138,9 milliárd forinttal több az előző évitől. Az export 6,9 százalékos növekedését meghaladóan emelkedett a belföldi értékesítés. Nemzetgazdasági áganként nézve az értékesítés nettó árbevételéből legnagyobb részesedése a feldolgozóiparnak volt, 44,5 százalék. Ezt követi a kereskedelem, az építőipar, szolgáltatás és a mezőgazdaság.¹³

4. diagram Nettó árbevétel alakulása 2018-ban nemzetgazdasági áganként (MRD Ft)

Forrás: saját szerkesztés Szabolcs-Szatmár-Bereg megye TOP 100 (2019) adatok alapján

IV. Iskolázottság

Az alacsony iskolai végzettség, a szakképzettség hiánya, a hátrányos helyzet, a községi lakóhely köztudottan nehezítik a munkaerőpiaci helytállást, mely tartós munkanélküliséget, jövedelmi szegénységet végső esetben kirekesztődést eredményezhet. Az alacsony, legfeljebb

¹³ Szabolcs-Szatmár-Bereg megye TOP 100 (2019)

általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a legnagyobb, a 25–50 évesek egynegyede tartozik ehhez a csoporthoz.

Az általános iskolák felső tagozatát tekintve az észak-magyarországi és az észak-alföldi megyékben a leggyakoribb az évismétlés, ezen belül is kiugróan nagymértékű Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád megyében. Ugyanakkor a területi különbségek 2010 és 2016 között nőttek: míg a legtöbb megyében csökkent az évismétlési arány, Nógrád és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében növekedett.

A 30 vagy több igazolatlan órát hiányzó tanulók aránya az alapfokon tanulók körében öt megyében haladta meg a 2 százalékot, és ezek mind az ország keleti felében találhatóak. Ide tartozik többek között Szabolcs-Szatmár-Bereg megye is.

Jelentős területi különbségek tapasztalhatók a nem dolgozó és nem is tanuló fiatalok arányát tekintve is. A 15–19 évesek között, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 10 százalék körüli az arány (pl. Fejér megyében 2 százalék) A 20–24 éves fiatalok között Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében több mint 30 százalék a nem dolgozók és nem is tanulók aránya (Csongrád megyében például 10 százaléknál kevesebb).¹⁴

6. táblázat Az iskolai lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók aránya 2019/2020 tanév I. félév

Megye név	Tanulók összlétszáma(fő)	Lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók száma (fő)	Lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók aránya (%)
Nógrád megye	12 717	1 945	15,98
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	50 915	6 528	12,82
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	44 427	5 676	12,78
Somogy megye	21 646	2 236	10,33
Hajdú-Bihar megye	42 246	4 226	10,01
Heves megye	23 716	2 307	9,73
Fejér megye	30 695	2 896	9,43
Jász-Nagykun-Szolnok megye	29 134	2 734	9,38
Bács-Kiskun megye	38 773	3 254	8,39
Veszprém megye	25 389	2 092	8,24
Zala megye	19 114	1 552	8,12
Komárom-Esztergom megye	22 562	1 729	7,66
Tolna megye	16 068	1 227	7,64
Vas megye	18 407	1 401	7,61
Békés megye	24 928	1 873	7,51
Baranya megye	26 188	1 717	6,56
Pest megye	81 523	5 076	6,23
Győr-Moson-Sopron megye	37 289	2 102	5,64
Csongrád-Csanád megye	30 345	1 562	5,15
Budapest	147 802	7 483	5,06

Forrás: saját szerkesztés KIR adatok alapján

¹⁴ Varga 2017

A fenti táblázatból jól látszik, hogy Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye az iskolai lemorzsolódást tekintve sajnos az élvonalban van. Ennek oka lehet az, hogy az oktatási intézményekben kiemelkedően magas a hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű tanulók létszáma.¹⁵

7. táblázat HH és HHH tanulók száma

2020. január								
Megye	Óvoda (fő)		Általános iskola (fő)		Középiskola (fő)		Összes (fő)	
	HH	HHH	HH	HHH	HH	HHH	HH	HHH
Győr-Moson-Sopron	137	69	425	112	103	40	665	221
Komárom-Esztergom	201	132	493	373	97	102	791	607
Vas	206	52	439	184	87	70	732	306
Veszprém	336	111	756	291	179	97	1 271	499
Budapest	346	101	1 231	373	371	154	1 948	628
Zala	379	238	1 042	676	196	158	1 617	1 072
Csongrád	506	174	1 327	382	473	146	2 306	702
Fejér	643	227	1 347	536	300	126	2 290	889
Békés	652	514	1 828	1 321	755	486	3 235	2 321
Tolna	713	272	1 550	733	476	212	2 739	1 217
Nógrád	796	954	1 611	2 511	449	591	2 856	4 056
Heves	960	1 273	2 203	2 479	576	663	3 739	4 415
Somogy	1 022	808	2 073	1 918	690	571	3 785	3 297
Bács-Kiskun	1 047	502	2 843	1 413	784	415	4 674	2 330
Baranya	1 053	742	2 352	1 999	760	655	4 165	3 396
Jász-Nagykun-Szolnok	1 460	1 203	3 107	3 293	889	778	5 456	5 274
Pest	1 501	645	3 713	1 747	914	448	6 128	2 840
Hajdú-Bihar	1 618	1 987	3 654	4 843	1 469	1 419	6 741	8 249
Szabolcs-Szatmár-Bereg	2 938	4 205	5 825	10 020	2 485	3 229	11 248	17 454
Borsod-Abaúj-Zemplén	3 481	5 234	6 975	12 144	2 113	3 396	12 569	20 774
Összesen	19 995	19 443	44 794	47 348	14 166	13 756	78 955	80 547

Forrás: <https://www.oktatas.hu/koznevelis/kozerdekuadatok> alapján saját szerkesztés

A lemorzsolódással kapcsolatban a tematikus ülések tapasztalatai alapján elmondható, hogy nagy probléma a gyermekek részéről a motiváció hiánya. A pedagógusok egyedül nem tudják a lemorzsolódás problémáját megoldani. A tematikus üléseken hangzottak alapján általános probléma az iskolákban –elsősorban a kisebb településeken- a humán erőforrás hiány. Ez egyrészt annak köszönhető, hogy sok a pályaelhagyó, másrészt problémaként jelent meg, hogy egy kisebb, hátrányos helyzetű településen a kevésbé szívesen vállalnak munkát a szakemberek. A lemorzsolódás kapcsán azért a 2019/2020 tanév I. félévi eredményei kerültek bemutatásra, mert 2020. március 16-tól a kormány döntése értelmében a veszélyhelyzetre tekintettel új munkarend, tantermen kívüli digitális oktatás lépett életbe. A rendelet visszavonásáig a diákok nem jártak iskolába, a tanítás azonban nem állt meg, azonban így a hiányzások száma nem volt ugyanúgy mérhető, mint korábban, így a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók száma tekintetében is más vizsgálati módszerre van szükség.

¹⁵<https://www.oktatas.hu/koznevelis/kozerdekuadatok>

Látható, hogy Szabolcs-Szabolcs-Szatmár-Bereg megye több szempontból is a legrosszabb helyzetű megyék közé tartozik. A területi egyenlőtlenségek csökkentését akadályozza, hogy a legalacsonyabb végzettségűek általában a legrosszabb helyzetű megyékben találhatók, s ezek a jellemzők a foglalkoztatási esélyeket is rontják.¹⁶ A foglalkoztatási nehézségek további problémákat indukálnak, melyek végső soron jövedelmi szegénységet, kirekesztődést idézhetnek elő. Járási, települési szinten vizsgálódva még szembe tűnőbbek az egyenlőtlenségek, ezért a következőkben az egyes járások bemutatására kerül sor.

¹⁶(Láczay és R. Fedor és 2017)

5. BAKTALÓRÁNTHÁZAI JÁRÁS

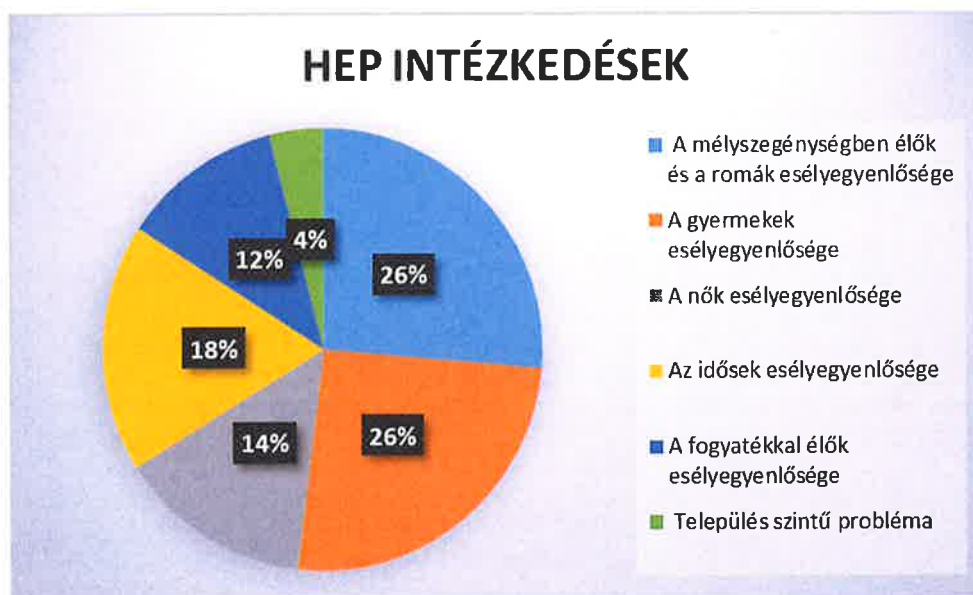
A kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján komplex programmal fejlesztendő járás, területe 254,47 km², járásközpontja Baktalórántháza. A járáshoz 1 város, 1 nagyközség és 10 község tartozik. A kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV.23.) Korm. rendelet alapján a 12 településből 8 társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett, 10 jelentős munkanélküliséggel sújtott.

A járás települései a következők: Baktalórántháza, Besenyőd, Laskod, Levelek, Magy, Nyíribrony, Nyírbákó, Nyírkércs, Ófehértó, Petneháza, Ramocsaháza, Rohod. A mintába került: Baktalórántháza, Nyíribrony, Ramocsaháza.

Baktalórántháza járást tekintve a hep.tef.gov.hu 2019. év decemberében 2 településnek, 2020. évben 1 településnek jelent meg a második generációs Helyi Esélyegyenlőségi Programja.

A járásban található Helyi Esélyegyenlőségi Programjaiban megfogalmazott intézkedésekből a célcsoportra is lehet következtetéseket levonni. Az alábbi diagram azt mutatja, hogy milyen %-ban jelentek meg a célcsoport vonatkozásában intézkedések:

5. diagram HEP intézkedések Baktalórántháza járás területén (2020. júliusi adat)

Forrás: Baktalórántháza járás helyi esélyegyenlőség programjai alapján saját szerkesztés

A fenti ábrából jól látszik, hogy a települések számára a járásban a mélyszegénységben élők és romák, valamint a gyermekek esélyegyenlőségének kérdése a leginkább megoldásra váró probléma, és velük kapcsolatban fogalmazták meg a legtöbb intézkedési tervet.

8. táblázat HH és HHH tanulók száma

2020. január								
Település neve	Óvoda (fő)		Általános iskola (fő)		Középiskola (fő)		Összes (fő)	
	HH	HHH	HH	HHH	HH	HHH	HH	HHH
Baktalórántháza	28	59	42	191	21	86	91	336
Besenyőd	1	24	2	43	1	17	4	84
Laskod	7	0	25	4	11	0	43	4
Levelek	10	16	13	64	3	26	26	106
Magy	3	2	5	12	2	2	10	16
Nyíribrony	7	5	13	15	5	3	25	23
Nyírkákó	3	1	7	5	7	0	17	6
Nyírkércs	0	0	2	0	0	1	2	1
Ófehértó	27	43	33	61	13	30	73	134
Petneháza	9	1	13	3	4	3	26	7
Ramocsaháza	5	20	19	35	8	15	32	70
Rohod	18	4	45	3	18	2	81	9
Mindösszesen:							430	796

Forrás saját szerkesztés: <https://www.oktatas.hu/koznevelés/kozerdekuadatok>

A fenti táblázat alátámasztja, hogy a gyermekek esélyegyenlőségének kérdése kiemelt fontosságú, ezért is került 2020. október 27-én megtartásra Baktalórántházán egy tematikus munkacsoport ülés, melynek témája a hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatásának lehetőségei, hátránykompenzálás. Ahogyan az a HEP intézkedéseknél a diagramból, úgy az ülésen is szépen kirajzolódott, hogy a mélyszegénységben élők és gyermekek célcsoportja között van átfedés.

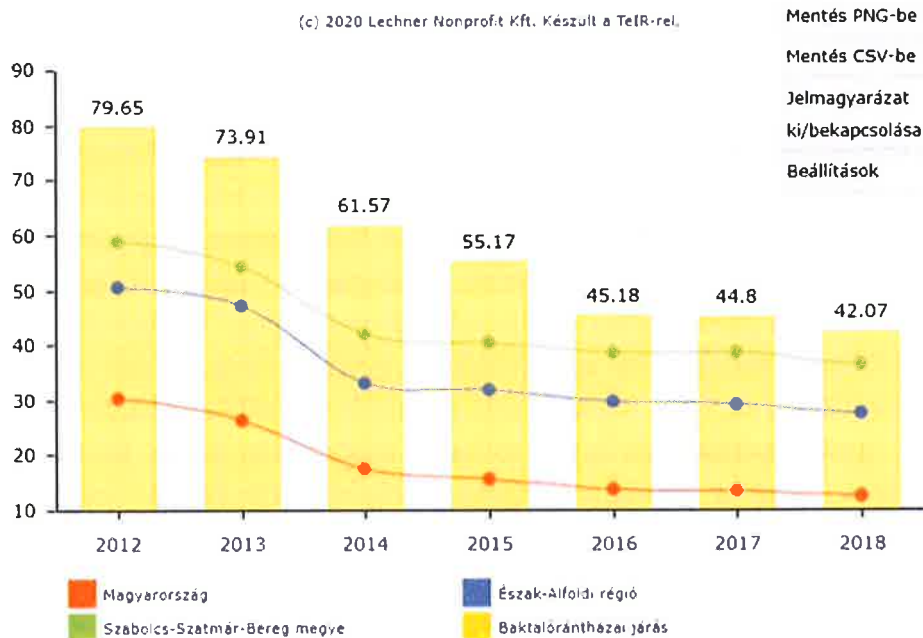
A tematikus ülésen kiemelésre került, hogy a szegregátumok területén komoly kihívást jelent az ott élők motiválatlansága, a drog, a deviáns viselkedési formák tanúsítása. A térségben problémaként jelentkezett továbbá a humán erőforrás hiány (nincs elég pedagógus, védőnő, pszichológus, szociális munkás, fejlesztő pedagógus, gyógypedagógus stb.). A gyermekvédelemben dolgozók esetén az elmondottak szerint nagy fluktuáció figyelhető meg, ami azért is probléma, mert így pont az a sérülékeny gyermek réteg, akinek szüksége lenne az állandóságra, nem kapja ezt meg. A szakmában dolgozók a társadalmi elismertségük hiányára, a családdal, gyermekekkel való kommunikáció nehézségére hívták fel a figyelmet. Az állandó kihívások miatt a szociális területen dolgozók kiegészének megakadályozására folyamatos figyelmet kellene fordítani.

Az ülésen résztvevők felhívták továbbá a figyelmet arra, hogy a gyermekek esélyegyenlőségének megteremtéséhez szükség van arra, hogy a jelzőrendszer még jobban működjön, azt fejleszteni szükséges. A jelzőrendszer jó működésében a családsegítők, a védőnők és a pedagógusok óriási szerepet játszanak, el kellene érni, hogy a területen dolgozók ne legyenek a végletekig leterhelve és nagyon fontos, hogy a humán erőforrás rendelkezésre álljon. Ez azonban nem lokális jellegű probléma, a fejlesztésre az egész országban szükség van, a kérdés megoldása rendszerszintű megoldást igényel.

A tematikus ülésen elhangzott problémákat, hiányosságokat alátámasztják a Helyi esélyegyenlőségi programokban megfogalmazottak is. (pl.: A nem megfelelő szülői hozzáállás sok esetben a gyerekekkel kapcsolatos probléma forrása. Rossz példát lát otthon, agresszív környezetben nő fel, és ez az agresszió- Baktalórántháza Helyi Esélyegyenlőségi programja 2018-2023; Az iskolai és óvodai nevelést, fejlesztést segítené, ha állandó logopédus, és pszichológus lenne foglalkoztatva- Baktalórántháza Helyi Esélyegyenlőségi programja 2018-2023; Nem jut hozzá minden rászoruló gyermek időben a pszichológiai szolgáltatáshoz-Laskod Helyi Esélyegyenlőségi Program; A gyerekek társadalomba való beilleszkedésének problémái. Magas a HH és HHH-s gyerekek száma, ingerszegény környezetből való érkezés negatív hatása- Besenyőd Helyi Esélyegyenlőségi Program; Magas az alacsony iskolázottság az aktív korúak körében (8 ált. vagy kevesebb) - Magy Helyi Esélyegyenlőségi Program; Deviáns viselkedés. Gyerekek társadalomba való beilleszkedésének problémája Ingerszegény szociális környezetből való érkezés negatív hatásai. Tanköteles korú gyermekek magatartási problémái, agresszivitása, tanóra rendjének megzavarása, beilleszkedési problémák, felnőttekkel, kortársaikkal szembeni tiszteletlenség vagy testi épség veszélyeztetettsége miatt.- Petneháza Helyi Esélyegyenlőségi Program).

A járást tovább vizsgálva megállapítható, hogy a gyermekek esélyegyenlőségének megteremtésére tényleg óriási szükség van. A 2018. évi TeIR adatok alapján ugyanis a megyei átlagot jóval meghaladja a hátrányos helyzetű óvodások aránya, ugyanakkor csökkenő tendencia figyelhető meg, ami jó előjel lehet a jövő tekintetében.

6. diagram A hátrányos helyzetű óvodások aránya a Baktalórántházai Járásban

Forrás: TeIR

Fontos kiemelni, hogy a Helyi Esélyegyenlőségi programok alapján a szabadidő hasznos eltöltésére nem mindenhol megfelelő mértékben van a gyermekeknek lehetősége.

A járás esetében ki kell emelni, a mélyszegénységben élők és romák célcsoportjával kapcsolatban, hogy itt a legmagasabb a munkavállaló korú lakónépesség (15-64 év) és a nyilvántartott álláskeresők számát figyelembe véve a nyilvántartott álláskeresők aránya a megyében.

9. táblázat Nyilvántartott álláskeresők aránya

Járás megnevezése	Nyilvántartott álláskeresők összesen	Munkavállaló korú száma (15-64 év) (KSH lakónépesség adataiból)	nyilvántartott álláskeresők aránya
Baktalórántházi Járás	1 373	13 155	10,44%
Nyírbátori Járás	2 609	28 397	9,19%
Tiszavasvári járás	1 490	16 570	8,99%
Fehérgyarmati Járás	2 294	26 228	8,75%
Mátészalkai Járás	3 583	42 018	8,53%
Nagykállói Járás	1 668	19 752	8,44%
Vásárosnaményi Járás	2 105	25 221	8,35%
Csengeri Járás	787	9 448	8,33%
Kemecsei Járás	969	14 633	6,62%
Ibrányi Járás	951	15 217	6,25%
Záhonyi Járás	717	12 731	5,63%
Nyíregyházi Járás	3 936	109 055	3,61%
Kisvárdai Járás	1 255	36 844	3,41%

Forrás: TeIR és KSH adatok figyelembevételével saját szerkesztés

Ezen tény figyelembevételével nem is csoda, ha a mélyszegénységben élők körében gyakori a tartozások felhalmozása, az adósságok kezelése terén külső segítségre is szükség lehet. Mint az a tematikus ülésen is elhangzott sokszor alapvető készségek is hiányoznak az említett célcsoport esetén, a mai világban, annak érdekében, hogy a munkában való elhelyezkedésükre nagyobb esély legyen, elengedhetetlen a digitális kompetenciák fejlesztése.

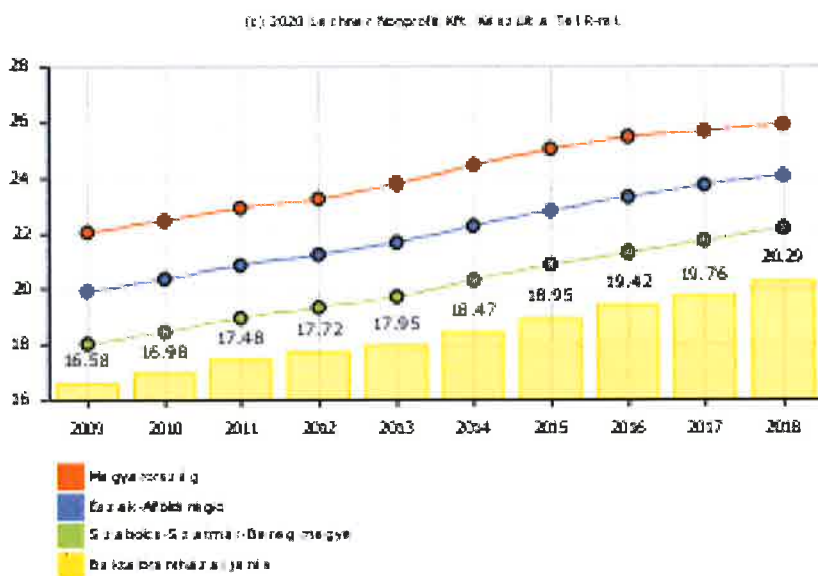
A nők célcsoportja szempontjából vizsgálva a járást megállapítható, hogy alapvetően a problémák mind a mélyszegénységben élők és romák, mind a gyermekek célcsoportjával szoros összefüggést mutatnak. A GYES-ről, GYED-ről visszatérő szülőknek kisebb az esélyük a munkaerőpiacon az elhelyezkedésre, ha a gyermekek napközbeni felügyelete nem megfelelően biztosított, illetve, ha nincs lehetőség az atipikus foglalkoztatás sem. A nőket is ugyanúgy érinti az egészségügyi prevenció hiánya, az, hogy a szűrővizsgálatok nem minden településen érhetőek el, az utazás pedig nem mindenki számára megfizethető.

A járást a fogyatékkal élők szempontjából vizsgálva megállapítható, hogy a megváltozott munkaképességűeknek járó ellátásban részesülők száma 926 fő volt 2018-ban. Fejlesztésre így ezen a területen is szükség van. A járásról azonban elmondható, hogy a Fogyatékosok nappali ellátását biztosító intézmények kihasználtsága 77, 8%-os volt 2018. évben, azaz a járás még rendelkezik szabad kapacitással ezen a téren. Ugyanakkor érdemes kiemelni, hogy a helyi esélyegyenlőségi programok intézkedési terveiben az intézkedések 12%-a irányul a fogyatékkal

élők esélyegyenlőségének előmozdítására. Több település HEP-jében megfogalmazódott, hogy akadálymentesítésre még szükség van, a munkába való elhelyezkedés problémás számukra, ezen javítani szükséges. További problémaként került megfogalmazásra, hogy a társadalomba nehezen illeszkednek be, mindezek alapján szemléletformáló, érzékenyítő programok tartása szükséges, hiányosság még a teljes infokommunikációs akadálymentesítés.

Baktalórántházai járásról elmondható, hogy a lakosság életkorát tekintve egy viszonylag fiatal járásról van, azonban a 60 év feletti aránya évről-évre nő¹⁷, így az idősek esélyegyenlősége kapcsán is több intézkedés fogalmazódott meg.

7. diagram 60. év feletti aránya a Baktalórántházai Járásban (2018. évi adat)

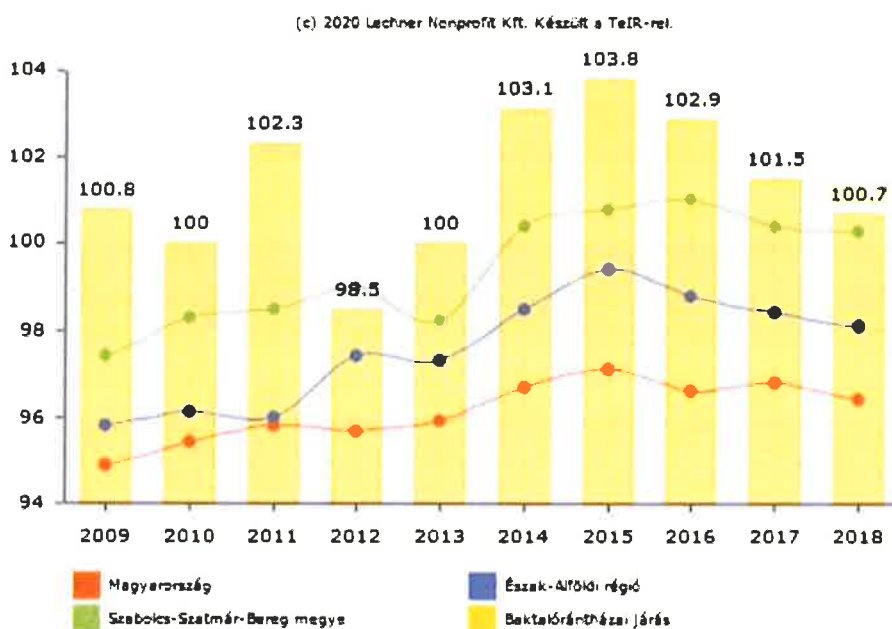

Forrás: TeIR

Országosan jellemző, hogy magas az egyszemélyes háztartást vezető idősök száma, veszélyezteti őket az elmagányosodás. Mivel a Baktalórántházai járás vándorlási egyenlege a megyéhez képest magas (2018-ban a vándorlási egyenleg -14,39 ezrelék), ezért egyre nagyobb igény mutatkozhat az idősök bentlakásos otthonaira. A járást tekintve az alábbi ábrán jól látható, hogy az idősothonok kihasználtsága jelenleg maximális, kapacitásbővítésre van szükség.

¹⁷ Forrás: TeIR

8. diagram Időskorúak otthonainak kihasználtsága a Baktalórántházi Járásban

Forrás: TeIR

Az idősek célcsoportjának vizsgálatokor megkerülhetetlen kérdés az egészségügyszolgáltatásokhoz való hozzáférés. A térségben kórház nem működik, azonban Baktalórántháza város területén van kistérségi járóbeteg szakellátó-központ. A járásközpont megközelítése, azonban a kisebb településekről a tömegközlekedés hiányossága okán, problémát okoz. Az ingázás hosszú időt vesz igénybe és költséges. Ráadásul nem minden vizsgálat érhető el így sem, és ebben az esetben a közlekedés, az kórházak megközelíthetősége nagyon fontos kérdés. Az egészségügyi szolgáltatások elérhetősége Laskodon még élesebben jelentkezhet, mivel ott betöltetlen a háziorvosi ellátó hely is.¹⁸

Az előrehaladott életkor sokszor negatívan befolyásolja a munkához jutást, a foglalkoztatást, 51 év felett a regisztrált álláskeresők száma 2019-ben 336 fő.

¹⁸ Forrás:

http://www.neak.gov.hu/felso_menu/lakossagnak/szerzodott_szolgaltatok/haziorvosi_szolgaltatok.html

I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai

Baktalórántháza¹⁹

1. *Oktatáshoz hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):*

A **tanulási nehézségekkel küzdő tanulók számára** szükségszerű a **korrepetálások szervezése**, pl. a gyermekek segítségének igénybevételével (jó képességű gyerekek segítsenek a nehezebben tanulóknak.). **Felmerül a korai fejlesztés lehetőségének hiánya**, mely a fejlesztő pedagógusok, logopédusok számának növelésével, bölcsődék, családi napközik, házi gyermekfelügyelet létrejöttének elősegítésével javítható lehet. A településen jellemzőek a tankötelezettséggel kapcsolatos problémák. Szükség lenne a szakemberek által megvalósuló segítségnyújtás, mind a gyerek, mind a szülő részére. Fontos a bölcsődei férőhelyek számának bővítése.

2. *Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitképzés):*

Munkaerőpiaci szempontból a legrosszabb helyzetű térségek egyikébe tartozik Baktalórántháza. A lakosság egy része a mezőgazdaságból adódó pluszjövedelemmel egészíti ki a munkabérét (nyáron meggy leadás, ősszel almaszedés), vagy az önkormányzattól kapott szociális juttatásokkal. A településen ipari üzem kis számban található. Kevés a munkáltató a településen, így a lehetőségek még inkább korlátozottak. **Vannak, akik tartósan, akár véglegesen sem tudnak elhelyezkedni.** Ezen munkavállalói csoportok számára a START munkaprogram és a közfoglalkoztatás nyújt lehetőséget. A munkanélküliség orvoslására megoldást jelenthetnek a kormányhivatal által támogatott képzések.

3. *Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:*

Fekvőbeteg szakellátás nincs a járásban. A településen problémát jelent, hogy nincsenek megfelelő higiénias feltételek. Lehetőségként merül fel az egészségügyi csomagok osztása. Iskolai kereteken belül a **gyerekek higiéniaival kapcsolatos oktatása**, ennek fontosságának tudatosítása. Jelentősek a társadalmi különbségek miatti pszichés problémák, melyre megoldást nyújthat a gyermekpszichológusok felvétele. **A rossz egészségügyi állapot javítására a szűrővizsgálatok népszerűsítése** szükségszerű, továbbá tájékoztatás a szűrővizsgálatok fontosságáról, az esetleges betegségek tüneteiről, gyógyításáról és szűrővizsgálatokra való eljutásban való segítségnyújtás.

4. *Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):*

Baktalórántházára jellemző a fiatalok elvándorlása. Az utóbbi években az új lakások építése jelentős mértékben csökkent, a letelepedők inkább használt lakást vásárolnak. A településen három hivatalos szegregátum található, ahol elsősorban romák élnek nehéz életkörülmények között. **A település célja a szegregációval veszélyeztetett területek további szegregálódásának megakadályozása, a szegregátum területén élő lakosok**

¹⁹ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2019-2023.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

életminőségének javítása, munkaerő-piaci aktivitásának növelése és képzettségi szintjének növelése. Vasútközlekedés van a településen, azonban a járatok ritkák, a városon kívüli munkahelyekre az eljutás nehézkes. A foglalkoztatást tekintve az autóbusz közlekedés Mátészalka, Kisvárdra és Nyíregyháza irányába megoldható, viszont Vásárosnamény felé a munkába jutás és a hazaérkezés is nehézségekbe ütközik, ugyanis a munkakezdésig nem érkezik meg az autóbusz, délután pedig korábban indul vissza, mint a munkaidő vége. **A közelben lévő gyárak műszakos munkarendjéhez az autóbusz menetrend nem igazodik,** mert nincs járat a délutános és éjszakai műszakrendhez igazítva. **A munkahelyre való eljutás nehézségei miatt egyre nagyobb igény mutatkozik a kerékpárutak létesítésére.**

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A gyerekek körében gyakoriak a család nem megfelelő működéséből eredő szocializációs problémák. Ennek javítása érdekében fontos lehet a szülők bevonása az iskolai programokba, mely segítheti a gyerek-szülő kapcsolat alakulását. Emellett a szülők egymással is megbeszélhetik az esetleges problémákat, és tanácsot adhatnak egymásnak. Jelentős a szakemberhiány (pl. pszichológus, logopédus, fejlesztő pedagógus, gyógypedagógus), melyre megoldást jelenthet a Gyermekjóléti szolgálattal és gyermekvédelmi központtal való kapcsolattartás. A családban látott agresszív viselkedés nehézséget jelent az oktatási tevékenység során (zavarja az oktatás menetét). Ennek megoldása érdekében gyermekpszichológus, pszichiáter bevonása szükséges. **A veszélyeztetett, védelembe vett kiskorúak száma magas. Gyakoriak a kontroll nélküli szabadidős programok, a „nem minőségi” szabadidőtöltés.** Erre a megszervezett és felügyelt programok nyújthatnak megoldást.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A településen élő romák jövedelmének jelentős részét a szociális juttatások és a gyermekek után járó ellátások adják. **Az anyagi helyzetük nemcsak az alacsony jövedelem, hanem a felhalmozott közüzemi tartozások és az egyéb tartozások (kisbolti hitelek, családtagoknak tartozások) miatt folyamatosan romlik.** A foglalkoztatottság alacsony arányának okai a munkahelyhiány mellett az aluliskolázottság, a motiváció hiánya és a beletörődés. **Az aluliskolázottságra megoldást jelenthetnek a felzárkóztató képzések,** az elmaradt általános iskolai osztályok befejezése, majd piacképes szakma megszerzése, mentorprogramok szervezése. A bűnelkövetés elkerülése érdekében érdemes lehetne rendőrségi tájékoztatókat szervezni.

Nyíribrony²⁰

1. Oktatáshoz hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A nyíribronyi lakosság körében magas az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők száma. A gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermekek száma magas. **A település számára fontos az iskolában lemorzsolódott gyermekek segítése az általános iskola**

²⁰ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018-2023.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

elvégzésében, táborozások elérésében, akár civil szervezetek bevonásával. A HH és HHH gyerekek száma magas, így szükséges a gyerekek szocializációs problémáinak feltárása és megoldása. 0-3 éves korú gyermekek nappali ellátása nem biztosított a településen, ezért a gyermekek óvodába való felvételéig a nők munkavállalása nem megoldott. Cél a gyerekek nappali ellátását célzó intézmények rugalmas nyitva tartásának megoldása, alkalmazkodva a célcsoport igényeihez.

Fontos lenne olyan programok esetleg tanfolyamok szervezése, melyek kifejezetten az idősebb korosztály informatikai tudását hivatottak fejleszteni.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitóképzés):

A településen a munkaerőpiacra jutás fő akadályai az alacsony iskolázottság, a tartós munkanélküli létből fakadó motiválatlanság, a társadalmi előítélet jelenléte. **A szociális helyzeten kívül a másik nagy problémát az alacsony foglalkoztatottság jelenti.** Súlyos gond az adófizetők nagyon szűk köre és a bérek alacsony szintje. Nyíribronyban található az Olmos és Tóth Kft. ipartelepe, mely időszakosan munkahelyet biztosít a nyíribronyi munkavállalóknak. **A nyilvántartott munkanélküliek száma évről évre növekvő tendenciát mutat.** Pozitív adottságnak tekinthető a megyében való elhelyezkedés, valamint a település fekvése, mely a megyeszékhely Nyíregyháza 30 km-es körzetében helyezkedik el. A népesség mobilitásának növelése megoldandó feladat. **A nyilvántartott álláskeresők magas száma és összetétele, a mélyszegénységben élők szociális állapota igényelné a szociális gazdaság súlyának növelését, s az ebben közreműködő civil szervezetek felderítését, képzését.** Az iskolázatlan, tartós munkanélküli emberek esélye még a támogatott foglalkoztatásban is igen alacsony. A közfoglalkoztatásban elsősorban a mélyszegénységben élők vesznek részt.

A fogyatékkal élő munkavállaló beilleszkedését segítő programokban való részvétel növelése, az érintett személyek alkalmazása az önkormányzatnál, önkormányzati fenntartású intézményekben legalább a kvóta mértékéig.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

Az orvosi-, egészségügyi rehabilitációs ellátásokhoz való hozzáférés az egészségügyi ellátórendszeren keresztül biztosított. **Ösztönözni szükséges azonban az egészséges, mozgás-gazdag életmód kialakítását az ifjúság körében,** melynek keretében szükséges a fizikai aktivitást lehetővé tevő környezet megteremtése. Fontos az egészséges életmódot népszerűsítő kampányok megjelenése a településen. A fogyatékkal élőket és az időseket ösztönözni kell arra, **hogy minél nagyobb számban vegyenek részt az egészségügyi szűrővizsgálatokon.** A prevenciós szemlélet erősítése szükséges az egészségtudatos magatartás fejlesztése érdekében. Ehhez elengedhetetlen az egészségvédelemre, egészségtudatos életvitelre és a megelőzésre vonatkozó ismeretek beépítése a közoktatási intézmények nevelési, oktatási programjába.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

Szociális bérlakással az önkormányzat nem rendelkezik. **A munkalehetőségek hiánya miatt a település kevésbé vonzó a fiatalok számára,** mint a korábbi évtizedekben. A kedvezőtlen anyagi helyzetben lévő fiatalok számára kicsi az esély az önálló lakáskörülmények

megteremtéséhez, melyet a jelenlegi igen színes családpolitikai eszközrendszer igyekszik enyhíteni. **A családok többsége a legnagyobb áldozatot a lakhatás megteremtéséért és megőrzéséért hozza. A lakosság által felvett hitelállomány igen nagymértékű.** A munkába járáshoz kapcsolódóan nehézséget jelent, hogy a távolsági buszjáratok sűrűsége nem megfelelő, ezért a kerékpárutak fejlesztése egyre fontosabbá válik. A fogyatékkal élők számára elengedhetetlen az akadálymentes fizikai környezet biztosítása elsősorban a közszolgáltatások terén.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A gyermekjóléti és családsegítő szolgáltatásokat igénybe vevők száma az elmúlt évek során fokozatosan nőtt. A családok anyagi helyzetének romlása, lakhatási körülményeik bizonytalansága, a mentális, családi, szociális problémák jelenléte tovább ront ezen a helyzeten. A leszakadó rétegek létszámnövekedésének megállításához a helyi társadalom összefogására, alakosságra, a civil szervezetek, a közintézmények együttműködésére van szükség. **A hátrányos helyzetű gyermekek száma a 7-14 éves korosztályban a legmagasabb.** Az elmúlt években egyre nő azon gyermekek száma, akik a szociális nyári gyermekétkeztetési programba bekapcsolódnak. **Magas a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők száma is. A településen nőtt a veszélyeztetett gyermekek száma, melynek okai a munkanélküliség, a szülők alkoholbetegsége, a magatartásproblémák, az iskolai hiányzás. Cél a szabadidős programok szervezése, biztonságos, kulturált színterek működtetése.** Fontos lenne a hátrányos helyzetű gyermekekkel és családjaikkal foglalkozó szakemberek továbbképzése a hátrányos helyzetű gyermekek nevelését, személyiségfejlesztését, illetve a szülők eredményes bevonását segítő ismeretek elsajátítása és a kompetenciák fejlesztése érdekében. A fiatalok elkövetővé, áldozattá válásának elkerülése érdekében a gyermekek felkészítésében a helyi társadalom – a lakosság és a civil szervezetek – nagyobb mértékű bevonására lenne szükség. **Célként jelenik meg a civil társadalom közreműködésével a szabadidős programok bővítése a kortárserőszakkal,** illetve a családon belül a gyermekekre irányuló erőszakkal kapcsolatban, a párkapcsolati erőszak felismerésének és kivédésének támogatására.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A roma nők iskolai végzettsége, foglalkoztatottsági szintje, jövedelme jóval elmarad még a roma férfiakétól is. Nyíribrony Községben roma nemzetiségi önkormányzat nem működik, romák kis létszámban élnek a településen. A roma népesség az általános normák szerint él családi házas területeken, saját tulajdonú ingatlanokban. Az idős- és középkorú generációra az alulképzettség a jellemző, a fiatalabbak közül egyre többen végzik el a nyolc általános iskolát, illetve többen szakképesítést is szereznek. **Az önkormányzatnak törekednie kell, hogy foglalkoztatóként maga is közvetlenül növelje a romák, mélyszegénységben élők foglalkoztatási arányát. A bűnözés visszaszorítására, megelőzésére különböző programok megvalósítására van szükség, melynek elsődleges helyszínként az általános iskolát képzelik el a település vezetői.**

Ramocsaháza²¹

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A településen **gyakoriak a hátrányos helyzetű gyermekek iskolai kudarcai, melyre megoldást nyújthatnak a felzárkóztatást segítő szolgáltatások fejlesztése. A hátrányos, ill. halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma magas**, emiatt a pedagógusok képzésébe és továbbképzésébe be kell iktatni olyan modulokat, pl. személyiségfejlesztés, nevelés, amelyek a szülők bevonását segítik. A fejlesztő és rehabilitációs ellátáshoz való hozzáférés korlátozott a településen. Az óvodában és a településen SNI-s(sajátos nevelési igényű) gyermek nincs. Az általános iskolában **lehetőség van logopédiai és fejlesztő foglalkozásra, azonban erre sokkal nagyobb igény mutatkozna**, a beszédfejlesztésre jellemzően csak a nagycsoportos gyermekeket tudják irányítani, ennek oka a szakemberhiány. Egy héten egy alkalommal egy-egy óra keretében van erre lehetőség.

A település nevelési-oktatási intézményeiben jelentős **problémát okoz a hátrányos helyzetű gyermekek beilleszkedési nehézségeinek kezelése**. Ennek segítése érdekében **szükségszerű gyerekház működtetése**, amelynek célja a - még nem tanköteles - 0-3 éves korú csecsemők és kisgyerekek nevelési-oktatási intézménybe való beilleszkedésének elősegítése.

Meg kell gátolni a tehetséges gyermekek elkallódását, akár ösztöndíj program segítségével akár az Arany János tehetséggondozó programba való jutás támogatásával. **A gyermekek napközbeni felügyelete nem megoldott a szabadidőben, szükséges az egész napos bölcsődei, óvodai és iskolai ellátás, szabadidős programok szervezése.**

Az idős korosztály számítógép használat és az internethasználat szempontjából jelentősen elmaradt. Ennek oka nemcsak az idősök idegenkedése, hanem **a megfelelő lehetőségek hiánya és a tanfolyamok ára is. A településen a felnőttképzés nem biztosított**, és egyéb munkaerőpiaci szolgáltatások, helyi foglalkoztatási programok sincsenek. **További cél a bölcsődei férőhelyek biztosítása**, esetleg családi napközi létrehozása.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnőttképzés):

A népesség munkaerőpiaci mobilitásának növelése megoldandó feladat. A településnek és térségének gazdasága a kedvező termőhelyi adottságoknak köszönhetően hagyományosan mezőgazdasági jellegű, a mezőgazdasági termelésre azonban csak szórványosan épül a térségben feldolgozóipar. **A nők elhelyezkedési esélyeit csökkenti az alacsony iskolai végzettség, a származás, etnikai hovatartozás.** Különösen nehéz helyzetben vannak azok, akiknél ezek a tényezők együttesen jelentkeznek. Alkalmi jelleggel, nyári időszakban idegymunkán jelentős számú alacsony végzettségű nő helyezkedik el és ez jelent jövedelmet számukra. **Bölcsőde, családi napközi, házi gyermekfelügyelet jelenleg nincs a településen, így a munkaerőpiacra visszatérő nőknek nincsen lehetőségük három év alatti gyermekük helyben történő elhelyezésére.** Az idősök, nyugdíjasok jövedelmi helyzetére tekintettel az

²¹ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018-2023.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

egészségesek szívesen végeznének jövedelemkiegészítő tevékenységet, de erre nagyon kevés lehetőség van. **Az 50 év feletti munkaezőpiaci mobilitását befolyásolja, hogy a korábban megszerzett képzettség mára már elavult, nem igazodik a kereslethez, továbbá az informatika területén ennek a korosztálynak a lemaradása nagyobb a fiatalabb korosztályokhoz képest.** Jelenleg a településen **fogyatékkal élő személyek semmilyen foglalkoztatási formában nincsenek foglalkoztatva.**

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A településen nem működnek a fogyatékkal élők önálló életvitelét támogató helyi intézmények, programok, szolgáltatások. A településen 1 fő védőnő látja el a védőnői feladatot, 1,5 állásban. **Az egy védőnőre jutó gyermekek száma az utóbbi években csökkent, azonban az ellátáshoz történő hozzáférésben hiányosságok mutatkoznak. Folyamatosan jelentkező probléma már csecsemőkorban, továbbá az óvodás és iskoláskorú gyermekek körében a fejtetű.** Ennek oka a tisztátlan lakókörnyezet, illemhelyek hiánya, szemetelés, a hulladékgyűjtés hiánya. **A várandós anyák számára a védőnők terhes gondozást és tanácsadást biztosítanak, gyakori probléma, hogy sokan nem élnek ezzel a lehetőséggel.** A gyermekek körében a rossz, füstös, és **nem higiénikus lakókörnyezeti adottságok miatt magas a tartós és asztmás megbetegedések száma.** Nagy probléma a kötelező védőoltások elmaradása, illetve annak nem időben, hanem később történő igénybevétele, mely fokozza szövődmények kialakulását. A szülői nevelés hiánya már csecsemőkorban elkezdődik.

A településen házi gyermekorvosi praxis nem működik. A szűrővizsgálatokra sokan nem mennek el, cél a vizsgálatokra való eljutás megszervezése, biztosítása megfelelő tájékoztatás a szűrővizsgálatok fontosságáról, előadások szervezése.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A településen az önkormányzat tulajdonában 9 darab bérlakás van. Ez a lakásállomány 1,6 %-a, ez jóval alacsonyabb az országos átlagnál. Nincs olyan bérlakás, ami a szociális lakhatást biztosítja a településen. **A kedvezőtlen anyagi helyzetben lévő fiatalok számára kicsi az esély az önálló lakáskörülmények megteremtéséhez.** A fiatalok helyben tartásához szükséges olyan eszközöket, támogatásokat kialakítani, melyek segítik ezt a törekvésüket. **Ramocsaháza településen 2 olyan településrész van, ami szegregációval veszélyeztetett.** Jellemző a kicsiny teleknagyság az eredendően alacsony társadalmi státuszú csoportok letelepítése, akik szűkös anyagi forrásból **kicsi, alappal nem rendelkező házakat építettek.** Az utcák rendkívül szűkek. A településen jellemző a magas talajvízszint a felvizesedés és a penészedés általános gondja a háztartásoknak. A lakások többsége komfort nélküli. A házak többségében kályhában fűtenek, s a lakások összesen 10 %-ában van fürdőszoba. A településen **a munkavállalást nem támogatja a tömegközlekedés rendje, mivel a távolsági buszjáratok sűrűsége nem megfelelő.** A kerékpárutak hiánya pedig nehezíti az aktív turizmusban rejlő lehetőségek kihasználását.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A településen a veszélyeztetett és védelembe vett kiskorúak száma magas, ez orvosolható lehet a Biztos kezdet programok létrehozásával. A fiatalkorú bűnözés meggátolása érdekében a bűnmegelőzési programok segítséget nyújthatnak. Több gyermek került az utóbbi

időben a Gyermekjóléti Szolgálat látókörébe, elkövetett bűncselekmény vagy áldozattá válás miatt. Ennek egyik oka lehet, hogy **nincs a gyermekeknek, fiataloknak a szabadidő értelmeseleltöltésére alkalmas program**. A hatósági intézkedéssel érintett gyermekek legnagyobb része a szülőnek felróható magatartási okból került a Gyermekjóléti Szolgálat figyelmébe.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A szegregált, **telepszerű lakókörnyezetben élő gyermekek száma folyamatosan növekedést mutat**. A gyermekek helyzetét kedvezőtlenül befolyásolja az infrastruktúra hiánya (mint pl. gáz-, víz-, áramszolgáltatás és szennyvíz kiépítettség), az egészségügyi ellátáshoz való hozzájutás nehézségei, a szülők egészségtelen életmódja, és helytelen életvezetése. Ezek a problémák a legtöbb családnál halmozottan fordulnak elő, és **a gyermekek képtelenek a felzárkózásra, tanulási nehézségekkel küzdenek**, továbbtanulási esélyeik nagymértékben csökkennek. **A fiatalok körében gyakori a korai gyermekvállalás**. Egyre gyakrabban találkozhatunk a tartós munkanélküliség kedvezőtlen hatásaival, amelyek átvetülnek a gyermeknevelésre és emiatt mind súlyosabb problémák vetődnek fel: elsősorban elhanyagolják a gyermekeket. A családok megélhetési problémái is egyre súlyosabbak, amelyek folyamatosan növekvő problémát jelentenek. **A roma lakosok életkörülményei kiemelkedően rosszak**. Az ellátási területen élő többségi családok anyagi helyzete is jelentős mértékben romlott az elmúlt években, amelyet a növekvő mennyiségű segélyek sem képesek enyhíteni. Nem áll rendelkezésünkre adat arra vonatkozóan, hogy Ramocsaházán hány fő vallja magát roma kisebbséghez tartozónak. A településen megalakult a Roma Nemzetiségi Önkormányzat, mely szorosan együttműködik a köznevelési és szociális intézményekkel, aktívan részt vesz a közfoglalkoztatásban, illetve közösségi programok szervezésében. Szükséges a Ramocsaháza Község Roma Nemzetiségi Önkormányzata számára egy, a célcsoport integrációját, esélyegyenlőségét támogató cselekvési tervet készíteni, együttműködésben a Ramocsaháza Község Önkormányzatával, civil segítő szervezetek támogatásával.

A településen házi gyermekorvosi praxis nem működik. A szűrővizsgálatokra sokan nem mennek el, cél a vizsgálatokra való eljutás megszervezése, biztosítása megfelelő tájékoztatás a szűrővizsgálatok fontosságáról, előadások szervezése.

II. A kérdőíves megkérdezés eredményei

A Baktalórántházai járásból 5 kérdőív érkezett vissza: Baktalórántháza, Besenyőd, Nyírbákó, Ófehértó, Rohod.

1. táblázat: A visszaérkező válaszok az említések száma szerint

Oktatáshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Óvodai nevelés	4	1	0	
Iskolai oktatás-nevelés	4	1	0	
<i>Korai fejlesztés</i>	2	1	1	<i>mérsékelt</i>
HH, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek	3	2	0	
Szak- és felnőttképzés	1	2	2	fokozott

Munkavállaláshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Munkahelyek jelenléte a településen	-	4	1	fokozott
Közfoglalkoztatás	5	-	-	
Start munkaprogram	5	-	-	

Egészségügyi, szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Egészségügyi ellátáshoz	4	1	-	
Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz	2	1	2	
Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz	4	1		

Telepek, szegregátumok lakhatási nehézségeinek megoldása	-	3	-	fokozott
Roma felzárkózást célzó szolgáltatásokhoz	-	3	1	fokozott

Mélyszegénységben élők és romák

	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alapfokú oktatáshoz (8 osztály befejezése) való hozzáférés nem biztosított	4	1	-	
egészségügyi szolgáltatások	3	2	-	
munkaerőpiaci lehetőségek	-	4	1	fokozott
adósságkezelés	-	1	4	fokozott
hivatalos ügyek intézése	4	1	-	
digitális kompetencia fejlesztése	2	2	1	fokozott
családtervezés segítése	1	3	1	
szociális tűzifaprogramhoz való hozzáférés	5	-	-	
az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás	1	-	3	fokozott

Gyermekek esélyegyenlősége

	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
bölcsődei ellátás	2	1	2	fokozott
gyermek napközbeni felügyelete	3	-	2	
gyermek szünidei felügyelete	1	2	2	fokozott
gyermekorvosi szakellátás helyben	1	1	3	fokozott
nyári étkeztetéshez való hozzáférés	5	-		
a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok	3	1	1	
a településen maradáshoz elősegítő programok	-	1	4	fokozott

Gyermekek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok	3	1	1	
nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek	2	2	1	fokozott
szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége	2	2	1	fokozott
egészségvédelmi, prevenciós programok	3	1	1	
fiatalkori bűnelkövetés mérséklését célzó programok	3	1	1	
egészséges táplálkozást népszerűsítő	2	2	1	fokozott

Nők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet	-	2	3	fokozott
közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)	-	2	3	fokozott
családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély	1	-	4	v
helyben elérhető egészségügyi szűrések	2	3	-	fokozott
atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége	1	2	2	fokozott
Informálás az igénybe vehető szolgáltatásokról	3	2	-	

Idősek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáférés	1	3	1	fokozott
áldozattá válás megelőzését elősegítő programok	-	4	1	fokozott
demencia mérséklését szolgáló programok	-	1	4	fokozott
szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége	1	3	1	fokozott
a mozgás gyakorlásának feltételei	1	2	1	fokozott
közösségi, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség	3	1	1	
generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése	3	1	1	
Idősek napközbeni ellátása	3	1	1	
Idősek bentlakásos ellátása	2	-	3	fokozott

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
épületek akadálymentesítése	4	1	0	
infokommunikációs akadálymentesítés	0	3	2	fokozott
hivatalos ügyek gyakorlásának lehetősége	4	0	1	
települési honlapok akadálymentesítése	2	1	1	mérsékelt
egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevitelének lehetősége	2	1	2	fokozott
szolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés	2	2	1	fokozott

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés	-	3	2	fokozott
munkához való hozzáférés	-	2	3	fokozott

III. Összegzés

Elemzésünk eredményei szerint a legnagyobb hiányt a következő területeken tapasztaltuk:

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

- munkaerőpiaci lehetőségek
- adósságkezelés
- az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás
- digitális kompetencia fejlesztés
- családtervezés segítése

Gyermekek esélyegyenlősége:

- bölcsődei ellátás
- gyermekek szünidei felügyelete
- gyermekorvosi szakellátás helyben
- a településen maradáshoz elősegítő programok
- nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek
- szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége
- egészséges táplálkozást népszerűsítő programok

Nők esélyegyenlősége:

- alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet
- közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)
- családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély
- helyben elérhető egészségügyi szűrések
- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége

Idősek esélyegyenlősége:

- szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáférés
- áldozattá válást megelőzését elősegítő programok
- demencia mérséklését támogató szolgáltatás
- szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége
- idősek bentlakásos ellátása
- mozgás gyakorlásának feltételei

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- infokommunikációs akadálymentesítés
- egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége
- munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés
- munkához való hozzáférés

IV. Szolgáltatási hiánytérkép

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

- munkaerőpiaci lehetőségek
- adósságkezelés
- az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás
- digitális kompetencia fejlesztés
- családtervezés segítése

Nők esélyegyenlősége:

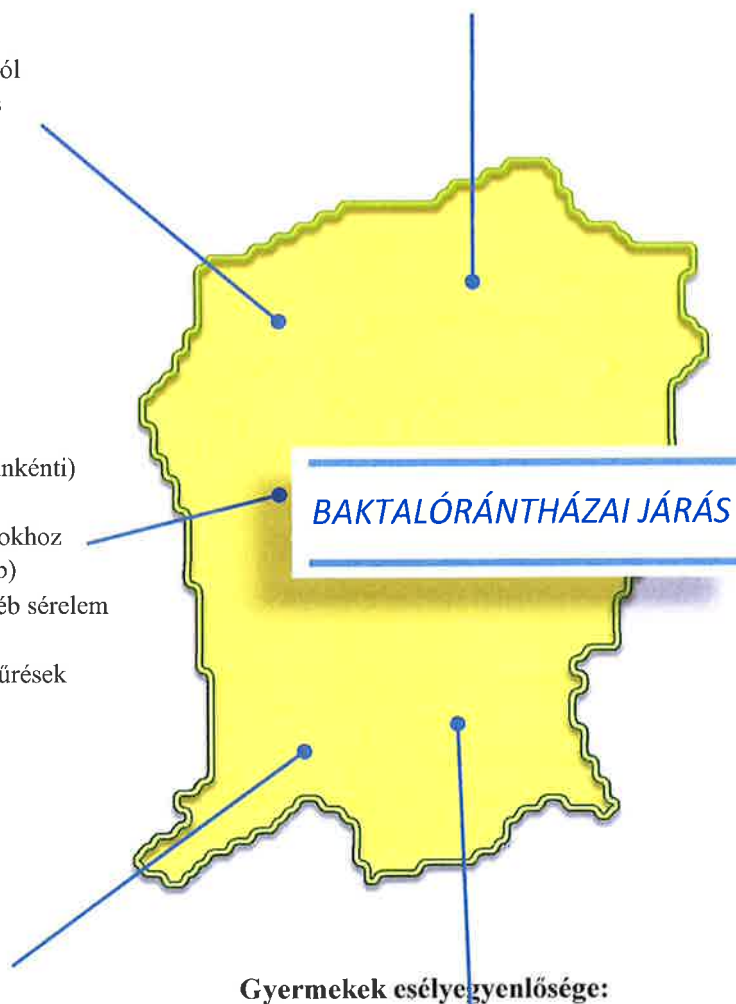
- alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet
- közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)
- családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély
- helyben elérhető egészségügyi szűrések
- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége

Idősek esélyegyenlősége:

- szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáférés
- áldozattá válás megelőzését elősegítő programok
- demencia mérséklését támogató szolgáltatás
- szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége
- idősek bentlakásos ellátása
- mozgás gyakorlásának feltételei

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- infokommunikációs akadálymentesítés
- egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége
- munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés
- munkához való hozzáférés

Gyermekek esélyegyenlősége:

- bölcsődei ellátás
- gyermekek szünidei felügyelete
- gyermekorvosi szakellátás helyben
- a településen maradáshoz elősegítő programok
- nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek
- szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége
- egészséges táplálkozást népszerűsítő programok

6. CSENGERI JÁRÁS

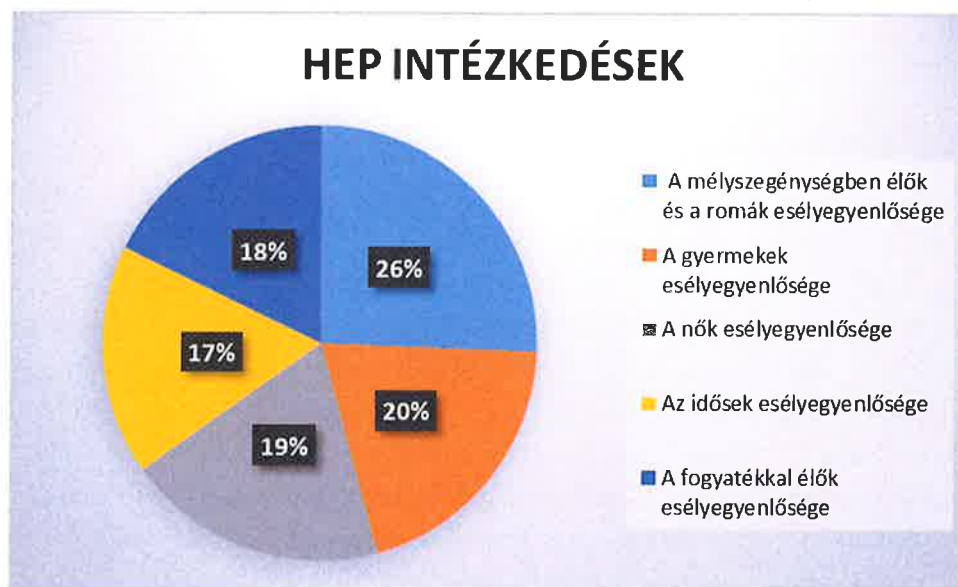
A kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján komplex programmal fejlesztendő járás, területe 247 km², járásközpontja Csenger. A járáshoz 1 város 2 nagyközség és 7 község tartozik. A kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV.23.) Korm. rendelet alapján a 11 településből 8 társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett, 6 jelentős munkanélküliséggel sújtott.

A járás települései a következők: Csenger, Csengersima, Csengerújfalú, Komlódtótfalu, Pátyod, Porcsalma, Szamosangyalos, Szamosbecs, Szamostatárfalva, Tyukod, Ura. A mintába került: Csenger, Csengerújfalú és Pátyod.

Csengeri járást tekintve a hep.tef.gov.hu oldalra 2019. év decemberében 1 településnek, jelent meg a második generációs Helyi Esélyegyenlőségi Programja.

A járásban található HEP intézkedésekből a célcsoportra is lehet következtetéseket levonni. Az alábbi diagram mutatja, hogy milyen %-ban jelentek meg a célcsoport vonatkozásában intézkedések.

9. diagram HEP intézkedések Csengeri járás területén

Forrás: Csenger járás helyi esélyegyenlőség programjai alapján saját szerkesztés

A fenti ábrából jól látszik, hogy a települések számára a járásban a mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlőségének kérdése a legsürgetőbb megoldásra váró probléma, de több intézkedést foglalmaztak meg a gyermekek, nők, fogyatékkal élők és idősök esélyegyenlőségi helyzetének javítása céljából is. A kistérség népességének helyi becslések szerint 19 százaléka cigány.²² A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek havi átlagos száma 1 708 fő volt 2018-ban.²³ Ebből azt a következtetést lehet levonni, hogy a gyerekes családok jelentős része alacsony jövedelmű. Csenger hátrányos helyzetét mélyíti elhelyezkedése is. A járás

²² Csengeri Kistérségi Roma Integrációs Stratégia 2012 (Készítette: Partners Hungary Alapítvány)

²³ <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haViewer.jsp>

Nyíregyházától messze található, kelet felől Románia határolja. A régió két nagyvárosának (Debrecen, Nyíregyháza) fejlesztő hatása ide már nem ér el, vállalkozásaik nem kínálnak állásokat a helyiek számára.

A járás területén a települések Helyi Esélyegyenlőségi Programok alapján 9 szegregátum²⁴ található az alábbi táblázat szerint:

10. táblázat Szegregátumok száma Csengeri Járásban

Település neve	Szegregátumok száma HEP-ek alapján
Csenger	3
Csengersima	0
Csengerújfalú	0
Komlódtótfalu	0
Porcsalma	1
Pátyod	0
Szamosangyalos	1
Szamosbecs	1
Szamosatárfalva	2
Tyukod	1
Úra	0
összesen:	9

Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Programok alapján saját szerkesztés

A szegregátum fogalmát a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet (továbbiakban Korm. rendelet.) 2. §. 8. pontja határozza meg az alábbiak szerint: „szegregációs mutatóval lehatárolt olyan egybefüggő terület, amelyen az alacsony társadalmi státuszú családok koncentráltan élnek együtt vagy a társadalmi státuszcsökkenés jelei tapasztalhatók, ezért a területen közösségi beavatkozás szükséges; szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett terület lehet egy önálló településrész, de részét képezheti egy vagy több településrésznek is”. A Korm. rendelet a szegregációs mutató fogalmát az következő módon fogalmazza meg: „mutató számítása: a település területén belül olyan területileg egybefüggő tömbök kiválasztása, amelyekre együttesen jellemző, hogy a szegregációs mutató határértékének megfelelnek. A tömb népszámlálási célra létrehozott, általában közterületek és/vagy természetes és mesterséges tereptárgyak (pl. vasútvonal, autópálya nyomvonal, vízfolyás partja), valamint rácshálós térinformatikai megoldás eredményeképpen kialakított, településen belüli kisterületi egység.

²⁴ A járásban található valamennyi hatályos Helyi Esélyegyenlőségi Program alapján megállapított szám.

11. táblázat A szegregációs mutató határértékei településtípusonként

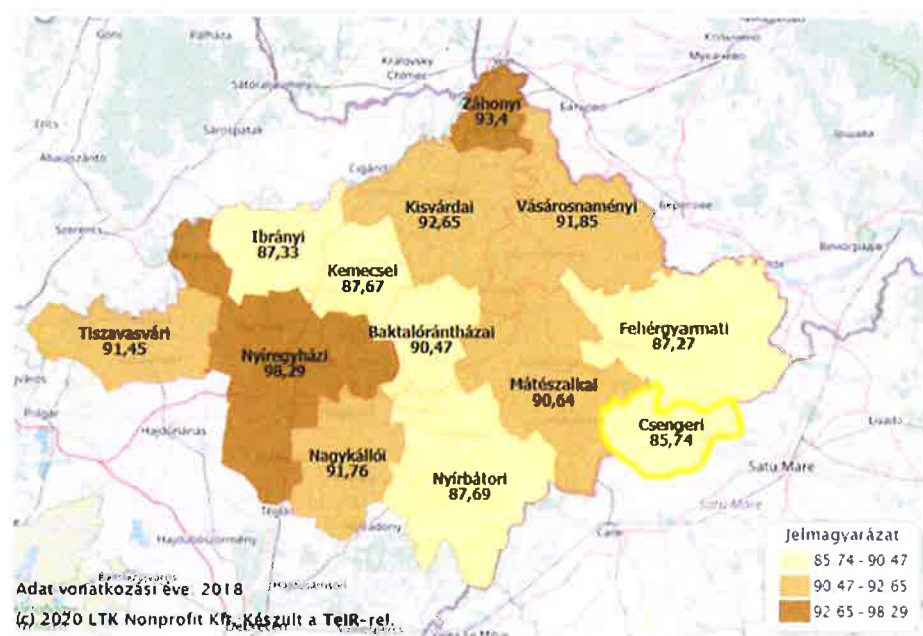
Településtípus	Szegregált terület, amelynél a szegregációs mutató értéke	Szegregációval veszélyeztetett terület, amelynél a szegregációs mutató értéke
Megyei jogú város	nagyobb egyenlő, mint 35%	nagyobb egyenlő mint 30%, de kisebb mint 35%
Járászékhely város	nagyobb egyenlő, mint 35%	nagyobb egyenlő mint 30%, de kisebb mint 35%
2000 főnél népesebb város és község	nagyobb egyenlő, mint 35%	nagyobb egyenlő mint 30%, de kisebb mint 35%
2000 főnél kisebb város és község	nagyobb egyenlő, mint 50%	nagyobb egyenlő mint 40%, de kisebb mint 50%

200 főnél népesebb települések esetében szegregátumnak, illetve szegregációval veszélyeztetett területnek azok az egybefüggő területek tekintendők, melyek megfelelnek a fenti mutatók egyikének, és a terület lakónépességének száma eléri az 50 főt. 200 főnél kisebb települések esetében a település egészére kell meghatározni a szegregációs mutató értékét.”

Mindebből levonható az a következtetés, hogy a szegregátumban élők életkörülményei nem megfelelők, megélhetésük veszélyben van.

A szegregátumok viszonylag magas számának is köszönhető, hogy az ivóvíz-hálózatba bekapcsolt lakások aránya relatíve alacsony, a megyében ebben a járásban van a legnagyobb százalékban olyan lakás, amely a közüzemi ivóvíz-hálózatba nincs bekapcsolva (14,26%).

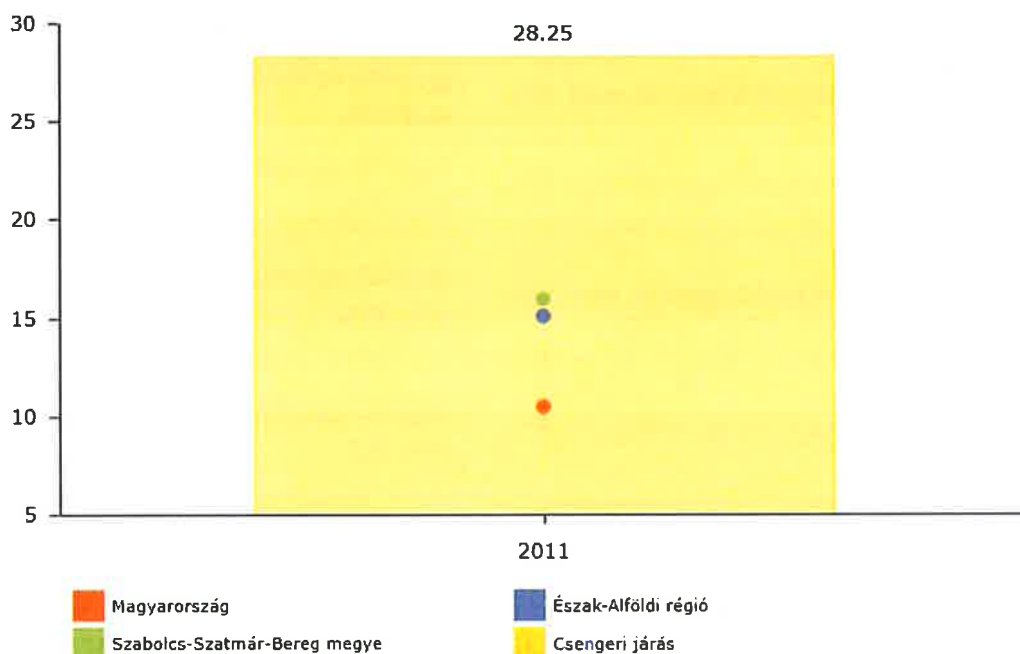
7. térkép Közüzemi ivóvíz-hálózatba bekapcsolt lakások aránya (%) 2018 Csengeri Járásban

Forrás: TeIR

Ebből következik az is, hogy magas a komfortnélküli, félkomfortos lakások aránya.

10. diagram Komfortnélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül (%) Csengeri Járásban

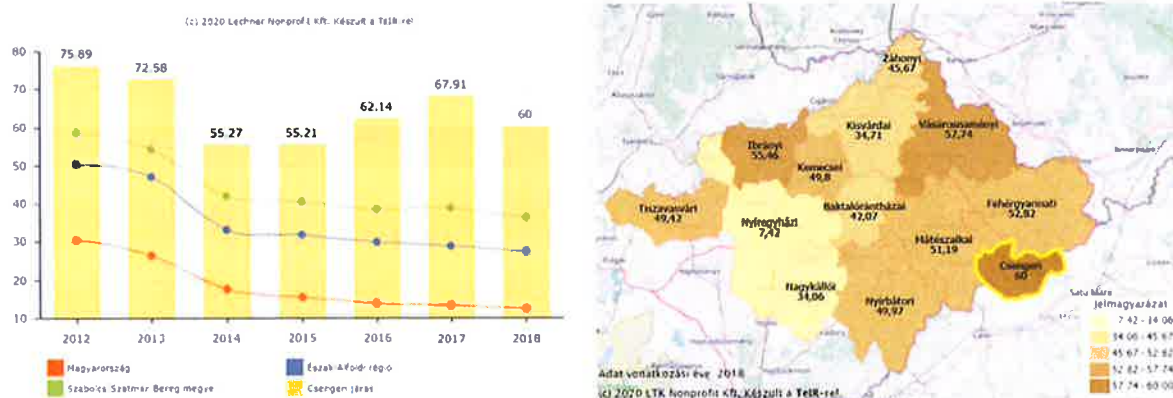

Forrás: TeIR

A nem megfelelő lakhatás körülmények magasabb egészségügyi kockázatot is jelentenek. A területen élőknek fokozottan szükséges felvilágosítást tartani, a szemléletformáló képzésekhez való hozzáférést biztosítani szükséges.

A járást tovább vizsgálva megállapítható, hogy a gyermekek esélyegyenlőségének megteremtésére, a mélyszegénységben élők esélyegyenlőségének megoldására nagy szükség van. A 2018. évi TeIR adatok alapján ugyanis a megyében itt a legmagasabb a hátrányos helyzetű óvodások aránya.

4. ábra A hátrányos helyzetű óvodások aránya Csengeri Járásban (2018)

Forrás: TeIR

Ez az adat két szempontból is nagyon fontos, egyrészt jelzi, hogy a hátrányos helyzetben lévők „újratemelődnék”, másrészt a hátrányos helyzet csökkentésének a szükségességére is

felhívja a figyelmet. A Helyi Esélyegyenlőségi Programokban megfogalmazódott az is, a gyermekek hátrányát csak úgy lehet csökkenteni, ha a szülőknél is előrelépés történik, ehhez elengedhetetlen a család, mint egység, problémájának az együttes kezelése. („A gyermekek esélyegyenlősége vonatkozásában a legnagyobb felelősség a szülőket terheli, az ő helyes életvitelük nélkül nem lehet előre lépni.”- Csengerújfalui Helyi Esélyegyenlőségi Programja. A településen magas arányú a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma. - Intézkedési javaslat: Képzés a hátrányos helyzetű családoknak- Ura Helyi Esélyegyenlőségi Program).

A munkanélküliek száma is magas a járásban. Ez is alátámasztja azt, hogy miért fogalmazták meg a legtöbb intézkedési javaslatot a mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége kapcsán. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok alapján problémát okoz a munkanélküliség és az is, hogy a munkakeresők nagy százaléka, 2018. évi adatokat vizsgálva, legfeljebb 8 általános iskolát végzett (60,47%).²⁵

A Helyi Esélyegyenlőségi Programok tanulmányozása alapján lehet arra következtetni, hogy a térségben kevés a munkalehetőség, különösen a mélyszegénységben élőkre jellemző, hogy vagy egyáltalán nem dolgoznak, vagy közfoglalkoztatási programban vesznek részt. Az alábbi táblázat minden a járásban található településből kiemel egy-egy pontot, amely alátámasztja egyrészt az oktatás szükségességét, másrészt azt, hogy a települések a mélyszegénységben élők és romák helyzetének javításaként az egyik fő célként a munkanélküliek számának csökkentését tüzték ki célul.

12. táblázat Helyi Esélyegyenlőségi programokban megjelenő intézkedések a munkavállalással kapcsolatban Csengeri Járásban

Település neve	Település jogállása	Célcsoport	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése
Csenger	város	I. A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége	Kommunikációs segítség !	A munkaerő piacra való visszatérést segítő álláskeresési technikák, kompetenciák hiánya
Csengersima	község	I. A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége	Tanulj meg gazdálkodni!	A család bevételeinek és kiadásainak egész hónapra való beosztásának megtanítása.
Csengerújfalui	község	I. A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége	Helyi foglalkoztatási eszközök alkalmazása	A halmozottan hátrányos helyzetű családok száma évről évre nő a szegénység oka és egyben következménye a munkanélküliség
Komlódtótfalu	község	I. A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége	Tanulni és dolgozni!	A településen élő nyilvántartott álláskereső személyek alacsony iskolai végzettsége

²⁵ Forrás: TeIR

Település neve	Település jogállása	Célcsoport	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése
Pátyod	község	I. A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége	Gazdálkodjunk közösen!	A településen magas a munkanélküliek száma
Porcsalma	nagyközség	I. A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége	Együtt a hátrányok csökkentéséért	A vizsgált években a HHH-s gyerekek (0-14 évesek) száma és aránya magas, közel 80% volt és körükben magas az általános iskolai végzettséggel sem rendelkező szülők száma
Szamosbecs	község	I. A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége	Tanulni és dolgozni!	A településen élő nyilvántartott álláskereső személyek alacsony iskolai végzettsége
Szamosangyalos	község	I. A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége	Vissza az iskolapadba	Szakképzés, szakmunkásképzés megalapozása
Szamosatárfalva	község	I. A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége	Képzetség és munka mindenkinek	Mélyszegénységben élő ember alapkompenciájának hiányossága, szakmai végzettség hiánya
Tyukod	nagyközség	I. A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége	Munka-erőpiaci fórumok megszervezése	Munka-erőpiaci fórumok megszervezése, Állásbörzék-állásinterjúk megvalósítása
Ura	község	I. A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége	Halmazottan hátrányos helyzetű fiatalok foglalkoztatása	A mélyszegénységben élő, és roma fiatalok munkalehetőségei korlátozottak. Többségük ez ideig csak pályakezdők, és csak közfoglalkoztatásban vettek részt.

Forrás: HEP saját szerkesztés

A járásról azonban elmondható, hogy a fogyatékosok nappali ellátását biztosító intézmények kihasználtsága 88%-os²⁶(2018. év viszonylatában), azaz a járás még rendelkezik szabad kapacitással ezen a téren. Ugyanakkor érdemes kiemelni, hogy a helyi esélyegyenlőségi programok intézkedési terveiben az intézkedések 18%-a irányul a fogyatékkal élők esélyegyenlőségének előmozdítására. Megfogalmazódott a Helyi Esélyegyenlőségi Programokban problémaként, hogy a fogyatékkal élők pontos száma nem ismert. Mivel ez önkéntes bevallás alapján történt meg a 2011-es választáskor így ez a megállapítás teljes

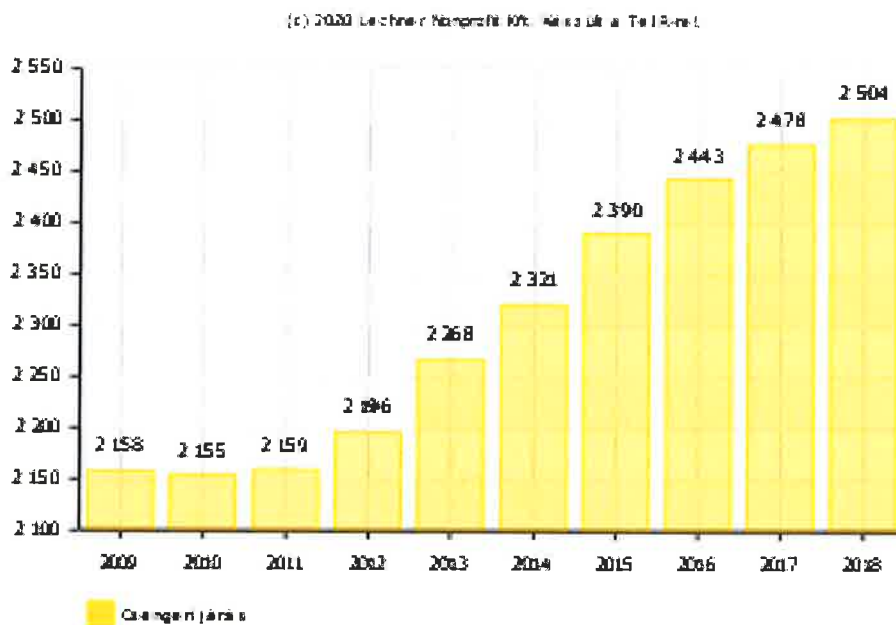
²⁶ Forrás TeIR

mértékig helytálló és valóban nehéz az igényeket, lehetőségeket felmérni esetükben. Ugyanakkor az, hogy az intézkedések 18%-a erre a célcsoportra irányul azt feltételezi, hogy a járás jelentős kérdésként kezeli a fogyatékkal élők problémáinak megoldását. A Helyi Esélyegyenlőségi programokban megjelent, hogy a fogyatékkal élők nehezen tudnak munkát találni, szükség van tehát az ilyen irányú szemléletformálásra a munkáltatóknál. Az intézmények akadálymentesítése a HEP-ekben megfogalmazott intézkedések alapján itt sem teljeskörű még. A nem megfelelő közlekedési feltételek nehezítik mind a megfelelő oktatási intézménybe történő eljutásukat, mind a munkahelyre való eljutást.

Azt, hogy a fogyatékkal élők munkába állása valóban nehéz alátámasztja, a megváltozott munkaképességűeknek járó ellátásban 640 fő részesült 2018-ban.

A Csengeri járásról elmondható, hogy a lakosság életkorát tekintve egy viszonylag fiatal járásról van, azonban a 65 év felettiak száma, így az idősek esélyegyenlősége kapcsán is több intézkedés fogalmazódott meg.

11. diagram állandó népességből a 65-x évesek száma (fő) Csengeri Járásban

Forrás TeIR

Megfogalmazásra került a Helyi Esélyegyenlőségi Programokban az idősek elmagányosodásának problémája, ebből arra lehet következtetni, hogy magas az egyszemélyes háztartást vezető idős emberek száma és kevés lehetőségük van a térségben a közös kikapcsolódásra. A járásban Csengerben érhető el járóbeteg szakellátás, ez az idős embereknek, a közlekedés nehézsége miatt problémát okozhat, így szükség lenne szűrővizsgálatok szervezésére az egyes településeken is.

Az egészségügyi szolgáltatások elérhetősége Pátyodon még élesebben jelentkezhet, mivel ott betöltetlen a háziorvosi ellátó hely is.²⁷

²⁷http://www.neak.gov.hu/felso_menu/lakossagnak/szerzodott_szolgaltatok/haziorvosi_szolgaltatok.html

Az előrehaladott életkor sokszor negatívan befolyásolja a munkához jutást, a foglalkoztatást, 51 év felett a nyilvántartott álláskeresők száma 136 fő.

A nők esélyegyenlőségének megteremtése is fontos a térségben, jól mutatja ezt, hogy a megfogalmazott intézkedési javaslatok 19%-a a nők esélyegyenlőségének megteremtésére irányul. Ennek kapcsán is a munkavállaláshoz való hozzáférés került több helyen kiemelésre, nevezetesen az, hogy a GYES-ről visszatérő anyák munkaerőpiacra történő visszajutása nehézségekbe ütközhet, azt támogatni szükséges.

I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai

Csenger²⁸

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A fiatalok körében a kompetencia mérés eredményei nem megfelelőek, **az alapkompenciák javításra szorulnak**. A jó gyakorlatok nincsenek kiértékelve és társadalmasítva. A jövőben a **pedagógusok módszertani felkészültségének fejlesztése szükséges**. **Fontos lenne a HH/HHH-tanulók számára önsegítő csoportok kialakítása**, szakmai intézkedési terveket megvalósító csoportok kialakítása szükséges.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitóképzés):

Csengerben a foglalkoztatottak száma és aránya növekedett. A település legnagyobb foglalkoztatója bővítette tevékenységeit ezért munkanélkülieket vett fel és alkalmazott. **A munkanélküliek aránya azonban nem mutat jelentős csökkenést**. Az alacsony iskolai végzettségű személyek főleg a mezőgazdasági és konzervipari idénymunkában tudnak részt venni. A napszám, illetve idénymunka alapvetően az év középső hónapjaiban oldja meg a megélhetési gondokat. Az ebben a foglalkoztatásformában résztvevők téli és kora tavaszi foglalkoztatása és jövedelemhez juttatása nem megoldott. **A közfoglalkoztatási programok a településen élő főleg alacsony iskolai végzettséggel rendelkező munkavállalók részére biztosít** elsősorban nagy tömegben **munkát** és lehetőséget arra, hogy aszociális ellátórendszerben maradhassanak. **Gondot okoz azonban a nagy tömegű képzetlen, főleg női munkaerő** jelenléte. Az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedésük ilyen nagy számban nehézkes és a közfoglalkoztatásban foglalkoztatottak szaktudásának, képzetlenségének hiányában nem lehetséges. **A településen a pályakezdő fiatalok kiemelten hátrányos helyzetű csoportként vannak jelen**. **A munkaerőpiacra való visszatérést segítő álláskereső technikák, kompetenciák hiánya jellemzi a munkanélkülieket**. Kevés munkaadó foglalkoztat fogyatékkal élőket. **„Fogyatékosbarát” munkahelyek létrehozása a cél**, a foglalkoztatottság növelése az önkormányzati fenntartású intézményekben, távmunka biztosítása és szociális foglalkoztatás. **A közszolgáltatásokhoz való hozzáférés nem akadálymentes a fogyatékkal élők számára**.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

2018. július 1. napjával létrejött az egészségfejlesztési iroda (EFI Iroda), melynek célja, hogy magasan képzett szakemberek segítséget nyújtsanak a szolgáltatást igénybe vevőnek abban, hogyan válhat egészségesebbé, illetve a felmerülő egészségügyi és mentális probléma esetén hova fordulhat segítségért és megoldásért.

²⁸ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018-2023.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

Csengerben 3 szegregátumban él az elszegényedett, illetve roma lakosság nagy része. A Dankó és Arany János utcai szegregátum közegészségügyi helyzetének hiányosságaiból adódóan **fontos lenne a szemégyűjtő pontok kialakítása, szervezett szemétszállítás megszervezése.** A településen élő fiatalok számára igény lenne a fecskelakásból kiköltözők részére átmeneti megoldásként szociális bérlakás biztosítására. **Az idősek otthonában a férőhelyek bővítése szükséges.** Mivel a településen sok a magányos idős ember, így szükséges a rizikó csoportba tartozó idősek helyzetének feltárása, szükség esetén segítségadás megszervezése. Mivel **kevés az informatikában jártas idős ember,** 14-16 éves önkéntes fiatalok (mentorok) segítségnyújtásának megszervezése szükséges. A városban 4 hajléktalan férfi él.

Nagy problémát jelent a vasúti és helyközi busz járatok akadálymentesítésének elmaradása.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A veszélyeztetett és védelembe vett, **hátrányos helyzetű, illetve halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma magas a településen.** Ez elsősorban az anyagiak hiányával magyarázható, mivel a városban a képzetlen, alacsony iskolai végzettségű nagy tömegben megtalálható munkavállaló csak a Startmunkaprogramból tud jövedelmet elérni. **A játszóterek és udvari játékok felújításra szorulnak és a játszóterek parkosítása hiányos.**

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A településen található szegregátumokban él a hátrányos helyzetű gyermekek több mint 50%-a. A lakhatásuk megoldott, azonban **a többgenerációs együttélés előnyei mellett a tanulást kifejezetten hátráltatja a zsúfoltság. A gyermekek hamar találkoznak szexuális élményekkel,** ami helyes irányú erkölcsi fejlődésüket negatívan befolyásolja.

Csengerújfalu²⁹

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A településen működő tagintézmények a rájuk vonatkozó pedagógiai programban vállalták a sajátos nevelési igényű gyermekek oktatását. Mindkét intézményben **magas a hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma,** akik között **jelentős a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdő gyermekek aránya.** Családjaikra általában jellemző az ingerszegény környezet, amely a gyermekek hátrányos helyzetét fokozza. Az óvoda és az iskola a szülői háttér hiányában csak részeredményeket tud elérni, hiába vannak biztosítva közoktatási lehetőségek, **a gyermekek esélyegyenlőségét a család életvitele miatt nehéz biztosítani.**

²⁹ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018-2023.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitképzés):

Csengerújfaluban a munkaképes korú lakosság aránya alacsony. Problémát jelent, hogy a munkaképes népesség nagy része inaktív. A **munkavállalási lehetőség Csengerújfaluban és a környező településeken korlátozott**, különösen a helyi termelőszövetkezet és állami gazdaság megszűnése óta. A szolgáltató szektor, illetve az új vállalkozások nem nyújtanak jelentős munkaalkalmat a potenciális munkavállalók számára a településen. **Súlyos problémát rejt az, hogy az aktív munkavállalásra alkalmas romák közül 85-90%-a munkanélküli.** A foglalkoztatáspolitikai szempontból **hátrányos helyzetű társadalmi csoportok** (megváltozott munkaképességűek, romák stb.) **egyre tartósabban szorulnak ki a munkaerőpiacról**, egyre nagyobb számban válnak a szociális ellátórendszer alanyaivá. Az esélyegyenlőséget megerősítő pozitív intézkedések szükségesek számukra. A regisztrált munkanélküliek számában csökkenő tendencia érvényesül. **Az ifjúsági munkanélküliség strukturális munkanélküliség.** Amunkanélküliségre megoldást nyújthat a szociális földprogram keretében a foglalkoztatás növelése.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

Az egészségmegőrzés érdekében szükségesek a védőnő, házi orvos által tartandó egészséges életmódot bemutató előadások szervezése. Mivel a romák, mélyszegénységben élők egészségi állapota rossz, nélkülözhetetlen a szociális és egészségügyi szakemberek együttműködése. További cél az ismeretterjesztő előadások szervezése a helyes életvitel elsajátításáról.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

Csengerújfalu Községben nem található szegregátum. A lakások nagyjából karbantartottak, de kb. a lakásállomány 20 %-ánál állagromlás következett be. A településen a lakások kb. 15 %-a lakatlan, ezek eladóak. Egy részüket rossz állapotuk miatt nem lehet értékesíteni, kisebb részben a jó állapotú lakások esetében nincs fizetőképes kereslet. A lakástulajdonosok adósságállományáról nincs kimutatás, de elmondható, hogy a fiatal gyermekes családok esetében szinte kivétel nélkül hitel igénybevételel tudnak csak otthont teremteni. **A mélyszegénységben élő fiatalok a lakhatásukat nagyjából családtagjaik tulajdonában lévő házakban, kisebb részt albérlet formájában tudják megoldani.**

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A képzettséggel rendelkező fiatalok elvándorlása jelentősebb, mint a képzetleneké, ez kihatással van a lakosság összetételére. **A gyermekek nagy része anyagi problémával terhelt, aluliskolázott szülőkkel rendelkezik**, mely befolyásolja a gyermek testi, szellemi fejlődését. Ennek következtében **folyamatosan nő a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek részaránya**, emellett ezekben a családokban nagyobb a veszélyeztetett és védelembe vett kiskorúak aránya. **Fontos lenne szabadidős programok szervezése**, biztonságos, kulturált színterek működtetése. A hátrányos helyzetű gyermekekkel és családjukkal foglalkozó szakemberek továbbképzése fontos célként jelenik meg. A településen további fontos cél az olyan **rendezvények szervezése, melyek segítségével a gyermekek ismereteket**

szerezhetnek a káros szenvedélyek következményeiről. Ismertetni kell továbbá a fiatalok bűnözés veszélyeit.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

Fontos a különböző képzési programok, lehetőségek megismertetése a kisebbségi, illetve mélyszegénységben élő lakossággal. **A nemzetiségi önkormányzattal, a szociális, egészségügyi intézményekkel együttműködve törekszik a település a romák életminőségének javítására, a jobb lakhatási körülmények biztosítására, a testi-lelki egészségük megőrzésére, az élethosszig tartó tanulás ösztönzésére.** A roma nemzetiségi önkormányzat megalakulása óta szorosan együttműködik a helyi önkormányzattal, közös feladatuknak tekintik a roma célcsoport élethelyzetének, társadalmi esélyegyenlőségének javítását, munkaerőpiaci (re)integrációjuk elősegítését.

Pátyod³⁰

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A HH gyerekek számára korrepetálások szervezése a legfontosabb cél, a beszédhibás gyerekek számára szintén külön foglalkozást kell biztosítani. A továbbtanulók körében a lemorzsolódás kevésbé jellemző. Gondot jelent azonban, hogy a diákok az ács, a kőműves, a festő, illetve az egyéb, hagyományos szakmákat szinte egyáltalán nem választanak, ezért jelenleg ezen a területen már bizonyos munkaerőhiány tapasztalható. Az alacsony iskolai végzettségűek számára mind helyben, mind pedig a térségben folyamatosan szerveződnek képzések. **Célként fogalmazódik meg annak elősegítése, hogy mindenki szakmához jusson, és ezzel javuljon az érintettek munkaerőpiaci esélye.**

2. Munkavállaláshoz hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szak-felnőttképzés):

A községben a legnagyobb foglalkoztató az önkormányzat. Jelenleg semmilyen gyár vagy egyéb termelőüzem a településen nem működik. A munkavállalók egy része főként Csengerben, ott is leginkább a cipőgyárban keres munkát, egy része pedig a tyukodi konzervgyárnál. A vidékre jellemzően magas az őstermelők száma, azonban a mezőgazdasági vállalkozások száma alacsony. A vállalkozások döntő többsége szolgáltató, pl. élelmiszerüzlet, italbolt, patika stb. A nyilvántartott álláskeresői száma 2009. évben volt a legmagasabb, azóta folyamatosan csökken, ez főként a közmunka lehetőségek kibővülésének köszönhető. **Az alacsony iskolai végzettségűek foglalkoztatása főként közmunkában, illetve betanított munkában történik.** A településen az ipar hiánya jelentős, hiszen a befektetők a nagy távolság miatt, illetve a közlekedés hiányosságai miatt (magas szállítási költségek) nem telepednek meg a faluban. A település jelenlegi gazdasági, pénzügyi helyzetének ismeretében elmondható, hogy pozitív változásra szinte alig van esély. Az itt élő emberek szociális körülményein, megélhetési gondjain, válságos helyzetük ismeretében elsődlegesen a települési önkormányzatnak kell segíteni.

³⁰ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018-2023.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/ProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/ProgramSearch.aspx?searchtext=>

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

Az egészségvédelem és az egészséges táplálkozásérdekében **fontos a településen lakók körében az egészségtudatos életvitel népszerűsítése, szexuális felvilágosítással és drogprevencióval kapcsolatos előadások szervezése.**

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz (Telepek, Szegregátumok):

A településen a lakásfenntartási támogatásban részesülők száma növekvő tendenciát mutat. Lakásépítési kedvet önkormányzat által kialakított közművesített telkek kedvezményes értékesítésével próbálják javítani. **A településen élő hátrányos helyzetű lakosság leginkább a közüzemi szolgáltatók felé tartoznak, az adósság nagy része kiegyenlítetlen villany- illetve gázzámlákból tevődik össze.**

A településre jellemző az akadálymentesítés hiánya, cél a közösségi közlekedés javítása, az utak, járdák, közterek akadálymentesítése.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

Magas az iskolai hiányzások száma a hátrányos helyzetűek körében, ezért fontos lenne a hiányzás okainak feltárása. Nélkülözhetetlen még a tehetséges tanulók felkarolása, felelősségteljes életmódot népszerűsítő workshop-ok szervezése, gyermekeknek étkeztetés és egyéb támogatásokbővítése.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A községben roma nemzetiségűnek nyíltan szinte senki nem vallja magát, roma nemzetiségi önkormányzat a településen nem működik.

II. A kérdőíves megkérdezés eredményei

A Csengeri járásból 7 kérdőív érkezett vissza: Csenger, Csengersima, Csengerújfalú, Komlódtótfalu, Pátyod, Szamosbecs, Szamostatárfalva

2. táblázat: A visszaérkező válaszok az említések száma szerint

Oktatáshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Óvodai nevelés	4	1	-	
Iskolai oktatás-nevelés	4	1	-	
<i>Korai fejlesztés</i>	2	1	1	<i>mérsékelt</i>
HH, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek	3	2	-	
Szak- és felnőttképzés	1	2	2	fokozott

Munkavállaláshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Munkahelyek jelenléte a településen	-	4	1	fokozott
Közfoglalkoztatás	7	-	-	
Start munkaprogram	7	-	-	

Egészségügyi, szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Egészségügyi ellátáshoz	4	1	-	
Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz	2	1	2	
Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz	4	3	-	
Telepek, szegregátumok lakhatási nehézségeinek megoldása	-	3	-	fokozott
Roma felzárkózást célzó szolgáltatásokhoz	-	3	1	fokozott

Mélyszegénységben élők és romák				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alapfokú oktatáshoz (8 osztály befejezése) való hozzáférés nem biztosított	4	-	3	
egészségügyi szolgáltatások	4	3	-	
munkaerőpiaci lehetőségek	4	1	2	
adósságkezelés	1	2	4	fokozott
hivatalos ügyek intézése	4	2	1	
digitális kompetencia fejlesztése	2	2	3	fokozott

családtervezés segítése	2	3	1	fokozott
szociális tűzifaprogramhoz való hozzáférés	6	-	1	
az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás	1	3	3	fokozott

Gyermekek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
bölcsődei ellátás	1	1	5	fokozott
gyermekek napközbeni felügyelete	2	1	4	fokozott
gyermekek szünidei felügyelete	1	3	3	fokozott
gyermekorvosi szakellátás helyben	2	1	4	fokozott
nyári étkeztetéshez való hozzáférés	7	-	-	
a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok	6	1	-	
a településen maradáshoz elősegítő programok	1	4	2	fokozott
iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok	2	4	1	fokozott
nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek	3	4	0	fokozott
szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége	3	4	0	fokozott
egészségvédelmi, prevenciós programok	1	5	1	fokozott
fiatalkori bűnelkövetés mérséklését célzó programok	1	2	4	fokozott
egészséges táplálkozást népszerűsítő programok	1	4	2	fokozott

Nők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet	-	2	5	fokozott
közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)	3	-	4	fokozott
családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély	-	4	3	fokozott
helyben elérhető egészségügyi szűrések	2	4	1	fokozott
atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége	0	2	5	fokozott
Informálás az igénybe vehető szolgáltatásokról	1	5	1	fokozott

Idősek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáférés	2	3	2	fokozott
áldozattá válást megelőzését elősegítő programok	1	-	6	fokozott
demencia mérséklését elősegítő programok	1	-	6	fokozott
szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége	2	4	1	fokozott
a mozgás gyakorlásának feltételei	4	3	-	
közösségi, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség	4	3	-	
generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése	2	2	3	fokozott
Idősek napközbeni ellátása	6	1	-	

Idősek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Idősek bentlakásos ellátása	1	1	5	fokozott

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
épületek akadálymentesítése	4	3	-	
infokommunikációs akadálymentesítés	0	5	2	fokozott
hivatalos ügyek gyakorlásának lehetősége	5	1	1	
települési honlapok akadálymentesítése	-	4	3	fokozott
egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége	2	4	1	fokozott
szolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés	3	4	-	fokozott
munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés	2	2	3	fokozott
munkához való hozzáférés	1	2	4	fokozott

III. Összegzés

Elemzésünk eredményei szerint a legnagyobb hiányt a következő területeken tapasztaltuk:

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

- adósságkezelés
- az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás
- digitális kompetencia fejlesztés
- családtervezés segítése

Gyermekek esélyegyenlősége

- bölcsődei ellátás
- gyermekek napközbeni felügyelete
- gyermekek szünidei felügyelete
- gyermekorvosi szakellátás helyben
- a településen maradáshoz elősegítő programok
- iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok
- nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek
- szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége
- egészségvédelmi, prevenciós programok
- fiatalkori bűnelkövetés mérséklését célzó programok
- egészséges táplálkozást népszerűsítő programok

Nők esélyegyenlősége:

- alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet
- közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)
- családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély
- helyben elérhető egészségügyi szűrések
- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége
- informálás az igénybe vehető szolgáltatásokról

Idősek esélyegyenlősége:

- szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáférés
- áldozattá válás megelőzését elősegítő programok
- demencia mérséklését támogató szolgáltatás
- szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége
- idősek bentlakásos ellátása

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- infokommunikációs akadálymentesítés
- települési honlapok akadálymentesítése
- egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége
- munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés
- munkához való hozzáférés
- szolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés

IV. Szolgáltatási hiánytérkép

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

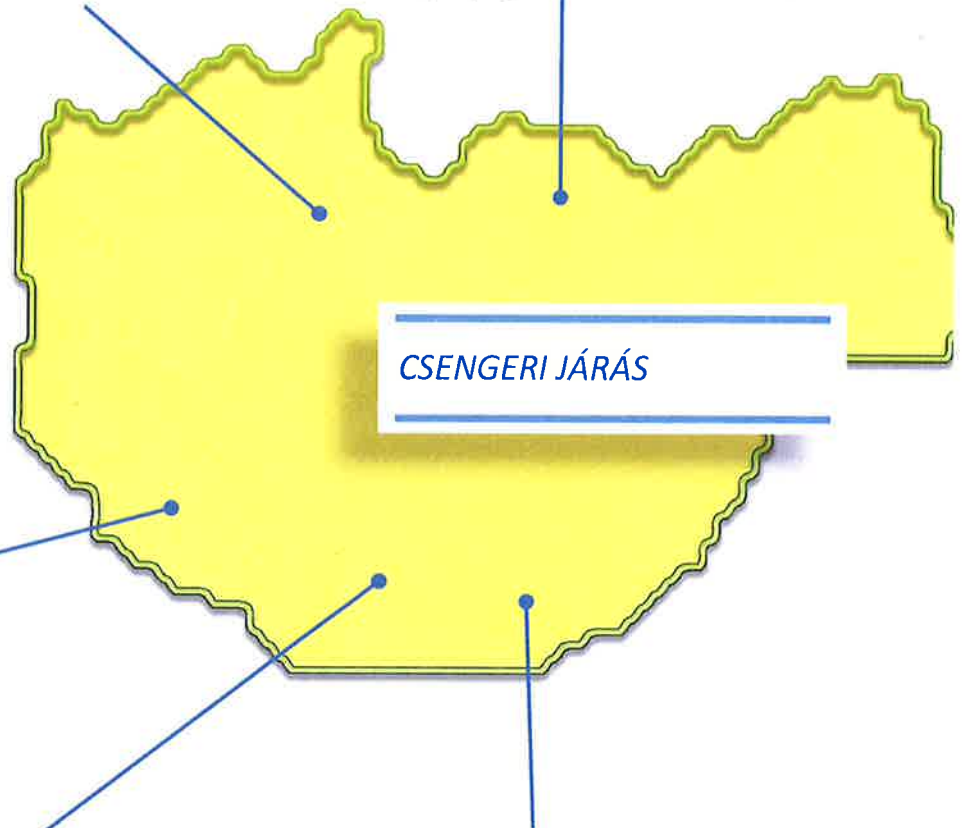
- adósságkezelés
- az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás
- digitális kompetencia fejlesztés
- családtervezés segítése

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- infokommunikációs akadálymentesítés
- települési honlapok akadálymentesítése
- egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége
- munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés
- munkához való hozzáférés
- szolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés

Nők esélyegyenlősége:

- alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet
- közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)
- családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély
- helyben elérhető egészségügyi szűrések atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége
- informálás az igénybe

Idősek esélyegyenlősége:

- szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáférés
- áldozattá válás megelőzését elősegítő programok
- demencia mérséklését támogató szolgáltatás
- szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége
- idősek bentlakásos ellátása

Gyermekek esélyegyenlősége:

- bölcsődei ellátás
- gyermekek napközbeni felügyelete
- gyermekek szünidei felügyelete
- gyermekorvosi szakellátás helyben
- a településen maradást elősegítő programok
- iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok
- nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek
- szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége
- egészségvédelmi, prevenciós programok
- fiatalkori bűnelkövetés mérséklését célzó programok
- egészséges táplálkozást népszerűsítő

7. FEHÉRGYARMATI JÁRÁS

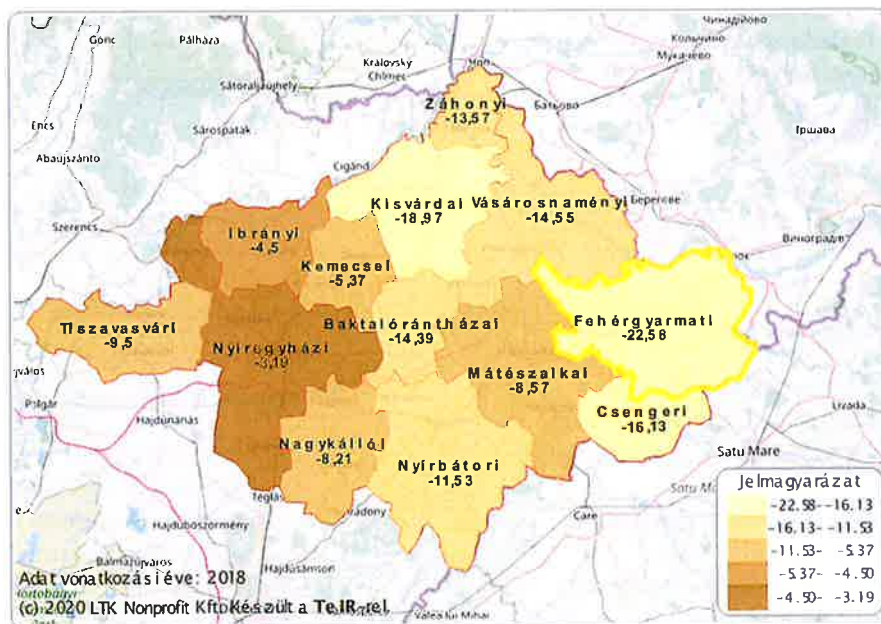
A kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján komplex programmal fejlesztendő járás, területe 707 km², járásközpontja Fehérgyarmat. A járáshoz 1 város, 2 nagyközség és 47 község tartozik. A kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV.23.) Korm. rendelet alapján az 50 településből 44 társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett, 30 jelentős munkanélküliséggel sújtott.

A járás települései a következők: Botpalád, Cégénydányád, Csaholc, Császló, Csegöld, Darnó, Fehérgyarmat, Fülesd, Gacsály, Garbolc, Gyügye, Hermánszeg, Jánkmajtis, Kérsemjén, Kisar, Kishódos, Kisnamény, Kispalád, Kisszekeres, Kölcse, Kömörő, Magosliget, Mánd, Méhtelek, Milota, Nábrád, Nagyar, Nagyhódos, Nagyszekeres, Nemesborzova, Olcsvaapáti, Panyola, Penyige, Rozsály, Sonkád, Szamossályi, Szamosújlak, Szatmárcseke, Tiszabecs, Tiszacsécse, Tizsakóród, Tisztaberek, Tivadar, Tunyogmatolcs, Túristvándi, Túrricse, Uszka, Vámosoroszi, Zajta, Zsarolyán. A mintába került: Fehérgyarmat, Panyola, Rozsály, Szatmárcseke.

Fehérgyarmat járást tekintve a hep.tef.gov.hu oldalon 2019. év decemberében 5 településnek, 2020. évben 4 településnek jelent meg a második generációs Helyi Esélyegyenlőségi Programja.

A járás lakónépessége 2019. évben 38 786 fő. A járásról mindenképp meg kell említeni, hogy aprófalvas településszerkezet jellemzi, sok a zsáktelepülés. Ezt alátámasztja az is, hogy az 50 településből 38 településen a lakónépesség száma nem haladja meg a 800 főt.³¹ Emellett mindenképpen kiemelendő, hogy 2018-ban a megyében a Fehérgyarmati Járásban volt legmagasabb a vándorlási egyenleg (ezrelék):

8. térkép Vándorlási egyenleg (ezrelék) a Fehérgyarmati Járásban (2018)

Forrás TeIR

³¹ Forrás: <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haViewer.jsp>

A járásban tematikus ülés és közösségi együttműködést erősítő rendezvény is megtartásra került Panyolán. A közösségi együttműködést erősítő rendezvényen az került bemutatásra, hogy egy olyan kis település, mint Panyola hogyan képes a saját eszköztárával értéket és ezzel párhuzamosan munkalehetőséget teremteni és egy brandot kiépíteni.

A 2019. augusztus 1. napján megtartásra került tematikus munkacsoport ülés témája a „Szolgáltatások elérhetőségének javítása a településfejlesztés eszköztárával” volt. A témaválasztást a járáselhelyezkedése is indokolja: megyeszékhelytől messze található, valamint két ország is (Románia és Ukrajna) határolja. A tematikus ülésen a szakemberek által elmondottak alapján levonható konklúzió: a térségben különösen fontos, hogy a települések felismerjék és „kiaknázzák” lehetőségeiket. Ugyanakkor hangsúlyozni szükséges, hogy nem egyedi, szigetszerű fejlesztésre van szükség, hanem közös gondolkodásra, a hálózatosodás elősegítése itt különösen fontos feladat. Így merült fel a megyei koordináció igénye is, emellett vagy ezen belül külön egy olyan csoport felállítására, amely kifejezetten a kistelepülések (aprófalvas településszerkezet) problémájával foglalkozik. Fontos a helyi értékek feltárása, de a tematikus ülésen elhangzottak alapján önmagában az, hogy ez megtörténik nem jelent megoldást, koordinált felhasználásra van szükség. Itt újabb problémaként merült fel az, hogy pl. a falusi turizmusban rejlő lehetőségeket azért nem lehet megfelelően kihasználni, mert nincs elég szakember. Az ülésen elhangzottak szerint a fiatalok elvándorlása miatt a humánerőforrás hiány általános probléma a járásban. Az elvándorlás megállításában kardinális problémaként jelentkezik, hogy kevés a munkalehetőség is, különösen a kistelepülések esetén probléma ez, ahol az elérhető távolságú, megfelelő minőségű munkahely megtalálása még nagyobb probléma.

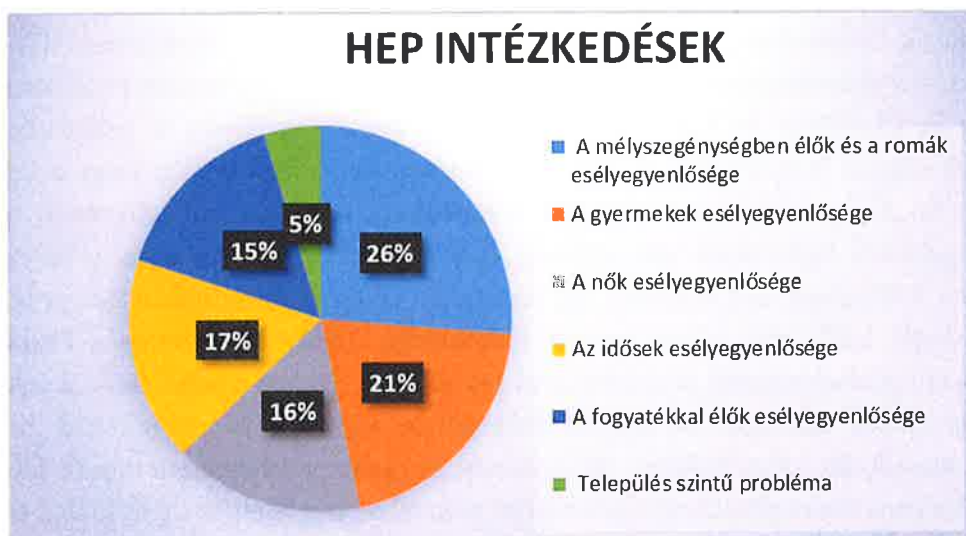
A járás településeiből közúton és tömegközlekedéssel eltérő minőségben érhető el a térség egyetlen igazi munkaerőpiaccal és teljes körű közszolgáltatási kínálattal bíró települése, Fehérgyarmat. Bár szolgáltatásai elvileg hozzáférhetők a járásban lakók számára, de a határmenti településekről a busszal való ingázás nehezen megoldható a hosszú menetidő és a magas viteldíjak miatt. A közösségi közlekedés hiányai miatt jelentős az igény az önkormányzati fenntartású kisbuszok iránt is, illetve több esetben jellemző, hogy a munkáltató maga igyekszik megtalálni annak a módját, hogy a munkavállalók időben eljussanak a munkahelyükre. Sajnos a tömegközlekedést biztosító szolgáltatóval a kommunikáció még nem megfelelő, igyekeznek ezen változtatni.

Megállapítást nyert az ülésen, hogy a fiatal családok helyben maradásához mindenképp szükséges az is, hogy a megfelelő oktatáshoz hozzáférjenek. Az, hogy megfelelő oktatáshoz mindenki hozzáférjen nem lehet annak kérdése, hogy milyen kicsi a település, az oktatást mindenki számára elérhetővé kell tenni. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy minden településen ténylegesen szükség van általános iskolára, de ha a településen nem működik oktatási intézmény, akkor azt más, környező településen olyan módon kell hozzáférhetővé tenni, hogy az könnyen megközelíthető, elérhető, megfelelő minőségű legyen.

A tematikus ülésen elhangzott még, hogy a térség fogyatékkal élő lakosságának is hozzáférhetővé kell tenni valamennyi szolgáltatást. Erre megoldási lehetőséget jelent, ha a család és gyermekvédelmi szerveknél egy fogyatékosági tanácsadó kerül alkalmazásra. Erre nézve már indult is egy pilot projekt, ami sikeresnek bizonyul, ez egy hiányterületet pótol azzal, hogy a szakemberhez nem csak a célcsoport közvetlenül, hanem más a célcsoporttal foglalkozó szakemberek számára is segítséget nyújt.

A járásban található települések HEP-ekben megfogalmazott intézkedések is alátámasztják a tematikus ülésen elhangzottakat:

11. diagram HEP intézkedések Fehérgyarmat járás területén

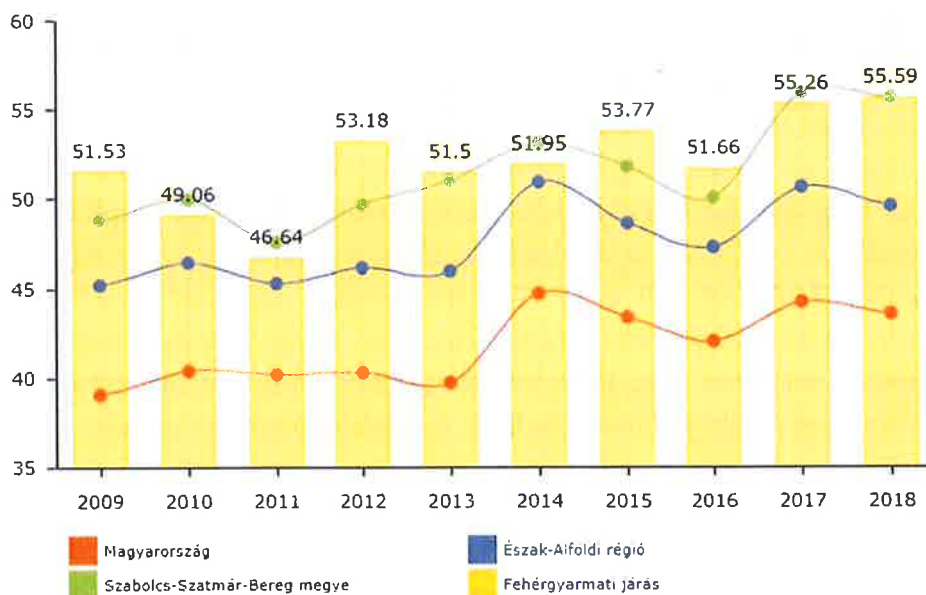
Forrás: Fehérgyarmat járás helyi esélyegyenlőség programjai alapján saját szerkesztés

Mint az a fenti diagramból látható a leginkább megoldandó kérdés ebben a járásban is a mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége.

A tematikus ülésen is elhangzott, hogy a szakember hiány és a munkahelyek hiánya problémát okoz a járásban. Ezt alátámasztja az, hogy a legfeljebb 8. általános iskolát végzett regisztrált munkanélküliek aránya folyamatosan növekszik.

12. diagram Legfeljebb 8. általános iskolát végzett regisztrált munkanélküliek aránya Fehérgyarmati járásban

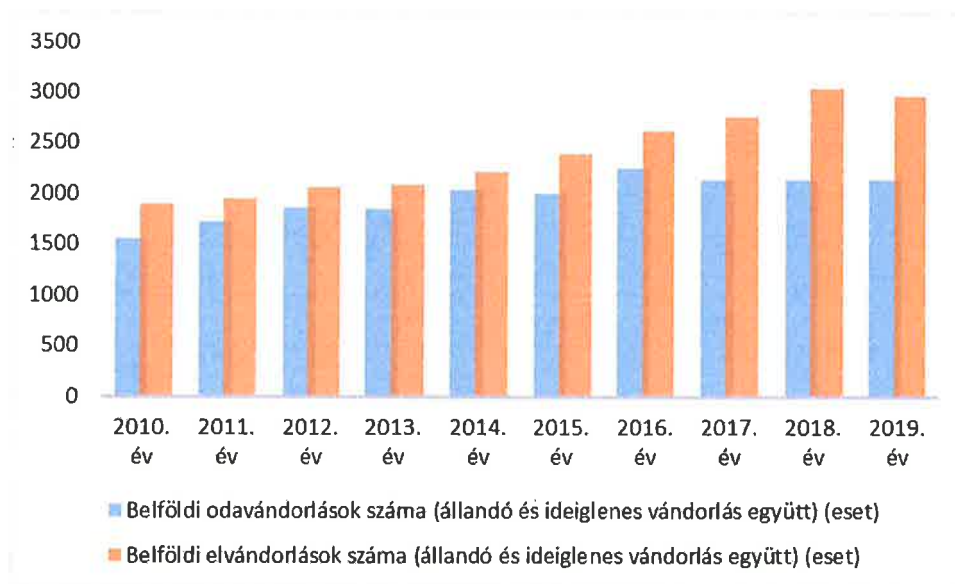
(c) 2020 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

Forrás TeIR

Mint az a tematikus munkacsoport ülésen is elhangzott a járásra jellemző, hogy sokan hagyják el, egyre előregedőbbnek is mondható emiatt. A belföldi elvándorlások száma évről évre növekszik.

13. diagram Belföldi el-,odavándorlások száma a Fehérgyarmati járásban

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

Mint az a tematikus ülésen is elhangzott, nem minden településen van közoktatási intézmény. Az 50 településből összesen 29 településen érhető el valamilyen közoktatás. Általános iskolai oktatás mindösszesen 16 településen érhető el. Az alábbi táblázatban összesítésre került, hogy a járás mely településein milyen oktatás érhető el.

13. táblázat Fehérgyarmati járásban településein elérhető közoktatási intézmények típusai

Intézmény székhelyének települése	óvodai nevelés	általános iskolai nevelés-oktatás	gimnáziumi nevelés-oktatás	kollégiumi ellátás
Botpalád	X	X		
Cégénydányád	X	X		
Csaholc	X	X		
Csegöld	X			
Fehérgyarmat	X	X	X	X
Gacsály	X			
Jánkmajtis	X	X		
Kisar	X	X		
Kispalád	X			
Kisszekeres	X			
Kölcse	X	X		
Kömörő	X			
Magosliget	X			
Méhtelek	X	X		
Milota	X			
Nábrád	X	X		

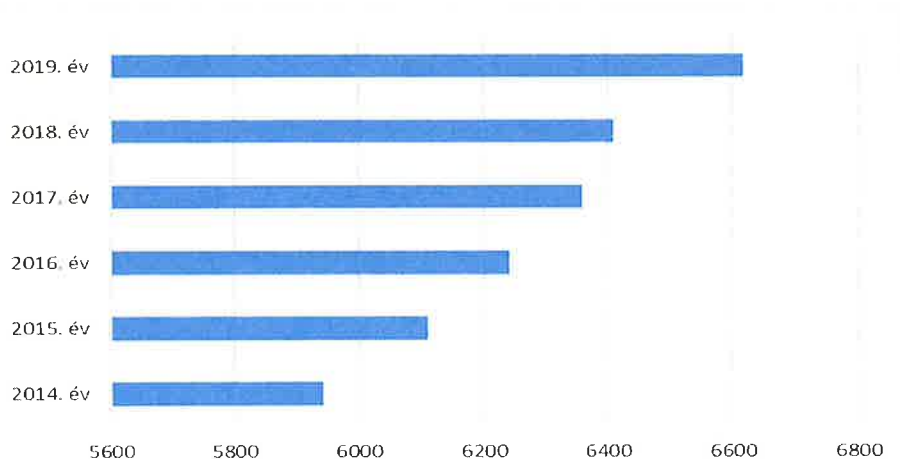
Intézmény székhelyének települése	óvodai nevelés	általános iskolai nevelés-oktatás	gimnáziumi nevelés-oktatás	kollégiumi ellátás
Nagyar	X			
Nagyszekeres		X		
Panyola	X			
Penyige	X			
Rozsály	X	X		
Szamossályi	X			
Szatmárcseke	X	X		
Tiszabecs	X	X		
Tizsakóród		X	X	
Tisztaberek	X			
Tunyogmatolcs	X	X		
Túristvándi	X	X		
Zajta	X			

Forrás: <https://www.oktatas.hu/koznevelés/kozerdekuadatok>saját szerkesztés

Amennyiben egy településen nem vagy onnan csak nehezen érhető el közoktatási intézmény az a település jövőjét negatív irányban határozhatja meg. Minél magasabb szintű, sokoldalúbb egy település iskolájának a képzése, kínálata annál inkább vonzóvá válik a szülők számára. Ugyanakkor ha nincs lehetőség a településen arra, hogy helyben járjon az oktatási intézményben a gyermek akkor a szomszédos települések egyikén kell a szolgáltatást igénybe venni. Ebben az esetben azonban ismételten megjelenik problémaként az utak minősége, az ingázással töltött idő és a tömegközlekedés minősége. A magas viteldíjak pedig esetenként azt eredményezhetik, hogy pont a mélyszegénységben élő családok nem tudják a gyermekeket iskolába küldeni. Elengedhetetlen ebben az esetben egyrészt a települések összefogása, másrészt az önkormányzat- lehetőségeihez mérten- segítség nyújtása.

Már fentebb is említésre került, hogy egyre magasabb az idősek száma a járásban, egy előregedő térségnek mondható a Fehérgyarmati járás. Az alábbi grafikon jól szemlélteti, hogy a 65. év felettek aránya folyamatosan nőtt az elmúlt években.

14. diagram Lakónépességből a 65 éves és idősebbek száma az év végén (fő) Fehérgyarmati járásban

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

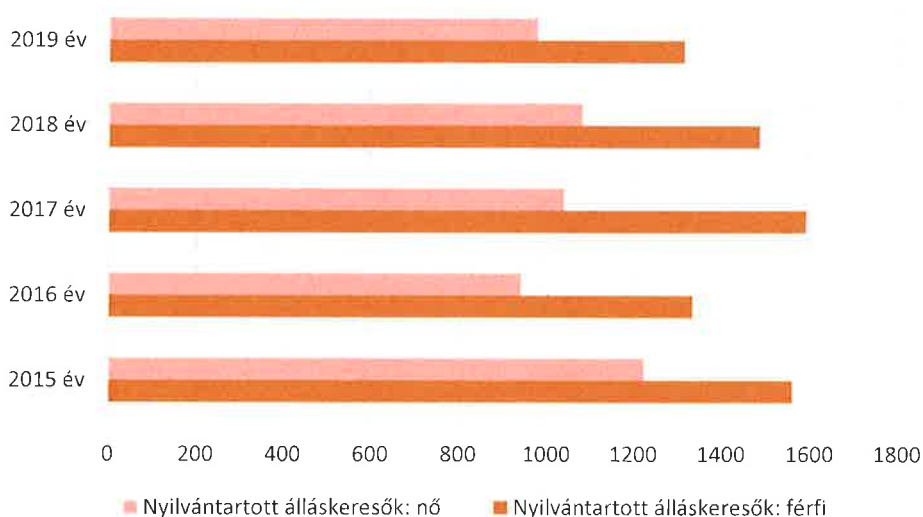
Az időskorúak otthonainak kihasználtsága 2018. évben 100,7 % volt a járásban, azaz ezen a téren kapacitásbővítésre mindenképp szükség van, ha ilyen ütemben növekszik az idősek aránya.

Jelenleg 2 háziorvosi szolgálat betöltetlen a járásban, egy szolgálathoz azonban több ellátandó település is tartozik, így azt lehet mondani, hogy 6 településen nélkülözik a háziorvost.³²

Mivel ilyen számban növekszik az idősek száma, így nem is csoda, hogy a Helyi Esélyegyenlőségi Programokban több intézkedést fogalmaztak meg velük kapcsolatban (összesen 101 darab intézkedés). A Helyi Esélyegyenlőségi programok kiemelik, hogy fenyegeti az időseket az elmagányosodás veszélye, fontos aktivitást és a függetlenséget megőrző programok, szolgáltatások szervezése. Elektronikus írástudás, számítógépkezelői tudás hiánya jellemzi a korosztályt. A korábban említettek miatt nehéz az egészségügyi szakellátások igénybe vétele is, a tömegközlekedés nem kielégítő, különösen egy kis zsáktelepülésen.

A nők esélyegyenlőségének megteremtése kapcsán említésre méltó, nyilvántartott álláskeresők száma kevesebb mint a férfiaké, a számuk csökkenő tendenciát mutat.

16. diagram nyilvántartott álláskeresők száma Fehérgyarmati járásban

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

Ugyanakkor a nők kapcsán a járás településeinek Helyi Esélyegyenlőségi Programjaiban többször megjelent a helyzetelemzés eredményeképpen pontos adat a településen élő nők körében jelentkező erőszakos cselekményekről, de nincs adat a nemek arányos bérezéséről. Több település problémaként jelentette meg, hogy a gyermeküket otthonnevelő édesanyák elszakadva a közösségektől magányosnak elszigeteltnek érzik magukat, azaz a településen feltételezhető, hogy nem működik baba-mama klub (vagy nem tudnak a működéséről), nincs olyan közösségi tér, ahol a kisgyermekes szülők találkozni tudnak.

³²http://www.neak.gov.hu/felso_menu/lakossagnak/szerzodott_szolgaltatok/haziorvosi_szolgaltatok.html

A fogyatékkal élők esélyegyenlőségének előmozdítására a Helyi Esélyegyenlőségi Programokban a Fehérgyarmati járásban összesen 90 darab intézkedést fogalmaztak meg. A fogyatékkal élők pontos száma ezen járásban sem ismert, azonban azt lehet tudni, hogy fogyatékosok nappali ellátásában részesülők száma 2018 évben 105 fő volt³³, megváltozott munkaképességűeknek járó ellátásban 2018. évben 1673 fő részesült.³⁴

A Helyi Esélyegyenlőségi programok helyzetelemzéseinek eredményeit vizsgálva az a tanulság vonható le, hogy akadálymentesítés folytatására továbbra is szükség van, kiemelve az infokommunikációs akadálymentesítést is, problémát okozhat számukra az egészségügyi szolgáltatásokhoz hozzáférés, a tömegközlekedés nem kielégítő.

³³ Forrás: TelR

³⁴ Forrás: KSH

I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai

Fehérgyarmat³⁵

1. *Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):*

A településen a HH; HHH; és SNI gyermekek száma magas. Egyre sürgetőbb az integrációs nevelés beépítése, a szegregációs folyamatok erősödése és arra való válaszok jogalkotói szintre emelése. **Cél az integrált oktatás lehetőségének fenntartása**, akár a gyógypedagógiai csoportok beindítása, növelése az iskolákban. **Fontos feladat, hogy a korai fejlesztés (HH-HHH), és a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók egyéni kompetencia alapú fejlesztése megoldottabb legyen.** A település lakosságának iskolázottsági szintje nagymértékben befolyásolja a városfejlődés lehetőségeit, esélyeit, elmaradottsága az előrehaladást hosszú távon konzerválhatja, ebből kifolyólag **az iskolázottsági szint növelése a település hosszútávú fejlesztésének kiemelt prioritását képezi.**

2. *Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitóképzés):*

Problémát jelent a pályakezdő állástalanok száma. Bár az álláskeresők továbbra is nagy hányada tartós munkanélküli, az elmúlt évek során csökkent a számuk. A nyilvántartott álláskeresők korcsoportonkénti megoszlását vizsgálva látható, hogy **a munkanélküliség leginkább az aktív éveiben élő, azon belül is az egyik legfiatalabb korosztályt, a 21-25 év közöttieket sújtja.** A fiatal korcsoportok **munkanélküliségének hátterében több tényező húzódik: Fehérgyarmat periférikus helyzete, a városban található kevés munkahely, valamint a tanulmányaikat befejező, felsőoktatásban részt vett hallgatók munkaerőpiacra való kikerülése, akiket elsősorban tapasztalathiány miatt nem alkalmaznak.** A munkaerőpiacon hiány van egyes szolgáltatás jellegű szakmákban, mint például bádogos, burkoló, cipész, stb. A középiskolákban lenne lehetőség a felsorolt hiányszakmákban új szakemberek képzésére, azonban a fiatal korosztályok részéről hiányzik az érdeklődés. Mivel a városban kis számban találhatóak magasan képzett munkaerőt igénylő nagyobb gazdasági vállalkozások, alacsony a bérszínvonal, s kevés lehetőség van karrierépítésre, illetve szakmai fejlődésre, az országos szinten is keresett végzettségű, képzett fiatalok túlnyomó többségében elhagyják a települést.

3. *Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:*

A térségben az **egészségügyi ellátás elsősorban a gyermekorvosi szolgáltatás hiánya miatt problémás.** Több körzet van, ahol évek óta nem tudják betölteni a háziorvosi állást, mivel a praxisforgalomképtelen, nincsenek rezidensek, az utánpótlás nem megoldott. **Az egészségfejlesztés folyamatát és az egészségtudatos magatartás kialakítását kell megerősíteni.** Ehhez szükséges az ifjúság egészségügyi szolgálat, a védőnői szolgálat és a pedagógusok szoros együttműködése.

Mivel Fehérgyarmat és térsége az átlagosnál alacsonyabb jövedelemszinttel és kedvezőtlenebb

³⁵ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018-2023.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

életkörülményekkel, valamint az időskorúak magas arányával jellemezhető, **a lakosság egészségügyi állapota rosszabb az országos átlagnál.** Igen magas a megbetegedések és a halálozások aránya, valamint a születéskor várható élettartam is elmarad az országos átlagtól. Mindezen tényezők jelentős terheket rónak a helyi egészségügyi ellátórendszerre.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A szegregációs mutató 40% feletti, tehát még nem éri el a szegregációs mutató küszöbértékét, de erősen leromlott területnek számít. **A szegregátumok elsősorban nem településüzemeltetési kihívást jelentenek, hanem szociális feszültségeket okoznak a telepiek és a nem telepiek között,** de a telepen belül, vagy épp az újonnan betelepülők és a tősgyökerescsaládok között is. **A szegregáltterületeken élőket jelentős mértékben sújtja az alacsony iskolai végzettség, a munkanélküliség,** amunkakeresés feladásából adódó inaktivitás problémája. Az Anti-szegregációs Terv általános célkitűzése, hogy az ezeken a területeken élők jelenlegi és jövőbeli életminősége javuljon.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők száma rendkívül magas. Ebből arra következtethetünk, hogy sok családban van három vagy több gyerek, illetve egyedülálló szülőként nevelik gyermeküket. Mind az étkezésre vonatkozó adatok, mind az ingyenes tankönyv támogatás száma elég magasnak mutatkozik, ami azt jelenti, hogy magas az erre rászorulóak száma. **Kevés bölcsődei férőhellyel rendelkezik a település, férőhely bővítés szükséges.**

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

Az óvodákban, iskolákban általában nincs roma program, **a lemaradóknak nincs lehetősége a felzárkózásra.** A roma népesség jelentős része létminimum alatt, **rossz lakáskörülmények között él,** alacsony képzettségük következtében kiemelkedően magas körükben a munkanélküliség.

Panyola³⁶

1. Oktatáshoz hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

Az **általános iskola tanulmányi eredményei alapján az országos átlag feletti eredményekkel rendelkezik,** így az itt tanuló gyermekeket nem éri hátrány a tanulás terén. Iskolapszichológus hiányzik az intézményből.

2. Munkavállaláshoz hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szak-felnőttképzés):

A kormányhivatal által szervezett képzések megjelennek a településen, de tényleges, hosszútávon munkahelyet biztosító képzés nem igazán vannak. Jellemző, hogy egyik képzés után a másik képzést végzik el a fiatalok, vagy akár az idősebb munkaerő is, de tényleges munkát nem kapnak. **A fiatalok számára a településen szinte az egyetlen munkalehetőség a**

³⁶ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2013-2018.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

Start munkaprogramok. A közfoglalkoztatottak jelentős része mezőgazdasági területen tevékenykedik. A közfoglalkoztatás lehetséges formája még a szociális szövetkezeti forma. **Cél a foglalkoztatás növelése, mezőgazdasági szolgáltatás biztosításával, a kertgazdálkodás szinten tartása,** az üresen álló ingatlanok kertjének művelése. Szociális foglalkoztató kialakítása fontos lehet, mely elősegítheti a foglalkoztatottság növelését. Panyola Község Önkormányzata tulajdonát képezi a Panyola Szamosvég utcai volt napközi otthon épülete, melynek átalakítása szükséges.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A községben lévő egészségház elavult, rendkívül rossz állapotban van. A település teljes lakosságának megfelelő egészségügyi alapellátás biztosítása a cél.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A közvilágítás korszerűsítése szükséges. A településen az áramszolgáltatást az E-ON biztosítja, de az ellátás megszervezése, a hálózat kiépítése a kötelező önkormányzati feladatok körébe tartozik. **Cél az éjszakai közlekedés biztonságának növelése,** közbiztonság és vagyonbiztonság növelése. Ritkán fordul elő a lakásépítés a településen. Még lakásfelújítás előfordult az is inkább az ezredfordulóig volt általánosságban. Sem bérlakás állomány, sem szociális lakás nincs a településen. Szegregált terület nincs.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A rendszeres gyermekvédelmi támogatásban részesülők száma 2009. évtől kezdődően fokozatosan csökken. **A gyermekeknél a legnagyobb problémát a mélyszegélyesség jelenti. A gyermekek jelentős része rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül,** településen belül nincsenek nagy különbségek a magyar, illetve roma gyermekek között.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

Nagyobb eltérés a panyolai és olcsvaapáti roma gyermekek között van. Az olcsvaapáti roma gyermekek számára a köznevelésben dolgozók gyűjtöttek már több alkalommal ruhát, cipőt. Problémát jelent, hogy a szülők nem tartják tisztán a gyerekek ruháit. Így előfordult több esetben, hogy az óvodában mosták ki a ruháját az olcsvaapáti roma gyermekeknek. **Visszatérő gond a tisztaság, a tetvesség problémája** az olcsvaapáti gyermekeknél.

Rozsály³⁷

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A HHH gyermekek száma az elmúlt 5 évet figyelembe véve jelentősen nem változott. Az óvodába járó gyermekek közül 12 fő HH, a nyilvántartott HHH gyermekek száma 9 fő. Nincs szegregált óvoda a településen. **Az általános iskolákban hátrányos helyzetű tanulók száma 119 fő, ebből a halmozottan hátrányos helyzetűek száma 64 fő.**

³⁷ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2019-2024.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

Az óvodapedagógusok felkészültek, folyamatosan képzéseken vesznek részt. A napközi otthonos óvodainfrastruktúrája kiemelkedő szintű ellátást biztosít, és ennek előnyeit a HH/HHH gyermekek is élvezik. Logopédus, gyógytornász és fejlesztő pedagógus heti egy alkalommal tart foglalkozást a rozsályi óvodában. **Az iskola külső gyógypedagógiai szolgáltatásban nem részesül, a nevelőtestület egyik tagja rendelkezik ezzel a végzettséggel.** A rászoruló tanulók az ő foglalkozásain vesznek részt.

2. *Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitóképzés):*

A településen magas az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező mélyszegénységben élők száma. Cél a célcsoport egy részének az általános iskola befejezésére irányuló képzéseknek a biztosítása - olyan képzések szervezése, amely elősegíti a helyi vagy térségi foglalkoztatást, vagy önfoglalkoztatóvá válást - az érintettek teljes körű, 100 %-os bevonásával. A településen csekély a munkahelyek száma. **Cél a munkanélküliség tovább csökkentése.**

3. *Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:*

Szükségszerű lenne egy sószoba kialakítása: A gyermekek számára lehetőséget szeretnénk biztosítani a különféle légúti és légzőszervi betegségek leküzdésében, a bőr és izületi problémák gyógyításában. **Fontos lenne mentőállomás létesítése** a gyorsabb ellátáshoz jutásért: a legközelebbi kórháztól 25 percen túl lévő településen élő betegek számára kisebb az esély a megfelelő időben érkező segítségnyújtásra. **A fogyatékkal élők számára fizikai és infokommunikációs akadálymentesítésre van szükség.**

4. *Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):*

Rozsály település elsősorban idegenforgalmi szempontból kiemelt település, a település különös figyelmet fordít a településképre, illetve arra, hogy az itt élő, állandó lakosság jól érezze a településen magát, megtalálhatóak legyenek a jobb közérzet megteremtését szolgáló szolgáltatások. Nincs a településen sem szegregátum, sem hajléktalan.

5. *Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:*

A szabadidős, szünidei programoknak csekély a száma. A gyermekek részére szeretnék a szünidei programok hiányát csökkenteni. Ezzel az intézkedéssel szeretnénk megoldani azt, hogy községünk gyermekei kulturált körülmények között tölthessék el szabadidejüket. Nyilvános WIFI elérési pont kialakítása szükséges. A gyermekek részére szeretnék az internet adta lehetőségek hiányát csökkenteni. **További cél játszótér kialakítása** a boldogabb, kiegyensúlyozott gyermekekért, mely nem csak a lelki feltöltődést, a kiegyensúlyozott viselkedést szolgálja, hanem a fizikai érést is. **Fontos továbbá egy Biztos Kezdet Gyerekház kialakítása** a krízishelyzetben lévő, vagy egyedülálló, nehéz körülmények között élő anyák részére, hiszen nincs a településen igénybe vehető szolgáltatás.

6. *Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:*

A helyi roma lakosság tényleges számáról csak becsült adataink lehetnek, annak ellenére, hogy nyomon követhető származásuk, a közösségükhöz való tartozásuk, a fizikai megjelenésük és a lakóhelyük szerint is. Aromák nem alakítottak kulturális-művészeti csoportokat, a hagyományápoló tevékenységük minimálisra csökkent.

Szatmárcseke³⁸

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

Az óvoda épületének bővítése, korszerűsítése szükséges. **Az óvodás kor alatti gyermekek részére nincs napközbeni ellátás a településen, ezért bölcsőde kialakítása szükséges.** A magas munkanélküliségi ráta és a szülők alacsony iskolázottságának következtében **a HH és a HHH gyerekek aránya az óvodai nevelés tekintetében magas.** További cél a településen **az idősek számítástechnikai jártasságának növelése.**

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelntőtképzés):

Szükségszerű az általános iskolai felnőttképzési program beindítása az alacsony képzettségűek munkaerőpiaci esélyének javítására. Szükséges a közfoglalkoztatás tovább folytatása, egyéb helyi, környékbeli foglalkoztatási lehetőségek felkutatása. **Cél a munkanélküliségi ráta 10% alá csökkentése és a pályakezdő munkanélküliek munkaerőpiacon történő elhelyezkedésének elősegítése.** A pályakezdő, alacsony iskolázottságú lakosság arányának 5% alá csökkentése. Idős munkavállalók számára a rész munkaidős foglalkoztatás népszerűsítése hasznos lehet. A közfoglalkoztatási programokon kívül nincs más program a településen, amely az idősek (55 év feletti) foglalkoztatását támogatná. **Fontos a fogyatékkal élők munkaerőpiaci integrációjának elősegítése.**

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A településen nincs gyermekorvos. **Fontos lenne, hogy a település rendelkezzen saját gyermekorvossal.** Fogyatékkal élők számára akadálymentesítés megoldása, **kommunikációs eszközök beszerzése, használata szükséges.**

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

Szegregátum nincs. A település közintézményeinek, közterületeinek teljes körű akadálymentesítése szükséges. A településen található járdák nagy része évtizedekkel ezelőtt, a 70-es, 80-as években készült, az időjárási viszonyok állapotukat már többnyire megrongálták. A járdák többsége keskeny, töredezett, egyenetlen, nem alkalmas a fogyatékkal élő személyek közlekedésére. **A teljes járdahálózat felújítására, akadálymentesítésére törekedni kell.**

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

Fontosnak ítélik meg a Biztos Kezdet Ház kialakítását, mivel a krízishelyzetben lévő, vagy egyedülálló, nehéz körülmények között élő anyák részére nincs a településen igénybe vehető szolgáltatás.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

Szatmárcseke Község Roma Nemzetiségi Önkormányzata a településen élő roma lakosság életkörülményeinek javítása érdekében folyamatosan együttműködik Szatmárcseke Község

³⁸ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2019-2024.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

Önkormányzatával. Az együttműködés keretében közösen vizsgálják meg a közfoglalkoztatási programokban történő részvétel lehetőségeit, segítséget nyújtanak a lakosság számára Szociális Földprogramba való bekapcsolódásra, mely által a családok saját maguk termelhetik meg a felhasználható mezőgazdasági termények egy részét. **A Roma Nemzetiségi Önkormányzat évekkal ezelőtt ösztönző programot indított el a helyi általános iskolában tanuló roma gyerekek számára, a jobb tanulmányi átlag elérése érdekében, mely által a továbbtanulási esélyek növekednek.**

II. A kérdőíves megkérdezés eredményei

Fehérgyarmat járásból 10 kérdőív érkezett vissza: Botpalád, Csegöld, Fülesd, Kisszekeres, Mánd, Nagyszekeres, Sonkád, Tivadar, Vámosoroszi, Zsarolyán.

3. táblázat: A visszaérkező válaszok az említések száma szerint

Oktatáshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Óvodai nevelés	8	-	2	
Iskolai oktatás-nevelés	5	1	4	mérsékelt
Korai fejlesztés	2	3	5	fokozott
HH, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek	2	2	6	fokozott
Szak- és felnőttképzés	2	-	8	fokozott

Munkavállaláshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Munkahelyek jelenléte a településen	1	3	6	fokozott
Közfoglalkoztatás	10	-	-	
Start munkaprogram	10	-	-	

Egészségügyi, szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Egészségügyi ellátáshoz	6	4	-	

Egészségügyi, szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz	5	5	-	mérsékelt
Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz	9	1	-	
Telepek, szegregátumok lakhatási nehézségeinek megoldása	3	1	6	fokozott
Roma felzárkózást célzó szolgáltatásokhoz	1	3	6	fokozott

Mélyszegénységben élők és romák				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alapfokú oktatáshoz (8 osztály befejezése) való hozzáférés nem biztosított	3	3	4	fokozott
egészségügyi szolgáltatások	7	2	1	
munkaerőpiaci lehetőségek	2	2	6	fokozott
adósságkezelés	1	2	7	fokozott
hivatalos ügyek intézése	10	-	-	
digitális kompetencia fejlesztése	1	3	6	fokozott
családtervezés segítése	5	3	2	mérsékelt
szociális tűzifaprogramhoz való hozzáférés	10	-	-	
az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás	3	5	1	fokozott

Gyermekek				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
bölcsődei ellátás	1	1	8	fokozott

Gyermekek				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
gyermekek napközbeni felügyelete	5	3	2	mérsékelt
gyermekek szünidei felügyelete	3	1	6	fokozott
gyermekorvosi szakellátás helyben	-	-	10	fokozott
nyári étkeztetéshez való hozzáférés	10	-	-	
a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok	8	1	1	
a településen maradáshoz elősegítő programok	1	2	7	fokozott
iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok	4	5	1	fokozott
nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek	2	7	1	fokozott
szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége	2	3	5	fokozott
egészségvédelmi, prevenciós programok	5	3	2	mérsékelt
fiatalkori bűnelkövetés mérséklését célzó programok	5	3	2	mérsékelt
egészséges táplálkozást népszerűsítő programok	5	3	2	mérsékelt

Nők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet	2	2	6	fokozott
közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)	1	1	8	fokozott
családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély	6	2	2	

helyben elérhető egészségügyi szűrések	4	5	1	fokozott
atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége	1	3	6	fokozott
Informálás az igénybe vehető szolgáltatásokról	6	4	-	

Idősek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáférés	5	3	2	mérsékelt
áldozattá válást megelőzését elősegítő programok	5	2	3	mérsékelt
demencia mérséklését elősegítő programok	1	3	6	fokozott
szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége	2	2	6	fokozott
a mozgás gyakorlásának feltételei	1	3	6	fokozott
közösségi, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség	4	6	-	fokozott
generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése	1	3	6	fokozott
Idősek napközbeni ellátása	7	-	3	
Idősek bentlakásos ellátása	1	-	9	fokozott

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
épületek akadálymentesítése	5	4	1	mérsékelt
infokommunikációs akadálymentesítés	1	4	5	fokozott
hivatalos ügyek gyakorlásának lehetősége	5	1	4	mérsékelt

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
települési honlapok akadálymentesítése	3	2	5	fokozott
egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételeinek lehetősége	1	8	1	fokozott
szolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés	1	5	4	fokozott
munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés	1	3	6	fokozott
munkához való hozzáférés	1	2	7	fokozott

III. Összegzés

Elemzésünk eredményei szerint a legnagyobb hiányt a következő területeken tapasztaltuk:

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

- alapfokú oktatáshoz (8 osztály befejezése) való hozzáférés nem biztosított
- munkaerőpiaci lehetőségek
- adósságkezelés
- digitális kompetencia fejlesztése
- az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás

Gyermekek esélyegyenlősége

- bölcsődei ellátás
- gyermekek szünidei felügyelete
- gyermekorvosi szakellátás helyben
- a településen maradást elősegítő programok
- iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok
- nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek
- szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége

Nők esélyegyenlősége:

- alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet
- közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)
- helyben elérhető egészségügyi szűrések
- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége

Idősek esélyegyenlősége:

- demencia mérséklését elősegítő programok
- szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége
- a mozgás gyakorlásának feltételei

- közösségi, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség
- generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése
- idősek bentlakásos ellátása

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- infokommunikációs akadálymentesítés
- települi honlapok akadálymentesítése
- egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége
- szolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés
- munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés
- munkához való hozzáférés

IV. Szolgáltatási hiánytérkép

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

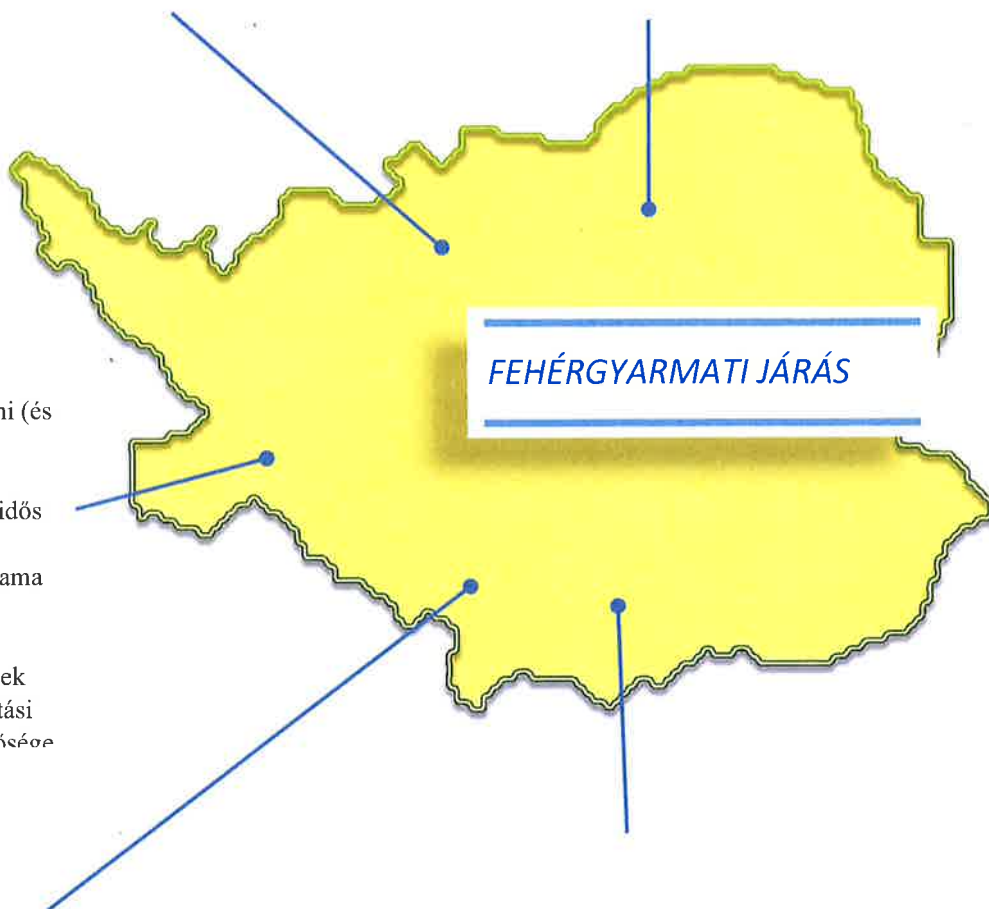
- alapfokú oktatáshoz (8 osztály befejezése) való hozzáférés nem biztosított
- munkaerőpiaci lehetőségek
- adósságkezelés
- digitális kompetencia fejlesztése
- az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- infokommunikációs akadálymentesítés
- települési honlapok akadálymentesítése
- egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevitelének lehetősége
- szolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés
- munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés
- munkához való hozzáférés

Nők esélyegyenlősége:

- alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet
- közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)
- helyben elérhető egészségügyi szűrések
- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége

Idősek esélyegyenlősége:

- demencia mérséklését elősegítő programok
- szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége
- a mozgás gyakorlásának feltételei
- közösségi, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség
- generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése
- idősek bentlakásos ellátása

Gyermekek esélyegyenlősége:

- bölcsődei ellátás
- gyermekek szünidei felügyelete
- gyermekorvosi szakellátás helyben
- a településen maradást elősegítő programok
- iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok
- nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek
- szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége

8. IBRÁNYI JÁRÁS

A kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján komplex programmal fejlesztendő járás, területe 305 km², járásközpontja Ibrány. A járáshoz 2 város, 1 nagyközség és 5 község tartozik, lakónépessége 2020. január elsején 22 675 fő.³⁹ A kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV.23.) Korm. rendelet alapján a 8 településből 3 társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett, 8 jelentős munkanélküliséggel sújtott.

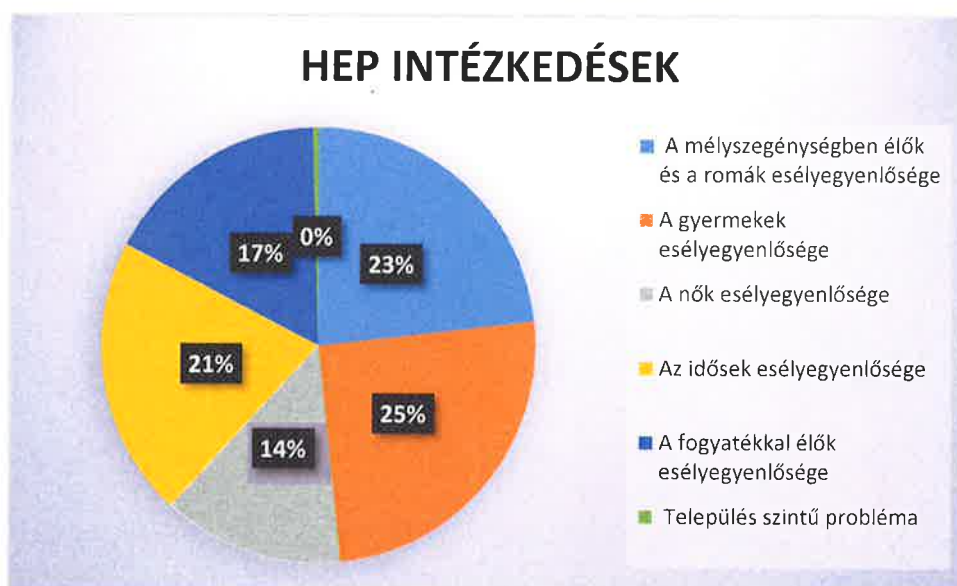
A járás települései a következők: Balsa, Buj, Gávavencsellő, Ibrány, Nagyhalász, Paszab, Tiszabercel, Tiszatelek. A mintába került: Ibrány, Gávavencsellő, Balsa, Tiszabercel.

A mintába került: Fehérgyarmat, Panyola, Rozsály, Szatmárcseke.

Ibrányi járást tekintve a hep.tef.gov.hu oldalon 2020. évben 1 településnek jelent meg a második generációs Helyi Esélyegyenlőségi Programja.

Az Ibrányi járásban az alábbiak szerint állapítottak meg intézkedéseket a célcsoportok vonatkozásában a Helyi Esélyegyenlőségi Programokban:

15. diagram HEP intézkedések Ibrány járás területén

Forrás: Ibrányi járás helyi esélyegyenlőség programjai alapján saját szerkesztés

Mint az a diagramból is látható a legtöbb intézkedést ebben a járásban is a gyermekek, mélyszegénységben élők és romák célcsoportok kapcsán kerültek megfogalmazásra. Ugyanakkor elmondható, hogy az idősek és a fogyatékkal élők esélyegyenlőségi célcsoportok kapcsán is sok intézkedés került megfogalmazásra.

Az EFOP-1.6.3-17-2017-00010 azonosítószámú projekt keretében a járásban két közösségi együttműködést erősítő rendezvény került megtartásra.

2019. június 21-én Ibrányban megtartott rendezvényen a fogyatékkal élők célcsoportja kapcsán a Szalmaszál Fogyatékos Embereket Segítő Támogató Szolgálat mutatta be tevékenységét, adott tanácsot azzal kapcsolatban, hogy hogyan lehet aktív önkénteseket

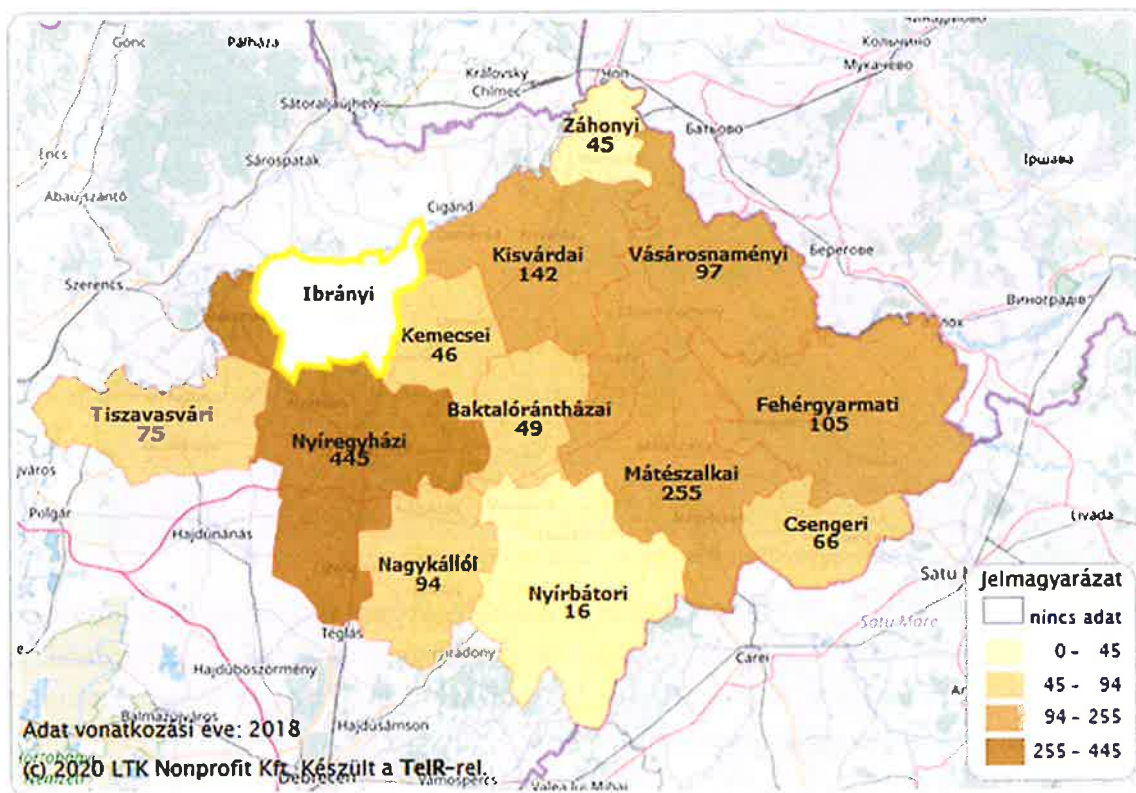
³⁹ Forrás: KSH

bevonni a tevékenységébe. Felhívták a figyelmet arra, hogy a térségben a fogyatékkal élők helyzete sok szempontból problémás, nincs olyan speciális intézmény amely foglalkozni tudna velük, folyamatos a szakember hiány, nincs elég gyógypedagógus, pszichológus. Az egészségügyi szolgáltatások nehezen érhetőek el számukra, a Támogató Szolgálat rendelkezik kisbusszal, de a szállítás megoldásához nagyon sokszor van szükségük az önkéntesekre, az önkormányzatok segítségére.

A rendezvényen maga a célcsoport és a hozzátartozóik is felszólaltak, elmondták, hogy a megfelelő oktatási intézmény megtalálása nehéz, még nehezebb oda eljuttatni a gyermeket, mert a tömegközlekedés nincs megfelelően akadály mentesítve.

Az ibrányi térségben a megváltozott munkaképességűek ellátásában 1 056 fő részesült 2018-ban⁴⁰. Arról nem áll rendelkezésre adat, hogy hány fogyatékkal élő van a járásban. Azonban sajnálatosan az mondható el, hogy más járásokkal ellentétben itt nincs arra adat, hogy fogyatékkal élők nappali ellátásában hány fő részesült, illetve arról sincs adat, hogy milyen az intézmények kihasználtsága. Ez azt feltételezi, hogy a járásban ez egy hiányterület. Kikapcsolódás esetén a családtag megfelelő felügyeletének megoldása nappali intézmény hiányában nem megoldható. A KSH adatok alapján egyébként 2017-ben 1 fogyatékosokat is ellátó nappali intézmény volt a járásban.

9. térkép Fogyatékosok nappali ellátásában részesülők száma (fő) Ibrányi járás

Forrás: TeIR

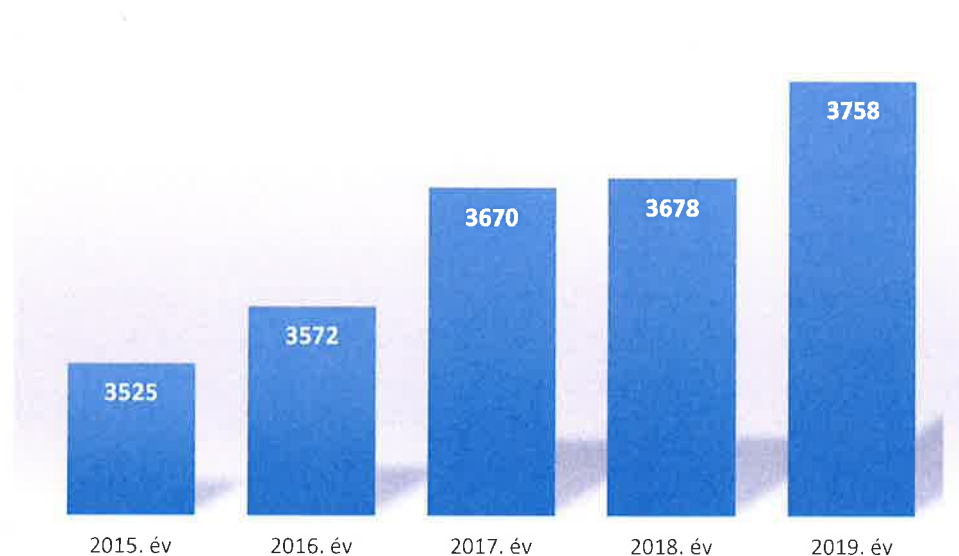
Mindezek a problémák a Helyi Esélyegyenlőségi Programokban is visszaköszönnek. Megjelenik bennük az akadálymentesítés szükségessége, hogy a megfelelő szakorvosi ellátás nem érhető el, hogy nincs elegendő szemléletformáló program.

⁴⁰ Forrás: KSH

2019. december 13-án került sor a járásban egy újabb közösségi együttműködést erősítő rendezvény megtartására, melyen az idősek és a nők lettek megcélözva. A nagyhalászi Őszirozsa Nyugdíjas Egyesület és a Fontos Vagyok Magamnak! Egészség Klub mutatkoztak be a rendezvényen, mutatták meg jó gyakorlatukat. Nagyhalász Város életében a nyugdíjas egyesület fontos szerepet játszik, minden városi rendezvényen aktív közreműködő, így az egyesület és a klub tagjai a város életében részt vesznek, hasznosnak érzik magukat és kevésbé fenyegeti őket az elmagányosodás veszélye. Az önkormányzat támogatja az egyesületet. A megye több nyugdíjas szervezete is részt vett a rendezvények, valamennyien elmondták, hogy számukra fontos, hogy a társadalom hasznos tagjai lehessenek.

Mindennek ellenére úgy látszik van még mit tenni az idősek esélyegyenlőségének előmozdítása érdekében, hiszen járási szinten a helyi esélyegyenlőségi programokban 43 intézkedés került megfogalmazásra a célcsoport kapcsán. A járásról egyébként elmondható, hogy egyre több a 65 év felettek száma a járásban folyamatosan nő.

16. diagram Lakónépességből a 65 éves és idősebbek száma az év végén (fő) Ibrány járás

Forrás. KSH alapján saját szerkesztés

A járásban a legtöbb intézkedés a gyermekek esélyegyenlősége kapcsán került megfogalmazásra. Ennek oka lehet az, hogy sok a területen a hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermek.

14. táblázat HH és HHH gyermekek az Ibrányi járásban

2020. január								
Település neve	Óvoda (fő)		Általános iskola (fő)		Középiskola (fő)		Összes (fő)	
	HH	HHH	HH	HHH	HH	HHH	HH	HHH
Balsa	4	4	13	0	7	0	24	4
Buj	27	6	30	37	15	15	72	58
Gávavencsellő	42	24	63	77	20	14	125	115
Ibrány	12	83	36	231	13	44	61	358
Nagyhalász	45	72	103	138	15	14	163	224
Paszab	37	19	31	63	10	44	78	126
Tiszabercel	11	42	35	74	9	22	55	138
Tiszatelek	6	4	31	6	13	5	50	15
Mindösszesen:							628	1 038

Forrás: <https://www.oktatas.hu/koznevelés/kozterdekuadatok>

Mint az korábban megállapítást nyert, úgy itt is igaz, hogy célcsoportok összekapcsolódása megfigyelhető. Már csak azért is, mert ha a hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű gyermek jogszabályi definícióját tekintve a következő: Hátrányos helyzetű az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll:

- a) a szülő vagy a családba fogadó gyám alacsony iskolai végzettsége, ha a gyermeket együtt nevelő mindkét szülőről, a gyermeket egyedül nevelő szülőről vagy a családba fogadó gyámról – önkéntes nyilatkozata alapján – megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor legfeljebb alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezik,
- b) a szülő vagy a családba fogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága, ha a gyermeket nevelő szülők bármelyikéről vagy a családba fogadó gyámról megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor az Szt. 33. §-a szerinti aktív korúak ellátására jogosult vagy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésének időpontját megelőző 16 hónapon belül legalább 12 hónapig álláskeresőként nyilvántartott személy,
- c) a gyermek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei, ha megállapítható, hogy a gyermek a településre vonatkozó integrált településfejlesztési stratégiában szegregátumnak nyilvánított lakókörnyezetben vagy félkomfortos, komfort nélküli vagy szükséglakásban, illetve olyan lakáskörülmények között él, ahol korlátozottan biztosítottak az egészséges fejlődéséhez szükséges feltételek.

Halmozottan hátrányos helyzetű:

a) az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az a)-c) pontjaiban meghatározott körülmények közül legalább kettő fennáll.⁴¹

Mindebből lehet arra következtetni, hogy nem csak a gyermek hátrányos helyzetű, hanem maga a család is. Így a probléma megoldásához itt is komplex kezelésre van szükség, a gyermekek

⁴¹ A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. tv.

és a mélyszegénységben élők csoportja szorosan összefügg. A kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV.23.) Korm. rendelet alapján a járás valamennyi települése jelentős munkanélküliséggel sújtott. Egyébként az elmondható a járásról, hogy az utóbbi években a regisztrált munkanélküliek száma csökkent, ez minden bizonnyal a közfoglalkoztatási programoknak is betudható.

13. táblázat Közfoglalkoztatásban résztvevők havi átlagos létszáma⁴² Ibrányi járás

Ibrányi járás	2013. év	2014. év	2015. év	2016. év	2017. év	2018. év	2019. év	2020 01 - 08. hó
Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás támogatása	158	477	457	745	515	348	274	248
Országos közfoglalkoztatási program támogatása	164	169	244	296	261	211	199	174
Járási startmunka mintaprogram támogatása összesen	439	424	861	796	722	669	609	573
-- Mezőgazdaság	109	211	326	362	327	289	255	239
-- Helyi sajátosságokra épülő közfoglalkoztatás	0	0	49	107	79	66	99	78
-- Szociális jellegű program	328	212	487	327	315	314	255	256
Mindösszesen	760	1 069	1 562	1 837	1 497	1 227	1 082	995
Közfoglalkoztatási mutató	4,65%	6,58%	9,70%	11,53%	9,48%	7,87%	7,01%	6,54%
Ellátásban nem részesülő álláskeresők száma zárónapon	1 159	990	857	690	666	556	543	621
Álláskeresési ellátásban részesülő álláskeresők száma zárónapon	131	130	122	144	194	209	207	286
Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülő álláskeresők száma zárónapon	1 655	1 392	1 086	756	594	539	435	403

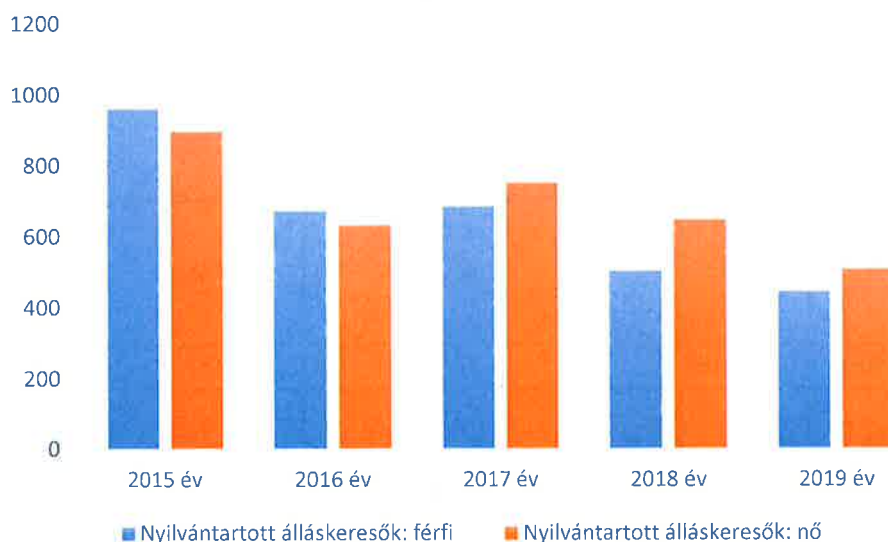
Forrás: <http://kozfoglalkoztatatas.bm.hu/> alapján saját szerkesztés

⁴²Forrás: <http://kozfoglalkoztatatas.bm.hu>

A fenti táblázat ellenére a helyi esélyegyenlőségi programokból az állapítható meg, hogy az alacsony iskolai végzettség, a szakképzetlenség és az ezekből eredő munkanélküliség még mindig súlyos probléma. Az eladósodottság is problémát okoz a Helyi Esélyegyenlőségi Programok szerint. Minderre nehéz számadatot találni, de az mindenképp említésre méltó, hogy 2020. október 1.napjával bezárólag 14 aktív ingatlanárverési hirdetmény volt megtalálható a végrehajtói kamara oldalán.

A női esélyegyenlőség kapcsán említésre méltó, hogy a nyilvántartott állás keresők száma férfiak és nők esetében közel egyforma.

17. diagram Nyilvántartott állás keresők száma nemek szerinti megoszlásban Ibrány járás

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

A GYES-ről munkába visszaállást, az atipikus foglalkoztatási viszonyokat szükséges erősíteni. Szükséges továbbá nem csak itt, de megyei szinten is az atipikus munkavégzési formákat támogatni.

I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai

Ibrány⁴³

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

Cél a HH gyerekek számára iskolán kívüli felzárkóztatás segítése, a lemorzsolódás megakadályozása, különös tekintettel a tanköteles kor befejezését követően. Fontos a 0-3 éves korú gyerekek felzárkóztatása, fejlesztése. Szükséges a Varázssziget Gyerekház és az óvodák infrastruktúrájának és udvarának fejlesztése. A megfelelő étkezés biztosítása miatt az iskolai konyha infrastruktúrájának fejlesztése nélkülözhetetlen. Cél a Tanoda program folytatása, iskolában, óvodában a jövőbeni lemorzsolódás megakadályozása iránt pedagógiai módszerek kidolgozása, alkalmazása, kiadványok szülői tudatformálás. A **Biztos Kezdet Gyerekház tárgyi feltételeinek javítása**, pótlása, udvari fejlesztés megvalósítása, az idősek számára informatikai képzések indítása.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitképzés):

2016 óta jelentősen csökkent az álláskeresők száma, oka a Start munkaprogramba való bevonás. További **cél az álláskeresők számának csökkentése, a pályakezdő álláskeresők munkatapasztalat szerzés lehetőségének biztosítására.** Erre elsősorban a közfoglalkoztatási programok folytatása kapcsán nyílik lehetőség, továbbá fontos a képzési lehetőségek biztosítása is számukra.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A felső légúti, asztmatikus jellegű megbetegedések száma magas a 0-14 éves korosztály körében. Sószoza kialakítása szükséges önkormányzati ingatlanban. **Az egészségügyi alapellátás feltételeinek javítása indokolt. Szükséges egy új egészségügyi alapellátási centrum, védőnői szolgálat kialakítása a városközponti részén. Egészségügyi szűrővizsgálatokhoz, prevenciós szolgáltatásokhoz hozzájutás elősegítése,** és annak elérése is cél, hogy a fogyatékkal élők minél nagyobb arányban vegyenek részt szűrővizsgálaton.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A szegregátumok területén nincs önkormányzati bérlakás. Szociális bérlakások kialakítása szükséges, hiszen **jellemzőek a lakhatási problémák, zsúfolt, kis alapterületű, szobaszámú lakások gyenge műszaki állapottal.** A lakóknak nincs pénzük a felújításra, állagmegőrzésre, komfortfokozat növelésre. A közműszolgáltatók felé eladósodás kreatív megoldást ad hiányuk pótlására, pl. fűtőanyagok megvásárlásában (szemét, textil, szivacs), illetve áramszerezésre (szomszédoktól hosszabbítóval).

⁴³ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

Gyerekek nyári táboroztatása **érdekében szükséges a Tisza parti tábor fejlesztése**. Fontos lenne **a fiatalok szabadidős programjainak biztosítása**, sportolási lehetőségek bővítésével. Az elmúlt években megnőtt az iskolások körében az agresszivitás, **egyre komolyabb probléma, hogy a kiskorú gyerekek egymást bántalmazzák**. A családsegítő szolgálat részéről aktívabb közreműködés szükséges.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A roma vagy hátrányos helyzetű gyerekek értelmes szabadidő eltöltésének feltételei hiányosak. **Ezértjártásótér, labdarúgó közösségi tér kialakítása szükséges**. Támogatni kell a zöldfelület fejlesztését. **Szükséges egy komplex szociális és közösségi program megvalósítása (képzés, foglalkoztatás, közösségi rendezvények)**. Áramlopás miatt gyakori a szolgáltatás kiesés és az ebből adódó problémák. Szükséges a közműfejlesztés, elektromos hálózat átépítése, korszerű, szigetelt légvezeték kiépítése.

Gávavencsellő⁴⁴

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

Fontos a Biztos Kezdet Gyerekház programok fenntartása. **A településen magas a HH-s és a HHH-s gyermeklétszám**. A HH-s és a HHH-s gyermekek fejlesztésére, integrálására már a 0-3 életév között szükség van. **A 3 éven aluli gyermekek ellátására bölcsőde létrehozása**, akár minibölcsőde kialakítása szükséges. Az idősek számára az élethosszig tartó tanulásra való ösztönzés és a közösséghez tartozás érzésének megteremtése a legfontosabb cél.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnttképzés):

A digitális írástudás hiánya akadályozza a munkanélkülieket a munkaerőpiacon történő elhelyezkedésben. **Képzések kibővítése szükséges a munkanélküliek számára és a magasabb iskolai végzettség és szakmai végzettség megszerzése**, erre irányuló törekvések támogatása a lakosság körében. Képzések bővítése, munkahelyteremtés indokolt. A településen a kulturális programlehetőségek bővítése ajánlott, tanfolyamok szervezésével és a művelődési ház kialakításával. Mivel magas a munkanélküli nők száma a településen, **családbarát munkahelyek megteremtése, a munkakezdés rugalmassá alakítása és az atipikus foglalkoztatási formák népszerűsítése** a cél, mely növelheti a nők munkaerőpiaci részvételét. Fontos körükben a képzési programok spektrumának szélesítése és az ingyenes képzési lehetőségek biztosítása.

⁴⁴ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018.

<https://https://hep.>

szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext

=

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A lakosság egészségügyi állapota elég rossz. Magas a szívés érrendszeri, valamint mozgásszervi betegségben szenvedők száma, továbbá a daganatos betegek száma. **Egészségügyi szűrések népszerűsítése indokolt. Fontos lenne a dohányzásról leszoktató programok szervezése és az egészségtudatos életmódra nevelést szolgáló programok, kezdeményezések.** Szükséges lenne, hogy a lakosság számára hétköznapiakon a rendelési időn kívül, és hétvégéken is elérhető legyen az orvosi ellátás. A gyerekeknek fontos lenne különböző szűrővizsgálatok, felvilágosító előadások megszervezése. A településen belül hiányos a szakorvosi ellátás biztosítása az idős emberek számára, és a szakorvosi ellátásra szállítás is kevésbé megoldott. Fontos lenne az egészségügyi szűrővizsgálatok számának növelése az idősebb korosztályban. A pszichiátriai problémákkal küszködő, illetve a szenvedélybetegségben szenvedő (alkohol, drog), fogyatékkal élő emberek száma egyre nő. A szenvedélybetegek számának csökkentése célzott, személyre szabott segítségnyújtással kivitelezhető lenne. További megoldási javaslat az életminőséget javító intézkedések bevezetése, önszegítő csoport szervezése, folyamatos működtetése szoros szakmai kontroll mellett.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A lakossági adósságállomány folyamatosan újra termelődik. A felhalmozódó közüzemihátralékok folyamatosan veszélyeztetik a lakhatás biztonságát. Az adósságkezeléssel foglalkozó szakemberek tapasztalata szerint a családok közel fele azért kerül elutasításra, mert a megelőző két évben már kapott segítséget. Fontos lenne a támogatási és családgondozói tapasztalatok értékelése, következtetések levonása, dokumentálása. A szociális rászorultság mértékében internet előfizetések anyagi támogatása javasolt és a közterületen térítésmentes WIFI szolgáltatás biztosítása. Az idősek otthonába hosszú várólista után lehet bekerülni. Az épület felújításra szorul. **Ellátások, férőhelyek bővítése szükséges a szociális szférában és az épületfelújítás is esedékes.**

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

Fontos a településen a szociális, gyermekjóléti szolgáltatások bővítése, felzárkóztatási, fejlesztési programok szervezése, a hátrányos helyzetű gyermekekkel és családjaikkal foglalkozó szakemberek továbbképzése. A hátrányos helyzetű gyermekek nevelését, személyiségfejlesztését, illetve a szülők eredményes bevonását segítő ismeretek és kompetenciák propagálása. **Cél a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatása** a hasonló korú társaikhoz. A gyermekek iskolaszünetben való felügyelete csak részben megoldott a településen. **Szabadidős programok szervezése, biztonságos, kulturált színterek működtetése javasolt.** Ifjúsági tábor kihasználtságának növelése indokolt.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

Minden napra meleg ebéd, népkonyha létrehozása szükséges. A legszegényebb réteg(akik nem vonhatók be a szociális étkezésbe) étkezése nem tartalmazza mindazt a tápanyagot, amire az emberi szervezetnek szüksége van. Sok családnak, de főleg az egyedül élőknek ritkán kerül meleg étel az asztalukra. **A romák körében magas a munkanélküliek aránya, ezért fontos lenne a munkanélküliek integrálása a munka világába, és képzések szervezése számukra.**

Támogatni kell a munkahelyteremtő vállalkozásokat. A hátrányos helyzetből adódó problémákat komplexen kell kezelni, a célcsoport gazdasági, társadalmi integrálását kell elősegíteni a többségi társadalomba. Ehhez segítséget nyújthat a közösségi szociális munka szervezése. Pályázati források kihasználása indokolt, továbbá a Roma Nemzetiségi Önkormányzattal való együttműködés.

Balsa⁴⁵

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A településen egy óvoda működik, melybe egyaránt járhat sajátos nevelési igényű és beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermek is. Hátrányos megkülönböztetés, illetve szegregáció nem tapasztalható az óvodai nevelésben. **A településen a szakképesítés hiánya jellemző, fontos lenne a magasabb iskolai végzettség, piacképes szakma megszerzésének népszerűsítése.**

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitóképzés):

A településen jelenleg nem tapasztalhatóak olyan gazdasági folyamatok, amelyek az állástalanok számát csökkenthetnék, az önkormányzat a legfőbb foglalkoztató (köz célú foglalkoztatás). **A településen kilátástalan a pályakezdőkelhelyezkedésiesélye, mert nincs munkahelyhelyben. Szükséges lenne közmunkaprogram szervezése a nők számára és a fogyatékkal élők munkalehetőségének bővítésére is.**

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A sportoláshoz, sportprogramokhoz való hozzáférés a helyi lehetőségek tekintetében minden lakó számára elérhető. Az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés a településen jól működik.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A településen nincs sem bérlakás sem szociális lakásállomány. A településen veszélyeztetettlakhatási helyzet, hajléktalanság nincs. Balsa Községben szegregált lakókörnyezetben nem élnek emberek. **Belterületi és külterületi aszfaltozott utak burkolatának felújítása szükséges.** Bentlakásos szociális intézmény kialakítása pályázat útján elérhető lenne.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A közétkeztetés és a minőségibb étel biztosítása érdekébenfontos **a konyha felújítása, korszerűbbé tétele, mely lehetőséget nyújtana a hátrányos helyzetű gyermekek nyári étkeztetésének biztosításához is.** A településen **cél a fiatalkori bűnelkövetés, szabálytalanságok visszaszorítása,** ehhez szükséges jelzőrendszer működése, együttes

⁴⁵ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2019-2023.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext>

=

odafigyelés. A különböző anyagi helyzetből adódó öltözködésbeli különbségek miatt adományok szervezése, egymás elfogadtatása nélkülözhetetlen.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A roma családok közötti életszínvonalbeli eltérés csökkentése, valamint a mélyszegénységben élő romák és más lakosok közötti életszínvonal közötti eltérés figyelhető meg. A megélhetési problémák csökkentése érdekében **figyelfelhívásra van szükség a támogatások igénybevételeinek lehetőségeiről.** Az alacsony iskolázottság orvoslására **képzési programok indítása szükséges,** mely támogathatja az elhelyezkedési esélyeket is. Segítségnyújtás szükséges annak érdekében, hogy regisztráltassák magukat, ahhoz, hogy jövedelmük legyen, és a későbbiekben közfoglalkoztatásban részt tudjanak venni. Az önkormányzatnak törekednie kell, hogy foglalkoztatóként maga is közvetlenül növelje a romák foglalkoztatási arányát, azáltal, hogy intézményeiben roma szakképzett, és nem szakképzett munkaerőt alkalmaz.

Tiszabercel⁴⁶

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

Magas a településen a HH és HHH gyermekek létszáma ezért szükséges fejlesztő programok megvalósítása az intézményekben, az iskolán kívüli segítő programokban való részvétel támogatása, illetve annak növelése, a középiskolába való továbbtanulási arány javítása. A fejlesztést és segítő programokat támogató eszközök hiánya miatt **az óvodában és általános iskolában eszközök beszerzése javasolt a minőségi pedagógiai munka végzéséhez.** További cél az óvoda épületének felújítása, eszközbeszerzés. **A településen nagyon magas az alacsony iskolai végzettséggel (8 általános, vagy az alatt) rendelkezők aránya,** ezért cél felzárkóztató képzés szervezése helyi pedagógusok bevonásával (esetleges együttműködésben a környező településekkel). **Nincs bölcsődei ellátás a településen.**

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitóképzés):

A településen nagyon magas a munkanélküliek aránya, cél a folyamatos együttműködés az illetékes munkaügyi szervekkel a foglalkoztatási programok feltérképezése és megvalósítása tekintetében. Az idősök foglalkoztatási lehetőségeinek biztosítása szintén fontos célként jelenik meg. A foglalkoztatott, az inaktív és a munkanélküli női népesség főbb demográfiai adatai teljeskörűen nem nyilvántartottak (gyermekszám, képzettség, családi állapot) a pontos kép kialakításához adatgyűjtés szükséges.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

Idősök egészségi állapotának javítását célzó intézkedések hiánya jellemző a településen. Egészségfejlesztő programok szervezése, egészségfelmérés szervezése kiemelten fontos lenne. **Az Egészségház épülete felújításra szorul.**

⁴⁶ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2019-2024.

<https://hep.szygf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext>

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A település folyamatosan veszélyeztetett a belvíz miatt. Sok lakás kerül évente többször is veszélybe. Tervek elkészítésével és pályázati lehetőséggel megépítik a hiányzó belvízelvezető rendszert, a meglévőket felújítják és folyamatosan karbantartják. **Szolgálati lakások kialakítása szükséges, elsősorban a pedagógusok részére. Bentlakásos szociális otthon építése szükséges.**

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

Esélyegyenlőség területén képzett szakember hiánya jellemzi a települést. Fontos lenne az esélyegyenlőségi képzéseken való részvételük. **Tiszabercelen kevés a gyermekek részére a szabadidőstevékenység, így annak bővítése javasolt az oktatási-nevelési intézményekkel együttműködve. Gyakoriak a fiatalkori bűnelkövetések, szabálytalanságok.** Cél a jelzőrendszer működtetése, térfigyelő rendszer kiépítése, együttes odafigyelés. Figyelmet érdemel az étkeztetés folyamatos biztosítása, elsősorban a nyári gyermekétkeztetés. További cél az oktatási intézménnyel, civil szervezetekkel együttműködve érdekes, ismeretterjesztő, sportolásra lehetőséget adó programok szervezése a településen. **Játszótér felújítása, játékok cseréje, új játszótér kialakítása szükséges.**

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A romákat az alacsony iskolai végzettség jellemzi, ezért számukra **képzési programok indítása szükséges.** Gyakoriak a megélhetési problémák, nagyarányú a munkanélküliség, ezért foglalkoztatási programok kialakítása szükséges helyi szinten és munkahelyteremtés (elsősorban olyan lehetőségek keresése, ahol a kézi munkavégzésre van szükség). **Figyelemfelhívás szükséges a támogatások igénybevételének lehetőségeiről.** A településen élő roma lakosság több esetben nem fér hozzá a modern infokommunikációs technológia feltételeihez. Nincs egy közösségi tér, ahol programokat, előadásokat tarthatnak. Erre a könyvtár melletti volt iskolaépület felújítása, berendezése alkalmas lehet.

II. A kérdőíves megkérdezés eredményei

Ibrány járásból 3 kérdőív érkezett vissza: Gávavencsellő, Ibrány, Tiszatelek.

4. táblázat: A visszaérkező válaszok az említések száma szerint

Oktatáshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Óvodai nevelés	3	-	-	
Iskolai oktatás-nevelés	3	-	-	
Korai fejlesztés	1	1	1	fokozott
HH, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek	2	1	-	
Szak- és felnőttképzés	-	1	2	fokozott

Munkavállaláshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Munkahelyek jelenléte a településen	1	2	-	fokozott
Közfoglalkoztatás	3	-	-	
Start munkaprogram	3	-	-	

Egészségügyi, szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Egészségügyi ellátáshoz	3	-	-	
Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz	-	3	-	fokozott
Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz	3	-	-	
Telepek, szegregátumok lakhatási nehézségeinek megoldása	-	2	1	fokozott
Roma felzárkózást célzó szolgáltatásokhoz	-	1	2	fokozott

Mélyszegénységben élők és romák				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alapfokú oktatáshoz (8 osztály befejezése) való hozzáférés nem biztosított	2	1	-	
egészségügyi szolgáltatások	3	-	-	
munkaerőpiaci lehetőségek	1	2	-	fokozott
adósságkezelés	-	1	2	fokozott
hivatalos ügyek intézése	3	-	-	

Mélyszegénységben élők és romák				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
digitális kompetencia fejlesztése	1	2	-	fokozott
családtervezés segítése	2	1	-	
szociális tűzifa-programhoz való hozzáférés	2	-	1	
az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás	1	2	-	fokozott

Gyermekek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
bölcsődei ellátás	2	-	1	
gyermek napközbeni felügyelete	3	-	-	
gyermek szünidei felügyelete	2	1	-	
gyermekorvosi szakellátás helyben	2	1	-	
nyári étkeztetéshez való hozzáférés	3	-	-	
a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok	1	2	-	fokozott
a településen maradáshoz elősegítő programok	1	2	-	fokozott
iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok	-	3	-	fokozott
nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek	-	3	-	fokozott
szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége	1	2	-	fokozott
egészségvédelmi, prevenció programok	1	2	-	fokozott
fiatalok bűnelkövetés mérséklését célzó programok	1	1	1	fokozott
egészséges táplálkozást népszerűsítő programok	-	3	-	fokozott

Nők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet	1	1	1	fokozott
közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)	1	-	2	fokozott
családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély	1	1	1	fokozott
helyben elérhető egészségügyi szűrések	1	2	-	fokozott
atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége	-	1	2	fokozott
Informálás az igénybe vehető szolgáltatásokról	2	1	-	

Idősek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáférés	3	-	-	
áldozattá válást megelőzését elősegítő programok	1	2	-	fokozott
demencia mérséklését elősegítő programok	1	1	1	fokozott
szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége	1	1	1	fokozott
a mozgás gyakorlásának feltételei	1	-	2	fokozott
közösségi, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség	2	1	-	
generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése	1	2	-	fokozott
Idősek napközbeni ellátása	2	1	-	

Idősek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Idősek bentlakásos ellátása	1	1	1	fokozott

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
épületek akadálymentesítése	2	1	-	
infokommunikációs akadálymentesítés	1	2	-	fokozott
hivatalos ügyek gyakorlásának lehetősége	3	-	-	
települési honlapok akadálymentesítése	1	1	1	fokozott
egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége	1	2	-	fokozott
szolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés	2	1	-	
munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés	-	3	-	fokozott
munkához való hozzáférés	-	3	-	fokozott

III. Összegzés

Elemzésünk eredményei szerint a legnagyobb hiányt a következő területeken tapasztaltuk:

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

- munkaerőpiaci lehetőségek
- adósságkezelés
- digitális kompetencia fejlesztése
- az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás

Gyermekek esélyegyenlősége:

- a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok
- a településen maradáshoz elősegítő programok
- iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok
- nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek
- szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége

- egészségvédelmi, prevenció programok
- fiatalkori bűnelkövetés mérséklését célzó programok
- egészséges táplálkozást népszerűsítő programok

Nők esélyegyenlősége:

- alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet
- közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)
- családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély
- helyben elérhető egészségügyi szűrések
- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége

Idősek esélyegyenlősége:

- áldozattá válást megelőzését elősegítő programok
- demencia mérséklését elősegítő programok
- szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége
- a mozgás gyakorlásának feltételei
- generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése
- idősek bentlakásos ellátása

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- infokommunikációs akadálymentesítés
- települési honlapok akadálymentesítése
- egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége
- munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés
- munkához való hozzáférés

IV. Szolgáltatási hiánytérkép

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

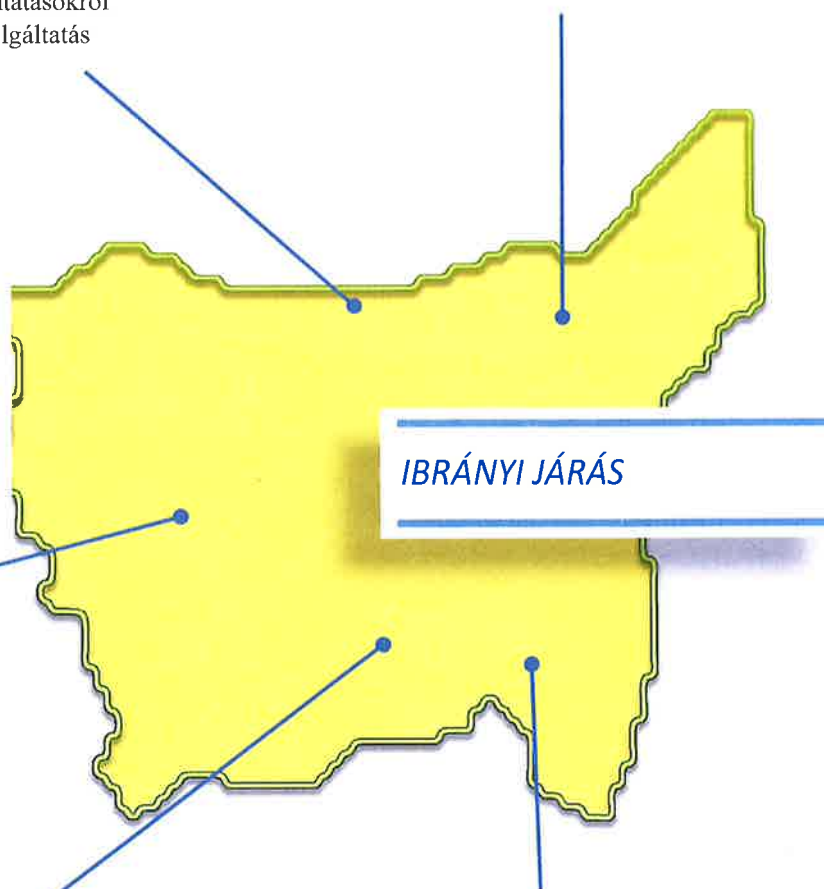
- munkaerőpiaci lehetőségek
- adósságkezelés
- digitális kompetencia fejlesztése
- az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- infokommunikációs akadálymentesítés
- települési honlapok akadálymentesítése
- egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége
- munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés
- munkához való hozzáférés

Nők esélyegyenlősége:

- alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet
- közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)
- családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély
- helyben elérhető egészségügyi szűrés
- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége
- igénybe vehető jogsegély
- helyben elérhető egészségügyi szűrések
- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége

Idősek esélyegyenlősége:

- áldozattá válás megelőzését elősegítő programok
- demencia mérséklését elősegítő programok
- szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége
- a mozgás gyakorlásának feltételei
- generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése
- Idősek bentlakásos ellátása

Gyermekek esélyegyenlősége

- a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok
- a településen maradást elősegítő programok
- iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok
- nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek
- szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége
- egészségvédelmi, prevenciós programok
- fiatalkori bűnelkövetés mérséklését célzó programok
- egészséges táplálkozást népszerűsítő programok

9. KEMECSEI JÁRÁS

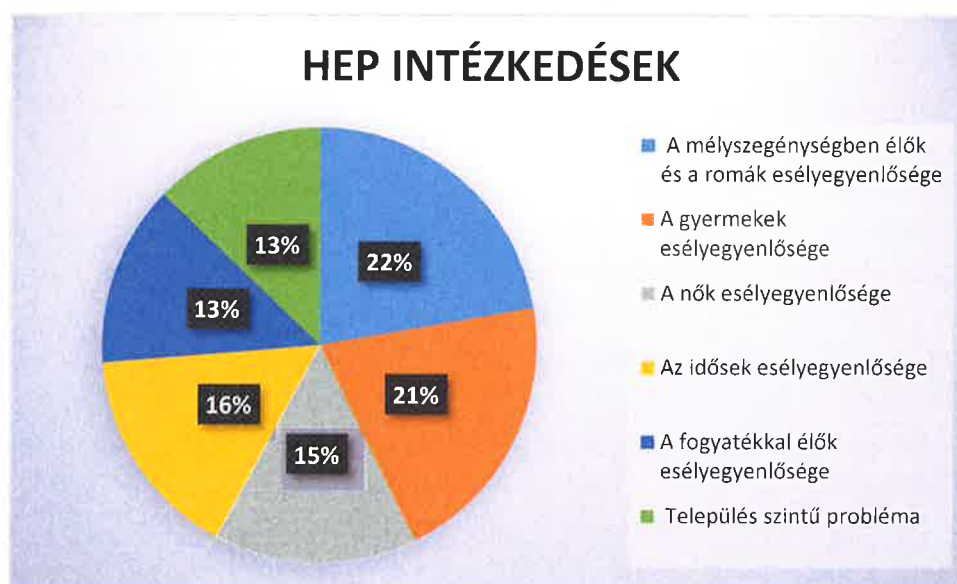
A kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján komplex programmal fejlesztendő járás, területe 246 km², járásközpontja Kemece. A járáshoz 2 város és 9 község tartozik, lakónépessége 2020. január elsején 21 176 fő.⁴⁷ A kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV.23.) Korm. rendelet alapján a 11 településből 5 társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett, 8 jelentős munkanélküliséggel sújtott.

A járás települései a következők: Berkesz, Beszterec, Demecser, Gégény, Kemece, Kék, Nyírbogdány, Nyírtét, Székely, Tiszarád, Vasmegyer. A mintába került: Kemece, Berkesz, Gégény, Nyírtét.

Kemecsei járást tekintve a hep.tef.gov.hu oldalon 2019 decemberében 2, 2020. évben 3 településnek jelent meg a második generációs Helyi Esélyegyenlőségi Programja.

Kemecsei járásban az alábbiak szerint állapítottak meg intézkedéseket a célcsoportok vonatkozásában a Helyi Esélyegyenlőségi Programokban:

18. diagram HEP intézkedések Kemece járás területén

Forrás: Kemecsei járás helyi esélyegyenlőség programjai alapján saját szerkesztés

Kemecsei járásban az EFOP-1.6.3-17-2017-00010 azonosítószámú projekt keretében tematikus ülés megtartására került sor 2018. október 26-án Berkeszen „Gyermekek, kitörési pontok, szolgáltatásokhoz való hozzáférés” témában. A helyszín választás nagyon is tudatos volt, egyrészt Berkesz egy kistelepülés (zsáktelepülés) így itt a szolgáltatásokhoz való hozzáférés problémája hatványozottan jelentkezik, másrészt a településen több lakásotthon is működik, ezért a gyermekek esélyegyenlőségének előmozdítása kapcsán itt speciális kérdések is felmerülhettek. Az ülésen a gyermekek és a mélyszegénységben élők kacsán számos értékes megállapítás hangzott el. Megállapítást nyert, hogy a gyermekvédelem tekintetében óriási szakember hiány figyelhető meg, amellett hogy nincs elég pedagógus, pszichológus, logopédus

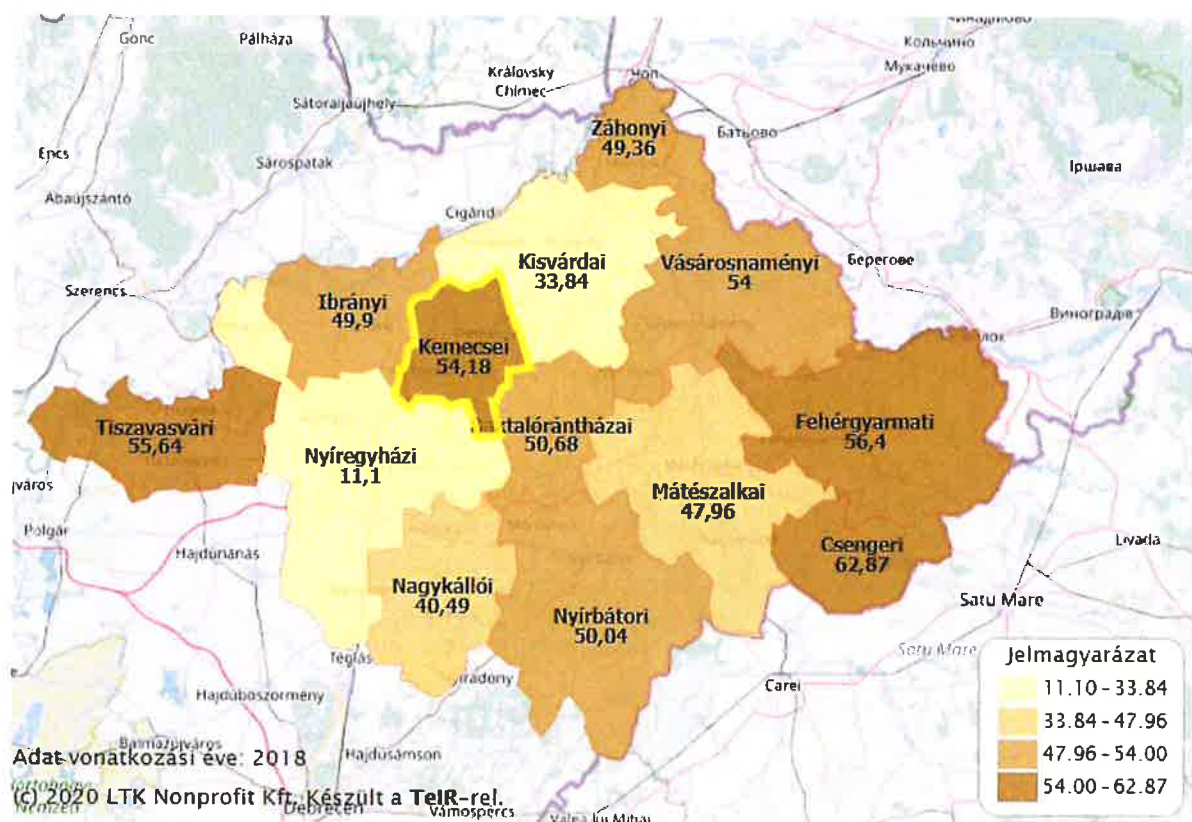
⁴⁷ Forrás: KSH

itt problémaként jelentkezett az is, hogy a lakásotthonokban a nevelők terén folyamatos a fluktuáció, az ott dolgozók hamar kiégnek. A gyermekekkel kapcsolatban kérdésként jelent meg hogy hogyan lehetne motiválni őket, elérni azt, hogy a hátrányos helyzetben lévő gyermekek ki akarjanak törni, egyáltalán hogyan lehet rávenni őket, hogy nap mint nap eljárjanak iskolába. Itt megjegyezték a szakemberek, hogy nagy problémát jelent, hogy nincs igazán szankciója annak, ha a gyermek nem jár be az iskolába, ha már egy a családjából kiemelt, lakásotthonban nevelkedő problémás gyermekről van szó akkor nincs a nevelők, pedagógusok kezében olyan dolog, amivel motiválni tudnák a gyereket. Talán a zsebpénz megvonás, mint szankció lehetne egyfajta megoldás. Jelenleg a jogrendszer szerint a lakásotthonban nevelkedő gyermek zsebpénzre jogosult, a zsebpénz csak akkor vonhatják meg tőle, ha elszökik a gondozási helyről. Javaslatként hangzott el, hogy ezt a szankciót ki lehetne terjeszteni arra az esetre is, ha a gyermek nem jár iskolába. Az ülésen felvetődött továbbá, hogy a deviáns magatartást tanúsító gyermekek körében az utóbbi időben divat lett a herbálozás, a drog és alkoholfogyasztás is egyre nagyobb problémát jelent. A gyermekprostitúció ellen is határozottabb fellépésre van szükség. További kérdéseket vetett fel a speciális nevelésű igényű gyermekek kérdése, jelenleg egy pszichiátriai beteg gyermek fogadására sincsenek felkészülve a lakásotthonok, és egyébként sem tesz jót az ott lakó gyermekeknek, ha egy pszichiátriai beteg gyermeket helyeznek el a lakásotthonba. A lakásotthonoknál nem csak a humán erőforrást, de az infrastruktúrát is fejleszteni szükséges, több nevelőre lenne szükség annak érdekében, hogy a gyermeket folyamatosan le tudják kötni. Az ülésen elhangzott az is, hogy maga a település sem tudja ezeket a gyermekeket befogadni, elfogadni. Korábban ez nem így volt, de faluban a lakásotthonban élő gyermekek viselkedése kifogásolható, holott korábban nem okozott gondot a gyermekotthonban élő gyermekek jelenléte, elfogadták őket a faluban. Deviáns viselkedési formákat mutatnak az iskola és a lakásotthon közötti úton a cigarettacsikkokat összeszedgetik, alkoholt fogyasztanak, lopnak. Nem a koruknak megfelelő osztályba járnak, így van például olyan gyerek, aki még csak 4. osztályba jár, holott már nyolcadikosnak kellene lennie. Az iskolai problémák kezelésére az igazgató gyakran kezdeményezi, hogy magántanulói státuszba kerüljön a gyermek. Ez azonban nem megoldás, hiszen így reggeltől estig tétlenséggel töltik a mindennapjukat ezek a gyerekek és annyi motivációjuk sincs, hogy elmenjenek félévkor levizsgázni. Ez a probléma azonban helyi szinten nem oldható meg, de jól lehet látni a fent leírtakból, hogy a gyermekek hátrányos helyzetének megszüntetése mennyire nehéz kérdés, mennyiféle akadályt kell leküzdenie mind a gyermeknek, mind a vele foglalkozó szakembereknek. Mindenféle téren szemléletváltoztatásra van szükség, a humán erőforrás hiányát meg kell oldani és valahogy el kellene érni azt, hogy egy kistelepülésre is szívesen menjenek dolgozni a szakemberek.

Az ülésen a szolgáltatásokkal kapcsolatban elhangzott problémaként, hogy a tömegközlekedés nem kielégítő, a település személygépkocsi nélkül nehezen közelíthető meg (zsáktelepülés). Mindez sajnos a járás egészére igaz, a tömegközlekedést fejleszteni szükséges. Házi orvosi ellátás, bár nem a hét minden napján, de elérhető a településen. A munkavállalási lehetőség kevés, ezért nagyon sok az ingázó, egyfajta alvótelepüléssé alakult át. Ez egyébként szintén a járásra jellemző, mely annak is köszönhető, hogy a megye központja, Nyíregyháza a járáshoz viszonylag közel található (27 km).

A Kemecei járásról elmondható, hogy magas a hátrányos helyzetű általános iskolások aránya, a megyei átlagot jóval meghaladja.

10. térkép Hátrányos helyzetű általános iskolások aránya a Kemecei járásban

Forrás: TeIR

Emellett, ahogy az alábbi táblázat adatai is mutatják, a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók száma is magas a járásban. Összesen a tanulók összlétszáma 2019/2020. I. félévét tekintve 916 fő⁴⁸, a tanulók 27,4 százaléka lemorzsolódással veszélyeztetett, egy félév alatt 19 tanuló vált veszélyeztetetté, 16. életévet betöltött, de alacsony fokú oktatásban 14 tanuló vett részt e vizsgált félévben. Mindez alátámasztja a tematikus ülésen elhangzottakat is.

15. táblázat Lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók száma a Kemecei járásban

	Osztályok									Összesen	Ebből lány
	5	6	7	8	9	10	11	12			
Lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók száma összesen	36	50	70	73	9	8	0	5	251	101	
Veszélyeztetetté vált tanulók száma	5	7	4	3	0	0	0	0	19	6	
Ideiglenes hatállyal elhelyezett vagy nevelésbe vett tanulók száma	5	4	6	4	0	0	0	0	19	5	
Kettő feltétel teljesülése esetén lemorzsolódással	15	22	28	36	7	7	0	1	116	39	

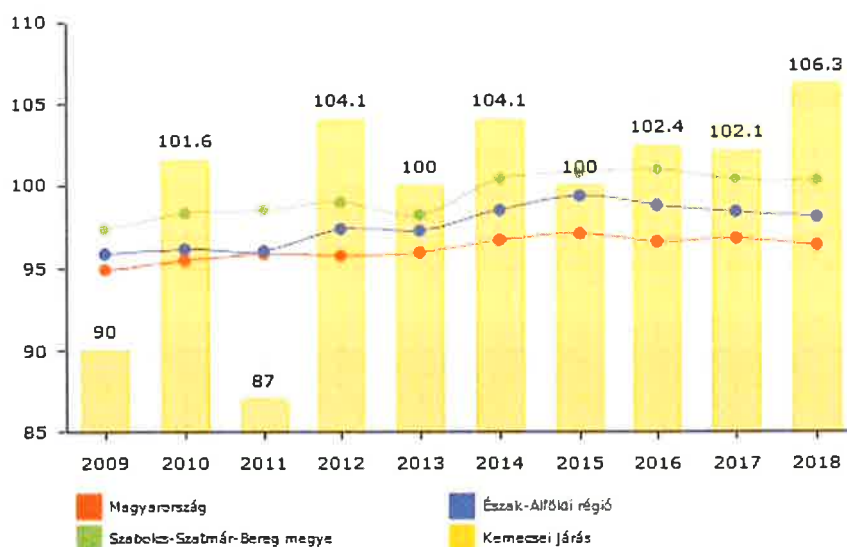
⁴⁸<https://www.kir.hu/kir2esl/Lekerdezések/Aggregator>

	Osztályok								Összesen	Ebből lány
	5	6	7	8	9	10	11	12		
veszélyeztetett tanulók száma										
A félévben 100 órát elérő igazolt hiánzzal rendelkező tanulók száma	6	14	9	16	5	7	0	1	58	27
Kiemelt figyelmet igénylő tanulók száma (a kiemelten tehetséges tanulók kivételével)	12	16	25	29	5	5	0	1	93	31
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő tanulók száma	14	22	28	33	7	7	0	0	111	38
Alapfokú oktatásban a 16. életévét betöltött tanulók száma	1	0	4	9	0	0	0	0	14	3

Forrás: KIR adatok alapján saját szerkesztés

A járást tekintve az idősek célcsoportjára vonatkozással megállapítható, hogy az idősothonok kapacitásbővítésére itt is szükség van.

19. diagram Időskoriúak otthonainak kihasználtsága a Kemecei járásban

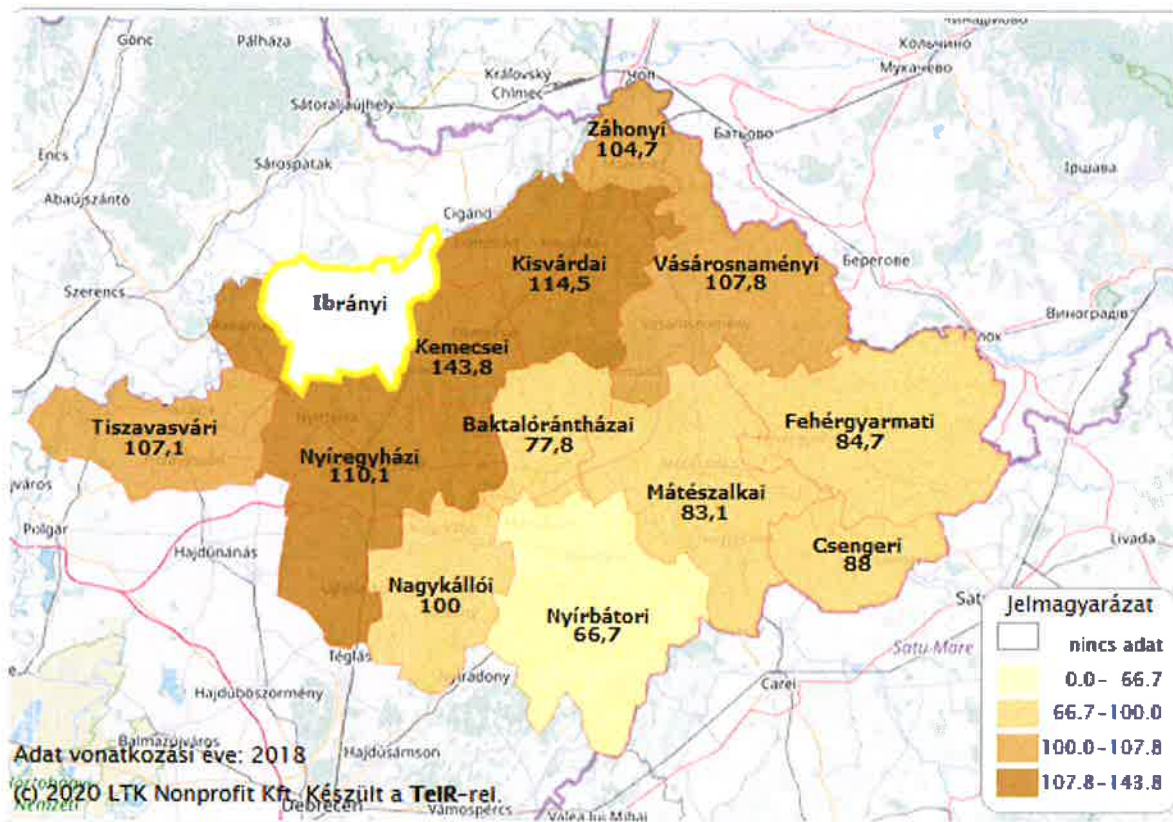

Forrás: TeIR

Az idősek vonatkozásában a járásban a Helyei Esélyegyenlőségi Programokban 27 intézkedés került megfogalmazásra. Ezen intézkedések jelentős mértékben az elmagányosodás megakadályozására irányulnak, hogy az idősek mind fizikai, szellemi frissességüket meg tudják tartani.

A fogyatékkal élők tekintetében a járásról elmondható, hogy 2018. évben fogyatékosok nappali ellátásában 47 fő részesült⁴⁹, míg megváltozott munkaképességűeknek járó ellátást ugyanebben az évben 1041 fő⁵⁰ részesült. Fogyatékosok nappali ellátását biztosító intézmények kihasználtsága terén kapacitásbővítésre van szükség, a járásban ugyanis a kihasználtság jóval meghaladja a 100%-ot.

11. térkép Fogyatékosok nappali ellátását biztosító intézmények kihasználtsága (%) Kemece járásban

Forrás: TeIR

⁴⁹ Forrás: TeIR

⁵⁰ Forrás: KSH

I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai

Kemecse⁵¹

1. *Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):*

A HHH diákok nem tanulnak tovább érettségit, illetve szakmát adó középiskolában, így fontos lenne segíteni továbbtanulásukat és felkelteni motivációjukat. Az idősek körében a digitális tudás hiánya miatt képzések, tréningek, rendezvények, egyéb programok szervezése szükséges. Azoknak a lakosoknak a körében, akik nem végezték el a 8 osztályt, igényfelmérés készítése, és igény esetén képzések indítása szükséges. Ezzel együtt számba kell venni az oktatási lehetőségeket és a biztosítani kell a tárgyi és személyi feltételeket.

2. *Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitóképzés):*

Fontos a tartós munkanélküliség csökkentése a helyi közfoglalkoztatás bővítésével. További cél az atipikus foglalkoztatási formák felmérése a településen, pályázati lehetőségek kihasználása, hatékonyabb munkaszervezés, a közfoglalkoztatottak számának növelése.

3. *Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:*

Az önkormányzat és az önkormányzati intézmények számára javasolt, hogy rendszeresen szervezzenek a halmozottan hátrányos helyzetű tanulóknak a helyi roma közösség részvételével egészségvédelmi programokat, akciókat. Ezáltal elérhetővé válik, hogy a lakosok aktívan részt vesznek majd az országos betegségmegelőzési kampányok (pl. szűrések) helyi promóciójában és megvalósításában. **Cél az egészségvédelemre, egészségtudatos életvitelre és a megelőzésre vonatkozó ismeretek beépítése a közoktatási intézmények nevelési, oktatási programjába** (a közoktatás minden szintjén, óvodától az iskoláig); valamint az óvodás és iskolás korosztályt közvetlenül célzó helyi egészségvédelmi programok megvalósításának ösztönzése és támogatása, kiemelt figyelemmel a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek és családjaik aktív bevonására. Kampányok, videók, egészségvédelemmel kapcsolatos plakátok terjesztése hasznos lehet.

4. *Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):*

A lakásviszonyok jellemző problémái a közműdíj-, illetve lakáshitel-tartozások, hátralékok felhalmozódása. A településen még vannak nem akadálymentesített intézmények, közterületek, melyek akadálymentesítése szükséges. Jelenleg folyamatban van egy projekt egységesített gyalog- és kerékpárút építésével kapcsolatban, amellyel biztonságosabb lesz a kerékpáros közlekedés a város forgalmasabb útszakaszain.

5. *Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:*

Az óvodai csoportokban, iskolai osztályokban nem egyenletes a HH gyermekek eloszlása, néhol már a törvényesség kereteit súrolja. Ennek orvoslására szakmai továbbképzések

⁵¹ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018.
<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

szükségesek, **integrációs programok, szülői hajlandóság növelése a nyilatkozat tételhez, családi napok szervezése.**

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

Az alacsony iskolai végzettség miatt szakképesítés, felnőttoktatás szervezése szükséges. A tartós munkanélküliség miatt a közfoglalkoztatás biztosítása javasolt. Egészségügyi szűrési gondok megoldására a szűrőbusz, mozgóbusz kirendelése szükséges. Létfenntartási gondok megoldását segítheti a földprogram, az adósságkezelés, életvitel tanácsadás.

Berkesz⁵²

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

Az óvoda épülete nem korszerű, fűtéskorszerűsítés, napelemes rendszer kiépítése, nyílászáró csere, szigetelés szükséges. **Korai fejlesztésre, rehabilitációra a településen szakember hiányában nincs lehetőség, de fontos lenne.**

A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű gyermek száma évek óta nagyon magas a településen. A Család- és Gyermekejóléti Szolgálat minden hátrányos, halmozottan hátrányos és fogyatékkal élő gyermek, illetve az őket nevelők számára elérhető, meghatározott időpontban ügyfélfogadással is segítenek. A specializált szakfeladatok és/vagy rehabilitációs ellátás azonban csak Kisvárdán a Felső-Szabolcsi Kórházban érhető el (autóbuszal kb. 35 perc az út).

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnőttképzés):

A fiatalok foglalkoztatását és az oktatásból a munkaerőpiacra való átmenetet megkönnyítő programok a településen nincsenek. A pályakezdő fiatalok munkalehetőségei helyben nem mondhatók jónak. Fontos lenne a településen az alternatív kereseti formák támogatása, infrastruktúrájának megteremtése, helyi termelők piachoz jutása.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

Az egészségügyi ellátások a településen hiányosak, ezért fontos lenne az egészségügyi ellátások hozzáféréseinek javítása. Szükség lenne finansziális támogatásra, melyből orvosi rendelők kialakítása valósulhatna meg. A nőket érintő kritikus betegségek kialakulásának megelőzése fontos, melyre lehetőséget nyújthatna a nők egészségvédelmével kapcsolatos tematikus programok szervezése (évente), szűrővizsgálatokkal összekötve. Mindemellett információs napok szervezése is fontos lenne, továbbá bekapcsolódás az országos méhnyakrák megelőzési programokba a méhnyakrákos nők gyógyulásáért és a megelőzésért.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A település lakásállománya és infrastrukturális helyzete (járdák, középületek ellátottsága) az elmúlt években javult, de az utak minősége még mindig nem kielégítő. **Fontos lenne a belterületi utak fejlesztése.**

⁵² Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2019-2024.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A gyermekek és fiatalok egészségének fejlődésére számos veszély leselkedik az interneten. **A gyermekek védelme érdekében médiaműveltség, médiatudatosság fejlesztése fontos cél a településen.**

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A romák körében magas a munkanélküliek száma, kevés az alternatív kereseti forma, az önfoglalkoztatási lehetőség. Cél az alternatív kereseti formák támogatása és az ehhez kapcsolódó infrastruktúra megteremtése.

Gégény⁵³

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

Az óvodás korú gyermekek korai fejlesztése az óvodában biztosított. **Bölcsődei férőhelyek számának növelés szükséges.**

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitóképzés):

Az álláskeresők között magas a 180 napnál régebben nyilvántartott álláskeresők száma. Célcsoport feltérképezése szükséges és helyzetelemzés készítése. A helyi vállalkozók, intézmények, környező vállalkozások feltérképezése szintén szükséges lenne, valamint együttműködés a Foglalkoztatási Főosztállyal. **Elhelyezkedés ösztönzése, fórumok, tájékoztatók szervezése. Közfoglalkoztatási pályázatok minél szélesebb körű kihasználása. Atipikus foglalkoztatási formák népszerűsítése a nők körében.**

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A településen szűrővizsgálatok elérhetőek a lakosság részére, de kevesen élnek a lehetőséggel, ezért fontos lenne az egészségügyi szűrések népszerűsítése. **Az egészségtudatos életmódra nevelés a felnőttek körében és annak tudatosítása, hogy a szűrővizsgálatokon való mind nagyobb számú megjelenés az egészségesebb életet, a várható élettartam megnövekedését eredményezheti.**

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A fiatalok letelepedését célzó intézkedések segítése fontos cél. A gyermekes családok költözése a településre szintén kiemelt jelentőséggel bír. **Cél, hogy a helyi fiatalok ne költözzenek el, hanem a településen maradva alapítsanak családot.** Az üresen álló lakóházak eladásában segítségnyújtás (feltérképezés, nyilvántartás készítése, elérhetőségek rögzítése, hirdetőtáblán, újságban történő megjelentetés stb.) A település népszerűsítését célzó intézkedések kidolgozását szintén fontosnak tartják.

⁵³ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018-2023.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A nyári szünidő idején a szabadidőhasznos eltöltésének lehetőségei hiányosak. Elérendő cél tehát az élményeken alapuló nyári közösségi programok biztosítása a gyermekek számára. Olyan kortárs kapcsolatok és közösségek kialakítása, melyek hosszútávon építő jelleggel hatnak a gyerekekre, illetve igényt ébresztenek a tartalmas és értékközpontú szabadidő eltöltésére. **Nagyobb gondot kell fordítani az intézményekben a gyermekfelügyelet meghosszabbításának lehetőségeire,** a szünidőkben is megfelelő gyermekfelügyelet biztosítására.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

Az álláskeresők között magas a 180 napnál régebben nyilvántartott álláskeresők száma, ezért fontos a közfoglalkoztatás tovább folytatása és egyéb helyi foglalkoztatási lehetőségek felkutatása. **A településen igen jelentős a tartozás (hitel, számla, kölcsön stb.) miatt eladósodott családok száma. Ezért az adósság tanácsadás, mint szolgáltatás segíthetné az érintettek helyzetének megoldását.** Fontos továbbá az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedés segítése. Jogi segítségnyújtás, a hátralékok rendezése érdekében, életvezetési tanácsadás szervezése szükséges.

Nyírtét⁵⁴

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A településen cél a gyerekek szocializációs hátrányainak és tanulási nehézségei leküzdésének elősegítése képzésekkel, szakmai továbbképzésekkel, magasabb szintű képességek elsajátítása révén beintegrálódni a munka világába. **Cél a gyermekek iskolai felzárkóztatása, tanulmányi eredmények javítása, lehetőség biztosítása a továbbtanulásra. Óvodai játszótér és taneszköz fejlesztés szükséges.** Az elhanyagolt, veszélyeztetett gyerekek oktatásba való beilleszkedésének segítése, veszélyeztetés megszüntetése kiemelt feladat. Idősek informatikai képzése fontos lenne a településen, tanfolyamok szervezése, informatikai eszközök beszerzése, ill. hozzáférhetővé tétele.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitóképzés):

A nők munkába állási esélyeinek növelése. A fogyatékkal élők bevezetése a munka világába. **Munkanélküliek számára képzések megszerzése, szakmák elsajátítása szükséges.**

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

Az idősek egészségügyi ellátásának javítása kiemelt cél. Korszerűsítés, az orvosi rendelők felújítása.

⁵⁴ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2019-2024.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A régóta üresen álló házak némelyike már romos állapotban van, azok értékesítése legfeljebb telekárón lehetséges. A településen nincs sem, bérlakás sem szociális lakásállomány. A településen veszélyeztetett lakhatási helyzet, hajléktalanság nincs. **Akadálymentesítés szükséges a középületek könnyebb megközelíthetősége érdekében.**

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A családon belüli erőszak elleni fellépés, az erőszak visszaszorítása, a jelenség teljes megszüntetése fontos célja a településnek. Fontos, hogy a tanulók szabadidejüket hasznosan töltsék el, ezért segíteni kell a megfelelő érdeklődési kör megtalálását.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A munka világából való kirekesztődés felszámolása érdekében piacképesszadmák, képzettségek megszerzése, elsajátítása a romák körében. További cél **a romák és mélyszegénységben élők felzárkóztatása, foglalkoztatásának elősegítése, hátrányok leküzdése.**

II. A kérdőíves megkérdezés eredményei

Kemecse járásból 1 kérdőív érkezett vissza: Kék

5. táblázat: A visszaérkező válaszok az említések száma szerint

Oktatáshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Óvodai nevelés	1	-	-	
Iskolai oktatás-nevelés	1	-	-	
Korai fejlesztés	-	-	1	fokozott
HH, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek	-	1	-	fokozott
Szak- és felnőttképzés	-	-	1	fokozott

Munkavállaláshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Munkahelyek jelenléte a településen	-	-	1	fokozott
Közfoglalkoztatás	1	-	-	

Start munkaprogram	1	-	-	
--------------------	---	---	---	--

Egészségügyi, szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Egészségügyi ellátáshoz	-	1	-	fokozott
Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz	-	1	-	fokozott
Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz	1	-	-	
Telepek, szegregátumok lakhatási nehézségeinek megoldása	-	-	1	fokozott
Roma felzárkózást célzó szolgáltatásokhoz	-	-	1	fokozott

Mélyszegénységben élők és romák				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alapfokú oktatáshoz (8 osztály befejezése) való hozzáférés nem biztosított	-	-	1	fokozott
egészségügyi szolgáltatások	-	1	-	fokozott
munkaerőpiaci lehetőségek	-	-	1	fokozott
adósságkezelés	-	-	1	fokozott
hivatalos ügyek intézése	-	1	-	fokozott
digitális kompetencia fejlesztése	-	-	1	fokozott
családtervezés segítése	-	-	1	fokozott
szociális tűzifa-programhoz való hozzáférés	1	-	-	
az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás	-	1	-	fokozott

Gyermekek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részbiztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
bölcsődei ellátás	1	-	-	
gyermekek napközbeni felügyelete	-	-	1	fokozott
gyermekek szünidei felügyelete	-	-	1	fokozott
gyermekorvosi szakellátás helyben	-	-	1	fokozott
nyári étkeztetéshez való hozzáférés	1	-	-	
a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok	-	1	-	fokozott
a településen maradáshoz elősegítő programok	-	-	1	fokozott
iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok	-	1	-	fokozott
nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek	-	1	-	fokozott
szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége	-	-	1	fokozott
egészségvédelmi, prevenciós programok	-	1	-	fokozott
fiatalkori bűnelkövetés mérséklését célzó programok	-	-	1	fokozott
egészséges táplálkozást népszerűsítő programok	-	-	1	fokozott

Nők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részbiztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet	-	-	1	fokozott
közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)	-	-	1	fokozott

Nők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély	-	-	1	fokozott
helyben elérhető egészségügyi szűrések	-	-	1	fokozott
atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége	-	-	1	fokozott
Informálás az igénybe vehető szolgáltatásokról	-	1	-	fokozott

Idősek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáfér	-	-	1	fokozott
áldozattá válás megelőzését elősegítő programok	-	-	1	fokozott
demencia mérséklését szolgáló programok	-	-	1	fokozott
szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége	-	1	-	fokozott
a mozgás gyakorlásának feltételei	-	1	-	fokozott
közösségi, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség	1	-	-	
generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése	-	-	1	fokozott
Idősek napközbeni ellátása	1	-	-	
Idősek bentlakásos ellátása	1	-	-	

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
épületek akadálymentesítése	-	1	-	fokozott
infokommunikációs akadálymentesítés	-	1	-	fokozott
hivatalos ügyek gyakorlásának lehetősége	-	-	1	fokozott
települési honlapok akadálymentesítése	-	-	1	fokozott
egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége	-	1	-	fokozott
szolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés	-	1	-	fokozott
munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés	-	-	1	fokozott
munkához való hozzáférés	-	-	1	fokozott

III. Összegzés

Elemzésünk eredményei szerint a legnagyobb hiányt a következő területeken tapasztaltuk:

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

- alapfokú oktatáshoz (8 osztály befejezése) való hozzáférés nem biztosított
- egészségügyi szolgáltatások
- munkaerőpiaci lehetőségek
- adósságkezelés
- hivatalos ügyek intézése
- digitális kompetencia fejlesztése
- családtervezés segítése
- az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás

Gyermekek esélyegyenlősége:

- gyermekek napközbeni felügyelete
- gyermekek szünidei felügyelete
- gyermekorvosi szakellátás helyben
- a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok
- a településen maradáshoz elősegítő programok
- iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok
- nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek
- szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége

- egészségvédelmi, prevenció programok
- fiatalkori bűnelkövetés mérséklését célzó programok
- egészséges táplálkozást népszerűsítő

Nők esélyegyenlősége:

- alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet
- közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)
- családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély
- helyben elérhető egészségügyi szűrések
- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége
- Informálás az igénybe vehető szolgáltatásokról

Idősek esélyegyenlősége:

- szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáférés
- áldozattá válás megelőzését elősegítő programok
- demencia mérséklését elősegítő programok
- szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége
- a mozgás gyakorlásának feltételei
- generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- épületek akadálymentesítése
- infokommunikációs akadálymentesítés
- hivatalos ügyek gyakorlásának lehetősége
- települési honlapok akadálymentesítése
- egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége
- szolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés
- munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés
- munkához való hozzáférés

IV. Szolgáltatási hiánytérkép

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

- alapfokú oktatáshoz (8 osztály befejezése) való hozzáférés nem biztosított
- egészségügyi szolgáltatások
- munkaerőpiaci lehetőségek
- adósságkezelés
- hivatalos ügyek intézése
- digitális kompetencia fejlesztése
- családtervezés segítése
- az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás

Nők esélyegyenlősége:

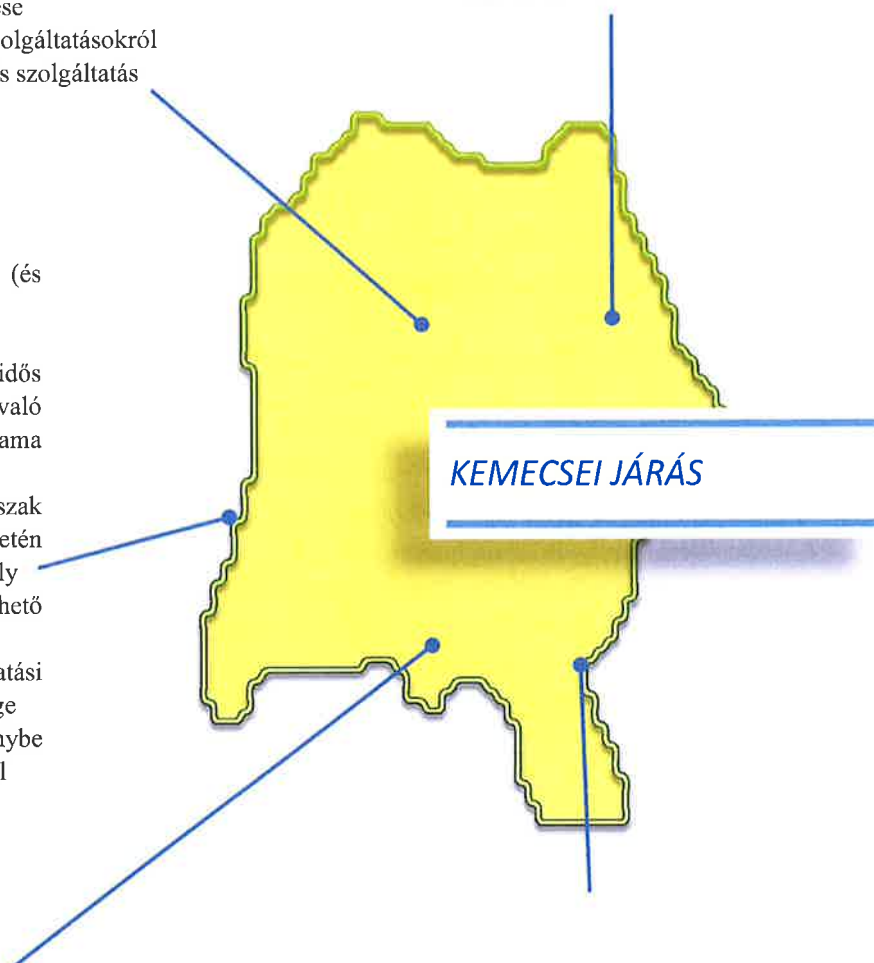
- alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet
- közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)
- családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély
- helyben elérhető egészségügyi szűrése
- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége
- informálás az igénybe vehető szolgáltatásokról

Idősek esélyegyenlősége:

- szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáférés
- áldozattá válás megelőzését elősegítő programok
- demencia mérséklését elősegítő programok
- szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége
- a mozgás gyakorlásának feltételei
- generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- épületek akadálymentesítése
- infokommunikációs akadálymentesítés
- hivatalos ügyek gyakorlásának lehetősége
- települési honlapok akadálymentesítése
- egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételeinek lehetősége
- munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés
- munkához való hozzáférés

Gyermekek esélyegyenlősége:

- gyermekek napközbeni felügyelete
- gyermekek szünidei felügyelete
- gyermekorvosi szakellátás helyben
- a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok
- a településen maradáshoz elősegítő programok
- iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok
- nyári szünidej alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek
- szabadidős mozgásformák gyakorlásának lehetősége
- egészségvédelmi, prevenció programok
- fiatalok bűnelkövetés mérséklését célzó programok
- egészséges táplálkozást népszerűsítő egészségvédelmi, prevenció programok

10. KISVÁRDAI JÁRÁS

A kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján kedvezményezett, de nem fejlesztendő járás, területe 523 km², járásközpontja Kisvárdá. A járáshoz 3 város és 20 község tartozik, lakónépessége 2020. január elsején 53 964 fő.⁵⁵ A kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV.23.) Korm. rendelet alapján a 23 településből 14 társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett, 14 jelentős munkanélküliséggel sújtott.

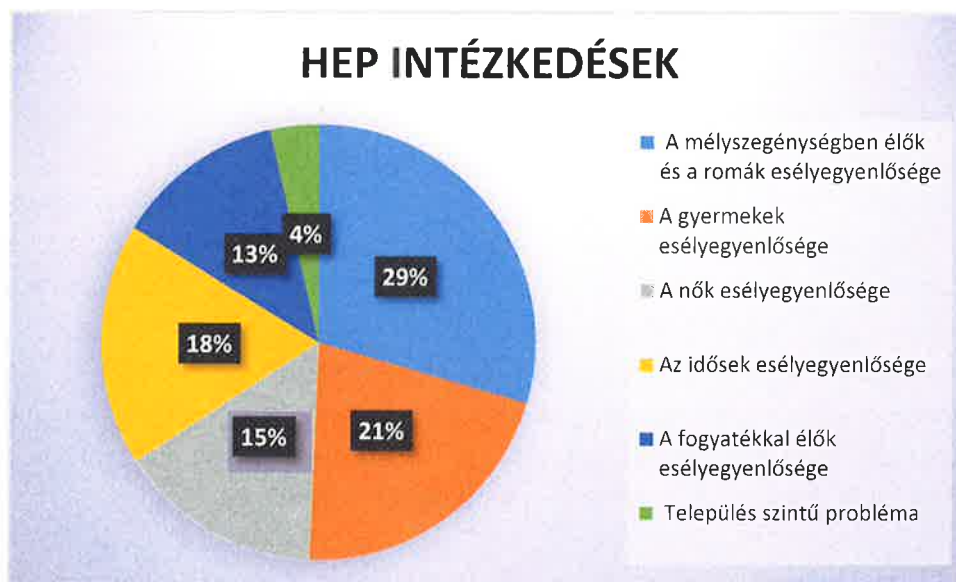
A járás települései a következők: Ajak, Anarcs, Dombrád, Döge, Fényeslitke, Gyulaháza, Jéke, Kékcse, Kisvárdá, Lövöpetri, Mezöladány, Nyírkarász, Nyírlövő, Nyírtass, Pap, Pátroha, Rétközberencs, Szabolcsbáka, Szabolcsveresmart, Tiszakanyár, Tornyospálca, Újdombrád, Újkenéz.

A mintába került: Ajak, Dombrád, Kisvárdá, Fényeslitke, Gyulaháza.

Kisvárdai járást tekintve a hep.tef.gov.hu oldalon 2019 decemberében 3, 2020. évben 1 településnek jelent meg a második generációs Helyi Esélyegyenlőségi Programja.

A Kisvárdai járásban az alábbiak szerint állapítottak meg intézkedéseket a célcsoportok vonatkozásában a Helyi Esélyegyenlőségi Programokban:

20. diagram HEP intézkedések Kisvárdá járás területén (2020. júliusi adat)

Forrás: Kisvárdai járás helyi esélyegyenlőség programjai alapján saját szerkesztés

Kisvárdán is a mélyszegénységben élőkkel kapcsolatban fogalmazták meg a legtöbb intézkedési javaslatot. A járásban „Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye felzárkózáspolitikai együttműködési programjának megvalósítása” című projekt keretében 2019. november 29-én közösségi együttműködést erősítő rendezvény megtartására került sor Pátroha községben. A rendezvény során a mélyszegénységben élők és romák célcsoportja került aktívan bevonásra. Pátroha Község Roma Nemzetiségi Önkormányzatának vezetője, mint a Megyei Felzárkózási Fórum tagja, kereste meg a felzárkózási munkatársakat azon kéréssel, hogy a településen

⁵⁵ Forrás: KSH

kerüljön megtartásra egy közösségi együttműködést erősítő rendezvény. A képviselő kérése az volt amellet, hogy tájékoztatjuk a helyi lakosságot a projektről, hívjuk fel a hátrányos helyzetű mélyszegénységben élők figyelmet a kábító anyagok használatának a veszélyeire és a megfelelő higiénia és az egészségügyi állapot közötti összefüggésre. Az iskolák, az óvoda, a helyi védőnő, az önkormányzat és a roma nemzetiségi önkormányzat is folyamatosan figyelik, követik, segítik a településen élő családok életét, emellett minden esetben felhívják a figyelmet és rámutatnak a dohányzás, alkohol és egyéb kábító anyagok romboló hatására mind a az egyén, mind a család, mind a közösségi esetében, de meglátásuk szerint egy teljesen külső helyről érkező tájékoztatás akár hatásosabb, sikeresebb is lehet.

A Megyei Felzárkózási Fórum egy másik tagja, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztálya segített a rendezvény lebonyolításában. Egy szakértő (Bogdándi István) közreműködésével tanácsadásra került sor a legális és illegális drogok, valamint az egészségmegőrzés témában. A gyerekek több ilyen előadást hallhattak már iskolai keretek között, ezért itt nem ők, hanem a szülők vettek részt a rendezvényen. A család összetételét, működését nagyban befolyásolja a szülők magatartása, ezért szülők és leendő szülők interaktív formában sajátíthatták el azt, hogy miért ártalmasak a drogok. Hogy az alkohol, a most népszerű és olcsó kábító anyagok milyen káros hatással vannak az egyén szervezetére és társas kapcsolataira. Fontos kiemelni, hogy a család dinamikáját, megítélését nagyban befolyásolja egy-egy tagjának viselkedése. Az egészségmegőrzés téma köre kapcsán olyan alapvető dolgokra is felhívta a szakértő a figyelmet, hogy hogyan terjedhetnek a vírusok, minden résztvevő játékos formában tanulhatta meg a kézmosás helyes lépéseit. A COVID-19 vírus terjedése ekkor még nem kezdődött el Magyarországon, mégis ha most visszatekintünk azt lehet mondani, hogy a résztvevők egy olyan ismeret birtokába jutottak a rendezvénynek köszönhetően, melynek napjainkban kiemelkedő hasznát vehetik.

Az új pszichoaktív szerek (ÚPSZ) terjedése az országban a vidéki szegregátumokban élők szerhasználatára is ráirányította a figyelmet, és a nemzetközi tapasztalatok is azt mutatták, hogy a mélyszegénységben élő marginalizált társadalmi csoportok kitettsége ezeknek a szereknek jóval magasabb⁵⁶, ezért nagyon fontos feladat a folyamatos prevenció.

A Pátrohán megtartott közösségi együttműködést erősítő rendezvény a projekt szempontjából azért is kiemelkedő jelentőségű, mert megmutatja azt, hogy a Megyei Felzárkózási Fórum tagjai között a kommunikáció hatékonyan működik. A Fórum tagjai kimondják azt, ha problémát észlelnek, merik azt jelezni, annak reményében, hogy egy másik tag.

A járásban természetesen itt is oda kell figyelni, hogy a mélyszegénységben élők, ne termelődjenek újra, ehhez szükséges az iskolai lemorzsolódás csökkentése. Ahogy az alábbi táblázat adatai is mutatják, a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók száma is magas a járásban. Összesen a tanulók összlétszáma 2019/2020. I. félévét tekintve 5 180 fő⁵⁷, a tanulók 13,91 százaléka lemorzsolódással veszélyeztetett, egy félév alatt 135 tanuló vált veszélyeztetetté, 16. életévet betöltött, de alapfokú oktatásban 25 tanuló vett részt a vizsgált félévben.

⁵⁶Esély-Társadalom és Szociálpolitikai folyóirat 2020/1. szám Vidéki szegregátumokban élők pszichoaktív szerhasználatára és a segítség lehetősége Csák Róbert – Magyar Éva – Márványkövi Ferenc – Szécsi Judit – Rácz József 50 oldal

⁵⁷<https://www.kir.hu/kir2esl/Lekerdezések/Aggregator>

16. táblázat Lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók száma a Kisvárdai Járásban 2019/2020. tanév I. félév

	Osztályok								Összesen	Ebből lány
	5	6	7	8	9	10	11	12		
Lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók száma összesen	70	89	115	108	147	101	47	44	721	269
Veszélyeztetetté vált tanulók száma	14	14	18	15	29	24	21	0	135	50
Ideiglenes hatállyal elhelyezett vagy nevelésbe vett tanulók száma	1	4	4	3	1	1	0	0	14	2
Kettő feltétel teljesülése esetén lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók száma	32	52	60	59	31	20	24	0	278	105
A félévben 100 órát elérő igazolt hiányzással rendelkező tanulók száma	12	19	28	28	7	4	3	0	101	43
Kiemelt figyelmet igénylő tanulók száma (a kiemelten tehetséges tanulók kivételével)	28	41	56	46	5	2	1	0	179	68
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő tanulók száma	31	48	52	52	27	19	23	0	252	93
Alapfokú oktatásban a 16. életévét betöltött tanulók száma	1	2	7	15	0	0	0	0	25	10

Forrás: <https://www.oktatas.hu/kozneveles/kozerdekuadatok>, KIR adatok alapján saját szerkesztés

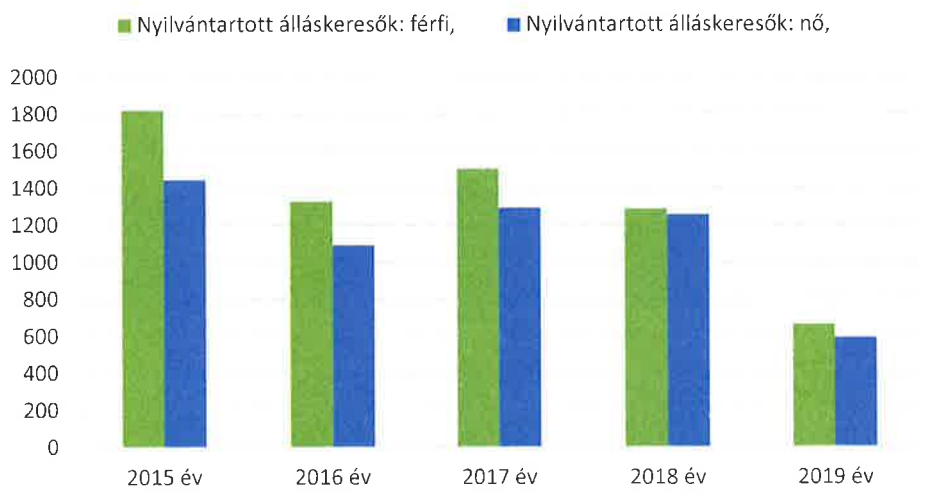
Az oktatási intézmények szerepe a felzárkózás terén elvitathatatlan, ezért nagyon fontos, hogy a megfelelő minőségű képzéshez mindenki egyenlő eséllyel hozzáférhessen. A Pátróhai közösség együttműködést erősítő rendezvényen is megerősítést nyert ez a kijelentés, mivel az iskola néhány pedagógusa elmondta, hogy ők hogyan próbálják az ifjúság figyelmét felhívni arra, hogy tartózkodjanak a deviáns viselkedési formától, a higiénia fontossága is kiemelkedő téma. Az ilyen rendezvényeken megszerzett tudást tovább tudják adni diákjaik felé.

Kisvárdai járásról egyenként elmondható összességében, hogy az oktatáshoz való hozzáférés biztosított, a járás 23 településén 50 oktatási intézmény található: 23 óvoda; 22 általános iskola, 4 gimnázium, 1 technikum, 1 szakgimnázium. A járásban mindösszesen 2 település van melyen oktatási intézmény nincs. Jéke és Lövépetri. Ugyanakkor nem csak az oktatási intézmény léte fontos, hanem az is, hogy a gyermekek a szünidő hasznosan el tudják tölteni. A helyi Esélyegyenlőségi Programokban is megfogalmazódott, hogy az oktatási intézmények nyári

zárva tartása alatt a szülők nem tudják a gyerekeiket hol elhelyezni, nincs játszóház, játszótér, a közintézmények nem gyermekbarátok. Pontosan ezért van szükség fiatalok bűnelkövetését megelőzésére szolgáló prevenciós programokra, több sportolási lehetőség megteremtésére.

A nők célcsoportja kapcsán is ugyanígy megfogalmazásra került az, hogy nincs a gyermekfelügyelet megoldva, ugyanakkor az atipikus foglalkoztatási lehetőségek csekély mértékűek. Több település megfogalmazta helyi esélyegyenlőségi programjában, hogy magas a munkanélküli nők száma, őket szükséges be/visszavezetni a munka világába. 2019. évben a nyilvántartott álláskereső nők száma közel megegyezett a férfiak számával.

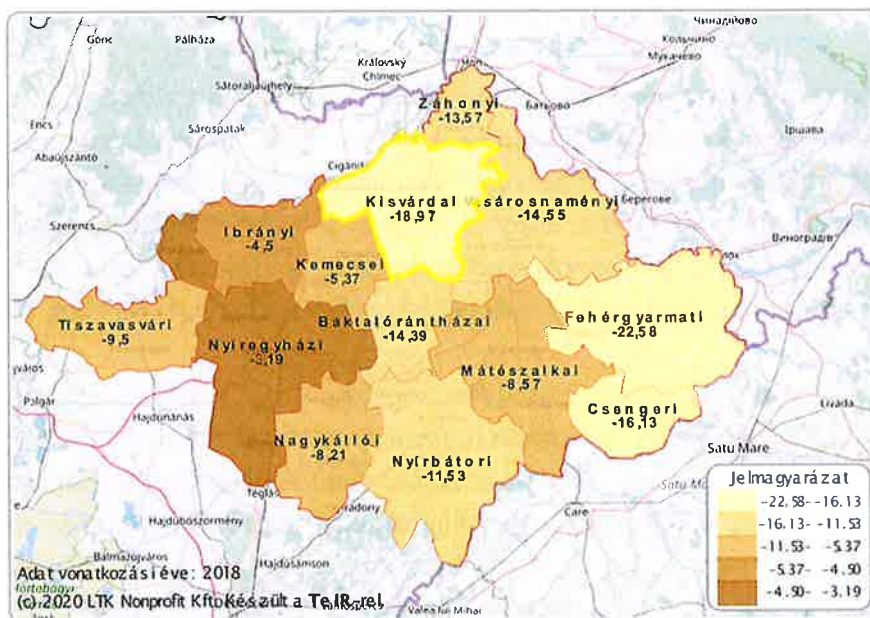
21. diagram Nyilvántartott álláskereső számok Kisvárdai járásban

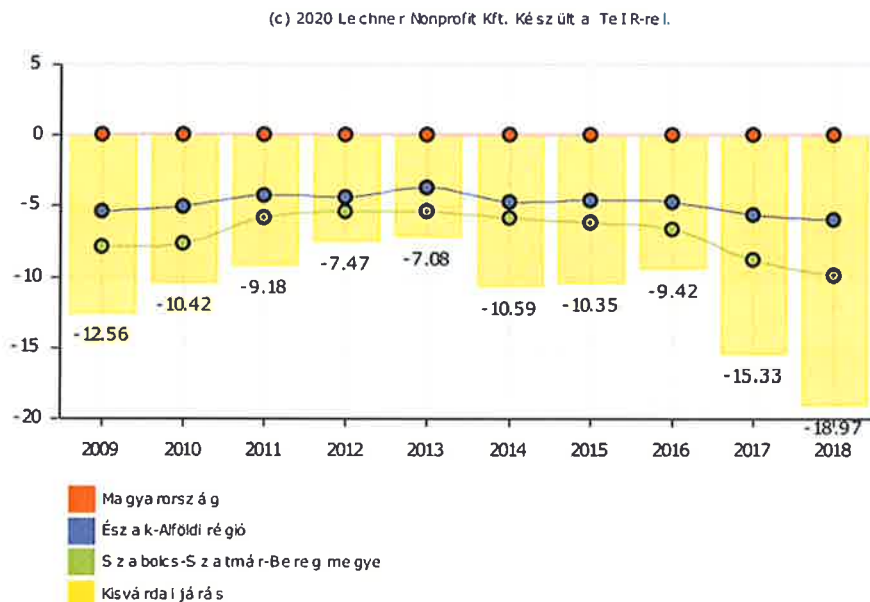
Forrás: KSH alapján saját szerkesztés.

A járást tekintve érdekes adat, hogy bár nem egy komplex programmal fejlesztendő járásról van szó, a vándorlási egyenleg mégis relatíve magasnak mondható, ráadásul 2018. évre igencsak megugrott azok száma, akik a járást elhagyták.

12. térkép Vándorlási egyenleg (ezrelék) a Kisvárdai járásban 2018. évben

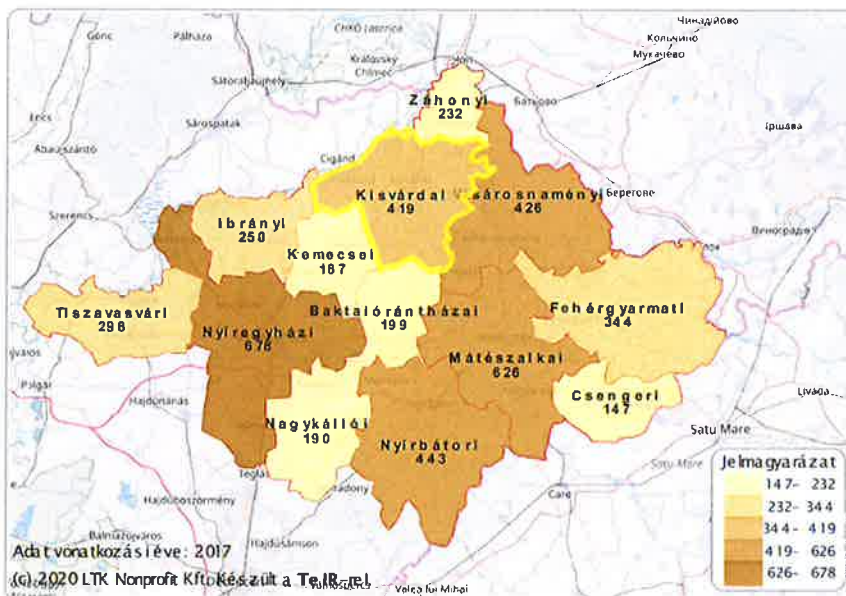
22. diagram Vándorlási egyenleg (ezrelék) a Kisvárdai járásban 2018. évben

Forrás: TeIR

Ez érdekes adat, mivel a járás a köztudatban nem úgy él, mint egy hátrányos helyzetű járás, ahol nehéz munkát találni. A mutatói összességében nem mondhatóak rossznak. Ugyanakkor azt meg kell jegyezni, hogy a nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma a 2018. évi adatokat tekintve igen magas⁵⁸. Ebből arra lehet következtetni, hogy a járásban inkább tapasztalt munkaerő tud elhelyezkedni.

13. térkép Nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma (2018) a Kisvárdai járásban

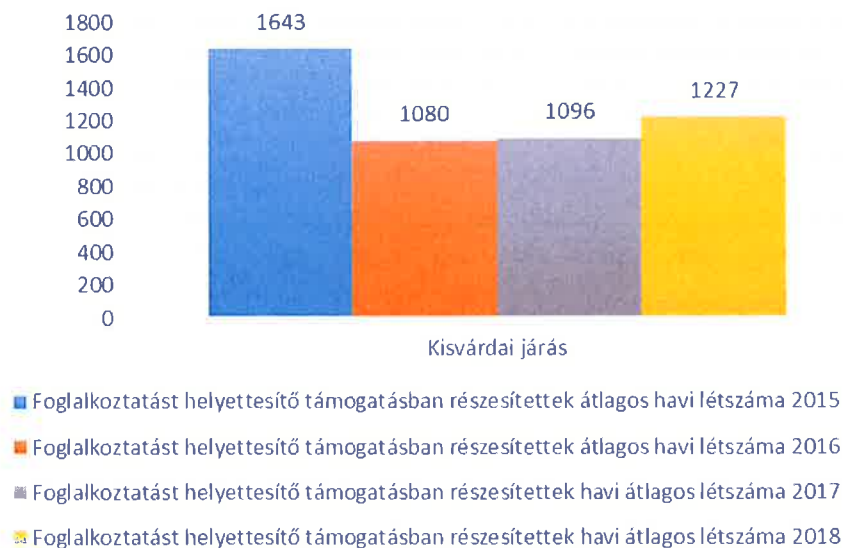

Forrás: TeIR

⁵⁸ Nyilvántartott pályakezdő álláskereső: nyilvántartott álláskeresők közül azok a 25. életévüket – felsőfokú végzettség esetén 30. életévüket – be nem töltött fiatalok, akik tanulmányaik befejezését követően munkanélküli ellátásra nem szereztek jogosultságot.

A jövedelmi viszonyokat jellemzi, hogy bár csökkent a nyilvántartott álláskeresők száma 2018-2019-ben, de a Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők száma 2018. évet tekintve növekedett a járásban, egy év alatt 131 fővel.

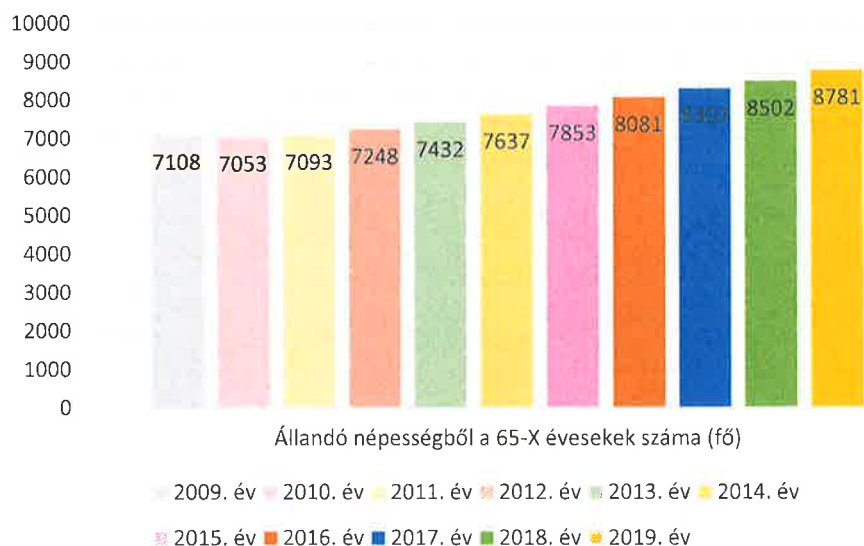
23. diagram Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők havi átlagos létszáma (fő) (2015. 03.01-2018.12.31) a Kisvárdai járásban

Forrás: saját szerkesztés TeIR adatok alapján

A járást tekintve az idősek célcsoportjára vonatkozással megállapítható, hogy az idősothtonok kapacitásbővítésére itt is szükség mutatkozik, a kihasználtság itt is 100% feletti⁵⁹.

24. diagram Állandó népességből a 65-x évesek száma (fő) a Kisvárdai járásban

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

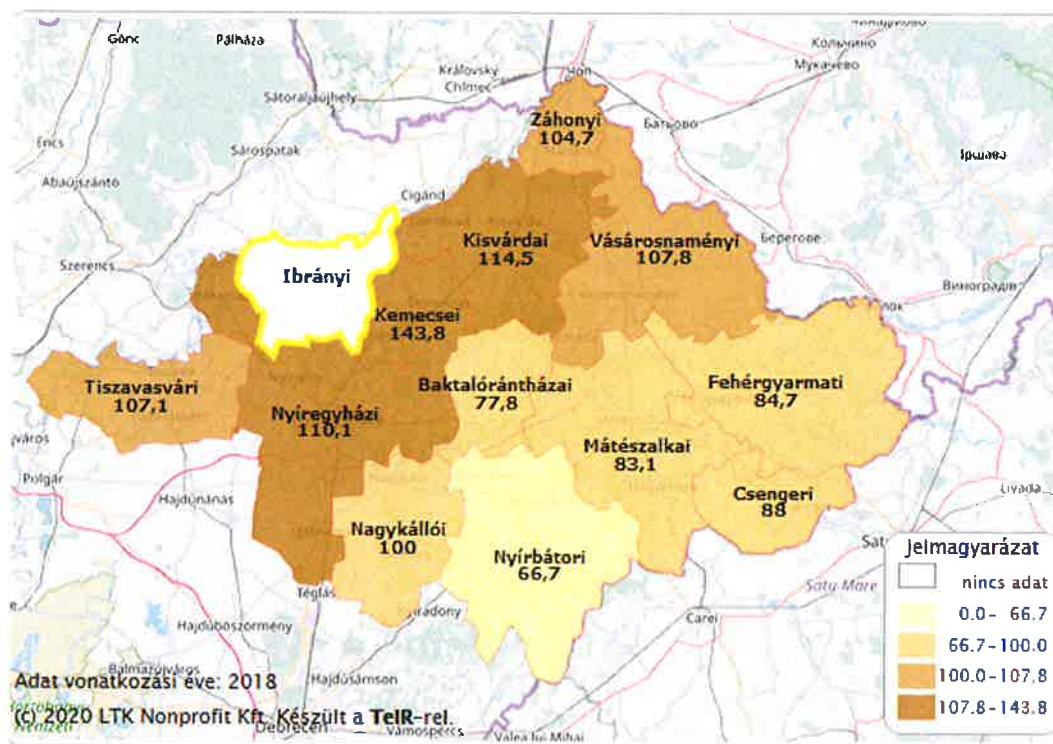
Az idősek vonatkozásában a járásban (járásban folyamatosan növekszik az idősek száma) a Helyi Esélyegyenlőségi Programokban 84 intézkedés került megfogalmazásra. Ezen

⁵⁹ Forrás: TeIR

intézkedések jelentős mértékben az elmagányosodás megakadályozására, a fizikai, szellemi frissesség megtartására irányulnak. Emellett néhány településen hiány mutatkozott az idősek szervezett találkozási és a mozgás, fizikai erőnlét megtartásának a biztosítása terén. Az idősek informatikai ismereteinek a megszerzéséhez szükséges feltételek szintén fogalmazódnak meg a Helyi Esélyegyenlőségi Programokban.

A fogyatékkal élők tekintetében a járásról elmondható, hogy 2018. évben fogyatékosok nappali ellátásában 142 fő részesült⁶⁰, míg megváltozott munkaképességűeknek járó ellátást ugyanebben az évben 1041 fő⁶¹ kapott. Fogyatékosok nappali ellátását biztosító intézmények kihasználtsága terén mindenképpen kapacitásbővítésre van szükség, ugyanis kihasználtságuk a járásban 114,5 %.

14. térkép Fogyatékosok nappali ellátását biztosító intézmények kihasználtsága (%) 2018 a Kiszárdai járásban

Forrás: TeIR

⁶⁰ Forrás: TeIR

⁶¹ Forrás: KSH

I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai

Ajak⁶²

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

Az oktatási-nevelési intézménynek nincs saját gépjárműve (kisbusz). Az oktatási intézmények nyári zárva tartása alatt a szülők nem tudják a gyerekeiket hol elhelyezni. Ezért **szükség lenne nyári kulturális programok szervezésére civil szervezetek bevonásával.**

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelntötképzés):

Nagyarányú a munkanélküliség a településen. Ezt orvosolhatná a helyi foglalkoztatási lehetőségek felkutatása, **a foglalkoztatás ösztönzése, munkahelyteremtés helyben, vállalkozók támogatása, szociális szövetkezetek indítása.** A munkanélküliek segítése érzékenyítő programok, mentorálás segítségével. A tartós munkanélküliségből adódóan magas a mélyszegénységben élők aránya. Rajtuk képzésekkel, átképzésekkel, mentálhigiénés és személyiségfejlesztő programokkal, tanácsadásokkal lehetne segíteni. A tartós munkanélküliség aránya a nők esetében is magasabb. **A nők munkaerőpiaci helyzetét lehetne támogatni korszerű ismeretek megszerzését célzó speciális képzési programokkal,** átképzésekkel, családbarát munkahelyekkel, tréningek szervezésével, rugalmas foglalkoztatással, alternatív munkavállalási formákkal és helyi munkalehetőségek teremtésével. A munkanélküli megváltozott munkaképességűek nem tudnak munkát vállalni a településen. A fogyatékoság mértékéhez igazodó foglalkoztatási forma megtalálása, foglalkoztatás elősegítése támogatná őket védett vagy integrált foglalkoztatással és támogatott foglalkoztatással.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A településen az egészségügyi állapot romlik. Ezen segíthetnének egészségügyi szűrőprogramok, előadások. **A településen hiányoznak bizonyos speciális egészségügyi szolgáltatások és tárgyi feltételek (pl.: fizioterápiás, infúziós kezelések, gyógyászati segédeszközök).** Fogyatékkal élők, valamint a pszichiátriai problémákkal küzdő, illetve **a szenvedélybetegségben szenvedő** (alkohol, drog, gyógyszer) **emberek** száma egyre nő. Ezen csoportok **szakszerű ellátása nem biztosított az egészségügyi és szociális szolgáltatások keretében.**

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A településen nincsenek önkormányzati szociális bérlakások, mely nagy segítség lenne a rosszabb anyagi helyzetűeknek és a fiataloknak is. Valamint szükséges lenne az Esély Otthon pályázat folytatása, bővítése. A komfort nélküli vagy alacsony komfortfokozatú lakásokat

⁶² Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018-2023.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

szükséges lenne pályázatokkal korszerűsíteni. **Az egyedül élők biztonságérzetét lehetne növelni polgárőrséggel, bűnmegelőzési programokkal, térfigyelő rendszerrel.**

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A településen a gyermekszegénység fellelhető. A gyermekszegénység enyhítése adományokkal, ellátásokkal, szolgáltatásokkal, munkahelyteremtéssel képzelhető el. **A gyermekek között a 14-18 évesek helyzetére, problémáira vonatkozóan kevés információ áll rendelkezésre. Települési társadalomkutatások segíthetnék ezt a problémát. Nincs a településen játszótér. Úszásoktatás a településen uszoda hiányában nem elérhető. A szabadidő hasznos eltöltéséhez nincs elegendő elérhető program, melyet civil szervezetek, egyesületek támogatásával lehetne enyhíteni.**

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A mélyszegénységben élőkkel és a romákkal kapcsolatban is adathiány áll fenn, melyet orvosolhatna egy átfogó települési társadalomkutatás. A településen a romák anyagi helyzete rossz, életszínvonala alacsony. Ezen csak **komplex programokkal** (foglalkoztatásban való részvétel, támogatásokhoz, szolgáltatásokhoz, pályázatokhoz való hozzáférés biztosítása, célcsoport motiválttá tétele) **lehet segíteni.**

Dombrád⁶³

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

Az iskolában **magas a lemorzsolódás aránya.** Ezen lehetne javítani tanulást, **továbbtanulást ösztönző programok létrehozásával.** A Kossuth úti óvodában nincs logopédiai szoba, egyéni fejlesztő szoba, orvosi szoba, a szülők fogadására alkalmas szoba. Ezt a hiányt pótolhatja a TOP-1.4.1 azonosító számú pályázat keretében a Rákóczi úti óvoda bővítése. Az új épületrészben helyet kap egy logopédiai szoba, egy egyéni fejlesztő szoba, egy orvosi szoba, egy a szülők fogadására alkalmas szoba. A bölcsődei férőhelyek száma alacsony a településen. A TOP-1.4.1 azonosító számú pályázat keretében ezért a meglévő bölcsődei csoport helyett két csoport kerül kialakításra.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnőttképzés):

A településen **probléma a munkanélküliség, a munkahelyek hiánya.** Erre lehet megoldás a **közfoglalkoztatás, a vállalkozásokat ösztönző programok, munkahelyet biztosító helyi vállalkozások támogatása, felzárkóztató oktatás, szakképzés.** Kevés a nők képzését célzó program a településen, ezért az önkormányzatnak a hosszabb idejű közfoglalkoztatás keretében olyan típusú képzések megvalósulását is vállalnia kell, melyben a nőket célozza meg.

⁶³ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018-2023.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A településen élők egészségi állapota szűrésekkel, egészségfejlesztő, **prevenációs célú és drog-prevenációs előadásokkal** lehetne javítani (TOP-5.2.1.). **A településen nincs gyermekorvosi praxis.**

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A településen nincsenek önkormányzati szociális bérlakások. Ezért a TOP-4.3.1 azonosító számú pályázat segítségével egy 8 fős család befogadására alkalmas lakóingatlan, mint szociális bérlakás kerül felújításra; továbbá egy 4 fős család befogadására alkalmas szociális bérlakás kerül megépítésre. **A településen nincs nappali és bentlakásos időotthoni ellátás. Teljes akadálymentesség kialakítása szükséges a település intézményeinél. Fogyatékkal élők számára nincs nappali ellátó rendszer, ezért szükséges az érintettek számára a nappali ellátás bevezetése.**

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek közül sokan nem tisztálkodnak, öltözködésük nem megfelelő (piszkos ruhában járnak óvodába, iskolába) a településen. A TOP-4.3.1 azonosító számú pályázat keretében megépülő Közösségi Ház ezen a problémán is segíthet.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A mélyszegénységben élőkkel és a romákkal kapcsolatban higiéniai problémák vannak. Ennek orvoslására a TOP-4.3.1 azonosító számú pályázat keretében megépülhet egy Közösségi Ház, melyben helyet kap egy szociális blokk. E blokkban a mélyszegénységben élők és romák lehetőséget kapnak arra, hogy tisztálkodjanak, a ruhaneműiket, a lakástextilt mossák, szárítsák.

Kisvárdá⁶⁴

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A gyermekjóléti szolgálat, a bölcsődei ellátás, családi napközi és a helyettes szülői hálózat működtetését az önkormányzat Kistérségi Szociális Szolgálat útján biztosítja. Az önkormányzat sikeres, nagy összegű pályázatainak köszönhetően elmondható, hogy az óvodák esztétikus, egészséges, gyermekközpontú környezetben végzik személyiségformáló munkájukat. A kiemelt figyelmet igénylő gyermekeknél – HH, HHH, SNI, BTM - tervezett óvodapedagógiai tevékenységgel csökkentik a hátrányokat, illetve az adott problémák korrekciójához egyénre szabott fejlesztést valósulnak meg. Óraadóként 2 fő gyógypedagógus, 1 fő logopédus, 1 fő gyógytornász, 1 fő szurdopedagógus alkalmaznak, folyamatos a kapcsolattartás a gyermekjóléti, a védőnői szolgálattal, a Csigaház Korai Fejlesztő Központtal, valamint a Pedagógiai Szakszolgálatokkal. Az óvoda tárgyi feltételrendszere biztosítja a differenciált fejlesztést. Az óvodaépületek közül kettő akadálymentesített. Valamennyi

⁶⁴ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2019-2024.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

tagintézmény eszközfelszereltsége megfelel a 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 2. mellékletében meghatározottaknak. A Görögkatolikus Karitás és Egyház több szálon nyújt támaszt és gondoskodást abban a tekintetben, hogy a kisebbséget segítség beilleszkedni a társadalom azon rétegében, ahol bizonyos normatív elvárásoknak kell megfelelni. Értendő ez mind az oktatás, mind a tisztálkodás, mind pedig a higiénia tekintetében. A Kisvárdai Város Önkormányzata által létrehozott Közösségi házak, pl.: Sója Miklós Közösségi Ház, Tordai úti Módszertani és Oktatási Központ létrejötte éppen ezt a célt szolgálja. A roma község helyzetének javítása, beilleszkedésük elősegítése. Az iskolai-oktatás nevelés megoldott, összesen hat általános iskola működik a városban.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelntt képzés):

A munkanélküliség komoly probléma a településen, melyet munkahelyteremtéssel, a közfoglalkoztatással, képzésekkel, átképzésekkel, piacképesse tétellel lehet orvosolni.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

Az Egészségügyi Törvény értelmében az önkormányzatok - ezáltal Kisvárdai Város Önkormányzata - az alábbi szolgáltatások ellátását végzi: házi-orvosi, házi-gyermekorvosi ellátás, fogorvosi alapellátás, alapellátáshoz kapcsolódó ügyeleti ellátás, védőnői ellátás, iskolaegészségügyi ellátás. A betegjogok érvényesítését a betegjogi képviselő biztosítja, mely régióként 1 főt takar. Kisvárdán a képviselő székhelye a város kórháza (Felső-Szabolcsi Kórház). A közigazgatási területen 4 felnőtt és 2 vegyes (gyermek-felnőtt) házi-orvosi praxis működik. A fogyatékkal élők bentlakásos intézménye hiányos a településen. A településen a jelzőrendszeres készülékek modernizálása, fejlesztése szükséges. A hospice szolgáltatás otthon történő bevezetése, az ellátórendszer kiépítése is fontos lenne a település életében.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A településen a közüzemi szolgáltatások hiánya részben megfigyelhető, amely közüzemi szolgáltatókkal megállapodás kötésével, adósságkezelési szolgáltatás biztosításával, előadások szervezésével orvosolni szükséges. A településen vannak lakás és lakhatási problémák, amiket önkormányzati bérlakások építésével lehetne orvosolni. A szenvedélybetegségek segítésére is szükség van a településen önismereti csoportokkal, drogprevencióval és a DADA programmal. A biztonságos közlekedés megteremtése érdekében a településen szükséges a járdák burkolatának javítása, parkolóhelyek kialakítása.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz:

A gyerekek helyzetén lehet segíteni, az esélyegyenlőséget meg lehet teremteni a családi konfliktusok enyhítésével, megszüntetésével. Ezt el lehet érni családterápiával, a csoportos szociális munka eszközeinek alkalmazásával, csoportfoglalkozásokkal, életmódklubok szervezésével. A gyerekek, a fiatalok elkallódásához vezethet **a szabadidő hasznos eltöltésének hiánya**. Ez orvosolható a fiatalokat érdeklő rendezvények szervezésével, támogatásával.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A közüzemi tartozás problémát jelent; a hátralékot felhalmozó hátrányos helyzetű lakosokat segíteni lehet adósságkezeléssel és háztartás-gazdálkodás elősegítésével.

Fényeslitke⁶⁵

1. *Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):*

A gyermekek körülbelül 50 %-a hátrányos helyzetű, és 20 %-uk halmozottan hátrányos helyzetű. A településen a gyermekvédelmi alapellátás kiépült, jól működik, a preventív gyermekvédelem minden gyermekkel foglalkozó intézményben, azok szakmai programjában jelen van. Valamely tárgyból kiemelkedő tudással vagy érdeklődéssel rendelkező gyermekek **tehetséggondozására** bizonyos tehetséggondozó programokon keresztül **szükség lenne**. A halmozottan hátrányos helyzetű és roma gyerekek a településen nem megfelelő testi higiéniával rendelkeznek (**gyakori a fejtettség**). Ezen a **problémán gyakoribb szűrőprogramokkal és a gyermekek számára előadások tartásával** (testi higiénié, pszichológiai) **lehetne javítani**.

2. *Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitóképzés):*

A **tartós munkanélküliség aránya** mind a nők, mind a férfiak esetében **magas**. Ezért **bővíteni kellene** a gyermekvállalás miatt a munkaerőpiactól hosszabb időre távol maradók által kedvezményesen igénybe vehető, **új, korszerű ismeretek megszerzését célzó képzési programokat**. A munkanélküliséget csökkenthetné helyi foglalkoztatási lehetőségek felkutatása és támogatása.

3. *Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:*

A településen **alacsony a szűrővizsgálatokon való részvétel, ezért ezeknek a népszerűsítése fontos lenne**. A fogyatékkal élőkre vonatkozóan a településen nem állnak rendelkezésre pontos adatok, sem a számuk, sem a lakhatási, egészségügyi, foglalkoztatási helyzetükre vonatkozóan. Ennek feltárása szükséges lenne a hatékonyabb segítségük miatt.

4. *Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):*

A lakhatást segíthetné, ha az Önkormányzat által nyújtott települési támogatások közvetlenül a közüzemi szolgáltatóknak lennének eljuttatva, így biztosítva a családok ellátását. Fényeslitke településen 1 db használható bérlakás van.

Fényeslitke település közigazgatási területén nincs telep, szegregátum vagy telepszerű lakókörnyezet.

5. *Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:*

A gyermekjóléti szolgáltatást a Kistérségi Szociális Szolgálatnál foglalkoztatott családgondozó látja el a településen, főállásban, osztott munkakörben a családsegítéssel együtt. **Speciális szolgáltatások nyújtását nem tudja biztosítani a társulásos feladatellátás**. A hátrányos

⁶⁵ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2019.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

helyzetek generációkon keresztül átöröklődnek a településen, ezért **szükséges lenne a szociális és gyermekjóléti szolgáltatások bővítése, valamint felzárkóztatási és fejlesztési programok szervezése.**

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A szegénység oka és következménye a tartós munkanélküliség. Megoldás lehet a közfoglalkoztatás tovább folytatása. A mélyszegénységben élők esetében probléma a jövedelem beosztása. A **pénzügyi tudatosságot segíthetnék adósságkezelési, pénzgazdálkodási tanácsadások, takarékoskodással kapcsolatos előadások.** A roma népesség hátrányos helyzete több, egymással szorosan összefüggő társadalmi, gazdasági probléma eredője a településen, ezért pályázati források kihasználásával **egy teljes körű szociális, képzési, foglalkoztatási projekt megvalósítására lenne szükség.**

Gyulaháza⁶⁶

1. Oktatáshoz hozzáférés (óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A településen egy óvoda és egy iskola működik. A gyerekek közel egyötöde halmozottan hátrányos helyzetű. A HHH gyerekek mikro - csoportos fejlesztése heti 4 órában történik. **A tehetséges gyermekek tehetséggondozása fontos a település számára,** melyet önkormányzati támogatások rendszerével, alapítványi támogatással képzelnek el. **A településen nincs bölcsődei ellátás.**

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnőttképzés):

A tartós munkanélküliség aránya a nők esetében magas. Ezért **bővíteni kellene a gyermekvállalás miatt a munkaerőpiactól hosszabb időre távol maradók által kedvezményesen igénybe vehető, új, korszerű ismeretek megszerzését célzó képzési programokat.**

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A településen élők egészségügyi állapota nem jó. Ezen javíthatna **a szűrővizsgálatokon való részvétel népszerűsítése, az egészségtudatos életmódra nevelés.**

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

Magas az egyedül élő idősök aránya a településen, ezért **szükség lenne olyan szociális, kulturális programokra, melyek megakadályozzák az elmagányosodást, a fizikai és szellemi leépülést. Szükség lenne továbbá a közszolgáltatásokhoz, kulturális és sport programokhoz való akadálymentesített hozzáférésre.** A fogyatékkal élők esetében pedig felmérésekre, az adathiányok csökkentésére.

⁶⁶ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018-2023.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A hátrányos helyzet generációkon keresztül „átörökítődik”, ezért **szükséges lenne a szociális és gyermekjóléti szolgáltatások bővítése, valamint felzárkóztatási és fejlesztési programok szervezése térségi szinten.** A jelzőrendszer erősítése is szükséges lenne. A szociális és gyermekjóléti szolgáltatások, ellátások során a **célzott támogatások körének a kialakítására lenne szükség.**

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A szegénység legfőbb oka a tartós munkanélküliség. Erre **megoldás lehet a közfoglalkoztatás.** A roma népesség hátrányos helyzete több, egymással szorosan összefüggő társadalmi, gazdasági probléma eredője a településen, ezért pályázati források kihasználásával egy teljes körű szociális, képzési, foglalkoztatási projekt megvalósítására lenne szükség, valamint a közösségi szociális munka erősítésére.

II. A kérdőíves megkérdezés eredményei

Kisvárdai járásból 9 kérdőív érkezett vissza: Ajak, Fényeslitke, Kékce, Kisvárdai, Nyírtass, Pátroha, Szabolcsveresmart, Tornyospálca, Újdombrád.

6. táblázat: A visszaérkező válaszok az említések száma szerint

Oktatáshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Óvodai nevelés	9	-	-	
Iskolai oktatás-nevelés	9	-	-	
Korai fejlesztés	1	5	2	fokozott
HH, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek	2	3	4	fokozott
Szak- és felnőttképzés	1	3	5	fokozott

Munkavállaláshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Munkahelyek jelenléte a településen	1	7	1	fokozott
Közfoglalkoztatás	9	-	-	
Start munkaprogram	8	-	1	

Egészségügyi, szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Egészségügyi ellátáshoz	6	3	-	
Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz	6	2	-	
Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz	7	2	-	
Telepek, szegregátumok lakhatási nehézségeinek megoldása	1	4	4	fokozott
Roma felzárkózást célzó szolgáltatásokhoz	1	4	4	fokozott

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alapfokú oktatáshoz (8 osztály befejezése) való hozzáférés nem biztosított	5	1	3	
egészségügyi szolgáltatások	8	1	-	
munkaerőpiaci lehetőségek	3	3	3	fokozott
adósságkezelés	2	3	4	fokozott
hivatalos ügyek intézése	7	2	-	
digitális kompetencia fejlesztése	3	3	3	fokozott
családtervezés segítése	3	4	2	fokozott
szociális tűzifaprogramhoz való hozzáférés	9	-	-	
az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás	2	3	3	fokozott

Gyermekek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részbiztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
bölcsődei ellátás	7	-	2	
gyermekek napközbeni felügyelete	5	1	2	
gyermekek szünidei felügyelete	2	4	3	fokozott
gyermekorvosi szakellátás helyben	2	3	4	fokozott
nyári étkeztetéshez való hozzáférés	9	-	-	
a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok	4	3	2	fokozott
a településen maradáshoz elősegítő programok	1	4	4	fokozott
iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok	3	4	2	fokozott
nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek	3	4	2	fokozott
szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége	4	4	1	fokozott
egészségvédelmi, prevenciós programok	2	3	4	fokozott
fiatalkori bűnelkövetés mérséklését célzó programok	1	4	4	fokozott
egészséges táplálkozást népszerűsítő programok	1	4	4	fokozott

Nők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részbiztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet	1	2	6	fokozott
közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)	2	2	5	fokozott

családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély	1	3	5	fokozott
helyben elérhető egészségügyi szűrések	3	4	2	fokozott
atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége	-	3	6	fokozott
Informálás az igénybe vehető szolgáltatásokról	5	2	2	

Idősek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáfér	2	6	1	fokozott
áldozattá válás megelőzését elősegítő programok	1	3	5	fokozott
demencia mérséklését szolgáló programok	1	5	3	fokozott
szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége	3	5	1	fokozott
a mozgás gyakorlásának feltételei	4	2	3	fokozott
közösségi, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség	6	1	2	
generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése	1	4	4	fokozott
idősek napközbeni ellátása	6	2	1	
idősek bentlakásos ellátása	1	1	7	fokozott

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
épületek akadálymentesítése	7	2	-	
infokommunikációs akadálymentesítés	2	5	2	fokozott

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
hivatalos ügyek gyakorlásának lehetősége	7	2	-	
települési honlapok akadálymentesítése	2	4	3	fokozott
egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége	2	5	2	fokozott
szolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés	3	4	2	fokozott
munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés	-	4	4	fokozott
munkához való hozzáférés	1	4	4	fokozott

III. Összegzés

Elemzésünk eredményei szerint a legnagyobb hiányt a következő területeken tapasztaltuk:

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

- munkaerőpiaci lehetőségek
- adósságkezelés
- digitális kompetencia fejlesztése
- családtervezés segítése
- az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás

Gyermekek esélyegyenlősége:

- gyermekek szünidei felügyelete
- gyermekorvosi szakellátás helyben
- a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok
- a településen maradáshoz elősegítő programok
- iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok
- nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek
- szabadidő mozgásformák gyakorlásának lehetősége
- egészségvédelmi, prevenciós programok
- fiatalok bűnelkövetés mérséklését célzó programok
- egészséges táplálkozást népszerűsítő

Nők esélyegyenlősége:

- alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet
- közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)
- családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély

- helyben elérhető egészségügyi szűrések
- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége

Idősek esélyegyenlősége:

- szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáfér
- áldozattá válás megelőzését elősegítő programok
- demencia mérséklését elősegítő programok
- szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége
- a mozgás gyakorlásának feltételei
- generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése
- Idősek bentlakásos ellátása

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- infokommunikációs akadálymentesítés
- települési honlapok akadálymentesítése
- egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége
- szolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés
- munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés
- munkához való hozzáférés

IV. Szolgáltatási hiánytérkép

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

- munkaerőpiaci lehetőségek
- adósságkezelés
- digitális kompetencia fejlesztése
- családtervezés segítése
- az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- infokommunikációs akadálymentesítés
- települési honlapok akadálymentesítése
- egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége
- szolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés
- munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés
- munkához való hozzáférés

Nők esélyegyenlősége:

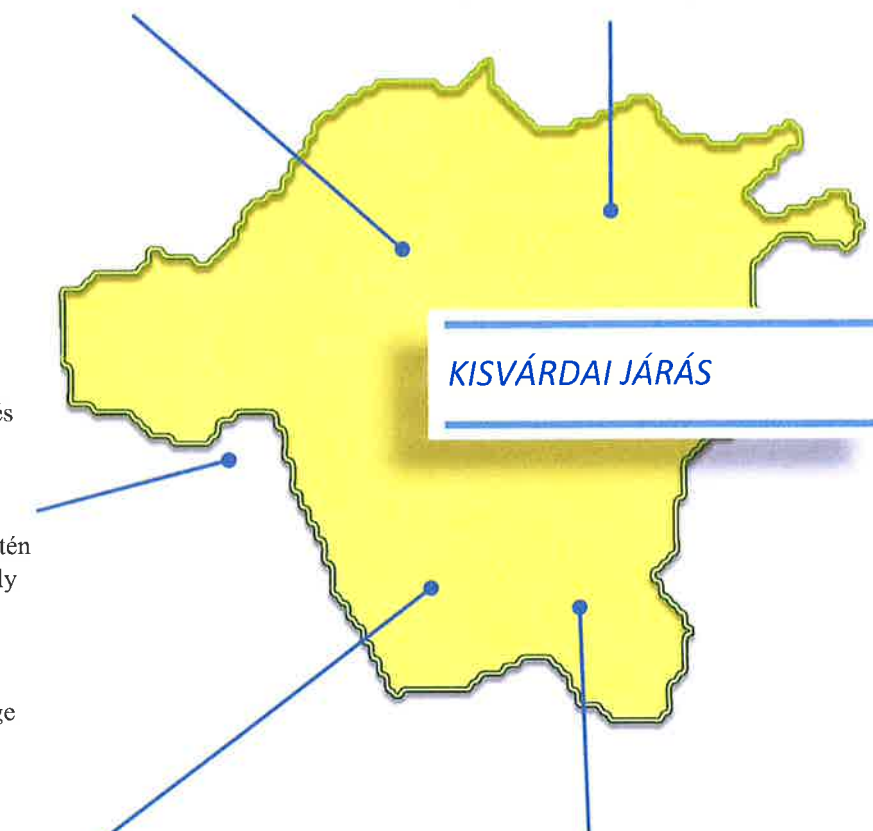
- alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet
- családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély
- helyben elérhető egészségügyi szűrések
- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége

Idősek esélyegyenlősége:

- szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáférés
- áldozattá válás megelőzését elősegítő programok
- demencia mérséklését elősegítő programok
- szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége
- a mozgás gyakorlásának feltételei
- generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése
- idősek bentlakásos ellátása

Gyermekek esélyegyenlősége:

- gyermekek szünidei felügyelete
- gyermekorvosi szakellátás helyben
- a településen maradást elősegítő programok
- iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok
- nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek
- szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége
- egészségvédelmi, prevenció programok
- fiatalok bűnelkövetés mérséklését célzó programok
- egészséges táplálkozást népszerűsítő programok

11. MÁTÉSZALKAI JÁRÁS

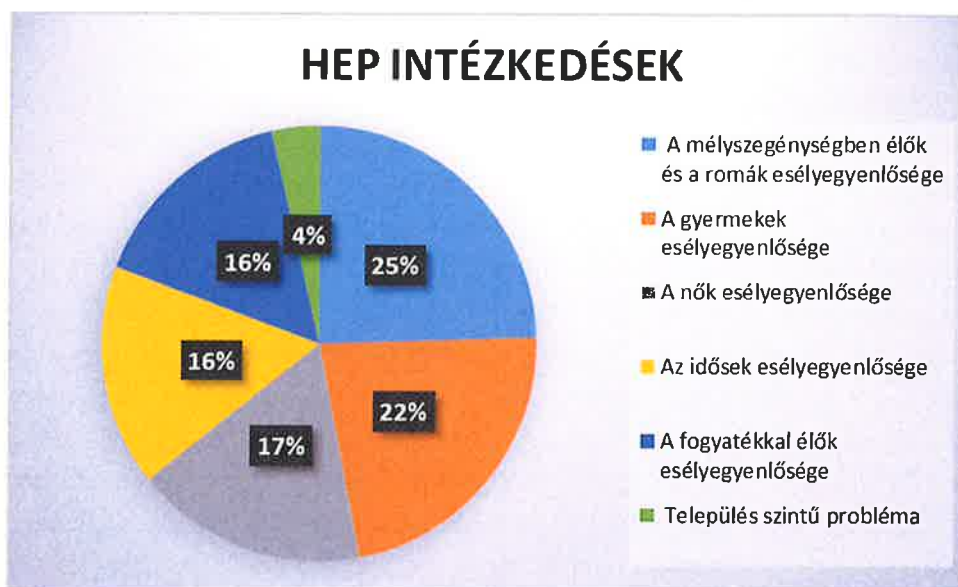
A kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján komplex programmal fejlesztendő járás, területe 625 km², járásközpontja Mátészalka. A járáshoz 3 város, 3 nagyközség és 20 község tartozik, lakónépessége 2020. január elsején 62793 fő.⁶⁷ A kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV.23.) Korm. rendelet alapján a 26 településből 19 társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett, 18 jelentős munkanélküliséggel sújtott.

A járás települései a következők: Fábianháza, Fülöpösdaróc, Géberjén, Györtelek, Hodász, Jármí, Kántorjánosi, Kocsord, Mátészalka, Mérc, Nagydobos, Nagyecséd, Nyírcsaholy, Nyírkáta, Nyírmeggyes, Nyírparasznya, Ökörítőfülpös, Ópályi, Ór, Papos, Rápol, Szamoskér, Szamosszeg, Tiborszállás, Vaja, Vállaj. A mintába került: Mátészalka, Nyírcsaholy, Nagyecséd, Ór, Szamosszeg.

Mátészalkai járást tekintve a hep.tef.gov.hu oldalon 2019 decemberében 3, 2020. év augusztusáig 1 településnek jelent meg a második generációs Helyi Esélyegyenlőségi Programja.

A Mátészalkai járásban az alábbiak szerint állapítottak meg intézkedéseket a célcsoportok vonatkozásában a Helyi Esélyegyenlőségi Programokban:

25. diagram HEP intézkedések Mátészalka járás területén (2020. júliusi adat)

Forrás: Mátészalkai járás helyi esélyegyenlőség programjai alapján saját szerkesztés

A Mátészalkai járásban az EFOP-1.6.3-17-2017-00010 azonosítószámú projekt keretében 2019. június 6. napján tematikus munkacsoport ülés került megtartásra melynek témája, „Oktatás, közoktatás, tehetséggondozás, felnőttképzés”. Az ülésen megfogalmazódott, hogy az oktatási intézmények szerepe a felzárkózás terén kiemelkedő jelentőségű. Minél korábbi beavatkozás szükséges, mert akkor nagyobb eredmények érhetőek el az egyébként nagyon

⁶⁷ Forrás: KSH

rögös úton. Ezen az ülésen is megfogalmazódott, hogy a humánerőforrás hiány komoly kihívások elé állítja térségét. Kevés a szakember, a gyógypedagógus, a logopédus, a pszichológus, a fejlesztő pedagógus a kisebb településeken, Nyíregyházától, ahogy távolodunk ez egyre érezhetőbbé válik az egyes településeken. Az ülésen ugyanakkor kiemelésre került, hogy nem lehet mindent az oktatási intézményekre és az ott dolgozó pedagógusokra hárítani, hiszen szülőknek is nagy szerepe van a gyerekek fejlesztésében. Problémát jelenthet, ha szülők, maguk sem tapasztalták, tanulták meg, hogy hogyan kell otthon foglalkozni a gyerekekkel, mivel velük sem foglalkoztak szüleik, így ez a probléma generációról generációra öröklődik és mélyül. Itt nem csupán a gyerekek, de a szülők oktatására is figyelmet kell fordítani, lehet ez akár felnőttképzés keretében, akár klub foglalkozási keretek között. Az ülésen kiemelésre kerültek, azok az intézmények, amelyek mind a szülők, mind a gyermekek részére nyújtanak szolgáltatást, fejlesztést: Biztos Kezdet Gyerekházak, Közösségi Házak, Jó Kis Helyek. Megállapítást nyert, hogy természetesen minden település maga tud beszámolni arról, hogy a Biztos Kezdet Gyerekház sikertörténet-e vagy sem, de amennyiben motivált, szakképzett munkavállalók dolgoznak ott a program sikere garantált. Ugyanilyen sikeresek lehetnek adott esetben a tanodák is, de szükség van arra, hogy a gyermekekkel a tanulást is megszerettessék. Itt a civil szervezetek feladata is erős kérdésként körvonalazódott.

Az ülésen megállapítást nyert, hogy fontos valamilyen képzettség megszerzése elengedhetetlen, hiszen úgy a munkavállalás is kevesebb akadályba ütközhet.

Az ülésen résztvevők elmondták, hogy meglátásuk szerint, a szociális szférában dolgozó rendkívül túlterheltsége rendszerszintű probléma. Az elmúlt időszakban szerencsére számtalan uniós forrásra lehetett pályázni, amelyek a felzárkózási célokat szolgálják, szolgálták, és szerencsére több település nyert ilyen jellegű pályázatokat, azonban éppen a leghátrányosabb települések azok, akik éppen szakember, humánerőforrás hiányában nem voltak tudtak pályázatot benyújtani. Megállapítást nyert, hogy a hátrányok leküzdéséhez egy differenciáltabb oktatási rendszerre lenne szükség, amiben a tehetséggondozásra is külön figyelem irányul. Ehhez a szakemberek mellett a megfelelő infrastrukturális háttérrel is szükséges megteremteni. A munkacsoporton a résztvevők által megállapítást nyert az, hogy nem csak egy adott célcsoport szemléletformálására van szükség, de sokszor egyéni tekintetben is szükség van a felvilágosításra. A mélyszegénységben élők körében a lakhatási körülmények nem megfelelőek, az egészséges környezetre való igény sincs meg olykor. Míg 40 évvel ezelőtt a kényszermosdatással éltek egyes telepen lakók körében, addig napjainkra kialakítottak olyan épületeket, épületrészeket, ahol lehetőség nyílik bárki számára a mosakodásra, valamint mosókonyhát is igénybe vehetnek. Napjainkban ez már nem kényszer, hanem lehetőség. Mindez jelzés értékű, hogy a XXI. században több felzárkózást célzó projekt esetében még mindig kötelező elemként van jelen a tisztálkodásra és mosásra alkalmas helyiség kialakítása. Ez azt jelenti, hogy bizonyos családoknál még ezen a téren is kívülről kell beavatkozni, jobb segítséget nyújtani. Természetesen, ha lehet a segítséget valóban meg kell adni, de a végső cél az, hogy az öngondoskodásra, az egyéni felelősségvállalásra az igény minden egyénnél, családnál jelenjen meg.

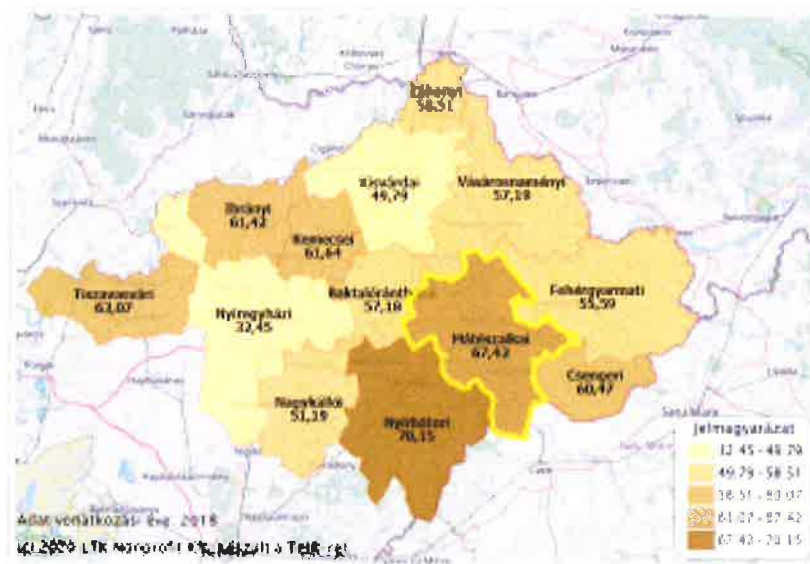
Az ülésen elhangzott továbbá, hogy alapvető probléma a családok eladósodottsága is, az uzsorakamat megállíthatatlannak bizonyul. Szemléletformálásra, felvilágosításra ezen a téren nagy szükség mutatkozik.

A Mátészalkai járásban, mint az a fenti 24. számú kördiagramon is látszik szintén a mélyszegénységben élők és gyermekek esélyegyenlőségének problémája az egyik leginkább megoldásra váró feladat. Mátészalkai járás esetében kiemelendő, hogy mind tankerületi központ, mind szakképzési centrum található itt a térségben. Természetesen ezen szervek illetékességi területe nem csak a járásra terjed ki, mégis erős befolyást gyakorolhat a járás lakónak életére, ezért is választottunk egy oktatással kapcsolatos téma helyszínéül a járás központját.

A tematikus ülésen elhangzottakat megerősítik a Helyi Esélyegyenlőségi Programban megfogalmazottak is és a statisztikai adatok is.

Mátészalkai járásban a második legmagasabb a legfeljebb 8. általános végzett regisztrált álláskeresők aránya a megyében.

15. térkép Legfeljebb 8. általános végzett regisztrált álláskeresők aránya a Mátészalkai járásban

Forrás: TeIR

Mint az fentebb is ismertetésre került, ha megfelelő végzettséggel nem rendelkezik valaki, akkor a munkaerőpiacon is nehezebben fog tudni elhelyezkedni. Éppen ezért, hozzátevé, hogy az oktatási intézmények aránya a településen elégedőnek mondható, még több képzésre van szükség, mely elősegítő a jövőbeni elhelyezkedést a munkaerőpiacon. A regisztrált munkanélküliek és a foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők száma csökkent a térségben, de ebből nem vonható le messzemenő következtetés, mert ezzel párhuzamosan a lakónépesség jelentős mértékű csökkenése is megfigyelhető. 2011. évi népszámlálási adatokat és a 2019. évi adatok összevetése jelentős népesség fogyatkozást mutat. 2019. évben 2011. évhez képest 2 427 fővel fogyatkozott a lakónépesség száma.

26. diagram Mátészalka járás népességsökkenése 2011-2019 (fő)

Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés

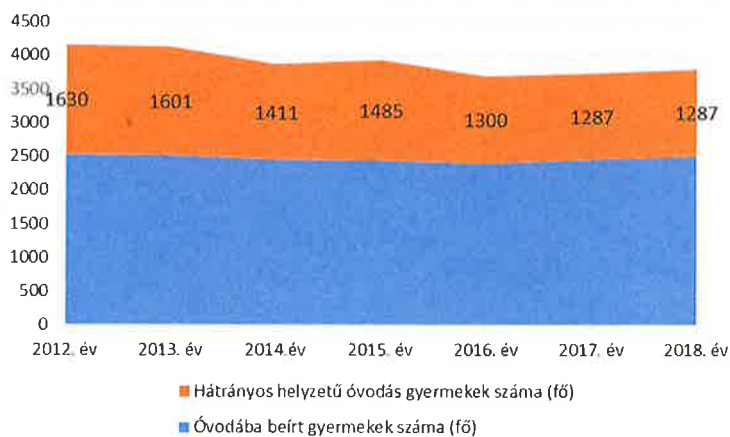
17. táblázat Közfoglalkoztatásban résztvevők havi átlagos létszáma

Közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos létszáma							
Mátészalkai járás	2013. év	2014. év	2015. év	2016. év	2017. év	2018. év	2019. év
Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás támogatása	526	1 455	1 331	2 133	1 545	1 267	918
Országos közfoglalkoztatási program támogatása	242	423	626	713	587	452	364
Járási startmunka mintaprogram támogatása összesen	1 471	1 284	2 278	2 180	2 088	1 604	1 429
Mindösszesen	2 240	3 162	4 235	5 027	4 219	3 323	2 711
Közfoglalkoztatási mutató	4,99%	7,08%	9,52%	11,33%	9,58%	7,61%	6,33%

Forrás: <http://kozfoglalkoztatatas.bm.hu/> alapján saját szerkesztés

Mátészalkai járás a köztudatban úgy él, ahol több szegregátum is található. Mindenképpen szükséges megjegyeznünk, hogy ha a járást önmagában vizsgáljuk a mutatói nem mondhatóak rossznak. Azonban amennyiben kivesszük a vizsgálatból a járásszékhelyt Mátészalka várost, máris láthatóvá válik, hogy pl. több település még óvodai feladat-ellátási hellyel sem rendelkezik (Rápolc, Szamoskér, Fülöpösdaróc). Ugyanakkor a járás tekintetében elmondható, hogy ha a hátrányos helyzetű óvodások számát elemezzük, akkor 2012-2018. év között akkor egy minimális csökkenő, majd stagnáló értéket látunk. Ez a csökkenő, stagnáló érték bizakodásra adhat okot.

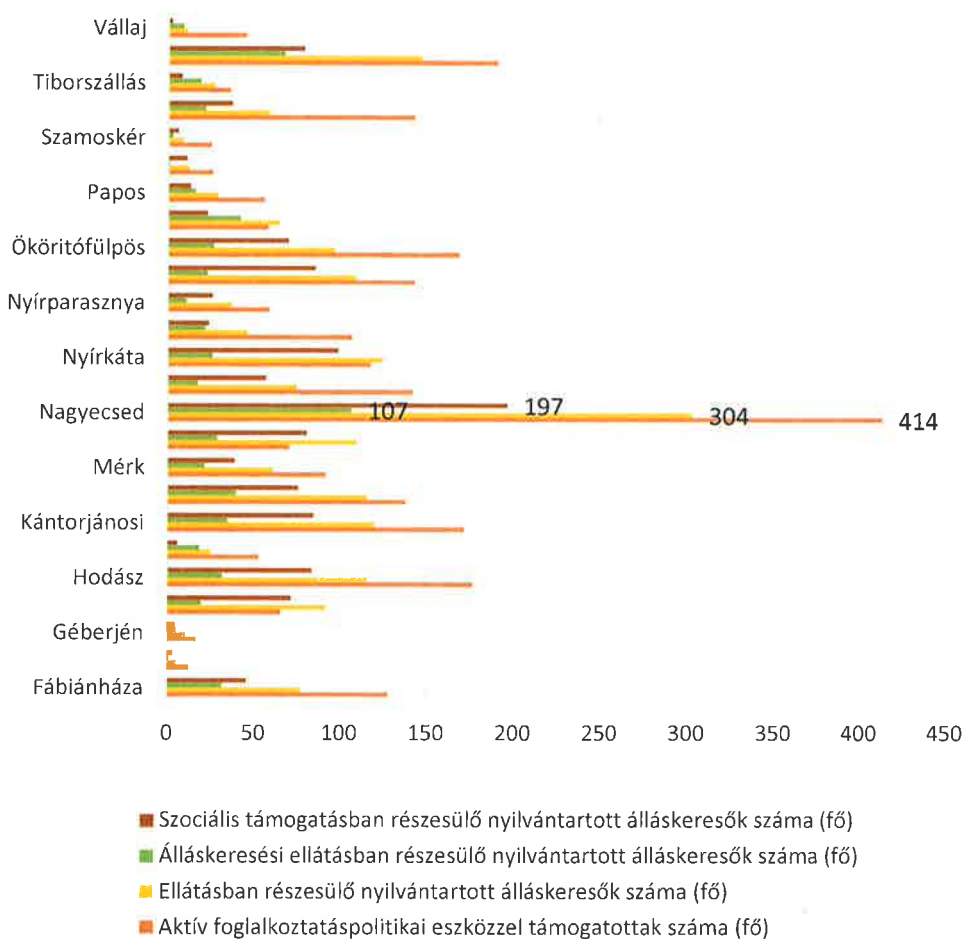
27. diagram Óvodások és hátrányos helyzetű óvodások száma (fő) a Mátészalkai járásban

Forrás: saját szerkesztés KSH adatok alapján

Ha Mátészalka nélkül vizsgáljuk meg, hogy mekkora a munkanélküliség járásban, akkor azt láthatjuk, hogy a járás másik városában, Nagyecsedben kiemelkedő a számuk. Az adatok jól mutatják, hogy minden támogatási formában a legmagasabb mutatókkal rendelkezik a város.

28. diagram Nyilvántartott álláskeresők és támogatási formáik a Mátészalkai járásban (fő)

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

Nagyecsed hátrányos helyzetét mélyíti, nehezíti, hogy a településen 4 szegregátum található, ezért a lakhatás kérdésének kezelése itt kiemelkedően fontos.

16. térkép Nagyecsed Város szegregátumai

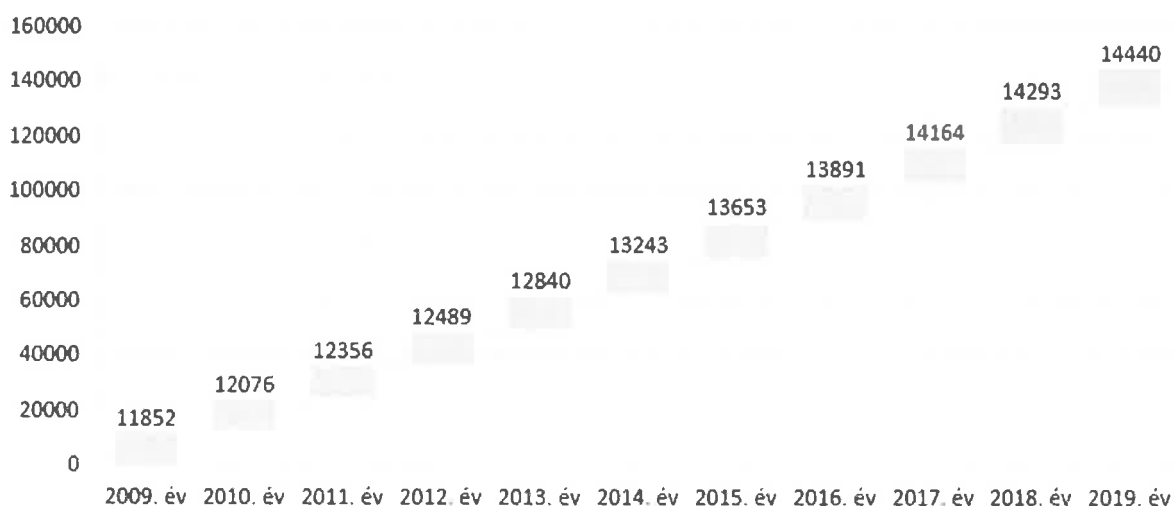
Forrás: Nagyecsed Város Helyi Esélyegyenlőségi programja

2020. novemberére terveztünk a járásba, Hodászra, egy tematikus munkacsoport ülést a „Mélyszegénységben élők és romák hátránykompenzációja- cigánypasztoráció” címmel. A járvány miatti intézkedésekre tekintettel ez a rendezvény nem került megvalósításra. Hodász a köztudatban sokak számára olyan településként ismert, ahol magas a mélyszegénységben élők és romák aránya. Több szegregátum is található a településen. A szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés megteremtésében itt az egyház kiemelkedő szerepet játszik, mivel a működteti az óvodát, szociális intézményt és idősek otthonát (Angyalok Kertje Görögkatolikus Óvoda, Sója Miklós Szociális Intézmény és Családok Átmeneti Otthona, Idősek Otthona).

A tematikus ülésen a görögkatolikus egyház társadalmi felzárkózásban betöltött szerepét, feladatvégzését kívántuk bemutatni. Hodász erre kiváló példa, hiszen a cigánypasztoráció gyökerei a településen egészen az 1940-es évekig nyúlnak vissza (Sója Miklós). Hodászon az egyház szerepe megkerülhetetlen, kiemelkedő tevékenységet végeznek a cigánypasztoráció kapcsán. Munkájuk eredményeképpen csökkent a településen élők korában az aluliskolázottak száma, a lemorzsolódás aránya.

A Mátészalkán tartott tematikus ülésen is megfogalmazódott, hogy a mélyszegénységben élők és nők célcsoportja kapcsán problémát jelent a térségben a korai gyermekvállalás. Mindezt a járás településeinek Helyi Esélyegyenlőségi Programja helyzetelemzése által feltárt esélyegyenlőségi problémák is alátámasztják. A nők célcsoportja kapcsán problémaként jelenik meg korai gyermekvállalás mellett, a szülői felkészületlenség, a nem tudatos családtervezés, a GYES-ről, GYED-ről visszatérő édesanyák munkaerőpiacra való visszatérésének a nehézsége. Kiemelkedően fontos lenne a nőkhöz kapcsolódóan az aluliskolázottság csökkentése, az atipikus munkavégzés támogatása, a tartós munkanélküliek számának csökkentése érdekében.

29. diagram Állandó népességből a 60-x évesek száma (fő) a Mátészalkai járásban

Forrás. KSH alapján saját szerkesztés.

A Mátészalkai járás esetében is előregedő járásról beszélhetünk, a 65. életévüket betöltöttek száma folyamatosan nő. Ezek az adatok jelzik és a HEP-ekben is megfogalmazódik, hogy az idősek esetében mindenképpen fontos az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása. mellett (mátészalkai járás helyzete kedvező, mivel Mátészalka városában kórház működik), az idősek szabadidejének a hasznos, értékes eltöltéséhez a lehetőségek megteremtése pl. mozgási lehetőségek, torna.

A fogyatékkal élőkkel kapcsolatban itt is az akadálymentesítés jelent meg problémaként a Helyi Esélyegyenlőségi programokban, illetve több település vetette fel, hogy a fogyatékkal élő lakosságot veszélyezteti az elszigeteltség. a megváltozott munkaképességűek foglalkoztatása itt sem megoldott minden településen, ezáltal csökken az anyagi biztonsága is az érintett célcsoportnak. A tömegközlekedés problémája itt is előtérbe kerül. A járás 26 települése közül vasúti közlekedés csak 12 településen érhető el.

I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai

Mátészalka⁶⁸

1. *Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):*

A településen cél az egyházi fenntartású nevelési-oktatási intézmények **felvételi rendszerének rugalmasabbá tétele** annak érdekében, hogy a gyermek nevelésére, oktatására a lakóhelyéhez legközelebb eső intézményben kerüljön sor. **Bölcsődei férőhelyszám bővítése** szükséges. Az önkormányzati fenntartású intézményekben pszichológus, a gyermekek megfelelő nevelését, egészséges fejlődését elősegítő megfelelő **fejlesztőpedagógus, gyógypedagógus** munkájára egyre inkább szükség van. Fontos, hogy megfelelő számú és szakképzettségű szakemberek álljanak rendelkezésre a gyermekekkel foglalkozó önkormányzati fenntartású intézményekben. Szükséges továbbá **nyílt napok és közösségi napok szervezése** az óvodákban.

2. *Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitóképzés):*

A roma és a mélyszegénységben élő családokat az **alacsony iskolai végzettség, szakképzetlenség** jellemzi. A több éve nem foglalkoztatott, valamint az alacsony iskolai végzettségű személyek számára szinte lehetetlen a munkaerőpiacra történő visszajutás. Szükséges számukra **tanácsadás, szakképzés, átképzés lehetőségeinek megszervezése, a foglalkoztatáshoz való hozzáférés esélyeinek javítása**.

3. *Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:*

A roma családok életmódjából fakadó hiányosságok, nélkülözések, különösen egészségi állapotukra van negatív hatással. Az **egészséges életmód alapvető elemeinek megismertetése** kiemelt cél a településen. Lehetőséget kell teremteni ingyenes szűrővizsgálatok igénybe vételére, egészségfejlesztési programok szervezésére, tanácsadásra, életvezetési tanácsadásra, preventív szemléletváltó előadások megtartására. Az egészséges életmódra nevelés elősegítése érdekében orvosi előadások, egészség- és sportnapok, tájékoztatók szervezése szükséges.

4. *Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):*

A településen szociális **bérlakás állomány felújítása, komfortossá tétele** egyre inkább nélkülözhetetlen. További cél a közszolgáltatásokhoz való csatlakozás lehetőségének megteremtése, a bérlakások értékesítési igényeinek felmérése, értékesítésre kijelölése. Szükséges továbbá a gyalogos közlekedés megkönnyítése érdekében **a járdák felújítása**, a rugalmasabb közlekedés érdekében a parkolóhelyek kialakítása, buszmegállók felújítása.

5. *Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:*

A modern életvitelmódból fakadó problémák jellemzőek a településen: mozgásszegény életmód, a szabadidő hasznos eltöltésének hiánya, az internethasználat veszélyei. A gyermekeket a szabadidő hasznos eltöltésére kell ösztönözni. Ehhez szükséges a **sportolási**

⁶⁸ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018-2023.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

lehetőségek biztosítása, a játszóterek fejlesztése, a városi szabadidős létesítmények bővítése, sportkörök szervezése vagy akár az **olvasás népszerűsítése**. A településen élők tudatos **internethasználatának érdekében előadások megszervezése** szükséges. Nem megoldott a bántalmazott nők és gyerekeik, valamint az otthontalanná vált szülők elhelyezése Mátészalkán. **Családok átmeneti otthonának létesítésére** van szükség, vagy ellátási szerződés útján ezen ellátáshoz való hozzáférés biztosítására. Ugyanakkor a szolgáltatás eléréséről minél szélesebb körű tájékoztatás szükséges.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A roma családok gyermeknevelését a ráhagyó nevelési módszerek alkalmazása jellemzi. Fontos lenne a gyermeknevelési módszerek megismertetése, alkalmazásra való ösztönzése. A tankötelezettség korhatárának csökkentésével megnőtt a veszélye annak, hogy a roma fiatalok nem fejezik be iskoláikat, nem szereznek szakképesítést. A roma gyermekeket és fiatalokat **ösztönözni kell az iskola befejezésére, az érettségi, a középfokú végzettség és szakképzettség megszerzésére**. Roma lányok korai, nem kívánt teherbeesésének megelőzésére szükséges lenne a **szexuális felvilágosítás az iskolákban**, melynek keretében megismerik a védekezési módszereket. Előadások szervezése szülők számára is hasznos lehet. A rászorulóknak sokszor hiányt szenvednek az alapvető emberi szükségletet kielégítő tárgyakban, eszközökben, különösen a megfelelő mennyiségű és minőségű alapvető élelmiszerekben, ruhaneműben. Helyzetük könnyítését szolgálnák a **tartós élelmiszer, ruhaneműk, játékok, alapvető háztartási eszközök gyűjtése, szétszortása** évente, lehetőség szerint több alkalommal. Eltérő környezeti kultúrából fakadó nehézségek miatt a roma gyermekek nehezen integrálódnak az óvodai közösségekbe. A gyermekek beilleszkedésének segítése érdekében az **óvodai és iskolai közösségekbe közösségépítő játékok, programok, táborok szervezése** a cél, amelyben a gyermekek egyformának érezhetik magukat.

Nagyecséd⁶⁹

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

Az általános iskolai **felnőttképzés beindítása** enyhíthetne a nyolc osztályt sem végzetek munkaerőpiaci nehéz helyzetén. Az egész településen megfigyelhető az **informatikai jártasság** hiánya, ezért informatikai tanfolyamok szervezésére lenne szükség.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnőttképzés):

Probléma az alacsony iskolázottság, magas a legfeljebb 8 általános iskolai és az általános iskolai végzettséggel nem rendelkezők aránya a településen. Ezekre megoldás lehet a **piacképes szakmák oktatása és felzárkóztató programok** szervezése. A településen a nőkre még inkább jellemző a tartós munkanélküliség, így javasolt a **speciális képzési programok biztosítása, rugalmas munkaidő vagy részmunkaidő lehetősége**.

⁶⁹ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018-2023.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A lakosok rossz egészségügyi állapotán javítanának a helyi **szűrővizsgálatok**. Szükségszerű ezek népszerűsítése a lakosság körében és az **egészségtudatos életmódra nevelés** oktatásban való megjelenése is nélkülözhetetlen.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A településen jellemző, hogy **nem tiszták a lakókörnyezetek**. Ennek orvoslására lehetne szervezni lakóterület tisztasági programokat. Jellemző a településen az elszigetelődés (főleg idősebb nőknél jellemző, hogy nem ápolnak társadalmi kapcsolatokat, és nem is vágnak rá). Ezeken az embereken segíteni lehet **társadalmi beilleszkedést elősegítő programokkal**, szabadidős programok szervezésével. A nyugdíj előtt álló munkavállalókat és nyugdíjasokat érintő kérdésekben a tájékoztatásnyújtás hiánya figyelhető meg. Ezt a média igénybevételével lehetne orvosolni: pl. Ecsedi hírmondó. Az **önkormányzat honlapja nem akadálymentesített**, ez a probléma megoldásra szorul. A fogyatékkal élők helyzetének javítására helyi érdekvédelmi szervezetet lehetne létrehozni.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

Probléma a településen, hogy a hátrányos helyzet generációkon keresztül átöröklődik. Ezt csökkenthetné, ha **felzárkóztatási programok** kerülnének megszervezésre, illetve Biztos Kezdet szolgáltatások is segítenék ennek megoldását. A hátrányos helyzetű gyerekek körében jellemző a **rendszeretlen, egészségtelen táplálkozás, rossz személyi higiénia**, a megelőzésre vonatkozó ismeretek hiánya. Ezekre lehet megoldás a **Settlement típusú közösségi ház** szolgáltatásainak bővítése, az egészséges táplálkozás ösztönzése, az oktatás-nevelés minden szintjén óvodától a középiskoláig egészségvédelmi programok megvalósításának elősegítésével. További probléma még, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű családokban nevelkedő gyermekek jelentős **szocializációs hátrányokkal** kerülnek be az oktatási és óvodai intézménybe és tanulási hátrányaik miatt továbbtanulási esélyük alacsony. Ezért szükség lenne a szülő-gyermek kapcsolat erősítésére, a szülők bevonásával a gyermekjáték tevékenységekbe, a szülők bátorítására a saját és a gyermekeik jövőképeinek változtatásával kapcsolatos kérdésekben.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A fiatal roma származású lányok továbbtanulása akadályozott a korai családalapítás és gyermekvállalás miatt. Ezen lehetne segíteni a korszerű **gyermeknevelési alapelvek** folyamatos és tudatos **közvetítésével és felzárkóztató képzetek szervezésével**.

Nyírcsaholy⁷⁰

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

Az elmúlt években számtalan fejlesztés valósult meg az óvodai és iskolai oktatás feltételrendszerének javítása érdekében, melyek terén jelentős segítséget nyújtottak a pályázatokon elnyert források. Az Alapító Okiratnak megfelelően az enyhe fokban sérült, és a szakértői Bizottság által integráltan nevelhető Sajátos nevelési igényű gyerekeket is fogadják, és a fejlesztőpedagógusok, rész munkaidős logopédusunk segítségével, a kistérségi gyógytestnevelést kihasználva (szeptembertől-decemberig) integrált nevelést biztosítanak számukra. A településen jelenleg általános iskolai és alapfokú művészeti oktatás folyik. A nappali oktatás keretében összesen 104 tanuló oktatása-nevelési folyik, 7 osztályban. Maximálisan 230 diák felvétele lehetséges, tehát ennek fényében jelenleg 45 százalékos kapacitáskihasználtsággal működik az intézmény. Az általános iskola építményi feltételeinek megújítása hazai, és Európai Unió pályázati pénzek sikeres lehívásának köszönhetően megtörtént. Az általános iskolában a tárgyi feltételek területén szükséges a fejlesztés (sportszerek és oktatási segédanyagok).

Szükség lenne az iskolában a **beilleszkedési, magatartási és tanulási nehézségekkel küzdők segítésére** (akaratlan tulajdonságok fejlesztése; szocializációs, kommunikációs fejlesztés; tantárgyi fejlesztés, pszichológus).

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitképzés):

A településen a szegénység oka a tartós munkanélküliség. Ennek orvoslására lehetőséget nyújt a **közfoglalkoztatás** további folytatása. Cél az egyéb helyi **foglalkoztatási lehetőségek felkutatása** és **új munkahelyek teremtése**. A településen alternatív jövedelemszerzési lehetőséget nyújthatnak a mezőgazdasági munkával foglalkozó helyi vállalkozások. A településen szükséges továbbá a **munkaközvetítést helyi szinten megvalósítani**. A munkanélküliségre további megoldást jelenthet a különböző továbbképzések indítása. A nők munkába állási esélyeinek a növelésére **családbarát munkahelyek** kialakítása szükséges.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

Szükséges lenne, hogy az iskolában nagyobb szerepet kapjon az **egészségnevelés** (rendszeres testmozgásra nevelés, egészséges táplálkozásra nevelés, első segélynyújtási ismeretek, kirándulások). Az idősek egészségügyi ellátását javítandó **szűrővizsgálatokat** lehetne szervezni a településen.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A lakókörmények javítása érdekében **életvezetési és háztartástan ismereteket** kellene **oktatni**. Az intézményeink 80%-a fizikailag akadálymentesített, így a megközelíthetőségük, és

⁷⁰ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018. október 1.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

a bejutás az intézményekbe megoldott. Fontos lenne a **kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés lehetőségeinek bővítése** általánosságban.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A hátrányos helyzetű gyerekek felzárkóztatását lehetne segíteni **táboroztatással, kulturális élményhez juttatással** (nyári táborozások, osztálykirándulások, színházlátogatás, strandolás). Az elhanyagolt, veszélyeztetett gyermekek esetében nagyobb figyelemre lenne szükség (oktatásba való beilleszkedés, bűnmegelőzési programok, veszélyeztetés megszüntetése, magatartási problémák kezelése).

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

Problémát jelent, hogy nem minden munkanélküli (akik között nagy számú roma is található) regisztrálja a magát a munkanélküliként. Ennek hiányában pedig gyakran **tájékozatlanok a támogatásokról, az esetleges képzésekről, munkalehetőségekről, és egyéb juttatásokról** (pl: egészségügyi hozzájárulás, start kártya igénylése), ami még inkább nehezíti a mielőbbi munkaerőpiaci integrációjukat.

Ör⁷¹

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A településen a lakosság közel 11,7 %-nak nincs meg a nyolc általános iskolai végzettsége. A fent említett célcsoportot szükséges lenne **legalább általános iskolai végzettséghez**, vagy akár **szakma megszerzéséhez** juttatni. A beilleszkedési, magatartási és tanulási nehézségekkel küzdő gyerekek szüksége lenne nagyobb segítségre (önállóságra, önfegyelmre, kitartásra, feladattudatra, szabálytudatra nevelés), amihez nagy segítséget nyújtana az iskolapszichológus személye.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitóképzés):

A szegénység oka a tartós munkanélküliség a településen. Ennek a megoldását szolgálhatja a **közfoglalkoztatás** tovább folytatása. Szükséges továbbá egyéb **helyi foglalkoztatási lehetőségek felkutatása, új munkahelyek teremtése. Alternatív jövedelemszerzési lehetőség** lehet a településen a mezőgazdasági munkásokat foglalkoztató helyi vállalkozások. **Munkaközvetítés** helyi szinten való megvalósítása javasolt. A településen nem minden munkanélküli regisztráltatja magát, így olyan lehetőségektől esnek el, mint az egészségügyi hozzájárulás, start kártya igénylés, utazási költség visszatérítés.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A településen nem jellemző az egészségnevelés. Az egészséges és rendszeres testmozgásra nevelés, az egészséges táplálkozásra nevelés, az elsősegélynyújtási ismeretek elsajátítása

⁷¹ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018-2023.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

pozitív hatással lehet hosszú távon az egészségre. Az idősek egészségügyi ellátásának javítására is szükség lenne **szűrővizsgálatokkal**.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

Fontos lenne a **középületek akadálymentesítése**. Alapvető szolgáltatásokkal lehetne a lakosok önszerveződését előmozdítani (közösségi programok, színház, uszoda, vadaspark látogatás).

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A **szociálisan rászorult gyerekek felzárkóztatása** érdekében lehetne szervezni nyári táborozásokat, kirándulásokat, színházlátogatásokat, strandolásokat. Nagyobb figyelmet igényelnének az elhanyagolt, veszélyeztetett gyermekek (bűnmegelőzési programok, magatartási probléma kezelése). A gyermekjóléti szolgáltatás helyben megoldott.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A romák között nagyon gyakori a **funkcionális analfabetizmus**. Ezen lehetne változtatni **felzárkóztatással, beiskolázással, rendszeres iskolalátogatással**, a követelmény teljesítésével. Ezt el lehetne érni roma oktatók bevonásával, speciális tananyag összeállításával, motivációs tényezők beiktatásával és differenciált oktatással.

Szamosság⁷²

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A településen sok az **aluliskolázott és a szakképzetlen** lakos. Fontos lenne számukra **felzárkóztató oktatásokra, képzésekre, piacképes szakmák megszerzésére**. A településen meg kell teremteni a HHH-s gyerekek naprakész, pontos nyilvántartását. További cél a kiemelt figyelmet igénylő tanulók további fejlesztése.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitképzés):

Nagy probléma a településen, hogy magas a munkanélküliségi ráta az országos arányhoz képest. Ezen segíthetnek a helyi **mikro-, kis-, és közép vállalkozások támogatásai** a foglalkoztatás növelése céljából; az **alternatív jövedelemszerzési lehetőségek biztosítása** (szociális földprogram) és a **közfoglalkoztatás** (képzettségnek, képességek fejlettségének megfelelően).

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A településen jellemző az **egészségügyi problémák elhanyagolása**. Ezt lehetne csökkenteni **orvosi és szűrővizsgálatok népszerűsítésével**. A szűréseket ki kell terjeszteni különböző egészségügyi területekre. Az alultápláltság nem jellemző a településen.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

⁷² Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2013-2018.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

A településen lehetne fokozni az **önellátási képességet** a ház körül (konyhakert, kisállat tartás). A **lakhatási szegregáció** komoly probléma a településen, amit lehetne orvosolni a lakások komfort fokozatának növelésével, pályázatok figyelésével és ezek kihasználásával. Az idősek magas szintű ellátására, gondozására a település jelenleg nem teljes mértékben alkalmas. Szükség lenne a **középületek akadálymentesítésére**. A településen nem megfelelő a **csatornázottság**.

5. *Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:*

Életvezetési és háztartástan ismeretek oktatásával lehetne javítani a lakókörnyezetek rendezettségén (életvezetési tanácsadás). Növelni kell az iskolán kívüli segítő programokban való résztvevők számát.

6. *Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:*

Mivel a roma népesség pontos számáról nincs adat, így szükség lenne egy naprakész adatbázis elkészítésére. A munkanélküliek, ezen belül a romák nagy száma **nem regisztráltatja magát**, így tájékoztatástól, információktól és utazási lehetőségektől esnek el.

II. A kérdőíves megkérdezés eredményei

Mátészalka járásból 7 kérdőív érkezett vissza: Fülöpösdaróc, Kocsord, Mérk, Nyírkáta, Nyírmeggyes, Ökörítőfülpös, Tiborszállás.

7. táblázat: A visszaérkező válaszok az említések száma szerint

Oktatáshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Óvodai nevelés	7	-	-	
Iskolai oktatás-nevelés	7	-	-	
Korai fejlesztés	1	1	5	fokozott
HH, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek	1	4	2	fokozott
Szak- és felnőttképzés	-	2	5	fokozott

Munkavállaláshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Munkahelyek jelenléte a településen	1	4	2	fokozott
Közfoglalkoztatás	5	2	-	

Munkavállaláshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Start munkaprogram	4	2	1	

Egészségügyi, szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Egészségügyi ellátáshoz	4	3	-	
Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz	5	2	-	
Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz	7	-	-	
Telepek, szegregátumok lakhatási nehézségeinek megoldása	1	4	2	fokozott
Roma felzárkózást célzó szolgáltatásokhoz	1	4	1	fokozott

Mélyszegénységben élők és romák				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alapfokú oktatáshoz (8 osztály befejezése) való hozzáférés nem biztosított	3	1	2	mérsékelt
egészségügyi szolgáltatások	4	2	-	
munkaerőpiaci lehetőségek	1	2	3	fokozott
adósságkezelés	-	-	6	fokozott
hivatalos ügyek intézése	3	3	-	mérsékelt
digitális kompetencia fejlesztése	1	2	3	fokozott
családtervezés segítése	2	2	2	fokozott
szociális tűzifaprogramhoz való hozzáférés	6	-	-	

az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás	2	1	2	fokozott
---	---	---	---	----------

Gyermekek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
bölcsődei ellátás	-	3	4	fokozott
gyermek napközbeni felügyelete	-	4	3	fokozott
gyermek szünidei felügyelete	-	4	3	fokozott
gyermekorvosi szakellátás helyben	1	-	5	fokozott
nyári étkeztetéshez való hozzáférés	6	1	-	
a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok	3	1	3	fokozott
a településen maradáshoz elősegítő programok	2	-	5	fokozott
iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok	2	5	-	fokozott
nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek	1	3	3	fokozott
szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége	2	2	3	fokozott
egészségvédelmi, prevenció programok	2	3	2	fokozott
fiatalkori bűnelkövetés mérséklését célzó programok	2	1	4	fokozott
egészséges táplálkozást népszerűsítő programok	2	2	3	fokozott

Nők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet	-	-	7	fokozott

közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)	1	1	5	fokozott
családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély	1	1	5	fokozott
helyben elérhető egészségügyi szűrések	-	4	3	fokozott
atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége	-	1	6	fokozott
Informálás az igénybe vehető szolgáltatásokról	2	1	3	fokozott

Idősek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáférés	1	3	3	fokozott
áldozattá válás megelőzését elősegítő programok	1	2	4	fokozott
demencia mérséklését elősegítő programok	-	1	6	fokozott
szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége	-	2	5	fokozott
a mozgás gyakorlásának feltételei	-	3	4	fokozott
közösségi, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség	2	3	2	fokozott
generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése	1	2	4	fokozott
Idősek napközbeni ellátása	2	1	4	fokozott
Idősek bentlakásos ellátása	-	-	7	fokozott

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
épületek akadálymentesítése	4	3	-	
infokommunikációs akadálymentesítés	-	3	4	fokozott
hivatalos ügyek gyakorlásának lehetősége	4	3	-	
települési honlapok akadálymentesítése	1	3	3	fokozott
egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége	1	4	2	fokozott
szolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés	1	4	2	fokozott
munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés	1	3	3	fokozott
munkához való hozzáférés	1	4	2	fokozott

III. Összegzés

Elemzésünk eredményei szerint a legnagyobb hiányt a következő területeken tapasztaltuk:

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

- munkaerőpiaci lehetőségek
- adósságkezelés
- digitális kompetencia fejlesztése
- családtervezés segítése
- az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás

Gyermekek esélyegyenlősége:

- bölcsődei ellátás
- gyermekek napközbeni felügyelete
- gyermekek szünidei felügyelete
- gyermekorvosi szakellátás helyben
- a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok
- a településen maradáshoz elősegítő programok
- iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok
- nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek
- szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége
- egészségvédelmi, prevenciós programok
- fiatalkori bűnelkövetés mérséklését célzó programok

- egészséges táplálkozást népszerűsítő programok

Nők esélyegyenlősége:

- alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet
- közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)
- családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély
- helyben elérhető egészségügyi szűrések
- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége
- informálás az igénybe vehető szolgáltatásokról

Idősek esélyegyenlősége:

- szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáférés
- áldozattá válás megelőzését elősegítő programok
- demencia mérséklését elősegítő programok
- szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége
- a mozgás gyakorlásának feltételei
- közösségi, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség
- generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése
- Idősek napközbeni ellátása
- Idősek bentlakásos ellátása

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- infokommunikációs akadálymentesítés
- települési honlapok akadálymentesítése
- egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége
- szolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés
- munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés
- munkához való hozzáférés

IV. Szolgáltatási hiánytérkép

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

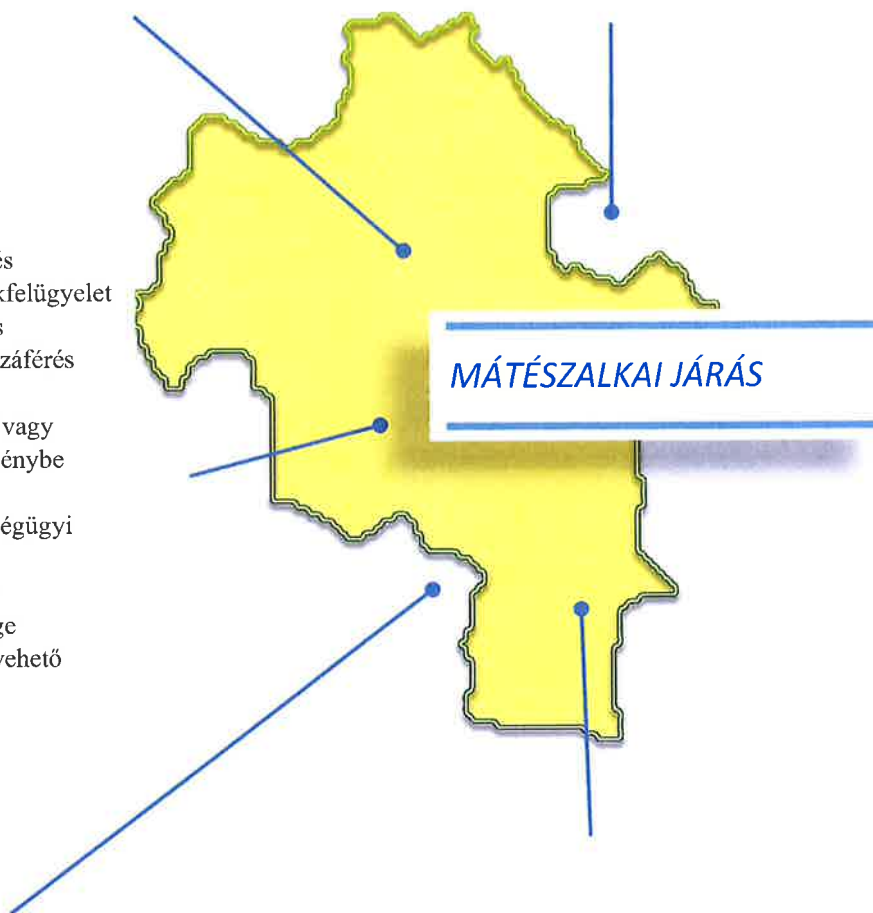
- munkaerőpiaci lehetőségek
- adósságkezelés
- digitális kompetencia fejlesztése
- családtervezés segítése
- az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- infokommunikációs akadálymentesítés
- települési honlapok akadálymentesítése
- egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége
- szolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés
- munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés
- munkához való hozzáférés

Nők esélyegyenlősége:

- alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet
- közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)
- családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély
- helyben elérhető egészségügyi szűrések
- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége
- Informálás az igénybe vehető szolgáltatásokról

Idősek esélyegyenlősége:

- szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáférés
- áldozattá válás megelőzését elősegítő programok
- demencia mérséklését elősegítő programok
- szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége
- a mozgás gyakorlásának feltételei
- közösségi, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség
- generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése
- Idősek napközbeni, bentlakásos ellátása

Gyermekek esélyegyenlősége:

- bölcsődei ellátás
- gyermekek napközbeni felügyelete
- gyermekek szünidei felügyelete
- gyermekorvosi szakellátás helyben
- a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok
- a településen maradáshoz elősegítő programok
- iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok
- nyári szünidő alatt az elérhető szabadidő és sport tevékenységek
- szabadidő mozgásformák gyakorlásának lehetősége
- egészségvédelmi, prevenciós programok
- fiatalkori bűnelkövetés mérséklését célzó programok
- egészséges táplálkozást népszerűsítő programok

12. NAGYKÁLLÓI JÁRÁS

A kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján fejlesztendő járás, területe 378 km², járásközpontja Nagykálló. A járáshoz 2 város, 1 nagyközség és 5 község tartozik, lakónépessége 2020. január elsején 28944 fő.⁷³ A kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV.23.) Korm. rendelet alapján a 8 településből 3 társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett, 6 jelentős munkanélküliséggel sújtott.

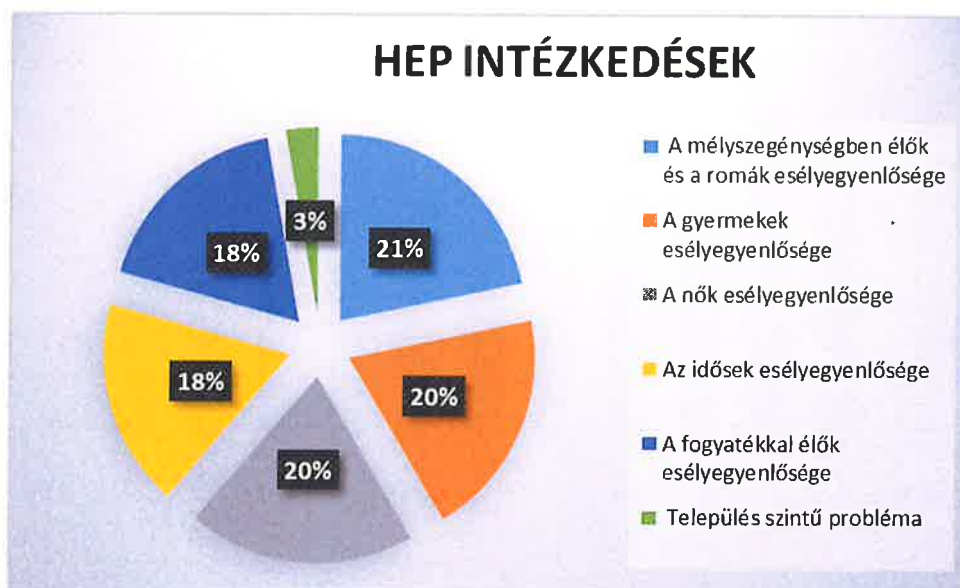
A járás települései a következők: Balkány, Biri, Bököny, Érpatak, Geszteréd, Kállósemjén, Nagykálló, Szakoly.

A mintába került: Nagykálló, Bököny, Kállósemjén, Geszteréd

Nagykállói járást tekintve a hep.tef.gov.hu oldalon 2019 decemberében 1, 2020. év augusztusáig 1 településnek jelent meg a második generációs Helyi Esélyegyenlőségi Programja.

A Nagykállói járásban az alábbiak szerint állapítottak meg intézkedéseket a célcsoportok vonatkozásában a Helyi Esélyegyenlőségi Programokban:

30. diagram HEP intézkedések Nagykállói járás területén (2020. júliusi adat)

Forrás: Nagykállói járás helyi esélyegyenlőség programjai alapján saját szerkesztés

Nagykállói járás adatait vizsgálva rögtön egy érdekes megfigyelést tehetünk. Mind a lakónépesség, mint az állandó népesség száma folyamatosan csökken.

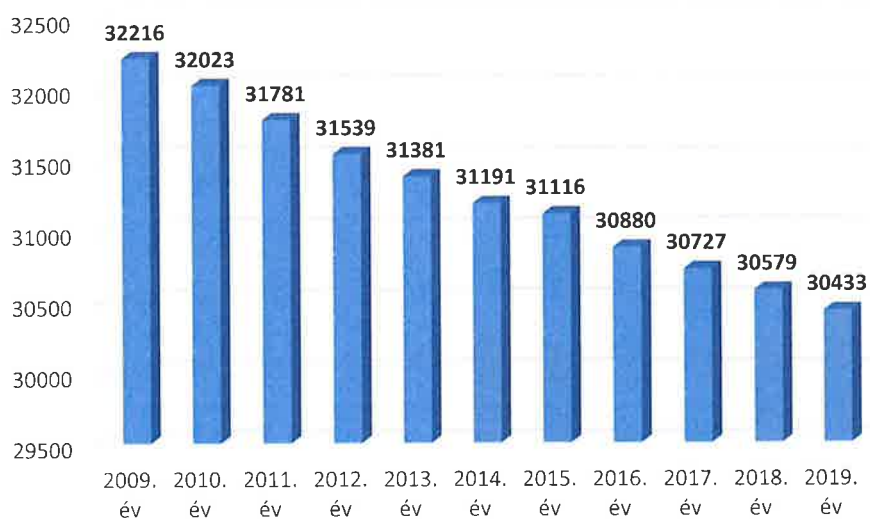
⁷³ Forrás: KSH

31. diagram Lakónépesség száma az év végén (fő) a Nagykállói járásban

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

32. diagram Állandó népesség száma (fő) a Nagykállói járásban

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

A járás elhelyezkedését tekintve szerencsés helyzetben van, mert a régió központját jelentő két nagy város, azaz Nyíregyháza és Debrecen is közel helyezkedik el hozzá. Talán éppen ezen földrajzi elhelyezkedésből is adódik, hogy csökken a lakosság száma, többen választhatják a nagy város nyújtotta előnyöket. Ez azonban nem jelen dokumentum témája, ezt egy külön tanulmányban lenne érdemes megvizsgálni.

A Nagykállói járásban van a megyénkben a második legkevesebb település. Lakosságszám tekintetében, azonban a 6. legnépesebb járás, annak ellenére, hogy az állandó és lakó népesség száma is folyamatosan csökken.

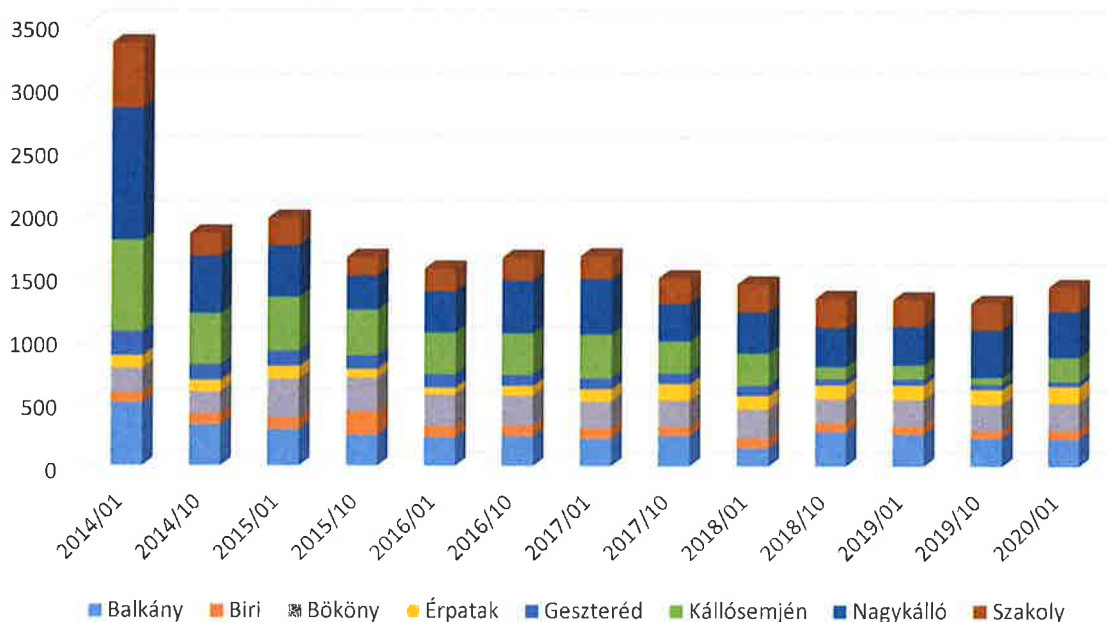
A mélyszegénységben élők és a gyermekek esélyegyenlőségen kérdése a leginkább kiemelkedő itt is. A járásban a hátrányos és halmozottan hátrányos gyermekek számát vizsgálva 2014 január és 2020. januári adatok tekintetében megállapítható, hogy a számuk csökken.

33. diagram Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma (fő) a Nagykállói járásban

Település neve	Összes HH és HHH												
	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020
	01	10	01	10	01	10	01	10	01	10	01	10	01
Balkány	505	332	294	250	232	242	224	245	148	278	257	226	220
Biri	81	87	93	188	90	82	80	75	78	70	66	61	69
Bököny	199	175	311	271	251	244	216	210	233	193	216	211	221
Érpatak	95	91	100	67	55	75	97	130	106	111	112	119	132
Geszteréd	192	126	122	108	106	87	88	83	83	48	50	41	39
Kállósemjén	722	403	425	361	331	331	347	256	257	99	112	56	193
Nagykálló	1043	456	409	272	327	419	440	298	325	310	308	379	365
Szakoly	514	180	215	145	179	178	180	202	222	231	209	209	190

Forrás: saját szerkesztés

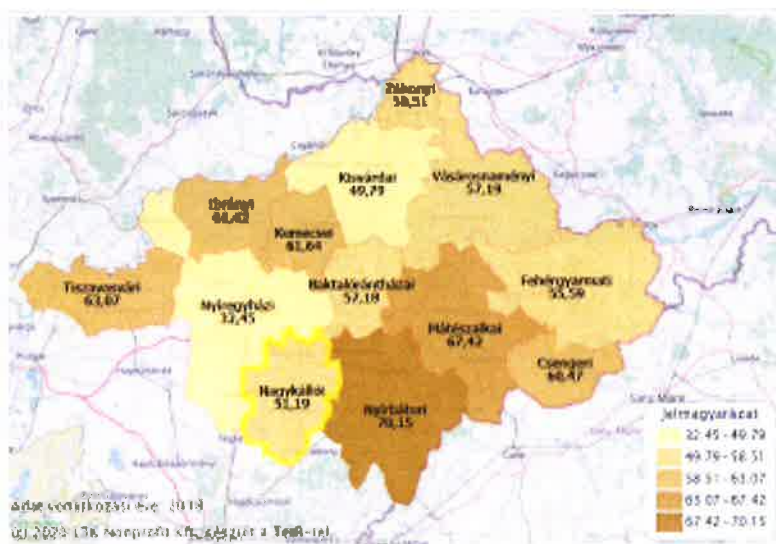
34. diagram Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma (fő) a Nagykállói járásban

Forrás: saját szerkesztés

Az adatokat és a Helyi Esélyegyenlőségi Programok intézkedési tervét és helyzetfeltárást megvizsgálva, látható, hogy a járásban a mélyszegénységben élők és romák tekintetében a legégetőbb a felmerülő problémák, kérdések megoldása. A Helyi Esélyegyenlőségi Programokat megvizsgálva megállapítható, hogy hátrányos helyzet problémája generációkon keresztül öröklődik. A szegénység, és a hátrányos helyzet újra termelődését tehát meg kell állítani. A HEP-ek szerint a regisztrált álláskeresők körében magas az aluliskolázott munkanélküliek aránya. Ezt alátámasztja a 2018. évi TeIR adat is, amelyek alapján ez 51,9 %, azaz a regisztrált munkavállalók több mint fele legfeljebb 8. általánossal rendelkezik.

17. térkép Legfeljebb 8. általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya a regisztrált munkakeresők körében a Nagykállói járásban

Forrás: TeIR

A Helyi Esélyegyenlőségi Programok alapján megállapítható, hogy nagy szükség van az egészséges életmódra nevelésre, mert a gyermekek keveset mozognak, a szabadidő hasznos eltöltésének hiánya több településen is problémát okoz. A szabadidő hasznos eltöltésének problémáját támasztja alá, hogy több településen sportcsarnok és sportpálya nincs, a járásban uszoda sehol nem található. Az alábbi táblázatban került összegyűjtésre, néhány olyan szolgáltatás, intézmény, amely a szabadidő hasznos eltöltését szolgálhatja.

18. táblázat Elérhető szolgáltatások mintán keresztül a Nagykállói járásban

Település	sportcsarnok, sportpálya	strand	könyvtár	alapfokú művészeti oktatás	színház	uszoda, fürdő, gyógyfürdő	tanoda	múzeum, tájház
Balkány	nincs	nincs	van	van	nincs	nincs	nincs	van
Biri	nincs	nincs	van	van	nincs	nincs	nincs	van
Bököny	van	nincs	van	van	nincs	nincs	nincs	nincs
Érpaták	nincs	nincs	van	nincs	nincs	nincs	nincs	nincs
Geszteréd	van	nincs	van	van	nincs	nincs	nincs	nincs
Kállósemjén	nincs	nincs	van	van	nincs	nincs	van	van
Nagykálló	nincs	van	van	van	nincs	nincs	nincs	van
Szakoly	nincs	nincs	van	van	nincs	nincs	nincs	van

Forrás: saját szerkesztés

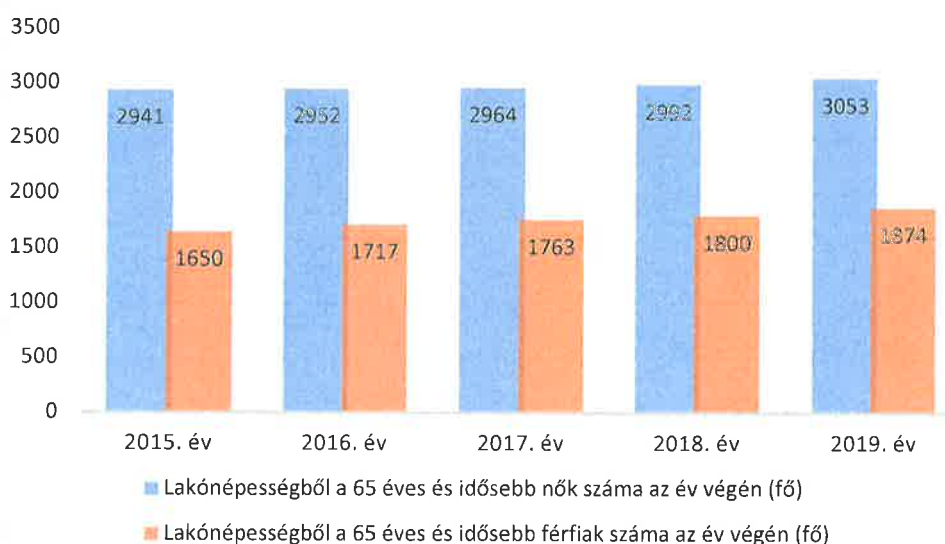
A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kapcsán kiemелendő még a célcsoport vonatkozásában az igénybe vehető lehetőségekről és szolgáltatásokról nincs megfelelő tájékoztatás.

Az, hogy sok a 8. általánossal sem rendelkező munkanélküli feltételezi egyfelől a hátrányos helyzet meglétét a családban másrészt a digitális kompetenciák hiányát is. Az aluliskolázottság együtt jár azzal is, hogy az információkhoz, az elérhető szolgáltatásokhoz nehezebben jutnak hozzá az érintettek.

A mélyszegénységben élők célcsoportja körében a HEP-eket alapul véve fontos az egészséges életmódra nevelés, a szűrővizsgálatok fontosságára a figyelemfelhívás.

Az idős célcsoportját vizsgálva a megyében megállapítható, hogy a 65. életévüket betöltötték száma itt is növekszik.

35. diagram Lakónépességből a 65. évesek és idősebbek száma (fő) a Nagykállói járásban

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

Az, hogy míg a lakónépesség száma folyamatos csökkenést mutat, az idősök száma pedig növekedést az azt jelenti, hogy ezen célcsoport helyzetével is foglalkozni kell a járásban, sőt szükség van arra, hogy egyre nagyobb figyelmet fordítsanak rájuk. Ugyanakkor célszerű kiemelni, hogy 65. év feletti nők száma meghaladja a 65. év feletti férfiak számát, így itt is levonható az a következtetés, hogy több egyszemélyes háztartást vezető idősről beszélhetünk, akiket így az elmagányosodás veszélye is fenyeget. Ennek megakadályozására, a családdal történő szorosabb kapcsolattartás céljából a digitális alapkompenciák fejlesztésére esetükben szükség van. A járásban is minél több lehetőséget kell adni arra, hogy az idősök kikapcsolódása is biztosítva legyen, ehhez több idősök számára is igénybe vehető közösségi tér kialakítása szükséges. Fontos a Helyi Esélyegyenlőségi Programok alapján az áldozattá válást megakadályozó programok tartása az idősök részére és szemléletformálás.

A bentlakásos idősotthonok kihasználtságát megvizsgálva járásban megállapítható, hogy az közel 100%-os.

36. diagram Idősek bentlakásos otthonainak kihasználtsága Nagykálló járásban

Forrás: TeIR

A nők célcsoportja kapcsán fentebb már megállapítást nyert, hogy magas az idős nők aránya. Ugyanakkor fontos még velük kapcsolatban megjegyezni, hogy a kisgyermekes, GYES-ről, GYED-ről visszatérő anyák esetében a munkába való visszatérést segíteni szükséges, emellett kiemelendő még, hogy ez úgy lehetséges, ha az atipikus munkavégzési formákat is támogatják a járásban. Fontos, hogy megoldott legyen továbbá a gyermekek napközbeni felügyelete is. A nőknek a családban betöltött szerepe rendkívül fontos, így esetükben kiemelt jelentőségű, hogy az elérhető szolgáltatásokról, támogatási lehetőségekről megfelelő információhoz hozzá tudjanak jutni. A szűrővizsgálatokon való részvétel lehetőségét is biztosítani szükséges a számukra.

A fogyatékkal élők célcsoportjához kapcsolódóan kiemelendő, hogy 2018. évben 94 fő vette igénybe a fogyatékkal élők nappali ellátását biztosító intézményét, ami azt jelenti, hogy a fogyatékkal élők nappali ellátását biztosító intézmények kihasználtsága 100%-os. Sajnos ebben a járásban sem áll rendelkezésre pontos adat arra nézve, hogy mennyi a fogyatékkal élők száma, de az előző adatból arra lehet következtetni, hogy a járásban az ő problémáikkal, érdekeikkel, esetükben az esélyteremtés érvényesítésével is foglalkozni kell. Mint azt korábban említésre került a járás elhelyezkedését tekintve szerencsés helyzetben van, hisz mind Nyíregyháza, mind Debrecen közel van, ezért az itt elérhető szolgáltatásokat a fogyatékkal élők igénybe vehetik. Mindehhez azonban szükséges a tömegközlekedés fejlesztése. Annak érdekében, hogy az esélyteremtés valóban biztosított legyen a járásban szükséges az akadálymentesítés biztosítani, nem csak a középületekben, hanem a kulturális programoknak helyet adó épületekben, intézményekben. Ennek biztosítása elősegítené az elmagányosodás, elszigetelődés megelőzését. A célcsoport kapcsán fontos megjegyezni, hogy az önállóságuk leginkább úgy biztosítható, hogy a munkaerőpiaci lehetőségekhez hozzáférjenek, a munkavállalás lehetősége esetükben is biztosítva legyen.

I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai

Nagykálló⁷⁴

1. *Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):*

Szükség lenne a településen a **hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek** számának az összeírására, velük kapcsolatos **statisztikai adatok gyűjtésére**, illetve egy járási helyzetelemzés elkészítésére. A szülők fokozott tájékoztatása, a pályázati lehetőségek feltérképezése, a gyerekek tanulás iránti motivációjának a növelése is fontos lenne.

2. *Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelntőtképzés):*

A településen szükségszerű a hosszabb távú és eredményesebb **közfoglalkoztatás biztosítása**. Fontos lenne, hogy az engedélyezett közfoglalkoztatási létszám maximálisankihasznált legyen. **A munkavállalással kapcsolatos adatgyűjtések, helyzetelemzések, az igényfelmérések** (pl.: képzettségi szint feltérképezése) és a **pályázati lehetőségek nyomon követése is segítené a foglalkoztatási mutatók emelésén**. Fontos lenne a családok jövedelemhez juttatása és a családok életminőségének javítása. A konyhakert és a gyümölcsöskert fontosságát, mint kiegészítő megélhetési forrásokat tudatosítani lehetne a lakosokban. A GYES-en lévő édesanyák elhelyezkedése, illetve munkába történő visszaintegrálása is probléma a településen. Az alacsony iskolai végzettség és a képzettség hiánya a foglalkoztathatóság legnagyobb akadálya. A fiatalok munkavállalását segíthetnék a gyakornoki és foglalkoztatási programok.

3. *Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:*

Az **egészséges életmódra nevelést** szükséges népszerűsíteni a településen élők körében. A település idős lakóit jellemzi az információ hiány, és az ebből következő tájékozatlanság. A célcsoportot szükséges tájékoztatni, hogy vész helyzet esetén, illetve vész helyzet kialakulásának megelőzése céljából a városban kihez fordulhatnak segítségért. A település idős lakói nagy számban magányosak és zárkózottak, mely az egészségi és a mentális állapotukra is negatív hatással van. Szükséges lenne a motiválásuk, hogy a városban működő civil szervezetek programjain nagyobb számban vegyenek részt (pl.: Nótakör, Nyugdíjas Egyesület, Nőszövetség).

4. *Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):*

A városban érzékelhető igény van **szociális bérlakások kialakítására**, azonban ilyen célra alkalmas ingatlanokkal az önkormányzat nem rendelkezik. A szociális bérlakások számának növelése más típusú ingatlanok átalakításával, vagy a lakosság által megvételre felajánlott ingatlanok megvásárlásával lenne megvalósítható. A szociális lakhatás mellett jelentkezett igény az úgynevezett **fecskeház** típusú **lakások kialakítására** is fiatal pályakezdő diplomások részére a negatív demográfiai folyamatok megfordítása (népességmegtartó erő) érdekében. E projektek segíthetik a hazatérő fiatalok otthonteremtését. Nagykálló településen **három**

⁷⁴ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2019.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

szegregációval veszélyeztetett területet különböztethetünk meg. Az Akácós út és környéke, a Magyi út és környéke, és a Temető út és környéke területeit. Ennek okai a családi csoportosulások és a viszonylag olcsó lakásarak. Főleg anyagi okokból a régi, hagyományos családmódel jellemzi az együttéléseket, három-négy generáció él viszonylag kis helyen, sok esetben komfort nélküli körülmények között. Mivel iskolázottságuk, gondolkodásmódjuk és életvitelük hasonló, jobban megbíznak és számítanak egymásra, mint más társadalmi, szociális körülmények között élőkre. Ezért csoportosulnak jellemzően egy-egy adott területre koncentrálódva.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A gyermekek hátrányos helyzete a **ruházkodás és tisztálkodás hiányából, a rossz szülői példákából, a szülői érdektelenségből, a korai fejlesztés hiányából, a nem a társadalmi normáknak megfelelő szocializálódásból** ered. Ezekre a problémákra kellene elsősorban megoldást találni a szakemberekkel való együttműködéssel. Továbbá a bölcsődei férőhelyek növelése is szükséges lenne a településen.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A legfontosabb a **hátrányos helyzetűek** felzárkóztatásában a „**képessé tevés**”. Ezt segíthetik adatgyűjtések, képzettségi szint felmérések, pályázati források. A foglalkoztatásba bevontak életminőségének javítása érdekében szükség lenne mentális tanácsadásra, nevelési- és életvezetési tanácsadásra, személyiségfejlesztésre, szemléletformálásra, mentorálásra. A kulturális különbségek leküzdésére irányuló közösségfejlesztés és a tanoda program segíthetné még a hátrányos helyzetűek felzárkózását.

Bököny⁷⁵

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A településen élő gyerekek nagy számban rossz életmintákat követnek, ennek orvoslására lehetne a pedagógusoknak speciális, irányított foglalkozásokat és komplex programokat szervezni a szemléletformálás előmozdításáért. További probléma a településen az **idősek informatikai jártasságának hiánya**, melyen tanfolyamok, képzések szervezésével lehetne segíteni.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnőttképzés):

Problémát jelent a településen a **munkanélküli ellátásban részesülők jelentős száma**. Ennek a magas számnak a csökkentését segítheti a kormányhivatallal folytatott szorosabb kapcsolattartás, a pályázati lehetőségek nyomon követése, a tájékoztatók tartása a munkahelyteremtő pályázatokról a helyi vállalkozók számára, a Start munkaprogramok folytatása és lehetőség szerinti bővítése.

⁷⁵Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2019.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

Az elszigetelődés, az elzárkózás az idősök körében rontja a korcsoport életminőségét és az egészségi állapotukat is. Ezt lehetne segíteni **tematikus közösségek létrehozásával**.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A településen hiányzik egy **közösségi tér**, aminek a kialakítása fontos lenne az itt élők számára. A lakosok körében jellemzőek a generációs nézetkülönbségek, melyeket lehetne csökkenteni foglalkozások, tréningek szervezésével és komplex programok segítségével. Pályázati lehetőségek kihasználásával szükséges lenne a közintézmények akadálymentesítése.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A településen a veszélyeztetett gyermekek magas száma nagy problémát jelent, ezért szükség lenne a családok helyzetének javítására több intézkedés bevezetésével. A gyermekek gyakran rossz életmintát követnek a településen, ezen lehetne segíteni **speciális, irányított foglalkozások szervezésével, komplex programok segítségével**. A településen szükségesnek **helyzetének javítása**, tréningek, foglalkozások, előadások által.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A településen a romákat alacsony iskolai végzettség és magas munkanélküliség jellemzi. A helyzetükön csak **komplex, pályázatokból finanszírozott megoldásokkal** lehetne javítani.

Kállósemjén⁷⁶

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A településen magas az alacsony iskolai végzettségűek száma. Hozzá kellene segíteni őket legalább az **általános iskola elvégzéséhez**, a későbbiekben pedig a **szakmaszerzéshez**.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnőttképzés):

A településen **magas a munkanélküliek száma**. Az ő arányukat elsősorban tartalmaz és értékteremtő **közfoglalkoztatással lehetne csökkenteni**. A GYES-ről a munkaerőpiacra való visszatérés mérsékelhetné a szegénység kialakulásának kockázatát. Ezt segíthetné a **gyermekek napközbeni ellátását biztosító intézmények** működtetésének a fejlesztése.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A településen **sok az elhízott és keveset mozgó gyermek**. Az ő **figyelmüket** mindenképp szükséges **felhívni az egészséges életmódra és a mozgásra**, továbbá a sportolás fontosságára. Az **idős emberek szakorvosi ellátáshoz való eljutásának megszervezése** szükségeszerű a településen.

⁷⁶ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018-2023.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

Szükséges lenne a **szülők tájékoztatása a különféle önkormányzati támogatásokról**, mivel a rászorulóknak a tájékoztatása gyakran hiányos a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményeket, valamint a további támogatási lehetőségeket illetően. Napjainkban a kommunikáció színtere az internet világa, amely a felhasználók otthonába hozhatná a közösségeket. Ennek jegyében a közterületeken **téritésmentes WIFI** szolgáltatást lehetne kialakítani, és olyan támogatásokat bevezetni, amelyek az **otthoni internet hozzáférést** segítik elő.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A tapasztalatok és a segélyezési nyilvántartások szerint a szegénység egyes családok esetében generációkon keresztül öröklődik, ezért szükség lenne **aszociális, a gyermekjóléti és a képzési szolgáltatások bővítésére**. A halmozottan hátrányos helyzetű, mélyszegénységben élő és roma gyermekek nyári étkeztetése nem megoldott a településen. Fontos lenne a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek pontos számának a feltérképezése is. A településen az iskolai szünetekben a gyermekek napközbeni felügyelete nem biztosított. A gyermeküket egyedül nevelők, vagy a több gyermeket nevelő családok esetében a szegénység kockázata magas, ezért a szociális és a gyermekjóléti szolgáltatások, ellátások során a célzott támogatások körének kialakítása szükségszerű.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A halmozottan hátrányos helyzetű családok száma évről évre nő a településen, a szegénység legfőbb oka a munkanélküliség. A helyzetükön **komplex integrációs programokkal** lehetne segíteni a szociális munka eszköztárához segítségül hívva.

Geszteréd⁷⁷

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek esetében elmondható, hogy a felzárkóztatás heti egy alkalommal történik az iskolában, ahol fejlesztőpedagógus foglalkozik a gyerekekkel. Hátrányos megkülönböztetésről sem intézményeken belül, sem intézmények között nem beszélhetünk, hiszen az óvodapedagógusok, a pedagógusok minden gyermeket azonos elbánásban részesítenek. Mivel a településen egy óvoda és egy általános iskola működik, így ez esetben nincs lehetőség arra, hogy az intézmények közötti tanulói eredményességet bármilyen formában is mérni lehessen, és viszonyítási alap legyen például más településekhez mérten. A kompetencia felmérések eredményei azt mutatják, hogy az általános iskolai tanulók a középmezőnyben helyezkednek el. A településen az **idősek informatikai jártasságának fejlesztése** szükséges lenne. Nem rugalmas az **óvodai** nyitva tartás sem, így **családbarát nyitva tartás** bevezetése fontos lenne.

⁷⁷ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2019-2024.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

2. *Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelntőttképzés):*

Az **alacsony iskolai végzettségűeknek** magas az aránya a nyilvántartott álláskereső körében, ezért számukra **felzárkóztató programok** elindítása szükséges a településen. További cél a kisgyermekes anyukák foglalkoztatottságának növelése legalább 30%-kal. A fogyatékkal élők számára távmunka, bedolgozás lehetőségének biztosítása javasolt.

3. *Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:*

A gyermekorvosi szolgálat területén hiány van a településen, így **gyermekorvosi szolgálat létrehozása** szükséges. Továbbá hiányzik még a településen a fejlesztő és rehabilitációs ellátásokhoz való hozzáférés is.

4. *Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):*

A település **nem rendelkezik sem bérlakás állománnyal, sem szociális lakhatással**. A településen sem telep, sem pedig szegregátum nem található. Geszteréden kevés az akadálymentesített közintézmény, így az **akadálymentesített környezet** kialakítása indokolt, továbbá a **fogyatékkal élők nappali ellátó intézményének létrehozása** is szükséges.

5. *Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:*

A sport- és kulturális programokhoz való hozzáférés lehetősége nem biztosított, így **sport- és kulturális programok szervezése** szükséges a településen. A település sportcsarnokkal nem rendelkezik. A gyerekeknek kevés tanítási órán kívüli szabadidőslehetőségük van, amelynek megoldása lehetne sporteseményekre vagy színházi előadásokra történő látogatások szervezése.

6. *Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:*

A település nem rendelkezik konkrét adatokkal a roma lakosság számarányát illetően, azonban fontos cél a **romák életminőségének és munkaerőpiaci esélyeinek javítása**. Mindehhez **felzárkóztató programok és képzések** szervezése szükséges.

II. A kérdőíves megkérdezés eredményei

Nagykálló járásból 2 kérdőív érkezett vissza: Balkány, Geszteréd.

8. táblázat: A visszaérkező válaszok az említések száma szerint

Oktatáshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Óvodai nevelés	2	-	-	
Iskolai oktatás-nevelés	2	-	-	
Korai fejlesztés	2	-	-	
HH, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek	2	-	-	

Szak- és felnőttképzés	-	1	1	fokozott
-------------------------------	---	---	---	-----------------

Munkavállaláshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Munkahelyek jelenléte a településen	-	2	-	fokozott
Közfoglalkoztatás	2	-	-	
Start munkaprogram	2	-	-	

Egészségügyi, szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Egészségügyi ellátáshoz	2	-	-	
Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz	-	2	-	fokozott
Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz	2	-	-	
Telepek, szegregátumok lakhatási nehézségeinek megoldása	-	1	1	fokozott
Roma felzárkózást célzó szolgáltatásokhoz	-	1	1	fokozott

Mélyszegénységben élők és romák				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alapfokú oktatáshoz (8 osztály befejezése) való hozzáférés nem biztosított	1	1	-	mérsékelt
egészségügyi szolgáltatások	2	-	-	
munkaerőpiaci lehetőségek	-	2	-	fokozott
adósságkezelés	-	-	2	fokozott

Mélyszegénységben élők és romák				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
hivatalos ügyek intézése	1	1	-	mérsékelt
digitális kompetencia fejlesztése	-	1	1	fokozott
családtervezés segítése	-	-	2	fokozott
szociális tűzifaprogramhoz való hozzáférés	1	-	1	mérsékelt
az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás	-	1	1	fokozott

Gyermekek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
bölcsődei ellátás	-	-	2	fokozott
gyermek napközbeni felügyelete	1	-	1	mérsékelt
gyermek szünidei felügyelete	-	1	1	fokozott
gyermekorvosi szakellátás helyben	1	1	-	mérsékelt
nyári étkeztetéshez való hozzáférés	2	-	-	
a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok	-	1	1	fokozott
a településen maradáshoz elősegítő programok	-	1	1	fokozott
iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok	1	1	-	mérsékelt
nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek	1	1	-	mérsékelt
szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége	1	1	-	mérsékelt
egészségvédelmi, prevenciós programok	1	1	-	mérsékelt
fiatalkori bűnelkövetés mérséklését célzó programok	-	2	-	fokozott

Gyermekek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
egészséges táplálkozást népszerűsítő programok	-	2	-	fokozott

Nők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet	-	1	1	fokozott
közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)	-	1	1	fokozott
családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély	-	2	-	fokozott
helyben elérhető egészségügyi szűrések	-	2	-	fokozott
atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége	-	1	1	fokozott
Informálás az igénybe vehető szolgáltatásokról	-	2	-	fokozott

Idősek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáférés	1	1	-	mérsékelt
áldozattá válás megelőzését elősegítő programok	-	1	1	fokozott
demencia mérséklését segítő programok	2	-	-	
szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége	1	1	-	mérsékelt
a mozgás gyakorlásának feltételei	1	1	-	mérsékelt

Idősek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
közösségi, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség	2	-	-	
generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése	1	1	-	mérsékelt
Idősek napközbeni ellátása	2	-	-	
Idősek bentlakásos ellátása	2	-	-	

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
épületek akadálymentesítése	1	1	-	mérsékelt
infokommunikációs akadálymentesítés	-	1	1	fokozott
hivatalos ügyek gyakorlásának lehetősége	2	-	-	
település honlapok akadálymentesítése	1	1	-	mérsékelt
egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége	1	1	-	mérsékelt
szolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés	1	1	-	mérsékelt
munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés	-	2	-	fokozott
munkához való hozzáférés	-	2	-	fokozott

III. Összegzés

Elemzésünk eredményei szerint az legnagyobb hiányt a következő területeken tapasztaltuk:

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

- munkaerőpiaci lehetőségek
- adósságkezelés
- digitális kompetencia fejlesztése
- családtervezés segítése
- az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás

Gyermekek esélyegyenlősége:

- bölcsődei ellátás
- gyermekek szünidei felügyelete
- a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok
- a településen maradáshoz elősegítő programok
- fiatalkori bűnelkövetés mérséklését célzó programok
- egészséges táplálkozást népszerűsítő

Nők esélyegyenlősége:

- alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet
- közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)
- családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély
- helyben elérhető egészségügyi szűrések
- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége
- Informálás az igénybe vehető szolgáltatásokról

Idősek esélyegyenlősége:

- áldozattá válás megelőzését elősegítő programok

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- infokommunikációs akadálymentesítés
- munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés
- munkához való hozzáférés

IV. Szolgáltatási hiánytérkép

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

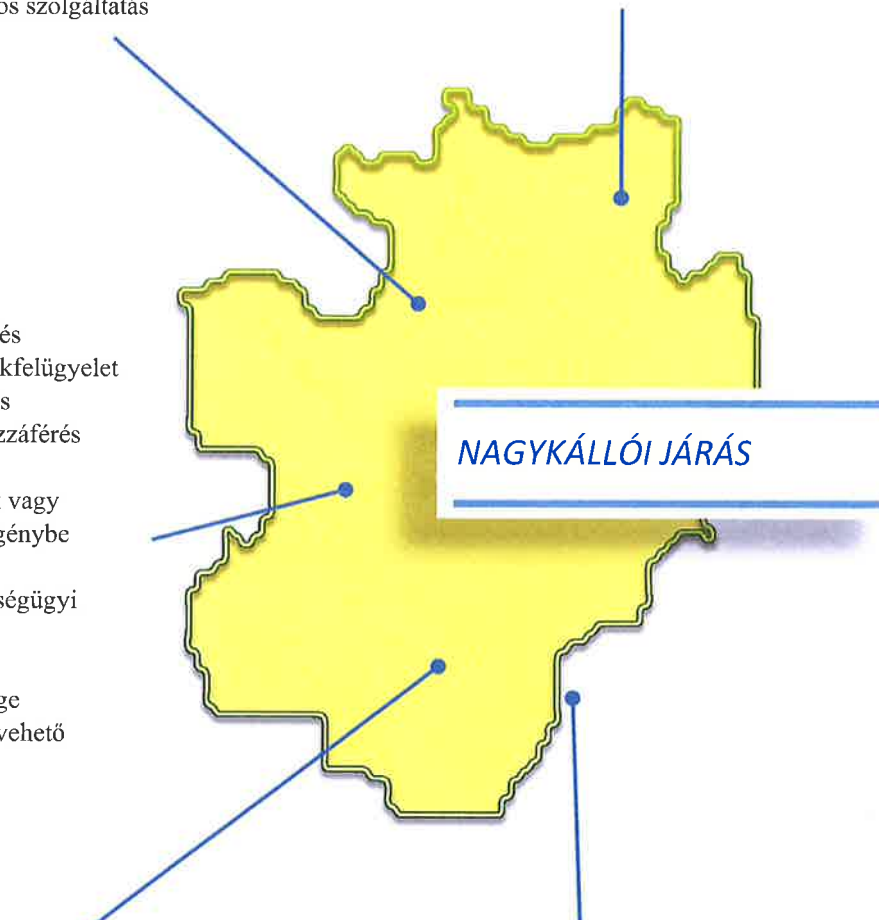
- munkaerőpiaci lehetőségek
- adósságkezelés
- digitális kompetencia fejlesztése
- családtervezés segítése
- az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- infokommunikációs akadálymentesítés
- munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés
- munkához való hozzáférés

Nők esélyegyenlősége:

- alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet
- közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)
- családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély
- helyben elérhető egészségügyi szűrések
- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége
- Informálás az igénybe vehető szolgáltatásokról

Idősek esélyegyenlősége:

- áldozattá válás megelőzését elősegítő programok

Gyermekek esélyegyenlősége

- bölcsődei ellátás
- gyermekek napközbeni felügyelete
- a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok
- a településen maradáshoz elősegítő programok
- fiatalok bűnelkövetés mérséklését célzó programok
- egészséges táplálkozást népszerűsítő programok

13. NYÍRBÁTORI JÁRÁS

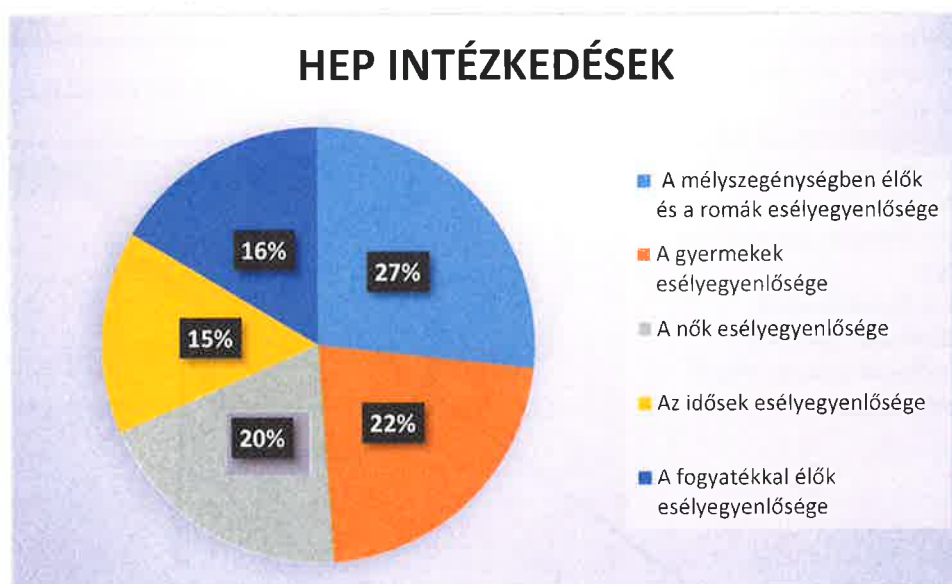
A kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján komplex programmal fejlesztendő járás, területe 696 km², járásközpontja Nyírbátor. A járáshoz 3 város, 2 nagyközség és 15 község tartozik, lakónépessége 2020. január elsején 41667 fő.⁷⁸ A kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV.23.) Korm. rendelet alapján a 20 településből 14 társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett, 16 jelentős munkanélküliséggel sújtott.

A járás települései a következők: Bátorliget, Encsencs, Kisléta, Máriapócs, Nyírbátor, Nyírbéltek, Nyírbogát, Nyírcsászári, Nyírderzs, Nyírgelse, Nyírgyulaj, Nyírlugos, Nyírmihálydi, Nyírpilis, Nyírvasvári, Önböly, Penészlek, Piricse, Pócspetri, Terem. A mintába került: Nyírbátor, Kisléta, Nyírgyulaj, Nyírlugos, Piricse.

Nyírbátori járást tekintve a hep.tef.gov.hu oldalon 2019 decemberében 2, 2020. év augusztusáig 1 településnek jelent meg a második generációs Helyi Esélyegyenlőségi Programja.

A Nyírbátori járásban az alábbiak szerint állapítottak meg intézkedéseket a célcsoportok vonatkozásában a Helyi Esélyegyenlőségi Programokban:

37. diagram HEP intézkedések Nyírbátori járás területén (2020. júliusi adat)

Forrás: saját szerkesztés

Mint az a fenti diagramból is látható a járásban, akárcsak eddig minden járásban a mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége, valamint a gyermekek esélyegyenlőségének előmozdítása céljából fogalmazták meg a legtöbb intézkedést. Az EFOP-1.6.3-17-2017-00010 azonosítószámú „Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye felzárkózás-politikai együttműködésének” című projekt keretében Nyírmihálydiban tematikus munkacsoport ülés került megtartásra 2020. szeptember 28. napján, melynek témája a Felzárkózó települések-kezdeti lépések volt. Nyírmihálydi települést az 1014/2019 ((VII.5.) Korm. határozattal jelölték ki, mint olyan települést, amely részt vesz a felzárkózó települések programban. Ez azt jelenti, hogy a település az ország 300 legrosszabb mutatóival rendelkező településének egyike. A

⁷⁸ Forrás: KSH

rendezvényen a Magyar Máltai Szeretetszolgálat és a Tutor Alapítvány segítségével a résztvevők megismerhették a felzárkózó települések hosszú távú programját. Alapja a településen is működő Jelenlét Program, melynek lényege valóban a jelenlét a településen, a családok életében, a szakértőkkel történő egyeztetéskor. Ez nagyon erős szociális munkát jelent, de emellett eszközként jelenhet meg a diagnózistól függően pl. a tanoda vagy a Szimfónia Program. A Jelenlét program és a felzárkózó települések program nem univerzális megoldásokat visz a helyszínre, hanem minden esetben személyre szabott segítséget nyújt. A Felzárkózó települések program sikeressége érdekében a településre szabott programot kívánnak megvalósítani, melynek érdekében diagnózist állítanak fel. A program megvalósítása folyamatos jelenlétet igényel. Ehhez is szükséges a folyamatos kommunikáció a különböző szervezetek között. A program legnagyobb ereje éppen ezért nem a finanszírozásban rejlik (30 millió Ft jut településenként a programra), hanem az intézményekkel, szakemberekkel, helyi szolgáltatást nyújtókkal történő együttműködés által tudnak hatni a településen élő hátrányos helyzetű családokra.

A résztvevők megállapították, hogy a felzárkózási programok sikeréhez szükséges, hogy a programok ne egymással párhuzamosan, hanem összehangoltan zajljanak, ehhez elengedhetetlen a koordináció, a folyamatos párbeszéd. AZ EFOP-1.6.3 projekt ennek egy kezdeti lépése, de a megkezdett munkát folytatni szükséges. Kérdésként merült fel, hogy hol is kezdődik a felzárkózás folyamata, hol célszerű ezt kezdeni. A résztvevők arra jutottak egyrészt a közvetett módon már magzati kortól érdemes a folyamatot megkezdeni, másrészt a kisgyermekkorban úgy, hogy a szülő is bevonásba kerül. Rendkívül fontos a munkaszocializáció is, aki soha nem dolgozott még azt célszerű a munka világába fokozatosan bevinni, meg kell értetni vele, hogy nem várhatja folyamatosan kívülről a segítségét, saját maga felelős az életéért. A rendezvényen résztvevők elmondták, hogy a lakhatási problémák megoldása kiemelten fontos kérdés, hiszen ez összefügg az iskolai lemorzsolódással, a mentális és testi egészség megőrzésével. A lakhatás megoldásában- ahogy az élet minden területén- úgy szükséges segítséget nyújtani, hogy a rászoruló is kivegye a részét a munkából, mert ilyen módon jobban érzi majd a megőrzésben a saját felelősséget.

Ezen az ülésen is elhangzott, hogy a hátrányos helyzetű települések szakember hiánnyal küzdenek, sokszor nincs elég pedagógus, védőnő. A hátrányos helyzetű településeken motivációként plusz juttatás biztosításával vonzóbbá tehető lenne a szakemberek számára.

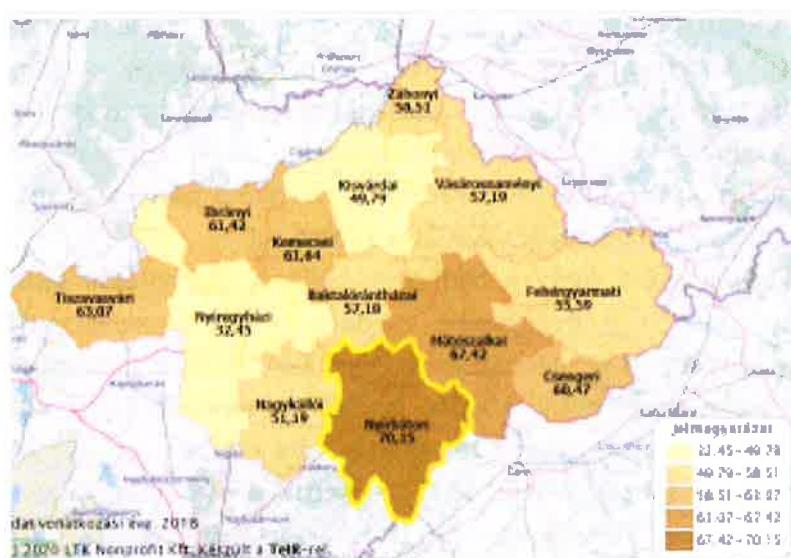
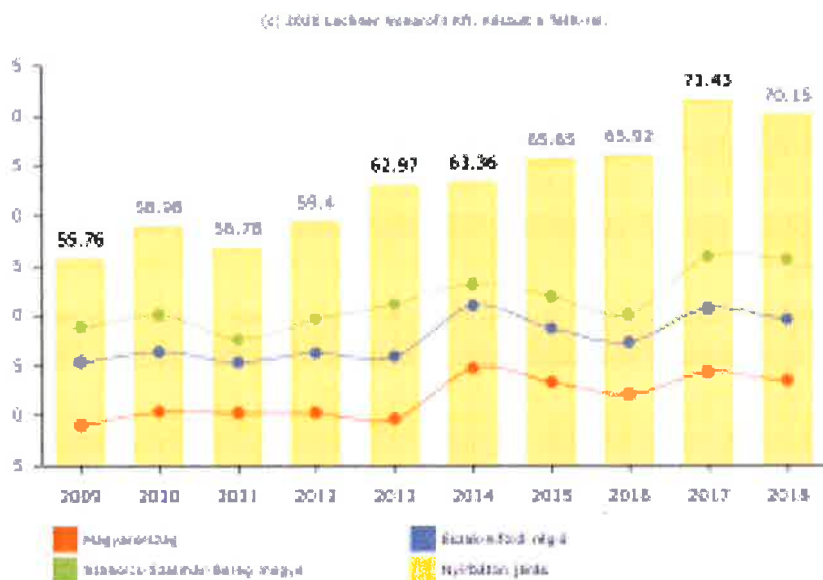
Az ülésen megállapítást nyert, hogy jó lenne, ha több roma pedagógus, védőnő lenne, de a tapasztalat azt is mutatja (természetesen azért nem minden esetben van így), hogy több esetben az a mélyszegénységben élő vagy roma, a végzettség, diploma megszerzését követően nem szívesen megy oda vissza abba a közegbe, ahonnan sikerült kitörnie. A kötelező és a lehetőségként biztosított egészségügyi szűrések terén valami hatékonyabb módszert kell találni az információ megosztására. A védőnő mindent megtesz, telefonál, figyelmeztet, de úgy látszik ez nem elegendő.

A pénzzel való gazdálkodás itt is problémaként jelent meg, egyrészt az adósságkezelés terén, másrészt a beosztás terén. Amellett, hogy a tömegközlekedés maga egy-egy kis településen nem kielégítő, sokszor az is probléma, hogy az utazásra nincs pénz. Pont ezért pl. a szűrővizsgálatok elérése, az ügyintézés problémát okoz.

A kábítóanyagok használata ebben a járásban is komoly probléma, ráadásul az ülésen elmondták, hogy a rendőrségi humánerőforrás fejlesztésére is szükség lenne.

A tematikus ülésen elhangzottakat alátámasztja, hogy járásban rendkívül magas a legfeljebb 8. általános iskolaivégzettséggel rendelkező regisztrált munkanélküliek aránya. A megyei átlagot a Nyírbátori járásban ez a szám jóval meghaladja, az összes járás közül itt a legmagasabb az arány. Mindez jelezheti számunkra azt, hogy az oktatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférést javítani és felnőttképzési programokat is indítani szükséges.

38. diagram Legfeljebb 8. általános iskolát végzett regisztrált munkanélküliek aránya (%) a Nyírbátori járásban

Forrás: TeIR

Mindebből, valamint a Helyi Esélyegyelőségi Programokban és a tematikus ülésen elhangzottakból levonható a következtetés, hogy a digitális kompetenciák fejlesztése ebben a járásban is szükséges.

Mind a gyermekek, mind a nők, mind a mélyszegénységben élőket érintő probléma lehet az, ha a gyermekek a szabadidejüket nem tudják hasznosan eltölteni, a napközbeni felügyeletük nincs megoldva. Talán ebből is adódik az, hogy a tartós munkanélküliek (akik egy évnél hosszabb

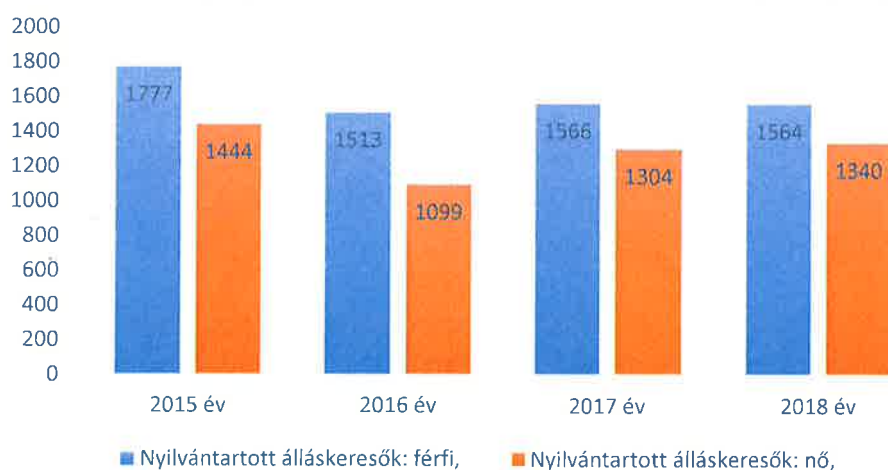
ideje regisztráltak) aránya a férfiak-nők vonatkozásában megközelítőleg azonos. (362 fő férfi, 313 fő nő 2018-ban).⁷⁹ Ugyanakkor ha az összes nyilvántartott álláskeresőt vizsgáljuk, akkor már egy nagyobb differencia figyelhető meg. Ennek oka lehet az, hogy akár az idenymunkákra, akár a közfoglalkoztatási programban inkább férfiakat alkalmaznak.

19. táblázat Nyilvántartott álláskeresők száma (fő) a Nyírbátori járásban

	Nyilvántartott álláskeresők száma (fő)				
	férfi	nő	összesen	51-60 éves	61-X évesnél idősebb
2015 év	1777	1444	3221	202	57
2016 év	1513	1099	2612	196	44
2017 év	1566	1304	2870	239	92
2018 év	1564	1340	2904	235	142

Forrás: saját szerkesztés TeIR alapján

39. diagram Nyilvántartott álláskeresők száma – férfiak-nők aránya a Nyírbátori járásban

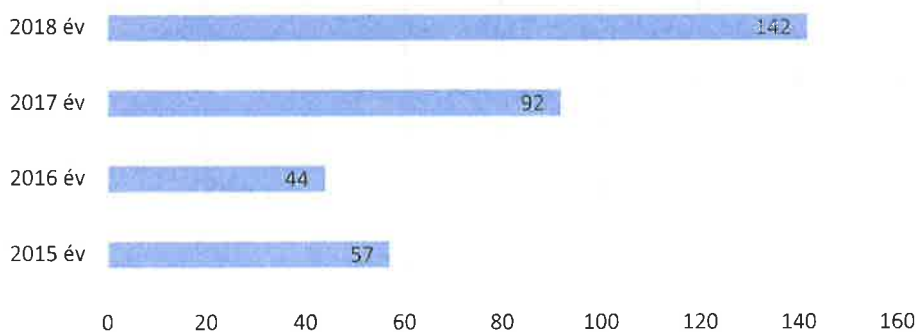
Forrás: saját szerkesztés TeIR adatok alapján

A gyermekek és nők célcsoportja kapcsán említésre méltó, hogy a KSH adatok alapján a járásban 2019. évben 2 maximális kihasználtsággal működő bölcsőde volt. (A két bölcsőde maximális férőhelye együttesen 50 fős és 50 fő is vette igénybe a szolgáltatást.) a bölcsődei férőhelyek hiánya megnehezíti a kisgyermekes szülők munkába való visszatérését. Ugyanakkor célszerű megjegyezni, hogy Biztos Kezdet Gyerekházak működnek a járásban, összesen 6 településen (Encsencs, Kisléta, Nyírbogát, Nyírbéltek, Nyírmihálydi, Nyírvasvári), ez a bölcsődét nem helyettesítő, de azt kiegészítő megoldás lehet erre a hiányosságra.

A „Nyilvántartott álláskeresők száma (fő) a Nyírbátori járásban” elnevezésű táblázatból jól látszik, hogy a regisztrált álláskeresők között nő a 61 évesnél idősebbek száma.

⁷⁹ Forrás: TeIR

40. diagram 61-x évesnél idősebb nyilvántartott álláskeresők száma Nyírbátori járásban

Forrás: TeIR alapján saját szerkesztés

A Helyi Esélyegyenlőségi programok alapján megállapítható, hogy ebben a járásban is az a cél, hogy megakadályozzák az idősek elmagányosodását, áldozattá válását. Ehhez szükséges több idősbárát közösségi tér kialakítása, ahol az esetlegesen önszerveződő idősklubok, egyesületek működhetnek, kifejthetik tevékenységüket. Szükséges lenne informatikai alaptudás elsajátítására is az idősek esetén, hiszen a mai- különös tekintettel a COVID-19 okozta járványveszély miatti intézkedésekre tekintettel- így tudnának igazán boldogulni. Ezzel a generációk közötti különbség is csökkenthetővé válik, A Helyi Esélyegyenlőségi programok alapján megállapítható továbbá, hogy az idős lakosság egészségügyi állapota tekintetében vagy nem rendelkeznek adatokkal, vagy ha rendelkeznek az alapján az nem mondható kielégítőnek. A szűrővizsgálatokra elérhetőségére és azzal kapcsolatos tájékoztatásra még nagyobb hangsúlyt kell fektetni a térségben. A járásban betöltetlen háziiorvosi praxis 2 van amely 3 települést érint a 2020. októberi adatok alapján (Penészlek, Nyírderzs és Nyírcsászári).⁸⁰ A tömegközlekedés ezen korosztály számára különös nehézséggel járhat.

A fogyatékkal élők célcsoportja kapcsán itt sem rendelkezünk sajnos tényleges számszerű adatokkal. A járással kapcsolatban kiemelésre méltó az, itt működik a Nyírbátori Éltés Mátyás Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és Kollégium, ez egy többcélú intézmény, amely sajátos nevelési igényű (értelmi fogyatékos és súlyos beszéd fogyatékos) gyerekek számára a nevelését-oktatás mellett kollégiumi elhelyezését is nyújt. A megyében ezen kívül csak Nyíregyházán található olyan általános iskola, ahol a fogyatékkal élők részére bentlakást is biztosítanak. A nyírbátori intézmény több szintéren szeretne oktatást-nevelést nyújtani az általános iskolákban integráltan nem oktatható, illetve a szülők által a szegregált oktatást választó gyermekek részére, illetve összefogni a az integrált oktatásban résztvevő gyógypedagógusokat, ezáltal segítséget nyújtani a többségi iskolák pedagógusainak az együttneveléshez⁸¹.

A Helyi Esélyegyenlőségi Programok alapján a fogyatékkal élők célcsoportját ebben a járásban is érinti a teljes akadálymentesítés hiánya mint probléma, továbbá az információkhoz, való hozzáférés lehetőségeinek hiánya, fontos továbbá, hogy ne csak az oktatás, de a munkához való hozzáférés is biztosított legyen a célcsoport számára, hiszen így akadályozható meg az elmagányosodás, valamint az elszegényedés is.

⁸⁰http://www.neak.gov.hu/felso_menu/lakossagnak/szerzodott_szolgaltatok/haziorvosi_szolgaltatok.html

⁸¹ <http://www.eltesmatyasisk.hu/index.php/2013-07-24-14-37-28>

I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai

Nyírbátor⁸²

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

Mivel a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek körében **magas az iskolai lemorzsolódás** a településen, támogatni kellene őket a tanulmányaik elvégzésében. Mindezt elő lehetne segíteni **mediátorok alkalmazásával**, akik naponta figyelik az érintett gyerekeket és családjaikat, ezáltal nagyobb eséllyel lehetne csökkenteni az iskolai lemorzsolódást.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitóképzés):

Magas a településen **az 55 év feletti regisztrált munkanélküliek száma**, melyre megoldást jelenthetne a **munkalehetőségek feltérképezése és a képzésekben való közreműködés**. Támogatásokkal és pályázatokkal arra kellene ösztönözni a munkáltatókat, hogy a női munkavállalók részére a gyermeknevelés vagy idősgondozás miatt részmunkaidős, **atipikus foglalkoztatási formákat** hozzanak létre. Az alacsonyabban iskolázott nők számára a **nyolc általános iskolai végzettség adó képzések megszervezése** indokolt lenne.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A településen az **egészségügyi szűréseken a mozgásban korlátozottak kevésbé vesznek részt**. Segíteni kellene őket abban, hogy minél nagyobb számban el tudjanak jutni ők is a szűrővizsgálatokra.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A lakhatási körülmények romlása miatt a **szociális bérlakás állomány felújítása** szükségessé vált, ezek komfortossá tétele, a közszolgáltatásokhoz való csatlakoztatása fontos lenne. Szükséges lenne **családok átmeneti otthonának** létesítése is, illetve erről minél szélesebb körű tájékoztatás és hozzáférés biztosítása.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A településen a **halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya magas**, és iskolánként nagyon eltérő. Az állami fenntartású iskolában a szegregáció erősödött. Fontos a további párbeszéd kialakítása az egyházi és állami, illetve az önkormányzati intézmények fenntartói között, az óvodai és az iskolai felvételekkel kapcsolatban. A gyermekkorúak áldozattá válása és bűnelkövetővé válása egyaránt előfordul. **Bűnmegelőzéssel és gyermekbántalmazással kapcsolatos tájékoztató programok szervezésére sor kerülhetne** a rendőrség bevonásával. Ahhoz, hogy a hátrányos helyzet ne öröklődjön generációról-generációra, **felzárkóztató és fejlesztő programok** szükségesek, amik támogathatnák az életkezdéseket is.

⁸² Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2019-2024.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A romákat alacsony iskolai végzettség és szakképzetlenség jellemzi. A több éve nem foglalkoztatottaknak, valamint az alacsony végzettségűeknek szinte lehetetlen a munkaerőpiacra történő visszajutása. Lehetne őket **segíteni tanácsadással, szakképzéssel, átképzéssel, a foglalkoztatáshoz való hozzáférés esélyeinek javításával, piacképes szakmák megszerzésével**. Jellemző körükben a megengedő, ráhagyó nevelési módszer, ezért szükséges lehet új gyermeknevelési módszerek, szokások megismertetése, alkalmazására való ösztönzés is. A tankötelezettség csökkentésével megnőtt a veszélye annak, hogy egyre több roma fiatal nem fejezi be az iskolát. A roma gyerekeket és fiatalokat **ösztönözni kellene az iskola befejezésére**, az érettségi, a középfokú végzettség vagy a szakképzettség megszerzésére. A rászoruló helyzetének könnyítése érdekében fontos lenne tartós élelmiszerek, ruhaneműk, játékok, alapvető háztartási eszközök gyűjtésére, szétosztására évente több alkalommal.

Kisléta⁸³

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A gyermekek számára fontos lenne **fejlesztőpedagógus** és egyéb **szakemberek biztosítása**, akik foglalkozásokat tarthatnának nekik. A **bölcsődei férőhelyek** száma alacsony, ezért a **férőhelyek bővítése** időszerű lenne a településen.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitóképzés):

Az önkormányzat a saját hatáskörében történő foglalkoztatásának fontos szerepe van az alacsony iskolai végzettségűek munkához juttatásában. A település a felzárkózást segítő eszközként igyekszik alkalmazni a **közfoglalkoztatást**, javítva a hátrányos helyzetű csoportok életén. A **nők elhelyezkedési lehetőségének bővítésére** lenne szükség a településen.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A nőket érintő kritikus betegségek kialakulásának megelőzése érdekében **egészségvédelemmel kapcsolatos tematikus programokat, szűrővizsgálatokkal** összekötött információs napokat kellene szervezni. Az elmagányosodás sokat ront az idősök mentális és egészségügyi állapotán. Ezért fontosak lennének az aktív idősor elősegítését szolgáló programok a fiatal generáció bevonásával.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A **szegregált élethelyzetek felszámolására** lenne szükség komplex programokkal. A rossz lakáskörülmények ellen a szociális bérlakásállomány fejlesztésével, a komfortfokozatok emelésével lehetne tenni. Szükség lenne fürdőszobák kialakítására a rászoruló családok esetében.

⁸³ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2019-2023.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

Magas a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek aránya a településen, ezért szükséges lenne **egyéni fejlesztési lehetőségek** kialakítása. Szükség lenne még továbbá a szegregált élethelyzetek felszámolására is komplex programokkal.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

Fontos lenne **aroma és nem roma lakosság társadalmi integrációjának erősítése**. Szükséges lenne önkormányzati tulajdonú **szociális lakásállomány létrehozása**.

Nyírgyulaj⁸⁴

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

Magas a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek aránya a településen. **Szükséges** lenne a nehéz sorsú gyermekek felmérése, pontos adatbázis készítése és vezetése, a valós helyzet feltárása, **pontos létszámok meghatározása**. Fontos lenne továbbá korai fejlesztési lehetőségek biztosítása (gyerekházak) valamint családi programok szervezése, (szülők bevonása, nyári táborok, erdei iskolák). A hátrányos helyzetű és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek körében **magas a középiskolai lemorzsolódás**. Ezen lehetne segíteni **egyéni fejlesztőprogramokkal, intézményfejlesztéssel, pedagógusképzéssel**. A **bölcsőde fejlesztése** szintén fontos lenne, és annak **létszámbővítése** is. A **tanoda program** hasznos lehetne a szegregátumokban és a veszélyeztetett területeken élő, a tanulásban elmaradt hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek számára.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitóképzés):

A fiatal **munkanélküliek** (15-24éves) esetében szükség lenne adatgyűjtésre, **igényfelmérésre**. Továbbá fontos lenne **tréningek szervezése, diákmunkát ajánló foglalkoztatók felkutatása**. A **kézműves szakmák** napjainkban kihaló félben vannak, szükséges lenne ezek újraélesztése a településen. Hasznos lehetne a fiatal munkanélküliek számára a különösebb iskolai végzettséget nem igénylő szakmák elsajátíttatása, akár a szegregátumban élők bevonásával is. Segíthetnének a lakosokon az otthoni gazdálkodásra ösztönző programok is (pl.: **Szociális Farm Program**). A **kisgyermeket nevelő nők munkaerőpiacra való visszavezetése** is szükséges lenne a településen, mint ahogy a **fogyatékkal élők foglalkoztatásának, oktatásának a szervezése** is.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A szegregátumokban és a veszélyeztetett területeken élő hátrányos helyzetű családok életmódjának, életkörülményeinek javítása érdekében **Életmód Klubok** folyamatos működtetése jelenthetné a megoldást. Probléma még továbbá, hogy nem ismertek a településen élő **idősek egészségügyi igényei**.

⁸⁴ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2019

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A **Tiszta Udvar, Rendes Ház akció** keretein belül meg lehetne tanítani a szegregátumban és a veszélyeztetett területen élőkkel, hogy hogyan kell tisztán tartani a lakásukat és az udvarukat. Az önkormányzat tulajdonában 5 db bérlakás van. Ebből elégtelen lakhatási körülményeket biztosító lakások száma 3. Jelenleg 2 lakás van kiadva, 3 pedig üresen áll. A rossz lakhatási körülményeken lehetne segíteni további **szociális bérlakások** kialakításával.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A szegregátumban élő fiatalok számára nincs olyan hely és közösség, ahová a szülők szívesen engednék őket, és ahol különböző programokat szervezhetnének maguknak. Ezen érdemes lenne változtatni ezeknek a fiataloknak az érdekében, tehát **közösségi terek** kialakítása szükséges számukra. **Házi gyermekfelügyelet**, illetve **családi napközi** igénybevételére nincs lehetőség a településen.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A mélyszegénységben élőket, illetve a roma lakosságot – a célcsoport véleménye szerint – a munkavállalás tekintetében gyakran éri hátrányos megkülönböztetés. **Esélyegyenlőségi fórum meg tartásával** lehetne orvosolni ezt a problémát, ahol helyi foglalkoztatókat lehetne meghívni, valamint a megkülönböztetett célcsoportokat is családsegítő vezetésével. Továbbá **tréningeket** lehetne **szervezni**, mely segítséget nyújthatna egy állás megpályázásához (pl.: önéletrajzírás, hogyan viselkedjünk állásinterjún stb.) **Életmód tanácsadások, életmód táborok** megszervezése is sokat segíthetne a hátrányos helyzetű családoknak. A szegregátumokban élők folyamatosan tüzelő gondokkal küzdenek.

Nyírlugos⁸⁵

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

Sok a védelembe vett és veszélyeztetett gyermek a település oktatási-nevelési intézményeiben. Fontos lenne az **oktatásba való beilleszkedés elősegítése**, az iskolai hiányzások minimalizálása és a magatartási problémák kezelése az iskolában.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szak-felnőttképzés):

Probléma a településen a **fogyatékkal élő emberek foglalkoztatásának hiánya**. A fogyatékkal élők foglalkoztatásának elősegítését elsősorban **munkáltatói szemléletformálással és védett munkahelyek kialakításával** lehetne mielőbb orvosolni.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A hátrányos helyzetben élő és a roma várandós anyák gyakran a szükséges vizsgálatokra csak késve mennek el, gyermekeik részére a védőoltásokat késve, többszöri felszólítás után adják

⁸⁵ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018-2023.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

be. A vizsgálatok, védőoltások hiányának veszélyeiről tájékoztató előadásokat kellene szervezni az érintettek körében.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

Elégtelen lakhatási körülmények között nem élnek emberek a településen és hajléktalan személyek nincsenek. A szegregátumban viszont **magas az alacsony komfortfokozatú lakások aránya**. A szegregátumban élők képzettségi és szociális mutatói kis kivétellel, minden esetben kedvezőtlen irányban térnek el a városi átlagtól. A fiatalok (0-14 évesek) aránya mindkét szegregátumban magasabb az átlagnál.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A hátrányos helyzetű gyermekek **életminőségének javítása**, és a **szolgáltatásokhoz való hozzáférési esélyeinek növelése** fontos lenne a településen. A hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatásának elősegítése szükséges lenne. A településen élő **nők életminőségének javítása** is fontos lenne, mint ahogy az anyaszerepre való felkészítésük is.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A roma, illetve a mélyszegénységben élő nők számára fontos lenne a **felvilágosító, képzési programok, tanácsadások szervezése**. A mélyszegénységben élők és a romák a szükségleteik kielégítése terén kevésbé állítanak fel rangsort, ezért **életmód tanácsadás, adósságkezelési tanácsadás lehetőségének biztosítása** lenne szükséges az esetükben a jövőben. A településen élő roma nők helyzetének javítása, felzárkóztatásuk elősegítése szükséges lenne.

Piricse⁸⁶

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A **bölcsődei ellátás megvalósítására** lenne szükség pályázati forrásból. A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók iskolai sikerességének növelése fontos lenne, a továbbtanulási esélyeik javítása mellett. Ezt segítheti **egyéni fejlesztési tervek** készítése a felvételikhez.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitóképzés):

A térségben jelentős a mezőgazdasági termelés, és kevés az ipari jelenlét. Ezért a lakosság nagy része a mezőgazdaságban dolgozik. A **munkanélküliek száma jelentős és a munkanélküliségi ráta tartósan magas**.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

Különösen a szegregátum területén élő személyek egészségi állapota rossz, akiknek **szűrésekkel és egészségtudatosabb magatartás kialakításával** lehetne javítani az állapotán.

⁸⁶ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018-2023.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

Az idősek fizikai- és szellemi aktivitásának, ezáltal egészségüknek jobb megőrzését a Nyugdíjas Klub szervezett programjai is segíthetik.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A lakosság szinte teljes egészében saját tulajdonú lakásban él. Az önkormányzat bérlakásokkal nem rendelkezik, szociális bérlakás sincs az önkormányzat tulajdonában. Az önkormányzat népszámlálás szerint a településen nem tartanak nyilván hajléktalan személyt. A lakosság nagy része viszont a **devizahitel csapdájába esett**, és nagyon nehezen, sokszor kilátástalanul próbálják megoldani a felmerülő kiadásaikat. **A településen három szegregátum található** 202, 161 és 160 fős lakosságsszámmal. A szegregátumban élőkre jellemző az alacsony iskolai végzettség és magas a munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya. A településen van **szegregációval veszélyeztetett rész**, melyet **pályázati forrás felhasználásával kíván a település orvosolni komplex programokkal.**

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A családok működését zavaró és akadályozó okok közül a településen a családok anyagi helyzetéből, a családok széteséséből, a nevelés, a gondozás, a törődés és a szeretet hiányából adódó veszélyeztetettségek megemelkedtek. A családokat segíthetnék egyben tartani **a szabadidős programok, a kulturált színterek működtetése is.** A hátrányos helyzetű gyermekekkel és családjaikkal foglalkozó **szakemberek továbbképzése** fontos lenne a hátrányos helyzetű gyermekek nevelését, személyiségfejlesztését, illetve a szülők eredményes bevonását segítő ismeretek elsajátítása és a kompetenciák fejlesztése érdekében. A településen jellemző a gyermekek erősen különböző anyagi helyzete, a nyilvánvaló öltözködésbeli különbségek (szerényebb, szegényesebb megjelenés az óvodában, az iskolában). Az óvodai és az iskolai környezetben ezért lenne fontos **egymás elfogadására**, a gyermekek szintjén történő megértésre és adományozásra nevelés. Mint ahogy szükséges lenne az óvodai és az iskolai odafigyelés, a jelzések továbbítása a segítséget nyújtani tudó szervek felé, a ruhagyűjtések, az adományozások megszervezése, a csere-bere akciók indítása is.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A településen nem egyenlő eséllyel indulnak a munkaerőpiacon, az oktatásban, a szakképzésben a szegregátum területén élők, akik között magas az alacsony iskolai végzettségűek aránya, és a település lakosságához képest magas az inaktívok száma, rosszak a lakhatási és higiénés viszonyok. Pályázati források kihasználásával lehetne egy **teljes körű szociális, képzési és foglalkoztatási projektet megvalósítani.** A közösségi szociális munkaeszközzel is lehetne segíteni a romák felzárkóztatását.

II. A kérdőíves megkérdezés eredményei

Nyírbátor járásból 3 kérdőív érkezett vissza: Bátorliget, Kisléta, Nyírlugos.

9. táblázat: A visszaérkező válaszok az említések száma szerint

Oktatáshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részen biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Óvodai nevelés	3	-	-	
Iskolai oktatás-nevelés	3	-	-	
Korai fejlesztés	-	2	1	fokozott
HH, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek	-	3	-	fokozott
Szak- és felnőttképzés	-	2	1	fokozott

Munkavállaláshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részen biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Munkahelyek jelenléte a településen	2	1	-	
Közfoglalkoztatás	3	-	-	
Start munkaprogram	3	-	-	

Egészségügyi, szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés				
	Biztosított	Részen biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Egészségügyi ellátáshoz	2	1	-	
Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz	3	-	-	
Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz	3	-	-	
Telepek, szegregátumok lakhatási nehézségeinek megoldása	1	1	1	fokozott

Gyermekek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
bölcsődei ellátás	-	-	3	fokozott
gyermekek napközbeni felügyelete	2	1	-	
gyermekek szünidei felügyelete	-	1	2	fokozott
gyermekorvosi szakellátás helyben	2	-	1	
nyári étkeztetéshez való hozzáférés	3	-	-	
a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok	2	-	1	
a településen maradáshoz elősegítő programok	1	2	-	fokozott
iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok	1	2	-	fokozott
nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek	1	2	-	fokozott
szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége	2	1	-	
egészségvédelmi, prevenciós programok	2	1	-	
fiatalok bűnelkövetés mérséklését célzó programok	-	2	1	fokozott
egészséges táplálkozást népszerűsítő programok	2	1	-	

Nők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet	-	1	2	fokozott
közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)	2	1	-	

Nők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély	1	1	1	fokozott
helyben elérhető egészségügyi szűrések	1	2	-	fokozott
atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége	-	1	2	fokozott
Informálás az igénybe vehető szolgáltatásokról	2	1	-	

Idősek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáférés	1	1	1	fokozott
áldozattá válás megelőzését elősegítő programok	-	1	2	fokozott
demencia mérséklését segítő programok	1	1	1	fokozott
szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége	-	2	1	fokozott
a mozgás gyakorlásának feltételei	2	1	-	
közösségi, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség	2	-	1	
generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése	1	1	1	fokozott
Idősek napközbeni ellátása	2	-	1	
Idősek bentlakásos ellátása	1	-	2	fokozott

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
épületek akadálymentesítése	2	1	-	
infokommunikációs akadálymentesítés	2	1	-	
hivatalos ügyek gyakorlásának lehetősége	3	-	-	
települési honlapok akadálymentesítése	-	1	2	fokozott
egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége	2	1	-	
szolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés	2	-	1	
munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés	2	-	1	
munkához való hozzáférés	1	1	1	fokozott

III. Összegzés

Elemzésünk eredményei szerint a legnagyobb hiányt a következő területeken tapasztaltuk:

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

- alapfokú oktatáshoz (8 osztály befejezése) való hozzáférés nem biztosított
- adósságkezelés
- digitális kompetencia fejlesztése
- családtervezés segítése

Gyermekek esélyegyenlősége:

- bölcsődei ellátás
- gyermekek szünidei felügyelete
- a településen maradáshoz elősegítő programok
- iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok
- nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek
- fiatalok bünelkövetés mérséklését célzó programok

Nők esélyegyenlősége:

- alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet
- családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély
- helyben elérhető egészségügyi szűrések
- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége

Idősek esélyegyenlősége:

- szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáfér
- áldozattá válás megelőzését elősegítő programok
- demencia mérséklését segítő programok
- szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége
- generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése
- Idősek bentlakásos ellátása

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- települési honlapok akadálymentesítése
- munkához való hozzáférés

IV. Szolgáltatási hiánytérkép

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- települési honlapok akadálymentesítése
- munkához való hozzáférés

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

- alapfokú oktatáshoz (8 osztály befejezése) való hozzáférés nem biztosított
- digitális kompetencia fejlesztése
- családtervezés segítése

Nők esélyegyenlősége:

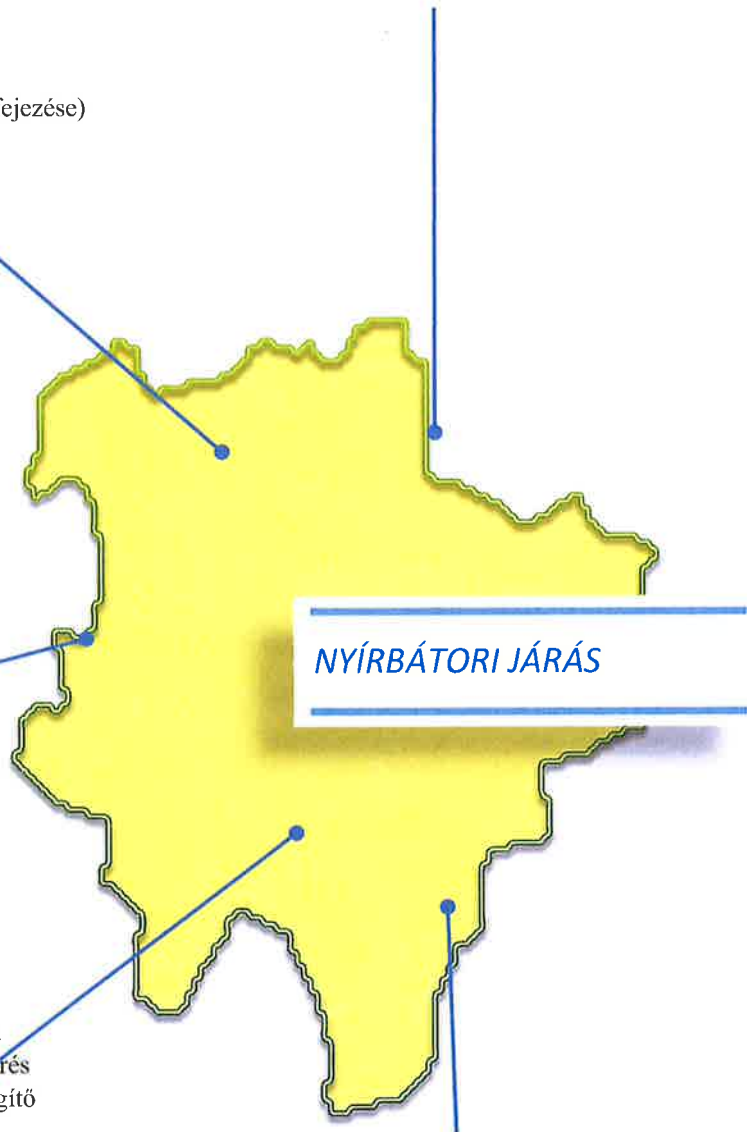
- alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet
- családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély
- helyben elérhető egészségügyi szűrése
- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége

Idősek esélyegyenlősége:

- szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáférés
- áldozattá válásmegelőzést elősegítő programok
- demencia mérséklését elősegítő programok
- szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége
- generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése
- idősek bentlakásos ellátása

Gyermekek esélyegyenlősége:

- bölcsődei ellátás
- gyermekek szünidei felügyelete
- a településen maradást elősegítő programok
- iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok
- nyári szünidő alatt az elérhető szabadidő és sport tevékenységek
- fiatalkori bűnelkövetés mérséklését célzó programok

14. NYÍREGYHÁZI JÁRÁS

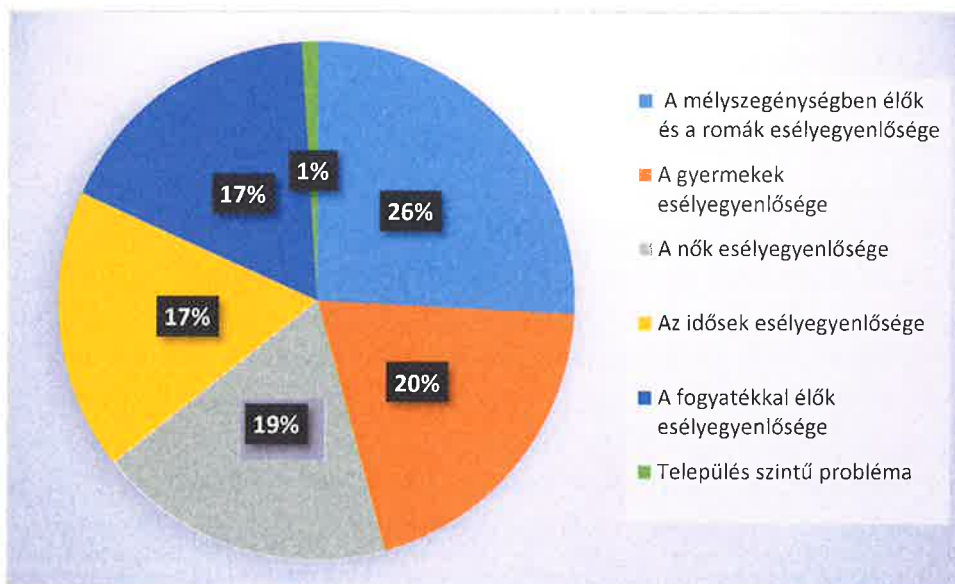
A megye egyetlen járása, amely nem kedvezményezett járás, azaz a kedvezményezett járasok besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendeletben nem szerepel a járás. A Nyíregyházi járás területe 810 km²- ezzel a megye legnagyobb járása-járasközpontja a megye központját is jelentő Nyíregyháza. A járáshoz 4 város, 1 nagyközség és 10 község tartozik, lakónépessége 2020. január elsején 163679 fő.⁸⁷ A kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV.23.) Korm. rendelet alapján a 15 településből 2 társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett, 5 jelentős munkanélküliséggel sújtott.

A járás települései a következők: Apagy, Kálmánháza, Kótaj, Nagycserkesz, Napkor, Nyíregyháza, Nyírpazony, Nyírtelek, Nyírtura, Rakamaz, Sényő, Szabolcs, Timár, Tiszanagyfalu, Újfehértó. A mintába került: Nyíregyháza, Rakamaz, Apagy, Nyírpazony, Szabolcs, Kálmánháza, Nagycserkesz, Timár került. Azonban a Nyíregyházi járás JEP-je rendelkezésre állt, ezért abból dolgoztunk, melynek tartalmát kiegészítettük a Megyei Felzárkózási Fórum tagjainak észrevételeivel, illetőleg -mivel a JEP már nem friss adatokat tartalmaz- így itt is figyelembe vettük a HEP-eket is, de azokból kivonat nem készült.

Nyíregyházi járást tekintve a hep.tef.gov.hu oldalon 2019 decemberében 2, 2020. év augusztusáig 1 településnek jelent meg a második generációs Helyi Esélyegyenlőségi Programja.

A Nyíregyházi járásban az alábbiak szerint állapítottak meg intézkedéseket a célcsoportok vonatkozásában a Helyi Esélyegyenlőségi Programokban:

41. diagram HEP intézkedések a Nyíregyházi járás területén (2020. júliusi adat)

Forrás: saját szerkesztés

A Nyíregyházi Járásban, egész pontos Nyíregyházán került megtartásra valamennyi ülése a Megyei Felzárkózási Fórumnak. Ennek oka, hogy a járásban elérhető szolgáltatások, a

⁸⁷ Forrás: KSH

szolgáltatást nyújtó szervezetek központjai is itt találhatóak. A Fórum üléseken minden esetben megvitatásra kerültek a tematikus ülésen elhangzottak, a megoldások kezelésére megtehetők javaslatokat a Fórum tagok.

A járásban, pontosan azért mert központi szerepet tölt be a megye életében több rendezvényt is tartottunk az EFOP-1.6.3-17-2017-00010 azonosítószámú projekt keretében.

Nyírtelken tartottuk meg az első közösségi együttműködést erősítő rendezvényt, 2018. május 17-én. A rendezvény keretében pszichológus tartott előadást, majd beszélgetett a jelenlévő családokkal. A rendezvény keretében a Gyermekéért SOS'90 Alapítvány gondozásában működő Kedves Kollégium életébe nyerhettek a résztvevők bepillantást. A Kedvesház Kollégium 24 éve működik. Az intézménynek már legalább két generáción átívelő, mérhető eredményei vannak az esélytelenség újratermelődésének megállítására, a roma és/vagy hátrányos helyzetű gyermekek és családjaik oktatása és társadalmi integrációja elősegítése terén. Az intézmény és maga a Kedvesház Esélyteremtő Program tevékenységeivel és szolgáltatásaival hiánypótló szerepet tölt be a szociális, a preventív gyermek- és ifjúságvédelem, (gyermek „jól-léti”) valamint a családsegítés és családgondozás területén. A 24 év mérhető eredményeit az intézményvezető az alábbiakban foglalta össze: Az évek alatt év alatt több mint 150 gyermeket nevelt a Kedvesház, akik mind elvégezték az általános iskolát. Az iskolában 2 évvel a Kedvesház-pedagógia módszer bevezetése után megszűnt a „korrekciós osztály”, nincs lemorzsolódás, minden kedvesházi gyermek továbbtanul, többen érettségit szereztek. Érezhetően csökkent az előítéletesség a helyi társadalomban a romák iránt. A Kedvesház beindítása idején még aláírásokat gyűjtöttek a "cigány Kollégium " ellen. Mára a Kollégium része a helyi közéletnek, Pozitívan változott a szülőknek az iskolához, a tanultsághoz való viszonya. Erősödött motivációjuk, kitörési aktivitásuk, szülői kompetenciájuk, a munka világában való érvényesülési törekvésük. Büszké a gyermekeikre, aktívan és rendszeresen vesznek részt a Kollégium programjain, rendezvényein. A Kedvesházban felnőtt gyermekek szülőkként „kedvesházi értékek” szerint nevelik gyermekeiket, dolgoznak, a munka világában akarnak érvényesülni; megfigyelhető a tudatosabb családtervezés is (2-3 gyermek). A Kedvesház-pedagógia országosan is elismert, hiánypótló szerepet tölt be a közoktatásban. Több mint 4 500 pedagógus végezte el az akkreditált továbbképzéseket, száznál is több óvodában, iskolában alkalmazzák a Kedvesház-pedagógia módszereit a roma/hátrányos helyzetű gyermekek integrált nevelésében, a szülővel való kapcsolat kiépítésében. A kulcs a gyermek felzárkózásához az intézmény szerint az, ha a gyermeket nem kiemelik a családból, hanem a családdal aktív kapcsolatot tartva tulajdonképpen együtt nevelik a gyermeket és a szülő így biztonságban tudhatja gyermekét. Nagyon fontos a hídépítés a szülővel, a kommunikáció, a közös családi programok szervezése szerves része az intézmény mindennapjainak. A Kedvesház kollégiumban dolgozó pedagógusok célja az, hogy a gyermekeket barátságos, családi környezetben oktassák, segítsék. Az intézményben olyan elérhető egészségügyi szolgáltatás is a gyermekeknek (heti egyszeri alkalommal odamegy a helyi háziorvos), valamint olyan alapvető szükségleteket elégítenek ki, mint a napi étkezés, mosás, fürdőszoba és internethasználat.

Nyírtelken tehát a gyermekekhez és a hátrányos helyzetű, roma családokhoz kapcsolódóan került jó példa bemutatásra.

Szabolcs Községben került sor közösségi együttműködést erősítő programsorozat egyik rendezvényének megvalósítására 2018. július 28-án. A rendezvényen az idősek célcsoportja került előtérbe. Bemutatkozott a Szabolcsban működő Szeretet Nyugdíjas Klub. A klub működése két okból példa értékű, egyrészt ki kell emelni, hogy az önkormányzat maximálisan támogatja a nyugdíjas klub működését, a gyülekezésre, a klub tevékenység folytatására ingyen biztosít helyiséget. másfelől maga a nyugdíjas klub tevékenysége is példa értékű. Generációkat összekötő programokat tartanak, ahol az idősek a hagyományokra (pl húsvéti tojásfejtés, régi népi játékok megismertetése) és azok tiszteletére tanítják a fiatalokat, míg a fiatalok a fiatalok a digitális világ rejtelmeibe vezetik be a klub tagjait. A rendezvényen ugyanakkor fontos hiányosságra is felhívták a figyelmet: Évente sokan halnak meg vastagbél daganatban és tüdőgyulladásban, ezért prevenciós célzattal minden 70 év feletti részére meg kellene teremteni a lehetőséget vastagbélvizelésre, tüdőgyulladás elleni védőoltás beadására. Felhívták az idős klubok, egyesületek a figyelmet arra, hogy állami költségvetésből magasabb normatíva biztosítására lenne szükség, hogy ezek a szervezetek tevékenységüket finanszírozni tudják. Házi segítségnyújtásban ellátottak számának bővítését is jó lenne megoldani, ehhez a normatíva emelése elengedhetetlen. Ez az ellátás humánusabb és gazdaságosabb, mint az intézményi elhelyezés. Javasolták, továbbá, hogy a mai digitális világban az alapvető ismeretek megszerezhetőek legyenek minden idős számára. Megoldási javaslatként hangzott el, hogy önkéntes fiatalok segítségével, vagy állami szervezésben minden 65 év feletti térítésmentes alapfokú számítástechnikai ismeretekkel kapcsolatos oktatásban részesüljön.

Szintén 2018. évben (december 18-án) Nyíregyházán került sor egy közösségi együttműködést erősítő rendezvényre a Csodavárban. A Csodavár a Rejtett Kincsek Down Egyesület fenntartásában működő intézmény. A Rejtett Kincsek Down Egyesület segíti a Down-szindrómával és más fogyatékkal élő gyermekeket, felnőtteket és családjaikat, hogy aktív és boldog életet élhessenek a társadalom teljes jogú tagjaiként. A gyermek egyéni képességeinek felmérését követően az egyesület lehetőséget nyújt azon területeknek a fejlesztésére, ahol a gyermekekre vonatkozó elmaradás tapasztalható. Fontos szempont a működésük során az integráció, melynek során a sérült és egészséges gyermekek részesülhetnek közös élményekben a foglalkozásuk során. Ezzel akár óvodában, akár az iskolában nem válnak kirekesztővé az egészséges gyermekek a sérült gyermekek irányában. A Csodavárban és az egyesületben munkálkodók abban hisznek, hogy minden gyermeknek jár az esély a lehető legteljesebb életre. Fejlesztéseiken és változatos programjaikon keresztül a boldog gyermekkorért, a magabiztos iskolás évekért, és ezáltal a kiegyensúlyozott felnőtt életért munkálkodnak nap mint nap. Először Nyíregyházán nyílt meg az az intézmény, de ma már Budapesten is található Csodavár. A Csodavár eltérő és átlagos fejlődésmentű gyermekeket nevelő családok számára egyaránt nyitva áll. Felmérések, vizsgálatok, gyógypedagógiai fejlesztések és készségeket fejlesztő foglalkozások széles skáláját érhető el minden család számára. Magyarországon egyedülálló módon, a Csodavárakban helyet kapott egy gondosan tervezett, fejlesztő játékokkal felszerelt játszóház is. A Csodavár modell lényege, hogy a családra, mint egységre tekint, ezért nem csupán a gyermekek fejlesztése a cél, a szülőkkel is foglalkoznak, akiket információkkal, tanácsokkal látnak el, továbbá megtanítják, hogy gyermekükkel otthon hogyan tudnak foglalkozni, hogy a fejlődésükbe eredményeket érthessenek el. Rendszeresen szerveznek családi programokat, ahol szülők és gyerekek közös élményekkel gazdagodhatnak, egy támogató

közösségben. A játszóház különleges szülinapoknak ad otthont, a nyári szünetben pedig integrált, készségfejlesztő táborokat tartanak.⁸⁸ A Csodavárban számos fejlesztő eszköz és játék segíti a gyerekek játék közbeni fejlődését. A lépegetőkorongok a nagymozgást fejlesztik, míg a mozgó létra és a színes mászófal az egyensúlyt, a tűzoltócső pedig javítja a mozgáskoordinációt. A játszóházban kialakított Csodakert egy valóságos mesekert, ahol különféle hang- és fényhatásokkal gazdagított labirintus és mászóház várják a gyermekeket. A varázslatos játéktér a gyermekek kíváncsiságát és spontán játéktevékenységét kihasználva az összes érzékszerven és a mozgáson keresztül, szinte észrevétlenül fejleszti az idegrendszert, segíti a nagymozgás, a figyelem, az érzékelés és az összes tanulási részképesség fejlődését.⁸⁹ Itt tehát ismét a gyermekek célcsoportját, valamint a fogyatékkal élők célcsoportját érintette a rendezvény.

2018. december 17-én Nyíregyházán tematikus ülés megtartására került sor, melynek témája a következő volt: „Húsz éves a fogyatékos személyek jogairól szóló törvény; fogyatékkal élők helyzete az oktatásban és munkaerőpiacon, a szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés biztosítása”. Az ülésen a megye sok pontjáról képviseltették magukat a szakemberek, így a teljes megyére jó rálátás nyílhatott a fogyatékkal élők tekintetében. Fontos ennek kapcsán kiemelni, hogy rögtön a rendezvény elején megállapítást nyert, hogy nagy probléma, hogy a fogyatékkal élők számát és helyzetét tekintve nem áll a rendelkezésre friss megyei adat. Felvetődött, hogy ezt frissíteni kellene, hiszen a problémák csak akkor oldhatóak meg, ha tudjuk kik az érintettek és pontosan milyen problémákról beszélhetünk esetükben. Felvetődött, hogy olyan statisztikára lenne szükség, amely a halmozottan sérülteket is tartalmazza.

Megállapítást nyert, hogy szükség van a szemléletformálásra is. Így például, ha vakvezető sávot építenek nem csak a szakember, hanem a célcsoport tagjainak véleményét is ki kellene kérni, meg kellene adni a lehetőséget, hogy megoszthassák tapasztalataikat. Az oktatáshoz való hozzáférés kapcsán elhangzott, hogy egy látássérült számára sokszor nagyon nehéz az előírt szakirodalmat beszerezni. Jó példaként került megemlítésre Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Vakok és Gyengénlátók Egyesületének gyakorlata. Az egyesület rendelkezik egy hangstúdióval, ahol önkéntes felolvasókkal felveszik, amire egy látássérültnek igénye lehet (pl.: menetrend, használati utasítás). Közösségi programjaikat is úgy szervezik, hogy mindig legyen ott egy látószemély, aki segítséget tud nyújtani. Felhívták a résztvevők a figyelmet arra, hogy jó lenne, ha a sérültek a sportolási lehetőségekhez is jobban hozzáférhetnének, vakfocira pl. sehol nincs lehetőség a térségben.

A tömegközlekedéssel is akadnak problémák, egy kerekesszékes pl. sok esetben nem tudja buszjáratokat igénybe venni, hiszen, ha azok nem alacsony padlóval vannak ellátva akkor képtelenség felszállni a járművekre, illetve sok buszon hely sincs arra, hogy egy kerekesszék elférjen. Probléma az is, hogy a buszokon sokszor nem jól mondja be a hangosbemondó, hogy hol járnak. Ez egy látássérült ember számára komoly gondot okozhat. a rendőrlámpák kapcsán is vannak problémák, az egyesülethez sokszor jönnek azzal a panasszal, hogy nem tudnak átmenni, mert nagy a forgalom. Magyarországon van egy új kezdeményezés a beszélőlámpákkal kapcsolatban, ez egy technikai újítás, ami azt jelenti, hogy egy kis szerkezet van az embernél, amit, ha megnyom, akkor aktiválódik az a csomópont, ahol szeretne átkelni.

⁸⁸ <https://csodavarak.hu/rolunk>

⁸⁹ <https://csodavarak.hu/jatszohaz-nyiregyhaza>

Budapesten már csak ilyeneket szerelnek fel, Szegeden legalább a 7-iket építették ki, Kecskeméten, Kaposváron van még ilyen és Pécsen. A készülékek össze vannak hangolva, jó lenne, ha lenne ilyen Nyíregyházán is.

A foglalkoztatás kapcsán is szó esett a célcsoportról, megállapítást nyert, hogy elindult a szemléletváltás, mert sokkal nyíltabban lehet beszélni a témáról, megjelentek a paradigmaváltás keretében a foglalkozási rehabilitáció, továbbá pedagógiai, szociális rehabilitáció a gyakorlatban is megjelent. Egy olyan cég képviselője (Pro- Team Nonprofit kft). amely megváltozott munkaképességű embereket foglalkoztat kiemelte, fontos az, hogy a fogyatékkal élők is érezzék, hogy a társadalom hasznos, tevékeny tagjai, ezért cégük hangsúlyozza, hogy a náluk dolgozó emberek értékteremtő munkát végeznek. Nehézséget okoz azonban az, hogy a szervezet a munkavállalók munkába jutását hogyan tudja megoldani, a tömegközlekedéssel kizárólag ezen nehezen kivitelezhető, főleg megváltozott munkaképességű személyek esetében.

Az ülésen résztvevők megvitatták a szegregált és integrált oktatás előnyeit és hátrányait. Arra jutottak, hogy az integráció előnye lehet, hogy a kisgyermekkorától találkoznak a gyermekek fogyatékkal élő társaikkal, akkor befogadóbbak, elfogadóbbak lesznek a jövőben is, ugyanakkor probléma lehet az, ha tanulni nem ugyanolyan ütemben tudnak mint a többiek. Nem szabad elfelejteni azonban, hogy a minden gyermek más, vannak olyan helyzetek és gyermekek, akik esetén az integrált oktatás elképzelhetetlen, ilyenkor a fogyatékkal élő gyermek esetén a megfelelő fejlődést a szegregált intézmény biztosíthatja. A csoport arra jutott, hogy differenciált oktatási módszereket kellene alkalmazni, mert így egy csoporton belül azonos képességű gyerekeknek a teljes körű kibontakoztatását tudják elősegíteni akár szegregált akár integrált oktatásról van szó.

A járásban tematikus munkacsoport ülést is tartottunk Tímáron 2019. március 13-án. Az ülés témája: „Esélyegyenlőség: célkeresztben a nők”, tehát itt elsősorban a nőkről esett szó, mint célcsoportról. A munkacsoport résztvevői megállapították a jog szempontjából Magyarország nagyon jól áll a nőkhöz, Magyarországon a nőknek és a férfiaknak egyenlő jogaik vannak. Az ország és a jogalkotók ebből a szempontból nagyon haladó szellemű gondolkodásúak, munkavállalás terén is egy sokkal nyitottabb pálya van most már a nők számára, kevés olyan terület van, ahol, egy női munkavállalót nem vesznek fel csak azért mert nő. A résztvevők ugyanakkor arra jutottak, hogy mást jelent az esélyegyenlőség, az egyenjogúság, az egyenrangúság. A munkacsoport észrevételezte, hogy még, így is vannak olyan pályák, ahol jobban preferálják a férfi munkaerőt. Két oka lehet ennek elsősorban ennek: vagy nagyon el van nőiesedve az adott pálya és ezért is szívesebben látnak egy férfi munkaerőt is, vagy az az ok, hogy olyan a terület, ahol úgy gondolják, hogy vannak azért olyan területek, ahol úgy gondolják, hogy ott egy „férfi erőre” van szükség. A férfiak és a nők esélyegyenlőségének megteremtése, továbbá, hogy a bérfeszültséget feloldják, ez nem csak Magyarországnak hanem ez az ENSZ-nek és az Európai Uniónak is egy nagyon fontos célkitűzése. Magyarország számokat tekintve ebben az élen jár. Az ülésen megvizsgálásra került, hogy milyen olyan intézkedések vannak jelenleg Magyarországon, amelyek nők munkába állását is segítik. A 2012 júliusában hatályba lépett az új munkatörvénykönyv, amely egy családbarát rugalmasabb munkaerő piacot segít elő, például, adó- és járulék kedvezményekkel segíti elő a nők újra munkába állását. Segít a GYED extra bevezetése is. A GYED extra azt jelenti, hogy a gyermek

fél éves kora után az anyukák visszamehetnek dolgozni, és eközben jogosultak maradnak a GYED-re. Tehát megkapják a munkabért, és megkapják a GYED-et. A 3 vagy több gyermekes anyukák esetén 5 évig kaphatnak járulék kedvezményt, a munkáltató kapja meg, 3 évig teljes járulék kedvezmény 2 évig 50 %-os járulék kedvezmény kaphat. Van családi adókedvezmény is, ami 2 gyermek esetén havi 20.000 forint, 3 gyermek vagy több gyermek esetén havi 35.000 forint. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a bérvizonyok igen kedvezőtlenek, ezért is szükséges elérni, hogy minél többen az elsődleges munkaerő piacon dolgozzanak, minél inkább javuljon a foglalkoztatási ráta, mert a közfoglalkoztatás pusztán egy átmeneti megoldás lehet. A bölcsődei férőhelyek folyamatos növelése is segítheti a nők elhelyezkedését az elsődleges munkaerőpiacon.

Az ülésen szó esett a nők elleni erőszakról is, ez egyébként, ha megnézzük korábban a járásban beazonosított problémákat mindenhol megjelenik, sokszor az a legnagyobb probléma, hogy nem is tudják hova lehet fordulni segítségért. Pedig krízis helyzetben sok helyre lehet segítségért fordulni: anyaothton, családok átmeneti otthona, családsegítő gyermekjóléti szolgálat, szociális szolgáltató központ, rendőrség.

A munkacsoport ülésen a foglalkoztatásról is szó volt, volt olyan résztvevő aki problémaként említette, hogy egy mélyszegénységben élő nehezen talál munkát magának, amíg más szerint meglátása szerint, gyakorta sokkal inkább az egyén motiváltsága hiányzik, mivel munkát, még ha csak ideányjellegűt is, de lehet találni.

Az oktatással kapcsolatban problémaként vetődött fel az, hogy sajnos még most a XXI. században is van olyan aki analfabéta, így valóban nehezen tud a munkaerőpiacon elhelyezkedni. Több olyan programra lenne szükség, aminek segítségével legalább a 8. általánost el tudná mindenki végezni, hogy alapvető ismeretekkel rendelkezessenek.

Az adósságkezelés kérdéséről is szó esett, sajnos az uzsora kölcsön ebben a járásban is jelen van. A résztvevők kiemelték továbbá, hogy drogprevencióra óriási szükség van. Említett érdemel még az üléssel kapcsolatban, hogy egy helyi roma női klub vezetője beszélt a tradicionális roma családokról, elmondta, hogy ott a nők szerepe valóban a gyermeknevelés. természetesen egy tanult szülő köztük is más nevelést tud adni gyermekének, így az oktatás fontosságát hangsúlyozta. Az is elhangzott, hogy magas a korai gyermekvállalás aránya mélyszegénységben élő nők körében, ennek oka részben az, hogy nincs a családban megfelelő felvilágosítás, a védőnő pedig nem tud mindig mindenhol jelen lenni. Célszerű lenne a védőnői hálózatot bővíteni.

Az Esély Centrumban 2019. november 25. napján a fogyatékkal élők célcsoportja kapcsán ismételten megvizsgálásra került a szolgáltatásokhoz való hozzáférés kérdése. A helyszín választás a felzárkózási munkatársak részéről tudatos volt, hiszen egy teljesen akadálymentesített épületben kerülhetett sor a rendezvény lebonyolítására, az épület üzemeltetője pedig a megye egyik legnagyobb megváltozott munkaképességűeket foglalkoztató cége, a START Rehabilitációs Foglalkoztató és Intézményei Közhasznú Nonprofit Kft. A 2006. szeptemberében Nyíregyházi Esélycentrum átadásra került, ahol helyet kapott a Mozgáskorlátozottak Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Egyesülete. Az egyesület ismertette jó gyakorlatát, a szervezet célja a megyékben élő mozgássérültek, fogyatékosággal élő, megváltozott munkaképességű személyek társadalomba való beilleszkedésének segítése, az elfogadás erősítése és érdekképviselet. Folyamatosan biztosítanak jó állapotú, használt

gyógyászati segédeszközöket a rászorulóknak számára. Ezen kívül számos rendezvényt szerveznek, melynek elsősorban közösségformáló szerepe van (pl.: kulturális, fejlesztő, egészség megőrző rendezvények). Az érdekvédelmi munka mellett arra is törekednek, hogy a szociális alapszolgáltatás keretében, illetve egyéb szolgáltatással segítséget nyújtsanak a fogyatékosokkal élők sorstársainak részére. Akkreditált munkáltatóként 2013-tól megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztat maga az egyesület is. Lehetőségeikhez mértén hozzájárulnak az esélyegyenlőség előmozdításához, szemléletformáló tevékenységeket valósítanak meg. Részt vesznek a fogyatékkal élőkkel kapcsolatos programok kidolgozásában, felvilágosítást nyújtanak pl.: sérült gyermeket beiskolázásával és elhelyezkedésével kapcsolatosan.

Az ülésen résztvevők szerint elvitathatatlanul óriási fejlődés történt az utóbbi évtizedekben a hátrányos helyzetben élők minden csoportjához való hozzáállás területén, de még van teendő, fejlődni szükséges. Problémák adódnak az ellátási rendszerek területén is. Előfordul, hogy bizonyos segédeszközöket a rászorulóknak nem kapnak meg, elutasítják kérelmüket (pl.: az utcán is használható 3-4 kerekű akkumulátoros segédeszközök mozgáskorlátozottak számára).

Nagy hiány jelentkezik a szociális szektorban a szakemberek terén is. Az alacsony jövedelem miatt egyre többen hagyják el ezt az egyébként nagyon szép, és nagyon nemes szakmát.

A szakemberek kiemelték, hogy a fogyatékkal élők számára rendkívül fontos, hogy partnerként kezeljék őket a döntéshozók, illetve a munkáltatók. Nem minden fogyatékkal élő szeretne akkreditált foglalkoztatónál elhelyezkedni, van, aki alkalmas arra, hogy a nyílt munkaerőpiacon dolgozhasson. Ehhez a munkáltató szemléletformálására van szükség. Problémaként éli meg egy fogyatékkal élő nem teljeskörű akadálymentesítést (ez rendszeresen felvetődött a járáásokban is a hiányosságok beazonosításakor a fogyatékkal élők célcsoportja kapcsán) és a közösségi közlekedés hiányosságait. Hasznos lenne, ha a célcsoport képviselői már középületek tervezésénél már elmondhatnák a véleményüket, meglátásaikat az akadálymentesítésre vonatkozóan. Jó példa erre a buszközlekedés. Gyakran előfordul, hogy a busz nem azt mondja be, ahol valójában jár, nagyon sok kis településen alapvető szolgáltatások nincsenek jelen. A probléma ott kezdődik, hogy tömegközlekedés hiányában nem lehet elérni a szolgáltatást (pl.: járóbeteg szakellátás, egyéb egészségügyi ellátások stb.). Nagyon sok olyan távolsági busz van, amire kerekesszékekkel nem lehet felszállni, a vasúti közlekedés is problémát jelent. Fontos információ volt a jelenlévő mozgássérülteknek és képviselőiknek, hogy amennyiben vasúti közlekedést szeretnének igénybe venni, úgy ha ezt a szándékukat előre jelzik a MÁV-nak, akadálymentesített vonatot indítanak. a vidéki járatú buszokat is akadálymentesíteni kell, mert ennek hiánya a munkába állást is megnehezíti.

A munkacsoport ülés megállapításai alapján célszerű lenne a vidéki buszokat is akadálymentesíteni. Amennyiben a nyílt munkaerő piacon felmerül az igény, hogy megváltozott munkaképességűt foglalkoztasson és össze is jön az érdekkapcsolat, az utazással kapcsolatos problémák miatt ez megíúsulhat. a tömegközlekedést át kellene gondolni, szakaszosabbá tenni, a munkaidőhöz igazítani. Nincsenek megfelelő járatok, csatlakozások. Csak nagyon nehezen lehetséges a kistelepülésekről, határmenti kistelepülésekről eljutni más településekre. Az oktatás terén is van még teendő, egyrészt a tananyagok hozzáférése, másrészt az akadálymentesítés terén. Az ülésen elhangzottak alapján fontos az is, hogy a fogyatékkal élők képességei megfelelően felmérésre kerüljenek és azok alapján kapjanak megfelelő oktatást, tudják azt, hogy milyen képzés az ami számukra a legmegfelelőbb és az a

képzés olyan legyen, hogy azzal a jövőben el is tudjanak helyezkedni. Az egészségügyi hozzáférések könnyítése céljából az ülésen elhangzott egy jó gyakorlat is, nevezetesen a Most Élész! Alapítvány kezdeményezésével létrejött a "Most Élész" elnevezésű kártya, amelyet az autizmus spektrumzavarral érintett gyermekek számára hoztunk létre. A kártya felmutatásával bizonyos egészségügyi intézményekben a gyermek egészségügyi ellátása során elsőbbséget élvez, természetesen a megfelelő sürgősségi protokoll betartása mellett, betegtársaival szemben.

A Nyíregyházi járás, mint az fentebb is említésre került az egyetlen olyan járás, amely nem kedvezményezett a megyében. ugyanakkor elmondható róla, hogy nem minden települése van Nyíregyházához hasonló kedvező helyzetben. Ezt mutatja, hogy a 300 leghátrányosabb helyzetű települése közé bekerült a járásban található Nagycserkesz is. A járást egészében, globálisan tekintettük át a szolgáltatások szempontjából, ahogy a fentebb említett rendezvényeken is történt.

I. A Járási Esélyegyenlőségi Program kivonata

Nyíregyháza járás⁹⁰

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A járási lakosok körében alacsony a magasan kvalifikált, azaz a diplomások aránya. A megyei átlagot meghaladja a diplomások aránya Nyírpazonban, legkisebb az arányuk Nagycserkeszen és Timáron. A 18 éves és idősebb népesség körében a legalább érettségizettek aránya kiemelkedően magas (52%). Nyírpazonban a megyei átlaghoz hasonló a legalább érettségizettek aránya, a többi településen lényegesen kisebb. Nagycserkeszé és Timáré annak felét sem éri el. A romák kompetenciafejlesztési lehetőségei korlátozottak, ezért **képzésszervezés** lenne szükséges. **Óvodai és bölcsődei férőhelybővítés** lenne szükséges a járásban. Magas a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma, így **prevenációs programok létrehozása elengedhetetlen** a számukra. Az **időseknek internet oktatása** lenne szükséges, erre lehetőség lehetne például a Kelet Magyarországi Szépkorúak Akadémiája rendezvénysorozat népszerűsítésével, melynek célja az idősek ismeretbővítésének elősegítése.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitóképzés):

A járásban nagy probléma a **munkaerő hiánya**. Timáron vannak nagyobb foglalkoztatók, a többi településen a lakosoknak ingázniuk kell. Munkanélküliség tekintetében legkedvezőbb helyzetben Nyíregyháza van, míg legkedvezőtlenebb Nagycserkesz és Timár. A romák körében magas a nyilvántartott munkanélküliek száma. Erre megoldás lehet a **munkahelyek, munkalehetőségek teremtése a közfoglalkoztatásban és a piaci szektorban, a foglalkoztathatóság javítása és a munkaerőpiacra való mielőbbi visszavezetés**.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

Felnőtt háziiorvosi -, gyermekorvosi -, fogorvosi -, védőnői -, ügyeleti ellátás különböző formában biztosított a településeken. A **települések közötti megosztással működik az egészségügyi ellátás** Szabolcs és Timár településeken.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

Szegregátum Nyíregyházán és Nagycserkeszen található. **Az itt élők életkörülményei elmaradnak a település többi részén élőkétől**. Cél lehet egy **teljes felmérés készítése a települések szegregátumairól**, szegregálódó településrészeiről az életkörülmények javítására tett javaslatok megfogalmazásával.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

⁹⁰ Forrás: Nyíregyházi Járási Esélyteremtő Programterv 2015-2018

<https://felzarkozas.szgyf.gov.hu/page.php?pid=1294>

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

Valamint a Nyíregyházi Járás településeinek 2023-ig érvényes HEP-jei.

Óvodai ellátás minden településen biztosított. A gyermekszegénység ellen a **gyermekjóléti szolgáltatások biztosítása** szükséges programok, napközbeni ellátás szervezésével. A gyermekek napközbeni ellátása nem biztosított a járás településeinek többségén. Cél lehet a napközbeni ellátások biztosításának a fejlesztése pályázati források felkutatásával és felhasználásával bölcsődék kialakítására. A **szolgáltatók közötti együttműködés** alacsony fokú, ezért az együttműködés **erősítése** szükséges a járás települései között. A veszélyeztetettséget jelző **jelzőrendszer** hatékonyságának **növelése** is fontos lenne. Szoros szakmai együttműködés szükséges a járásszékhely és a települési önkormányzatok között is.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A járásban 4000 fő roma él. Legnagyobb arányban Nyírpazonyban, Apagyon, Kálmánházán és Nagycserkeszen. Szükséges lenne a **roma származású gyerekek korai fejlesztése, a tanuláskörülményeik biztosítása, a korai iskolaelhagyásuk csökkentése, a megfelelő lakáskörülményeik biztosítása, a felnőtt alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők képzése.** A romák alacsony iskolai végzettségének javítása érdekében szükséges a **tanulás fizikai és pénzügyi feltételeinek biztosítása** is, és a támogató családi háttér elérése. A romák anyagi szűkösségét lehetne némiképp orvosolni támogatásokkal, ellátások biztosításával helyi szabályozás alapján. A jó gyakorlatok átadása is fontos lenne, jelentősebb változások esetén önkormányzati megbeszélések szükségesek. Fűtés hiányának megoldására **tűzifa osztás** jelenthetne megoldást. Közösségi rendezvények és megbeszélések során a **roma és nem roma lakosság együttműködésének erősítése** is fontos lenne.

II. A kérdőíves megkérdezés eredményei

Nyíregyháza járásból 3 kérdőív érkezett vissza: Rakamaz, Sényő, Tiszanagyfalu.

10. táblázat: A visszaérkező válaszok az említések száma szerint

Oktatáshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Óvodai nevelés	3	-	-	
Iskolai oktatás-nevelés	3	-	-	
Korai fejlesztés	1	1	1	fokozott
HH, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek	2	1	-	
Szak- és felnőttképzés	-	-	3	fokozott

Munkavállaláshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Munkahelyek jelenléte a településen	2	-	1	
Közfoglalkoztatás	3	-	-	
Start munkaprogram	3	-	-	

Egészségügyi, szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Egészségügyi ellátáshoz	3	-	-	
Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz	1	2	-	fokozott
Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz	2	-	-	
Telepek, szegregátumok lakhatási nehézségeinek megoldása	1	-	2	fokozott
Roma felzárkózást célzó szolgáltatásokhoz	1	-	2	fokozott

Mélyszegénységben élők és romák				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alapfokú oktatáshoz (8 osztály befejezése) való hozzáférés nem biztosított	1	-	2	fokozott
egészségügyi szolgáltatások	2	1	-	
munkaerőpiaci lehetőségek	1	1	1	fokozott
adósságkezelés	1	1	1	fokozott
hivatalos ügyek intézése	1	2	-	fokozott
digitális kompetencia fejlesztése	1	1	1	fokozott

Mélyszegénységben élők és romák				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
családtervezés segítése	1	-	2	fokozott
szociális tűzifaprogramhoz való hozzáférés	3	-	-	
az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás	1	2	-	fokozott

Gyermekek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
bölcsődei ellátás	1	-	2	fokozott
gyermekek napközbeni felügyelete	3	-	-	
gyermekek szünidei felügyelete	1	1	1	fokozott
gyermekorvosi szakellátás helyben	-	2	1	fokozott
nyári étkeztetéshez való hozzáférés	3	-	-	
a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok	1	-	2	fokozott
a településen maradáshoz elősegítő programok	1	1	1	fokozott
iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok	1	2	-	fokozott
nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek	1	1	1	fokozott
szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége	2	-	1	
egészségvédelmi, prevenció programok	1	2	1	fokozott
fiatalkori bűnelkövetés mérséklését célzó programok	2	-	1	
egészséges táplálkozást népszerűsítő programok	1	1	1	fokozott

Nők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részen biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet	1	1	1	fokozott
közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)	1	1	1	fokozott
családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély	1	1	1	fokozott
helyben elérhető egészségügyi szűrések	1	2	-	fokozott
atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége	-	1	2	fokozott
Informálás az igénybe vehető szolgáltatásokról	2	1	-	

Idősek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részen biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáférése	2	-	1	
áldozattá válás megelőzését elősegítő programok	1	1	1	fokozott
demencia mérséklését elősegítő programok	1	1	1	fokozott
szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége	-	2	1	fokozott
a mozgás gyakorlásának feltételei	1	1	1	fokozott
közösségi, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség	1	2	-	fokozott
generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése	1	2	-	fokozott
Idősek napközbeni ellátása	3	-	-	

Idősek bentlakásos ellátása	2	-	1	
-----------------------------	---	---	---	--

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
épületek akadálymentesítése	1	2	-	fokozott
infokommunikációs akadálymentesítés	1	-	2	fokozott
hivatalos ügyek gyakorlásának lehetősége	1	2	-	fokozott
települési honlapok akadálymentesítése	2	-	1	
egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége	1	2	-	fokozott
szolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés	2	1	-	
munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés	1	2	-	fokozott
munkához való hozzáférés	1	2	-	fokozott

III. Összegzés

Elemzésünk eredményei szerint, valamint a Megyei Felzárkózási Fórum tagjainak észrevételei szerint a legnagyobb hiányt a következő területeken tapasztaltuk:

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

- alapfokú oktatáshoz (8 osztály befejezése) való hozzáférés nem biztosított
- hiányszakmákban képzések szervezése, munkaerőpiaci lehetőségek
- adósságkezelés, hivatalos ügyek intézése
- digitális kompetencia fejlesztése, családtervezés segítése
- az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás
- közüzemi szolgáltatásokhoz való csatlakozás hiánya, közüzemi szolgáltatókkal való megállapodás
- önkormányzati bérlakások alacsony száma, albérlet támogatás
- mikro, kis- és középvállalkozások állami támogatással való ösztönzése a hosszútávú foglalkoztatás érdekében

Gyermekek esélyegyenlősége:

- bölcsődei ellátás
- gyermekek szünidei felügyelete
- gyermekorvosi szakellátás helyben

- a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok
- a településen maradáshoz elősegítő programok
- iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok
- nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek
- egészségvédelmi és egyéb (pl. bűnmegelőzési) prevenciós programok
- egészséges táplálkozást népszerűsítő programok
- gyermekvédelmi vagy egyéb hatósági beavatkozást segítő hozzáállás hiánya
- védőnői, háziorvosi tevékenység összehangolása a jelzőrendszer megfelelő működése érdekében
- tehetség felismerése és mentorálása

Nők esélyegyenlősége:

- alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet
- közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)
- családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély
- helyben elérhető egészségügyi szűrések
- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége

Idősek esélyegyenlősége:

- áldozattá válás megelőzését elősegítő programok
- demencia mérséklését elősegítő programok
- szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége
- a mozgás gyakorlásának feltételei
- közösségi, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség
- generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése
- lelki egészségvédelem

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- épületek akadálymentesítése
- infokommunikációs akadálymentesítés
- hivatalos ügyek gyakorlásának lehetősége
- egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége
- munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés
- munkához való hozzáférés
- társadalmi események hiánya
- szakképzett dolgozók részvételének hiánya, fejlesztő pedagógusok alacsony száma
- helyben elérhető szolgáltatások, egészségügyi ellátás, oktatás

IV. Szolgáltatási hiányterkép

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

- alapfokú oktatáshoz (8 osztály befejezése) való hozzáférés nem biztosított
- hiányszakmákban képzések szervezése, munkaerőpiaci lehetőségek
- adósságkezelés, hivatalos ügyek intézése
- digitális kompetencia fejlesztése, családtervezés segítése
- az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás
- közüzemi szolgáltatásokhoz való csatlakozás hiánya, közüzemi szolgáltatókkal való megállapodás
- önkormányzati bérlet alacsony száma, albérlet támogatás
- mikro, kis- és középvállalkozások állami támogatással való ösztönzése a hosszútávú

Nők esélyegyenlősége:

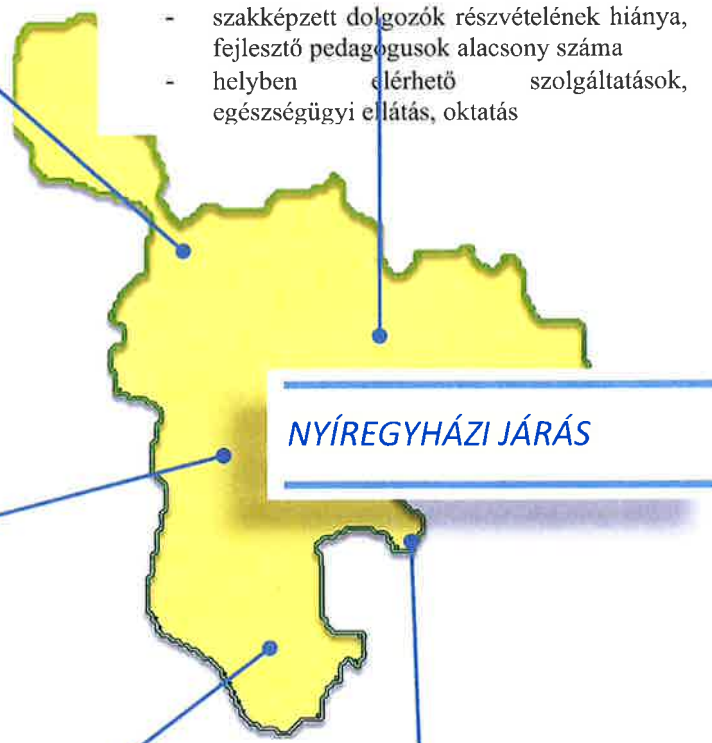
- alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet
- közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)
- családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély
- helyben elérhető egészségügyi szűrések
- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége

Idősek esélyegyenlősége:

- áldozattá válás megelőzését elősegítő programok
- demencia mérséklését elősegítő programok
- szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége
- a mozgás gyakorlásának feltételei
- közösségi, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség
- generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése
- lelki egészségvédelem

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- épületek akadálymentesítése
- infokommunikációs akadálymentesítés
- hivatalos ügyek gyakorlásának lehetősége
- egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételeének lehetősége
- munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés
- munkához való hozzáférés
- társadalmi események hiánya
- szakképzett dolgozók részvételének hiánya, fejlesztő pedagógusok alacsony száma
- helyben elérhető szolgáltatások, egészségügyi ellátás, oktatás

Gyermekek esélyegyenlősége:

- bölcsődei ellátás
- gyermekek szünidei felügyelete
- gyermekorvosi szakellátás helyben
- a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok
- a településen maradáshoz elősegítő programok
- iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok
- nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek
- egészségvédelmi és egyéb (pl. bűnmegelőzési) prevenció programok
- egészséges táplálkozást népszerűsítő programok
- gyermekvédelmi vagy egyéb hatósági beavatkozást segítő hozzáállás hiánya
- védőnői, háziorvosi tevékenység összehangolása a jelzőrendszer megfelelő működése érdekében
- tehetség felismerése és mentorálása

15. TISZAVASVÁRI JÁRÁS

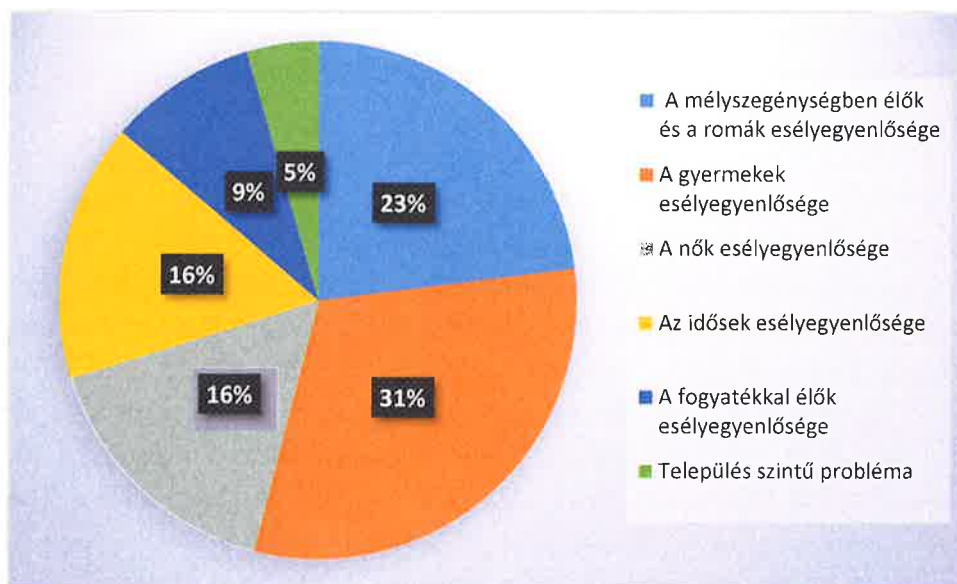
A kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján fejlesztendő járás, területe 382 km², járásközpontja Tiszavasvári. A járáshoz 2 város, 1 nagyközség és 3 község tartozik, lakónépessége 2020. január elsején 25 683 fő.⁹¹ A kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV.23.) Korm. rendelet alapján a 6 településből 3 társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett, 4 jelentős munkanélküliséggel sújtott.

A járás települései a következők: Szorgalmatos, Tizadada, Tizadob, Tiszaeszlár, Tiszalök, Tiszavasvári.

A mintába került: Tiszavasvári, Tiszalök, Tizadada, Szorgalmatos.

Tiszavasvári járásban az alábbiak szerint állapítottak meg intézkedéseket a célcsoportok vonatkozásában a Helyi Esélyegyenlőségi Programokban:

42. diagram HEP intézkedések Tiszavasvári járás területén (2020. júliusi adat)

Forrás. saját szerkesztés

Az EFOP-1.6-3-17-2017-00010 azonosítószámú projekt keretében egy közösségerősítő rendezvényt tartottunk a járásközpontot jelentő Tiszavasváriban 2020. március 5. napján. A könyvtárak ma már mindenhol közösségformáló erőt is jelentenek egy településen, de különösen igaz ez Tiszavasváriban ahol a könyvtárnak helyet adó intézményben, a város női egyesületei, klubjai előszeretettel tartják rendezvényeiket. Gyermekeknek délutáni foglalkozásokat tartanak a könyvtárban dolgozó szakemberek közreműködésével, így részben megoldottá válik a településen a szabadidő hasznos eltöltésének kérdése a gyermekek esetén. Ezt a gyakorlatot több könyvtárban is alkalmazzák. Mint jó példaként, jó gyakorlatként a szabadidő hasznos eltöltésének problémájára ez a bővített tevékenysége kiterjeszhető lenne a megyében működő valamennyi könyvtárban. Így szó szerint játszva tanulhat a gyermek, és ha megszereti a meséket keresztül az olvasást, akkor ezt a tevékenységet otthon is folytatni tudja.

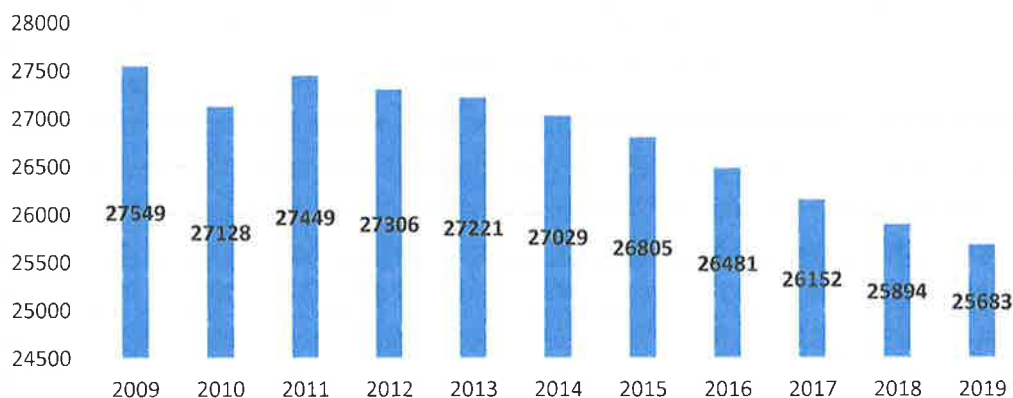
⁹¹ Forrás: KSH

A könyvtár maga is szervez programokat annak érdekében, hogy összekovácsolja a helyi közösséget. Hiszen a könyvtár már inkább egy közösségi intézmény is, mintsem csupán a „könyvek tára”.

A résztvevők miután megismerték a könyvtárban zajló programokat, lehetőségeket megvitatták, hogy miért is tekinthetők a nők hátrányos helyzetű célcsoportnak. Kiemelték, hogy a Magyarországi törekvések az esélyegyenlőség szempontjából kiválóak, a nők és férfiak jogai megegyeznek. Ilyen szempontból diszkrimináció nincs, azonban a társadalomban mélyen gyökerező megkülönböztetés felszámolása még előttünk áll. A rendezvényen egy pszichológus a női szerepekről előadást tartott, majd a résztvevőknek családi életre nevelés témában tanácsokat adott, és aki igényelte, annak pszichológusként is segítséget nyújtott. Az előadás közben aktív párbeszéd alakult ki a tanácsadó és a jelenlévők között a nők hagyományos, családon belül betöltött szerepének és az új kihívásoknak való megfelelés összeegyeztetésének nehézségeiről. A résztvevők arra jutottak, hogy a szerepek egyeztetése nem mindig könnyű feladat, az időse szülők sokszor már nem tudnak úgy besegíteni a gyermeknevelésben vagy pontosan korukból adódóan, vagy azért, mert még maguk is dolgoznak, így az az édesanyáknak valóban helyt kell állniuk a családban és munkában is teljesen egyformán. Ugyanakkor a roma családok esetén is problémás lehet ez a helyzet, hiszen ott a hagyományok miatt az édesanyának valóban a gyermeknevelés a feladata, ott a munkavállalást és az anyaságot a közösség esetleges negatív reakciója miatt is nehéz összeegyeztetni.

A Tiszavasvári járás 3 Borsod-Abaúj-Zemplén megyei járással (Tiszaújvárosi, Szerencsi és Tokaji járás), 2 Hajdú-Bihar megyei járással (Hajdúnánási és Hajdúböszörményi járás) és a Nyíregyházi járással szomszédos. Tiszavasvári város közigazgatási területe a járáson belül Tiszaeszlár kivételével minden településsel határos, a járáson kívül 2 Hajdú-Bihar megyei járási székhely (Hajdúnánás és Hajdúböszörmény), 2 további Hajdú-Bihar megyei település (Újtitkos és Polgár), A Tiszavasvári járással kapcsolatban meg kell jegyezni azt, hogy bár a köztudatban úgy él, mint egy rossz mutatójú járás, azonban mégsem tartozik a komplex programmal fejlesztendők közé. Ez talán ezért is van így, mert a lakónépesség 68%-a⁹² városban él (Tiszavasvári, Tiszalök), valamint a járás elhelyezkedéséből adódó munkaerőpiaci lehetőségek kedvezőbbek, így a munkához való hozzáférés jobban biztosított is számukra.

43. diagram Tiszavasvári járás lakónépessége (fő)

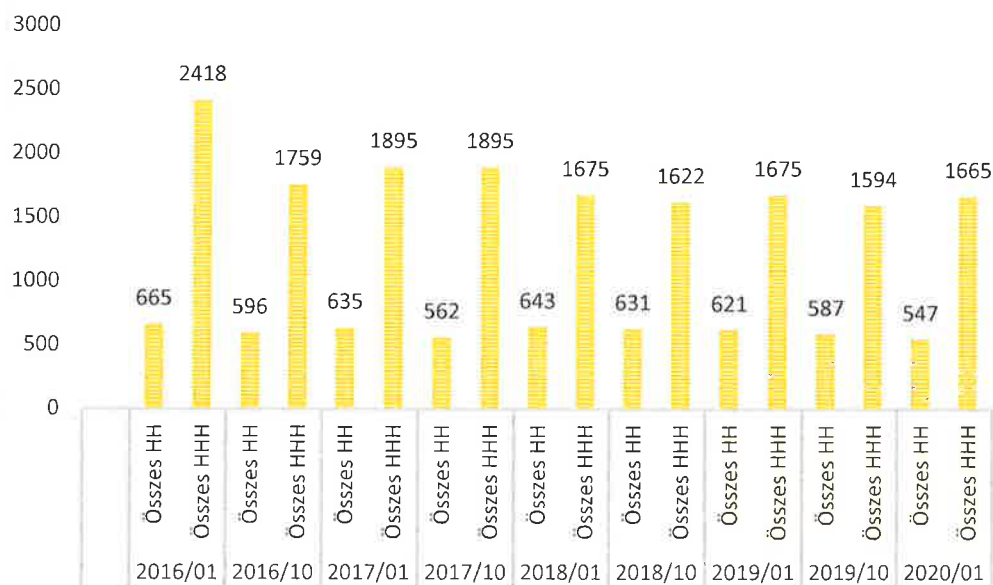

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

⁹² Forrás: TeIR 2018. évi adatok

Figyelemre méltó, hogy míg más járások esetében a gyermekek és mélyszegénységben élők célcsoportja kapcsán közel azonos darabszámban fogalmaztak meg a helyi esélyegyenlőségi programokban intézkedéseket, itt a gyermekek tekintetében az összes intézkedés 31%-át, míg a mélyszegénységben élők tekintetében hozott intézkedési javaslatok az összes megfogalmazott intézkedés 23%-át teszik ki. Ennek oka talán az lehet, hogy ilyen módon próbálják meg a szegénység újratermelődését kiküszöbölni, valamint, hogy a járásban évről évre magas a hátrányos helyzetű, gyermekek száma.

44. diagram Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma a Tiszavasvári járásban

Forrás: oktatási hivatal adatai alapján saját szerkesztés.

20. táblázat Lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók száma a Tiszavasvári járásban 2019/2020. I. félév

	5. osztály	6. osztály	7. osztály	8. osztály	9. osztály	10. osztály	11. osztály	12. osztály	Összesen
Lemorzolódással veszélyeztetett tanulók száma összesen	38	45	72	44	70	29	9	12	319
Veszélyeztetetté vált tanulók száma	4	12	23	4	27	8	0	1	79
Ideiglenes hatállyal elhelyezett vagy nevelésbe vett tanulók száma	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Kettő feltétel teljesülése esetén lemorzolódással veszélyeztetett tanulók száma	28	31	46	37	32	15	1	4	194
A félévben 100 órát elért igazolt hiánnyal rendelkező tanulók száma	7	5	24	15	16	8	0	0	75

	5. osztály	6. osztály	7. osztály	8. osztály	9. osztály	10. osztály	11. osztály	12. osztály	Összesen
Kiemelt figyelmet igénylő tanulók száma (a kiemelten tehetséges tanulók kivételével)	15	13	25	21	29	14	1	4	122
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő tanulók száma	28	29	46	29	32	13	1	4	182
Alapfokú oktatásban a 16. életévét betöltött tanulók száma	1	1	3	5	0	0	0	0	10

Forrás: KIR adatok alapján saját szerkesztés

A fenti táblázatból látszik, hogy iskolai lemorzsolódást csökkenteni szükséges, hiszen a KIR adatok alapján a Tiszavasvári járásban az összes tanuló létszáma 2 012 fő, azaz a tanulók 25,5%-a lemorzsolódással veszélyeztetett. Ezen az arányon javítani szükséges. A Helyi Esélyegyenlőségi programok alapján a gyermekek célcsoportja kapcsán kiemelendő még, hogy az egészséges táplálkozást népszerűsítésre szükség van, illetve a fiatalok bünelkövetésének megelőzésére. Sajnos a járás a köztudatban is úgy él, mint a „problémás” fiatalok térsége. A fiatalok bünelkövetők száma itt meghaladja a megyei átlagot.

A mélyszegénységben élők és gyermekek célcsoportja természetesen itt is összefüggést mutat, a helyi esélyegyenlőségi programok alapján arra lehet következtetni, hogy az adósságkezelés a családok körében itt is problémaként jelentkezik, a közműtartozások miatt adósságspirálba keveredhet a család, ami miatt akár uzsora -kölesön felvétele is előfordulhat. A lakhatás kérdésével kapcsolatban ki kell emelni Tiszavasvári várost, ahol több önkormányzati bérlakás is van. Ugyanakkor a településen köztudomású tény, hogy a mélyszegénységben élők és romák egy része szegregátumban él, ami azt jelenti, hogy lakhatási körülményeik nem a legjobbak, így magasabb egészségügyi kockázatnak is vannak kitéve. A munkanélküliek között magas 2018. évben a 8. általános iskolát végzetek aránya (63%), ezért is lehet az, hogy 1 407 fő fizikai foglalkozású nyilvántartott álláskereső van, ami az összes nyilvántartott álláskereső 90,9%-a.⁹³ Az idősek korcsoportját vizsgálva ebben a járásban is megállapítható, hogy a 65. év felettek száma folyamatosan növekszik, 2019. év végén a 65. év felettek a teljes lakónépesség 17, 4%-át teszi ki.

⁹³ Forrás: TeIR 2018. évi adatok

45. diagram Lakónépességből a 65 éves és idősebben száma (fő) a Tiszavasvári járásban

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

A Helyi Esélyegyenlőségi Programok alapján az időseket itt is fenyegeti az elmagányosodás veszélye, továbbá az egészségügyi szolgáltatásokhoz, szűrővizsgálatokhoz való esetlegesebb nehezebb hozzáférés miatt nagyobb egészségkárosodási kockázatnak is ki vannak téve. Célszerű itt felhívni a figyelmet arra, hogy a járásban egyre több 61 év feletti regisztrált álláskereső van. Ők azok, akik az aktív korúakhoz tartoznak, és bár anyagi körülményeiket nem tartják kielégítőnek azonban mind az iskolai végzettség hiánya miatt, mind lakáskörülmények következtében kialakuló rossz egészségügyi állapot miatt nem tudnak munkát vállalni.

21. táblázat 61 évesnél idősebb nyilvántartott álláskeresők száma (fő) a Tiszavasvári járásban

	Nyilvántartott álláskeresők összesen	61-X évesnél idősebb nyilvántartott álláskeresők
2015 év	1912	64
2016 év	1651	67
2017 év	1702	85
2018 év	1548	135

Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés

Amennyiben a 65 év feletti idősök esetén a férfiak és nők arányát megvizsgáljuk, láthatóvá válik, hogy a nők a korcsoport 61,3 %-át teszik ki. Ez jelezheti azt, hogy több egyedülálló idős nő van, esetükben különösen, de korcsoportra általában jellemző módon az áldozattá válás megelőzését segítő programokra szükség van a térségben.

Az idősök célcsoportja kapcsán a Helyi Esélyegyenlőségi Programok alapján megállapítható a digitális felszereltség és a digitális alapkompenciák fejlesztése szükséges.

A fogyatékkal élőkkel kapcsolatban a térségben leginkább a Helyi Esélyegyelőségi programban megfogalmazottakra tudunk támaszkodni. Ez alapján elmondható, hogy a teljeskörű akadálymentesítés még itt sem valósult meg, szükséges az infokommunikációs akadálymentesítés is. A társadalmi befogadást erősíteni szükséges, hogy az elmagányosodás veszélye ne veszélyeztesse a célcsoportot, továbbá a munkaerő piaci elhelyezkedésük érdekében is szükséges további intézkedéseket hozni. A célcsoport kapcsán érdemes még megjegyezni, hogy a fogyatékkal élők bentlakásos otthonát 2018-évben a járásban mindösszesen 75 fő vette igény, ami azt jelenti, hogy a kihasználtság 107,1 %-os.

I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai

Tiszavasvári⁹⁴

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A **hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya** az általános iskolások körében **magas**, így fontos lenne az **iskolaelhagyás megakadályozása, a lemorzsolódás** elleni tevékenységek összehangolása. A tankötelezett életkor betöltése után a gyerekek egy része kiiratkozik az iskolából. Ezen segíthet a továbbtanulás elősegítése, az iskola keretén belül a **szakmákkal való megismerkedési lehetőségének** megteremtése, **ösztöndíjprogramok** létrehozása és **egyéni életpálya tanácsadások**. Mivel a Tiszavasvári Egyesített Óvodai Intézményben folyamatosan növekszik az SNI-s gyermekek száma, szükséges lenne egy fő gyógypedagógus felvétele, aki az SNI-s gyermekekkel foglalkozhatna. A településen szükség lenne a **bölcsődei férőhelyek bővítésére**, és a szolgáltatásokhoz való hozzájutás lehetőségeinek szélesítésére. Csoportszoba kialakítása is fontos lenne, ahogy az időszakos ingyenes gyermekfelügyelet működtetése is. Az **idősek** körében jellemző az **informatikai ismeretek hiánya**, ezért szükséges lenne az ilyen irányú **képzés** az idős korosztály számára.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitóképzés):

A településen **magas a szakképzetlen munkanélküliek száma**, ezért szükség lenne **továbbképzésekre, átképzésekre, foglalkoztatási támogatásokra**. Sok esetben nehezen összeegyeztethető a család és a munkahely, amit a **munkahelyek családbaráttá tételével** és a szociális háló bővítésével lehetne segíteni. A fogyatékkal élők foglalkoztatását szükséges elősegíteni munkáltatói szemléletformálással és **védett munkahelyek kialakításával**.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A mélyszegénységben élők egészségügyi állapotának romlása miatt szükséges lenne egészségügyi vizsgálatok, **prevenció- és szűrőprogramok** szervezésére. A **sportra való nevelés** is segíthetné az egészséges életmód elsajátítását, amin segíthetne **egy új sportlétesítmény létrehozása**. A településen a gyerekek körében terjednek a különböző betegségek, ezért fontos lenne szűrővizsgálatok szervezése, személyi higiéné tudatosság erősítése, ennek oktatása. A szűrőprogramokat lehetne népszerűsíteni az ezekre való eljutás megkönnyítésével, szűrőbuszok megvalósításával és források keresésével a rendszeres működtetéséhez.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

Az elmúlt években az önkormányzati lakásállományában fokozatosan nő az alacsonyabb komfort-fokozatú önkormányzati lakások száma, mivel a bérlők egy része a bérlakás közműdíjait nem tudja megfizetni, így a közműszolgáltatók a szolgáltatást kikapcsolják, ezáltal a lakások komfort nélkülivé válnak. Sajnos tényként állapíthatjuk meg, hogy korábban, főként

⁹⁴ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018. július 26.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

a roma lakosság részére állami szociális támogatásból felépített lakásokat szinte teljesen lepusztították, tönkretették, vagy csak egyszerűen értékesítették a mosdókat, kádakat, WC kagylókat. Tiszavasvári külterületein **két romatelep** található. Évtizedek óta folyamatosan megoldatlan problémát jelent az a köztudomású tény, hogy **néhány család** a szükséges építési engedélyek megléte nélkül, saját maguk által illegálisan épített ún. „**putriban**” lakik. Jellemző ezekre az építményekre, hogy nincsenek közművesítve, gyakran épületbontásból megmaradt vályogtéglák felhasználásából épültek, **lakhatásra** valójában **alkalmatlanok** és **életveszélyesek**. A nem megfelelő lakókörnyezetben sajnos nagyon nehezen szocializálhatóak, nevelhetőek és taníthatóak a gyermekek. A közművek teljes hiánya miatt sem a tisztálkodásuk, sem az otthoni meleg étkeztetésük, sem pedig a mindennapi tanulásuk nem megoldott.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A veszélyeztetett gyerekek nagy száma miatt a **család- és gyermekjóléti szolgálat erősítése, személyi és tárgyi feltételeinek bővítése** szükséges állami támogatással. A településen szükség lenne a közösségi együttélés erősítésére, **többfunkciós közösségi tér** kialakítására (játsszótér, szabadtéri színpad, pihenőpark), ahol kulturális programokon lehetne részt venni a településen élőknek.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A telepeken élő roma lakosokat szinte csak a közmunkaprogram keretében tudják foglalkoztatni, mivel az alacsony iskolázottságnak köszönhetően szakképzetlenek. **A védőnők családgondozói tevékenységük során kiemelten kezelik a hátrányos helyzetű családok,** ezen belül a roma lakosság **gondozását**. Munkájuk során fontosnak tartják az ismerethiányból, szociális és egészségügyi, pszichés okokból adódó hátrányok leküzdésének segítségét, az állapotromlás megakadályozását, a problémák kezelését a családok mindennapjaiban. A rendszeres, napi kapcsolat lehetővé teszi, hogy kialakuljon a kölcsönös bizalom, elfogadják egymás értékrendjét és kultúráját, ami hatékonyan segíti a problémák felismerését, kezelését. A megfelelő kapcsolat kialakításához a gondozott családokkal ezeken túl szükség van megfelelő **szakismeretekre, empátiára, előítélet mentességre, a másik ember feltétel nélküli elfogadására, hitelességre, elismerésre, egymás tiszteletben tartására, illetve korrekt helyzetfeltárássra, értékelésre.**

Tiszalök⁹⁵

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A **bölcsődében** szükséges a csecsemők számára az **előírásoknak megfelelő étel biztosítása** és a korosztálynak megfelelő **játszóudvar** kialakítása. Az óvodák elavult épületűek, az udvar felszereltsége nem megfelelő, ezek korszerűsítése időszerű. Szükséges az intézményekben a férőhelyigények felmérése, tárgyi feltételek biztosítása. Az óvodának és az iskolának nincs saját busza, így nélkülözhetetlen **új iskola és óvodabusz** beszerzése.

⁹⁵ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018-2022.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelntőtképzés):

A foglalkoztatással egybekötött **képzési lehetőségek száma alacsony** a településen, különös tekintettel az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező nők körében. Középtávú terv, hogy az általános iskolai képzésből minél kevesebb olyan ember kerüljön ki, aki nem rendelkezik nyolc általános iskolai végzettséggel. További cél, hogy minél többen helyezkedjenek el a nyílt munkaerőpiacon. Az **ötven év feletti munkanélküli nők** körében település szinten **adatbázis** készítése lenne fontos az iskolai végzettségekről, munkatapasztalatokról. Jobb tájékoztatást kellene biztosítani a **munkáltatók és a munkavállalók lehetőségeiről**.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

Módosításra szorul a gyermekorvosi szakrendelés időbeosztása a délutáni gyermekorvosi szakrendelés tekintetében. A településen **nem elérhető pszichológiai szolgáltatás**, ennek elérhetőségének biztosítására lenne szükség, továbbá a **fejlesztő pedagógiai szolgáltatások** meglétének a biztosítására is.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A telepet az elhanyagoltság (gondozatlan kertek, járható utak hiánya, vízelvezető árok hiánya, illegális lakásbontások, rágcsálók, kóbor állatok jelenléte, tisztázatlan tulajdonviszonyok és megfelelő illemhelyek hiánya) jellemzi. Szükséges lenne a **tulajdonviszonyok feltárása**, a kóbor állatok begyűjtése, a rágcsálók irtása és megfelelő illemhelyek kialakítása minden lakott háznál. Összességében **elfogadható lakókörnyezet kialakítása** és fenntartása szükséges, ahol a lakóknak is igényük van a fenntartásra.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

Szükséges lenne két hétre vonatkozó menü közzététele az iskola honlapján. Növelni kellene **aminóségi alapanyagokat a közétkeztetésben, változatos, egészséges táplálkozás** szempontjait figyelembe vevő **étrendet** kellene kialakítani az iskolában. Nincs a városban lakó fiataloknak minden igényt kielégítő **sportolásra alkalmas hely**. Szükséges lenne a sportolási lehetőségek szélesítése (vízi sportok, ping-pong, tollaslabda, röplabda, kosárlabda, kézilabda stb.) azért, hogy a fiatalok szabadidejükben minél több időt tölthessenek mozgással. Szükséges az **alternatív gyermekfelügyelet** biztosítása.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A roma telepeken magas azoknak a száma, akik általános iskolai végzettsége 5. osztálynál kevesebb (18 fő), és 10 fő azoknak a száma, akik 6-7. osztállyal rendelkeznek. Fontos lenne a **képzési lehetőségek feltérképezése, felnőttképzések indítása** és egy **igényfelmérés** készítése, hogy hányan szeretnének oktatásban, képzésben részt venni.

Tiszadada⁹⁶

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

Az óvodában nincs megfelelő helyiség a tornaórák megtartásához, **tornaszoba vagy tornaterem kialakítására** lenne szükség. Az **udvari játékok cseréje, fejlesztése** is időszerű lenne. Jelenleg nem megfelelő a hátrányos helyzetű és a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók fejlesztése, ezért szükséges lenne **fejlesztési programok** szervezése. A gyerekeknek rosszak a tanulási szokásai, ezért indokolt **tanulási-módszertani foglalkozások** szervezése a helyes tanulási módszerek elsajátítása érdekében. A bölcsődei hiány miatt **új bölcsőde** kialakítására lenne szükség.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitóképzés):

A településen az állami építőipari cégek, mezőgazdasági szövetkezetek, amelyek a legtöbb betanított munkást foglalkoztatták, tönkrementek az elmúlt évek során. A szakképzetlen munkanélküliek magas száma miatt szükség lenne **továbbképzések, átképzések indítására**. A fiatalok foglalkoztatása a településen kevésbé mondható működőképesnek.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A mélyszegénységben élők számára **egészségügyi vizsgálatok, szűrőprogramok szervezése** lenne fontos, illetve **sószoba** kialakítása az idősek számára. A településen **nincs fejlesztő és rehabilitációs ellátáshoz való hozzáférés**.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

Nincs Tiszadadán telep és szegregátum. Az önkormányzat tulajdonában lévő **lakások felújítása, átalakítása, bővítése** segíthetne az emberek egy részének lakhatási problémáin.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

Többfunkciós közösségi tér kialakítására lenne szükség (játsszótér, szabadterei színpad, pihenőpark), ahol kulturális programokon lehetne részt venni. A nők munkába állását nehezíti a gyermekek nappali ellátását célzó intézmények nyitvatartása, ami nem alkalmazkodik az igényekhez. A **gyermekek nappali ellátását célzó intézmények nyitvatartásának** kialakítását a célcsoport igényeinek megfelelően kellene megoldani. Nincsenek krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások a településen (**nincs családok átmentési otthona és anyaotthon sem**).

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

Tiszadadán magas az alacsony végzettségű romák aránya, szükséges lenne a **nyolc osztály elvégzését biztosító képzés kezdeményezésére**. **Léüzenet** lehetne létrehozni pályázati forrásból, mely a mélyszegénységben élőket és a romákat foglalkoztathatná nagyobb számban.

⁹⁶ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2019-2024.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

Szorgalmatos⁹⁷

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

Az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők számára **képzési lehetőségek biztosítása** és információnyújtás szükséges. A hátrányos helyzetű gyermekek megkésett beszédfejlődése egyre gyakoribb probléma a településen, ami az iskolakezdésnél nehézséget okoz, ezért szükséges lenne **fejlesztőpedagógus alkalmazása** már óvodás korban is. Szükséges lenne **informatikai képzés az idősek számára**.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitóképzés):

A nyilvántartott álláskeresők száma 2012-ről 2013-ra jelentősen csökkent azt követően nagyságrendi változás nem történt. A **nők körében magas a munkanélküliség**, és alacsony az iskolázottság. A nők munkába állását segíthetné a **rugalmasabb munkaidők** kialakítása és az **információnyújtás a képzési programokról**.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A nők körében adathiány van a szűrővizsgálatokkal kapcsolatban, ezért szükség lenne egy **szűrővizsgálatokra vonatkozó adatbázis** elkészítésére. Létre kellene hozni egy **adatbázist**, amely felméri a **fogyatékkal élők számát** is, a fogyatékoság fokát, valamint szükségleteiket.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

Szociális lakhatásra nincs lehetőség a településen, ezen szükségszerű lenne változtatni. A településen jellemző az **akadálymentesítés** hiánya és a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés hiánya. Szükségszerű lenne az akadálymentesítés és programok szervezése.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

Az önkormányzat segélyezési gyakorlatában kiemelt figyelmet kell szentelnie az alultáplált gyerekek családjaira, akár természetbeni támogatások révén is. **Élelmiszersegély-csomagok osztásával** is lehetne segíteni ezeket a családokat. A bölcsődei férőhelyhiány miatt szükséges lenne a **bölcsődei férőhelyek bővítésére** a településen.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A romák körében jellemző probléma az **adósságcsapda** és az **alacsony iskolai végzettség**. Szükséges lenne számukra **életviteli tanácsadás, szakmai tudásfejlesztés, képzések szervezése**. A pénzgazdálkodási hiányosságok megszüntetésének érdekében lépéseket kellene tenni, és elkezdni a **hiányszakmák képzésének** bevezetését.

II. A kérdőíves megkérdezés eredményei

Tiszavasvári járásból 2 kérdőív érkezett vissza: Tiszalök, Tiszavasvári.

11. táblázat: A visszaérkező válaszok az említések száma szerint

⁹⁷ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2019. június

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

Oktatáshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Óvodai nevelés	2	-	-	
Iskolai oktatás-nevelés	2	-	-	
Korai fejlesztés	1	-	1	mérsékelt
HH, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek	-	2	-	fokozott
Szak- és felnőttképzés	1	1	-	mérsékelt

Munkavállaláshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Munkahelyek jelenléte a településen	2	-	-	
Közfoglalkoztatás	2	-	-	
Start munkaprogram	2	-	-	

Egészségügyi, szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Egészségügyi ellátáshoz	2	-	-	
Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz	2	-	-	
Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz	2	-	-	
Telepek, szegregátumok lakhatási nehézségeinek megoldása	-	1	1	fokozott
Roma felzárkózást célzó szolgáltatásokhoz	-	2	-	fokozott

Mélyszegénységben élők és romák				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alapfokú oktatáshoz (8 osztály befejezése) való hozzáférés nem biztosított	2	-	-	
egészségügyi szolgáltatások	2	-	-	
munkaerőpiaci lehetőségek	2	-	-	
adósságkezelés	-	1	1	fokozott
hivatalos ügyek intézése	2	-	-	
digitális kompetencia fejlesztése	-	2	-	fokozott
családtervezés segítése	2	-	-	
szociális tűzifaprogramhoz való hozzáférés	-	-	2	
az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás	-	1	1	fokozott

Gyermekek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
bölcsődei ellátás	2	-	-	
gyermek napközbeni felügyelete	2	-	-	
gyermek szünidei felügyelete	1	1	-	mérsékelt
gyermekorvosi szakellátás helyben	2	-	-	
nyári étkeztetéshez való hozzáférés	2	-	-	
a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok	2	-	-	
a településen maradáshoz elősegítő programok	1	1	-	mérsékelt
iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok	2	-	-	
nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek	2	-	-	

Gyermekek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége	2	-	-	
egészségvédelmi, prevenciós programok	1	1	-	mérsékelt
fiatalkori bűnelkövetés mérséklését célzó programok	-	2	-	fokozott
egészséges táplálkozást népszerűsítő	-	2	-	fokozott

Nők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet	-	1	1	
közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)	2	-	-	
családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély	2	-	-	
helyben elérhető egészségügyi szűrések	2	-	-	
atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége	-	1	1	fokozott
Informálás az igénybe vehető szolgáltatásokról	2	-	-	

Idősek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáférés	2	-	-	
áldozattá válás megelőzését elősegítő programok	-	2	-	fokozott

Idősek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
demencia mérséklését elősegítő programok	-	1	1	fokozott
szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége	-	2	-	fokozott
a mozgás gyakorlásának feltételei	1	1	-	mérsékelt
közösségi, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség	2	-	-	
generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése	-	2	-	fokozott
Idősek napközbeni ellátása	2	-	-	
Idősek bentlakásos ellátása	2	-	-	

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
épületek akadálymentesítése	1	1	-	mérsékelt
infokommunikációs akadálymentesítés	-	2	-	fokozott
hivatalos ügyek gyakorlásának lehetősége	2	-	-	
települési honlapok akadálymentesítése	1	-	1	mérsékelt
egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége	2	-	-	
szolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés	2	-	-	
munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés	1	1	-	mérsékelt
munkához való hozzáférés	1	1	1	fokozott

III. Összegzés

Elemzésünk eredményei szerint a legnagyobb hiányt a következő területeken tapasztaltuk:

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

- adósságkezelés
- digitális kompetencia fejlesztése
- az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás

Gyermekek esélyegyenlősége:

- fiatalkori bűnelkövetés mérséklését célzó programok
- egészséges táplálkozást népszerűsítő

Nők esélyegyenlősége:

- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége

Idősek esélyegyenlősége:

- áldozattá válás megelőzését elősegítő programok
- demencia mérséklését elősegítő programok
- szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- infokommunikációs akadálymentesítés
- munkához való hozzáférés

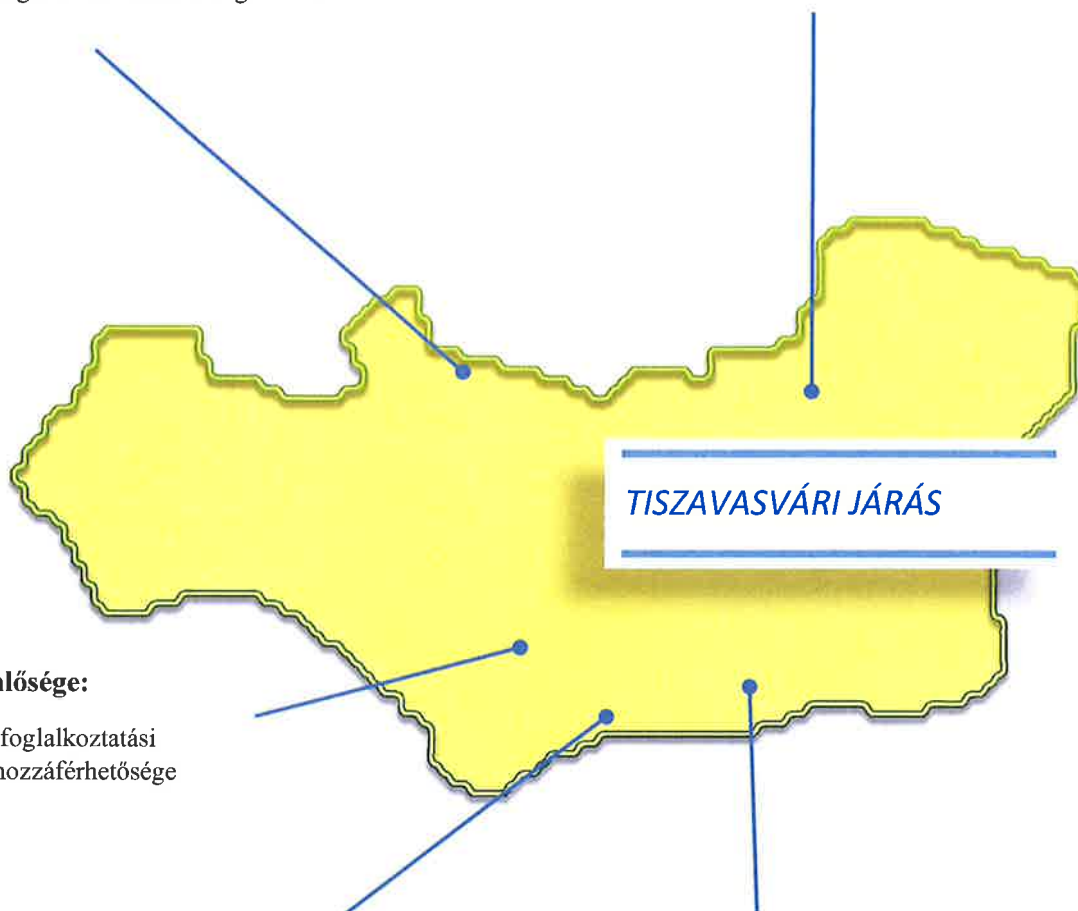
IV. Szolgáltatási hiánytérkép

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

- adósságkezelés
- digitális kompetencia fejlesztése
- az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- infokommunikációs akadálymentesítés
- munkához való hozzáférés

Nők esélyegyenlősége:

- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége

Idősek esélyegyenlősége:

- áldozattá válás megelőzését elősegítő programok
- demencia mérséklését elősegítő programok
- szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége

Gyermekek esélyegyenlősége:

- fiatalkori bűnelkövetés mérséklését célzó programok
- egészséges táplálkozást népszerűsítő programok

16. VÁSÁROSNAMÉNYI JÁRÁS

A kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján komplex programmal fejlesztendő járás, területe 618 km², járásközpontja Vásárosnamény. A járáshoz 2 város, 1 nagyközség és 25 község tartozik, lakónépessége 2020. január elsején 37 763 fő.⁹⁸ A kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV.23.) Korm. rendelet alapján a 28 településből 20 társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett, 20 jelentős munkanélküliséggel sújtott.

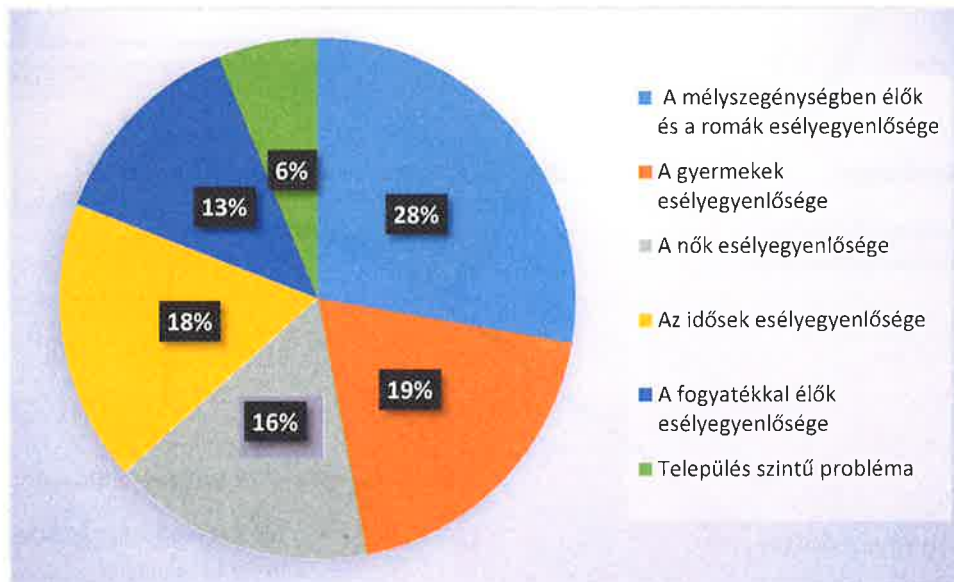
A járás települései a következők: Aranyosapáti, Barabás, Beregdaróc, Beregsurány, Csaroda, Gelénes, Gemzse, Gulács, Gyüre, Hetefejércse, Ilk, Jánd, Kisvarsány, Lónya, Márokpapi, Mátyus, Nagyvarsány, Nyírmada, Olcsva, Pusztadobos, Tákos, Tarpa, Tiszaadony, Tizsakerecseny, Tizsaszalka, Tiszavid, Vámosatya, Vásárosnamény.

A mintába került: Vásárosnamény, Tarpa, Gemzse, Beregdaróc.

Vásárosnaményi járást tekintve a hep.tef.gov.hu oldalon 2019 decemberében 2, 2020. év augusztusáig 8 településnek jelent meg a második generációs Helyi Esélyegyenlőségi Programja.

A Vásárosnaményi járásban az alábbiak szerint állapítottak meg intézkedéseket a célcsoportok vonatkozásában a Helyi Esélyegyenlőségi Programokban:

46. diagram HEP intézkedések Vásárosnamény járás területén (2020. júliusi adat)

Forrás: saját szerkesztés

Mint az a diagramból is látszik itt kiemelkedően sok intézkedést fogalmaztak meg annak érdekében, hogy a mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlőségét előmozdítsák.

A járás központjában, Vásárosnaményban, tartottuk meg az EFOP-1.6.3-17-2017-00010 azonosítószámú „Szabolcs-Szatmár-Bereg megye felzárkózáspolitikai együttműködési programjának megvalósítása” című projekt keretében az első tematikus ülést 2018. április 16-án. Az ülés témája a következő volt. lakhatás, szegregáció, infrastruktúra, mélyszegénységben

⁹⁸ Forrás: KSH

élők problémái, szegénység felszámolásának lehetőségei. A munkacsoport ülésen elhagzott, hogy a komplex telepprogram eredményeként létrejött Csillagházak a nem megfelelő lakhatás kérdésére részben reagálnak, ugyanakkor nem mindenki csak a pozitívumait emelte ki ennek a szolgáltatásnak. Az a javaslat hangzott el, hogy talán több romát kellene alkalmazni ezekben intézményekben, illetve működnének hosszabb nyitva tartással. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy több településen jól működik ez a projekt, ahol egy karizmatikus vezető került az élére ott a mélyszegénységben élők és romák szemléletformálására is eredményesen elindult. A résztvevők megállapították, hogy rendkívül fontos a kommunikáció, az, hogy a célcsoport érezze az intézkedések értük vannak, a felzárkózás az ő érdekük elsősorban. Ehhez a helyi roma vezetők munkája is elengedhetetlen. Megállapítást nyert az is, hogy a társadalom előítéletességét is csökkenteni szükséges, de ehhez mindkét fél akaratára, tenni akarására szükség van. Problémaként hangzott el, hogy sok mélyszegénységben élő család nem rendelkezik önálló ingatlanal, az önkormányzatok lakásállománya pedig véges, és azt is meg kell említeni, hogy a XXI. században is vannak olyanok, akik anyagi körülményeikből kifolyólag nem tudnak más lakást fenntartani- legyen az akár saját, akár bérlakás- mint komfort nélküli vagy félkomfortos lakásokat. Emellett a házak tulajdonjogi viszonyai is rendezetlenek. Nekik a Csillagházak léte valóban nagy segítség lehet.

A munkacsoport ülésen annak egészségügyi kockázata is kiemelték, hogy a szennyvíz elvezetés sok helyen, különösen ott ahol a lakhatási körülmények nem megfelelők, nem megoldott. Annak, ha valaki kivezeti az utcára vagy akár a telkére a szennyvizet magas egészségügyi kockázata van. Erre figyelmeztetni kell a lakosokat, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal illetékességgel rendelkező népegészségügyi osztálya tud ezzel kapcsolatban felvilágosítást tartani.

Arról is szó esett az ülésen, hogy talán a megfelelő képzések elvégzésével könnyebb lenne a munkába állás, ezáltal csökkenthetne a mélyszegénységben élők száma, azonban problémaként vetődött fel egyrészt az alapvető íráskészség hiánya, másrészt a motiválatlanság. Ugyanakkor a munkacsoport ülésen az is problémaként fogalmazódott meg, hogy a képzésekre az eljutás is nehézséget okozhat, ha azokat nem helyben tartják meg. A közlekedés kapcsán ugyancsak problémaként fogalmazódott meg az egészségügyi szolgáltatások elérhetősége a járásban. Még a járásközpontban is nehéz megszervezni az orvosi ügyeletet, egy kisebb településen ez még nagyobb problémát jelent. különösen gond lehet ez az időseknek, másrészt a mélyszegénységben élőknek és romáknak, akiknek előfordul, hogy a közlekedés túl költséges.

A járásban 2018. évben még egy tematikus ülést és egy közösségi együttműködést erősítő rendezvényt is megtartásra került a projekt keretében. A tematikus munkacsoport ülésnek és a közösségi együttműködést erősítő rendezvények is egyaránt egy határmenti kistelepülés, Beregdaróc adott otthont. A tematikus munkacsoport ülés témája a 2018. augusztus 3. napján szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés volt. A munkacsoport ülésen résztvevők megfogalmazták azt, hogy mit is jelent a szolgáltatás fogalma és hogy milyen fontos az erőforrás kordináció ezen a téren. Hiszen nem csak arra kell koncentrálni, hogy mi nincsen, hanem arra, hogy a rendelkezésre álló szolgáltatásokat hogyan lehet elérhetővé tenni. Az ülésen résztvevők megállapították, hogy a szolgáltatások köre igen tág fogalom a szolgáltatásokhoz való hozzáférés, mint téma nagyon tág, nehéz meghatározni, hogy mit is értünk pontosan szolgáltatások alatt. A munkacsoport arra jutott, hogy úgy lehet a legjobban megfogalmazni,

hogy a szolgáltatások, olyan tevékenységek, amelyek nem anyagi javak termelésére irányulnak, ugyanakkor kielégítik a társadalom tagjainak a szükségleteit. Beszélhetünk a szolgáltatások körében gáz-, vízellátásról vagy akár a tömegközlekedésről is, oktatásról egészségügyről, de e listát a végtelenségig lehetne sorolni. Az ülés helyszínének választása tudatos volt, hiszen egy határmenti kistelepülés esetén a szolgáltatási hiányok fokozottan jelentkezhetnek és amik itt problémaként merülnek fel, azzal nagy valószínűség szerint más hasonló településen is küzdenek.

Az ülésen elmondottak alapján a tömegközlekedés komoly probléma a térségben. Vannak olyan időszakok, amikor egyáltalán nincs buszjárat. Az utazás maga is hosszadalmas, át kell szállni többször és ez különösen a kórház megközelítésénél, azaz az egészségügyi ellátás igénybevételekor lehet problémás. Erre ott helyben az önkormányzat úgy reagált, hogy saját busszal viszi az embereket a kórházba, de ezt csak csoportosan lehetséges, arra nincs kapacitás, hogy egy-egy embert vigyenek egyedül. A településen a tömegközlekedéssel összefüggésben probléma az is, hogy utazni kell, ha valaki pénzt szeretne felvenni, ugyanis nincs már a településen takarékszövetkezet. Ez is egy szolgáltatási hiány, amellyel a takarékszövetkezetek átszervezése óta több település is szembesült. Munkalehetőség kistelepüléseken nem sok van, legnagyobb foglalkoztató az önkormányzat: óvoda működik, ahol dolgozhatnak, illetve van közfoglalkoztatási program és az önkormányzati hivatalban tudnak még dolgozni. A munkanélküliség, a hátrányos helyzet napi szintű probléma, de körbe vesznek bennünket a fogyatékkal élő embertársaink is. Az ő foglalkoztatásuk, az ő mindennapjaikra kell, hogy megoldást keressenek vagy találjanak a foglalkoztatás terén is, azonban ez a településen nem megoldott. Egy résztvevő jelezte, hogy az általa képviselt cég rendelkezik telephelyekkel a környéken is, ahol megváltozott munkaképességű embereket foglalkoztatnak. Alapvető probléma azonban esetükben is, hogy a tömegközlekedés nem igazodik a munkaidőhöz. A munkavállalóknak ez különösen nagy problémát jelent. A településen, akárcsak több kistelepülés estén a háziorvos máshonnan jár ki, de ennél is nagyobb probléma, hogy a védőnő is több településen látja el a feladatokat. A szűrővizsgálatok fontosságára fel kell hívni a figyelmet, megoldás ha a település maga is szervez szűrőbuszokat, de segítség lehet a prevenció fontosságára is helyezni a hangsúlyt, melyben a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal illetékes népegészségügyi osztálya segítséget nyújthat.

Szintén Beregdaróc településen 2020. augusztus 4-én közösségi együttműködést erősítő rendezvény került megtartásra, melyen a komplex telepprogram sikere, a csillagház került bemutatásra. A településen működő Csillag-Cserhaj Szolgáltatóház önkormányzati fenntartású épület, a fenntartási időszak elmúlt, már saját forrásból történik a működtetése. Napi 43-44 gyerek van a Csillagházban. A gyerekeknek napi háromszori étkezést biztosítanak, programokat, kirándulásokat szerveznek. A Csillagház sikeresen működik. A rászoruló családok igénybe vehetik a mosókonyhát, az épület fürdőszobáját, teakonyháját. Így egyrészt megoldódik az a hiány, ha valakinél pl. nincs a víz bevezetve a lakásba, azaz félkomfortos vagy komfort nélküli ingatlanban él-vagy esetleg nem tudná fizetni a folyóvíz költségeit- másrészt a gyermekek hasznos időtöltésében és a gyermekfelügyelet megoldásában is részben megoldást jelent.

Vásárosnaményi járás tekintetében ki kell emelni, hogy sok, összesen 135 intézkedést fogalmaztak meg a Helyi Esélyegyenlőségi Programokban a mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlőségének előmozdítása céljából. A térség legnagyobb foglalkoztatója Vásárosnamény városa, amely a megyeszékhely Nyíregyházától messze helyezkedik el. Mint a tematikus ülésen is elhangzott, a tömegközlekedés problémás itt, így ha valaki pl. Nyíregyházára jár be dolgozni a járásból többszöri átszállással vagy hosszú utazással tudja ezt megtenni (utazási idő vasúttal kb.: 1 óra 40 perc). A vasúti közlekedés szempontjából említésre méltó, hogy a járás 28 településből 5 településen van mindösszesen vasútállomás: Aranyosapáti, Gyüre, Kisvarsány, Nyírmada, Vásárosnamény).

A járásban meg kell említeni mélyszegénységben élők és romák célcsoportjával kapcsolatban, hogy a munkavállaló korú lakónépesség (15-64 év) és a nyilvántartott álláskeresők számát figyelembe véve a nyilvántartott álláskeresők aránya 8,35 % (lásd 9. számú táblázat).

A Helyi Esélyegyenlőségi Programok, valamint a tematikus üléseken elhangzottak alapján levonható az a következtetés hogy az információhoz a mélyszegénységben élők és romák célcsoportja nem mindig fér hozzá egységesen, ez részben abból is adódik, hogy nem rendelkeznek megfelelő olvasási és írásbeli kompetenciákkal, tehát ezt esetükben fejleszteni szükséges. Emellett a hozzáférés elősegítése céljából a digitális alapkompenciákat is fejlesztése is elengedhetetlen, hiszen napjainkban már egy fizikai munkát keresőnek is rendelkeznie kell az alapvető informatikai ismeretekkel. Ezt erősíti, hogy a járás több településének a HEP-jében is felhívják a figyelmet, hogy a digitális kompetenciát a célcsoport esetén fejleszteni szükséges annak érdekében, hogy a munkaerőpiacon nagyobb eséllyel tudjanak elhelyezkedni. Amennyiben az írás-olvasás terén hiányoznak az alapkompenciák, úgy valószínűsíthető lehet, hogy a pénzügyi téren sincs meg a célcsoport esetén a jártasság, így ebben az esetben adósság könnyen kialakulhat, ahogy ezt a HEP-ekben is megjelenítik az önkormányzatok.

A gyermekek célcsoport kapcsán a Helyi Esélyegyenlőségi Programok intézkedési tervéből kiindulva meg kell említeni, hogy a gyermekek szabadidős tevékenységeinek lehetősége relatíve korlátozott, kevés a sportcsarnok, sportpálya is a térségben. Amennyiben a lakhatási körülmények nem megfelelőek, úgy valószínűleg az egészséges életvitel sem igazán adatik meg, az erre való nevelést célszerű már gyermekkorban elkezdni. A megfelelő tisztálkodási szokások mellett, különösen nagy figyelmet kell fordítani a táplálkozási szokások kialakítására is. A hátrányos helyzet generációkon át öröklődik, az iskolai lemorzsolódás sajnos ebben a térségben is jelen van. Az oktatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférést mindenképp biztosítani szükséges.

A nők célcsoportja kapcsán összefüggést lehet itt is felfedezni a gyermekeket érintő problémákkal, hiszen ha nincs megfelelő lehetőség a szabadidő hasznos eltöltésére az egyben azt is jelentheti, hogy a gyermekfelügyelet nem kielégítő, valamint ilyenkor jó lenne, ha lenne lehetőség atipikus munkavégzésre. Az, hogy ha helyben nem érhetőek el a szűrések, vagy egyáltalán az orvosi vizsgálat, a védőnő hiánya őket is ugyanúgy érinti, mint a többi célcsoportot.

A Vásárosnaményi járás is egy előregedő járás, a 65 év felettiiek száma folyamatos növekedést mutat. Esetükben-ahogy minden célcsoport esetén- különösen nagy probléma, ha az egészségügyi szolgáltatások nehezen elérhetőek számukra. A tematikus ülések tapasztalatai alapján ezen a téren van még teendő, mindezt alátámasztja, hogy a 2020. októberi adatok alapján 5 háziorvosi szolgálat betöltetlen a járásban, de ez 8 települést érint (Beregdaróc, Pusztadobos, Olcsva, Vásárosnamény, Tiszaadony, Tiszakerecseny, Tiszaszalka, Tiszavid⁹⁹). Fontos itt is az áldozattá válást megakadályozó programok tartása.

A fogyatékkal élőkkel kapcsolatban a meg kell jegyezni, hogy a Helyi Esélyegyenlőségi programok alapján itt is hasonló a problémák jelennek meg: az akadálymentesítés hiánya, aminek következtében a közszolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való akadálymentes hozzáférés nem teljes, fenyegeti őket és családtagjaikat az elszigeteltség, az elmagányosodás, munkaerőpiacra jutási lehetőségeik korlátozottak. Fontos megjegyezni, hogy a járás törekszik arra, hogy ne legyenek a fogyatékkal élők elszigeteltek, ennek érdekében szerveznek részükre kulturális fesztivált, ahol a megye minden részéből érkezett tehetséges fogyatékkal élő mutathatja meg tudását. A rendezvényt immár 11 alkalommal bonyolították le Vásárosnaményban. ¹⁰⁰

A térségben a fogyatékosok nappali ellátását biztosító intézmények kihasználtsága 107,8 %-os, tehát túljelentkezés mutatkozik. Ezen a területen is kifejti tevékenységét Megoldás Közhasznú Egyesület. A vásárosnaményi telephelyen (működő Fogyatékos Személyek Nappali Ellátását az alábbi települések valamelyikén élő fogyatékos személyek vehetik igénybe: Aranyosapáti, Barabás, Beregdaróc, Beregsurány, Csaroda, Gelénes, Gemzse, Gulács, Gyüre, Hetefejércse, Ilk, Jánd, Kisvarsány, Lónya, Márokpapi, Mátyus, Nagyvarsány, Olcsva, Tákos, Tarpa, Tiszaadony, Tiszakerecseny, Tiszaszalka, Tiszavid, Tivadar, Vámosatya, Vásárosnamény. Az engedélyezett férőhelyek száma: 50fő

⁹⁹ http://www.neak.gov.hu/felso_menu/lakossagnak/szerzodott_szolgaltatok/haziorvosi_szolgaltatok.html

¹⁰⁰ <https://beregihirek.hu/eselyek-tettek-es-mosolyok-fesztivalt-szerveztek-a-fogyatekkal-elok-szamara-vasarosnamenyban/Kiss.Barnabas.html>

I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai

Vásárosnamény¹⁰¹

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A településen magas a SNI-s és a beilleszkedési, tanulási nehézséggel küzdő gyermekek száma. Ezért **több szakemberre** lenne szükség a korai fejlesztésekhez, már csecsemőkortól, később pedig logopédus és fejlesztőpedagógus bevonására. Kevés a **bölcsődei férőhelyek** száma, ezért szükség lenne ezek **bővítésére**. Megoldást jelenthetne, ha a 2,5 éves gyerekek átkerülhetnének a bölcsődéből az óvodába.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnőttképzés):

Magas az álláskeresők között a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya, ezért szükséges **általános iskolai felnőttképzési program beindítása** az alacsony képzettségűek munkaerőpiaci esélyeinek javítása érdekében. Továbbá az **alacsony iskolázottságúak foglalkoztatási programjának kidolgozása** is megoldandó feladat. A romák és a mélyszegénységben élők körében alacsony az aktív korú népességben belül a foglalkoztatottak aránya, ezért szükséges, hogy az önkormányzat nyújtson be pályázatot minden elérhető közfoglalkoztatási pályázatra. Mezőgazdasági képzések és **piacképes szakmákra átképzések szervezése** nélkülözhetetlen az álláskeresők álláskeresői esélyeinek növelése érdekében. Magas az aktív korú lakosságon belül a nyilvántartott pályakezdő álláskeresők aránya. Szükséges a **pályakezdő munkanélküliek tudásbázisának felmérése**, kiajánlása a munkaerőpiacra. Az 55 év feletti nők foglalkoztatottságának bővítése is nélkülözhetetlen.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

Idős emberek számára **szűrések, előadások szervezésére** lenne szükség. Segíteni kell, hogy a **fogyatékkal élők** is minél nagyobb arányban **részt vegyenek a szűrővizsgálatokon**.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A településen magas a lakásfenntartási/települési támogatásban részesülők száma, ezért szükséges egy **tájékoztatási rendszer** működtetése a rászorulókat megsegítése érdekében. A településen **két szegregátum** és egy szegregációval veszélyeztetett terület is található.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

Fontos lenne a gyerekek számára **szabadidős programok szervezése** a településen, biztonságos, kulturált színterek működtetése. Sokaknak segítene az oktatási szünetekben a gyermekfelügyelet biztositása, **„napközis táborok” szervezése**. Szükséges az iskolai és az óvodai környezetben **egymás elfogadtatása**, gyermekek szintjén való megértetése. A hátrányos helyzetű gyerekek étkeztetése nem teljesen megoldott a településen; fontos, hogy minden

¹⁰¹ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018-2023.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

érintett gyermek vegye igénybe a kedvezményes étkeztetést, erről az ezt elutasító szülőket meg kell győzni. A rendszeres étkezéshez jutás érdekében élelmiszer **segélycsomagokra** lehetne pályázni. A segélycsomagok kiosztása segítséget jelenthetne. Fontos lenne a **jelzőrendszer hatékonyabb működtetése**, a pedagógusok észrevételeinek azonnali továbbítása az illetékesek felé (ruhagyűjtés, adományozás, csere-bere akciók szervezése).

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A hátrányos helyzetű gyerekekkel és családjukkal foglalkozó **szakemberek továbbképzése** szükséges. A hátrányos helyzetű **gyerekek nevelésének, személyiségfejlesztésének segítése** szakemberek bevonásával valósítható el.

Tarpa¹⁰²

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A **képzési lehetőségek elérésének támogatására** lenne szükség a foglalkoztatás elősegítése érdekében. Szükséges továbbá megerősíteni a szocializációs és tanulási hátrányok kezelését szolgáló **iskolán kívüli támogató szolgáltatások kibővítését** különös tekintettel a tarpai iskolában tanuló kárpátaljai gyermekek számára.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitóképzés):

A regisztrált álláskeresőknél közel 50%-a alacsony iskolai végzettséggel (általános iskola és alacsonyabb végzettséggel) rendelkezik, ezért nehezen tudnak elhelyezkedni az elsődleges munkaerőpiacon. Jövőbeni cél az **álláskeresőknél és a képzésen való részvétel támogatása** a szociális munka eszközeivel.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

Javítani szükséges a településen élők egészségi állapotán. Kiemelt figyelmet kell fordítani a **szűrésekre, a megelőzési programokra, a tájékoztatásra és a kommunikációra**. Kiemelten szükséges odafigyelni a veszélyeztetett gyermek korosztály testi és pszichés fejlődésére, az **egészséges életmód alapvető feltételeinek biztosítására**. A 60 évesnél idősebbek alacsony aránya részben a területen jellemző alacsony átlagéletkorra, másrészt az egészségtelen életmódra hívja fel a figyelmet. Első lépésként **szűrni és mérsékelni szükséges** mindazokat a **körülményeket**, melyek legjellemzőbb módon járulnak hozzá e problémák kialakulásához és tartós fennmaradásához.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

Jellemzőek a szegregált területeken a **nem megfelelő lakáskörülményeket biztosító lakások megléte, a rossz minőségű úthálózat, az alacsony iskolai végzettség, a magas munkanélküliség**. Az adott területen szükséges lenne **infrastrukturális fejlesztés** a hátrányok mérséklése érdekében, fejlesztések támogatása, szociális problémák kezelése, életminőségek

¹⁰² Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2019. május 30.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

javítása a szociális munka eszközeivel. **Magas** a településen **azüres lakások száma**. A cél az, hogy az üres lakások száma ne emelkedjen tovább.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A településen a **hátrányos helyzetű gyermekek életminőségének javítása, felzárkóztatásuk elősegítése szükséges**. A településen magas a rendszeres és rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban részesülők száma.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A településen élő hátrányos helyzetben élő nők és **roma nők életminősége rossz** a női szerepek és az iskolázottság hiánya miatt. A helyzeten segíthetne a **nők felkészítése az anyaszerepre, a háziasszonyságra, a gondoskodó családjának szerepére**. Szükséges lenne a településen élő **roma nők helyzetének, életminőségének javítása, felzárkóztatásuk elősegítése**.

Gemze¹⁰³

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A településen a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók igen jelentős létszámban vannak jelen, továbbá a tanulási és magatartási nehézségekkel küzdő iskolás és óvodás gyerekek száma is magas. Az oktatási intézménybe való beilleszkedésük elősegítése érdekében **Gyerekház** működtetése szükséges. A településen a gyermekelhelyezés megoldása érdekében szükség lenne **óvodai férőhelyek biztosítására, bővítésére, családi napközi létrehozására**.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitóképzés):

A településen az egyik legnagyobb probléma a **munkanélküliség**. Erre megoldás lehet a **közmunkaprogramokba való részvétel**, az alacsony iskolai végzettség mérséklésére **képzések, átképzések** szervezése. GYES-ről, GYED-ről visszatérők elhelyezkedési problémáira megoldást jelenthet képzések, átképzések, tréningek szervezése. A településen a nők számára nincs lehetőség részmunkaidős, rugalmas munkavégzésre, ezért szükséges lenne a helyi önkormányzat munkavégzés keretein belül **rugalmas munkaidőjű foglalkoztatás** megszervezése is.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A lakók egészségi állapotát javítaná az **egészségügyi szolgáltatások szélesebb biztosítása**. Szükséges fejleszteni az **alapellátásokhoz való jobb hozzáférést**, a támogatni a **szűrővizsgálatokra való eljutást**. Fontos az iskolák, óvodák vezetőinek tájékoztatása a szenvedélybetegségekből eredő problémákról, következményekről. Fontos továbbá az alkalmankénti prevenciós programok, fórumok szervezése.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

¹⁰³ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2019-2024.

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

A lakások közművesítésére minden utcában adott a lehetőség, bár a családok nehéz anyagi helyzete miatt a komfortosítást nem minden esetben tudják megoldani. A **lakókörnyezet, kertek rendbetétele, tisztántartása** érdekében a helyi önkormányzati szolgáltatásokkal járulhatna hozzá (szántás, vetés, kaszálás).

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A rendszeres iskolába járás hiánya (rendszeretlen iskolába járás, igazolatlan hiányzások magas száma) komoly probléma a településen, ami miatt szükséges lenne a **gyermekjóléti jelzőrendszer együttműködésének erősítése önkormányzati eszközökkel**. Családon belüli erőszak is előfordul a településen, ezért szükséges lenne a **tájékoztatási rendszer fejlesztése** (házi orvos, védőnő, körzeti megbízott). A településen jelen van a gyermekbűnözés, melynek visszaszorítása érdekében körzeti megbízottal való együttműködés kialakítására, erősítésére lenne szükség.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A romák felzárkóztatásának egyik első akadálya az, hogy a helyzetükkel kapcsolatban nem állnak rendelkezésre megfelelő adatok a településen. Az adathiány megszüntetését segíthetik a különböző **adatgyűjtések, adatelemzések, problémafeltárások**.

Bregdaróc¹⁰⁴

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A romák és nők körében népszerűsíteni kellene az **élethosszig tartó tanulást**. A fiatalok képzéshez, továbbképzéshez való hozzáféréseinek nagyobb arányban történő biztosítása szükséges. Népszerűsíteni kell **az új szakmák elsajátítását** a településen. Nagyobb hangsúlyt kell fektetni a **személyes kompetenciák fejlesztésére**.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitóképzés):

Mivel a településen magas a tartós munkanélküliség, így a cél egyértelműen ennek mérséklése. A településen **keves az alkalmi munkalehetőség**, ezért az önkormányzatnak olyan programok kidolgozásában kell segítséget nyújtani a helyi vállalkozóknak és civil szervezeteknek, hogy az alkalmi munkavállalást közvetett módon elősegítse. Az alacsony iskolai végzettségű nők a munkaerőpiacon nehezen tudnak elhelyezkedni, egyetlen esélyük a **közmunkaprogram**. Cél a közfoglalkoztatás kiterjesztése a tartósan munkanélküliek körében. Az elhelyezkedést segíthetné az iskolázottsági szint emelése.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A településen alacsony az egészségügyi szűrőprogramokon való **részvétel**, ezért ezt **növelni** kellene ahhoz, hogy a lakosság egészségügyi állapota javuljon. Az aktív és egészséges élethez kapcsolódó programok hiányoznak a településen. Ennek orvoslására a mozgás, a fizikai

¹⁰⁴ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2013-2018

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

aktivitás közösségi használatú tereinek **infrastruktúráját** kellene **fejleszteni**. A fogyatékkal élők egészségügyi prevenciók szolgáltatásainak a bővítése is szükségszerű lenne a településen.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A településen sok az olyan lakás és lakókörnyezet, melyeknek a komfortosabbá tételére szükség volna. Üdvözölendő lenne a **tisztább lakókörnyezetek kialakítása**, ezeket kellene az önkormányzatnak valamilyen formában támogatni. Az önkormányzatnak ösztönöznie kell a családokat arra, hogy legalább a környezetüket, kertjeiket tartsák tisztán (pl.: „az utca legszebb lakása” cím odaítélésével).

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

Fontos lenne a településen a diákok, fiatalok segítése, hogy a **tehetségük kibontakozhasson**, és ezáltal tanulmányaikat befejezhessék, illetve a tehetségüket gondozhassák. A gyermekek védelmére **egykomplex jelzőrendszeri adatbázis létrehozása** a cél, mely a veszélyeztetettség megszüntetése érdekében az érintett szakágazatok által fontosnak tartott információkat tartalmazza. A gyerekek részére képességeiket fejlesztő foglalkozásokat lehetne tartani, ugyanis az ilyen programok hiánya a jellemző. **Közösségfejlesztő programokra lenne szükség a fiataloknak**, hogy közösséggé kovácsolódjanak, ezáltal növelve az empátiát egymás iránt, valamint elősegítve a szocializációs fejlődést.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A településen élő romák esetében **magas a közüzemi szolgáltatók felé a tartozások aránya**. Ezeknek a mérséklésére lenne szükség. A településen magas azoknak az aránya, akik nem rendelkeznek a digitális írástudással, ezért az érintettek **tanulási alapkompenciáját fejleszteni kellene a digitális írástudás fejlesztésével**.

II. A kérdőíves megkérdezés eredményei

Vásárosnamény járásból 9 kérdőív érkezett vissza: Barabás, Csaroda, Gemzse, Gulács, Ilk, Nyírmada, Olesva, Tiszaszalka, Vásárosnamény.

12. táblázat: A visszaérkező válaszok az említések száma szerint

Oktatáshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részbiztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Óvodai nevelés	9	-	-	
Iskolai oktatás-nevelés	7	-	2	
Korai fejlesztés	4	2	3	fokozott
HH, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek	3	1	4	fokozott
Szak- és felnőttképzés	2	1	6	fokozott

Munkavállaláshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Munkahelyek jelenléte a településen	2	7	-	fokozott
Közfoglalkoztatás	9	-	-	
Start munkaprogram	7	-	2	

Egészségügyi, szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Egészségügyi ellátáshoz	6	3	-	
Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz	8	1	-	
Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz	8	1	-	
Telepek, szegregátumok lakhatási nehézségeinek megoldása	1	4	3	fokozott
Roma felzárkózást célzó szolgáltatásokhoz	1	3	4	fokozott

Mélyszegénységben élők és romák				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alapfokú oktatáshoz (8 osztály befejezése) való hozzáférés nem biztosított	4	-	3	
egészségügyi szolgáltatások	5	3	-	
munkaerőpiaci lehetőségek	1	7	-	fokozott
adósságkezelés	1	1	6	fokozott
hivatalos ügyek intézése	6	2	-	
digitális kompetencia fejlesztése	-	5	2	fokozott

Mélyszegénységben élők és romák				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
családtervezés segítése	3	2	3	fokozott
szociális tűzifaprogramhoz való hozzáférés	4	1	3	mérsékelt
az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás	1	4	3	fokozott

Gyermekek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
bölcsődei ellátás	1	3	5	fokozott
gyermekek napközbeni felügyelete	5	2	2	
gyermekek szünidei felügyelete	1	6	2	fokozott
gyermekorvosi szakellátás helyben	3	2	4	fokozott
nyári étkeztetéshez való hozzáférés	8	1	-	
a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok	6	3	-	
a településen maradáshoz elősegítő programok	2	7	-	fokozott
iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok	5	3	1	
nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek	4	3	2	fokozott
szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége	5	3	1	
egészségvédelmi, prevenciós programok	3	6	-	
fiatalokori bűnelkövetés mérséklését célzó programok	3	4	2	fokozott
egészséges táplálkozást népszerűsítő programok	3	6	-	fokozott

Nők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet	1	2	6	fokozott
közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)	2	2	5	fokozott
családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély	2	1	6	fokozott
helyben elérhető egészségügyi szűrések	2	6	1	fokozott
atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége	-	3	6	fokozott
Informálás az igénybe vehető szolgáltatásokról	4	2	2	mérsékelt

Idősek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáférés	3	6	1	fokozott
áldozattá válás megelőzését elősegítő programok	2	3	4	fokozott
demencia mérséklését elősegítő programok	1	-	7	
szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége	-	7	2	fokozott
a mozgás gyakorlásának feltételei	2	3	4	fokozott
közösségi, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség	7	2	-	
generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése	2	7	-	fokozott
Idősek napközbeni ellátása	4	1	4	fokozott

Idősek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Idősek bentlakásos ellátása	3	1	5	fokozott

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
épületek akadálymentesítése	5	4	-	
infokommunikációs akadálymentesítés	3	5	1	fokozott
hivatalos ügyek gyakorlásának lehetősége	6	3	-	
települeti honlapok akadálymentesítése	2	4	3	fokozott
egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége	2	6	1	fokozott
szolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés	5	2	2	
munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés	-	5	4	fokozott
munkához való hozzáférés	-	5	4	fokozott

III. Összegzés

Elemzésünk eredményei szerint a legnagyobb hiányt a következő területeken tapasztaltuk:

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

- munkaerőpiaci lehetőségek
- adósságkezelés
- digitális kompetencia fejlesztése
- családtervezés segítése
- az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás

Gyermekek esélyegyenlősége:

- bölcsődei ellátás
- gyermekek szünidei felügyelete
- gyermekorvosi szakellátás helyben
- a településen maradást elősegítő programok
- nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek

- fiatalkori bűnelkövetés mérséklését célzó programok
- egészséges táplálkozást népszerűsítő programok

Nők esélyegyenlősége:

- alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet
- közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)
- családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély
- helyben elérhető egészségügyi szűrések
- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége

Idősek esélyegyenlősége:

- szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáférés
- áldozattá válás megelőzését elősegítő programok
- szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége
- a mozgás gyakorlásának feltételei
- generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése
- Idősek napközbeni ellátása
- Idősek bentlakásos ellátása

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- infokommunikációs akadálymentesítés
- települési honlapok akadálymentesítése
- egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége
- munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés
- munkához való hozzáférés

IV. Szolgáltatási hiánytérkép

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

- munkaerőpiaci lehetőségek
- adósságkezelés
- digitális kompetencia fejlesztése
- családtervezés segítése
- az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás

Nők esélyegyenlősége:

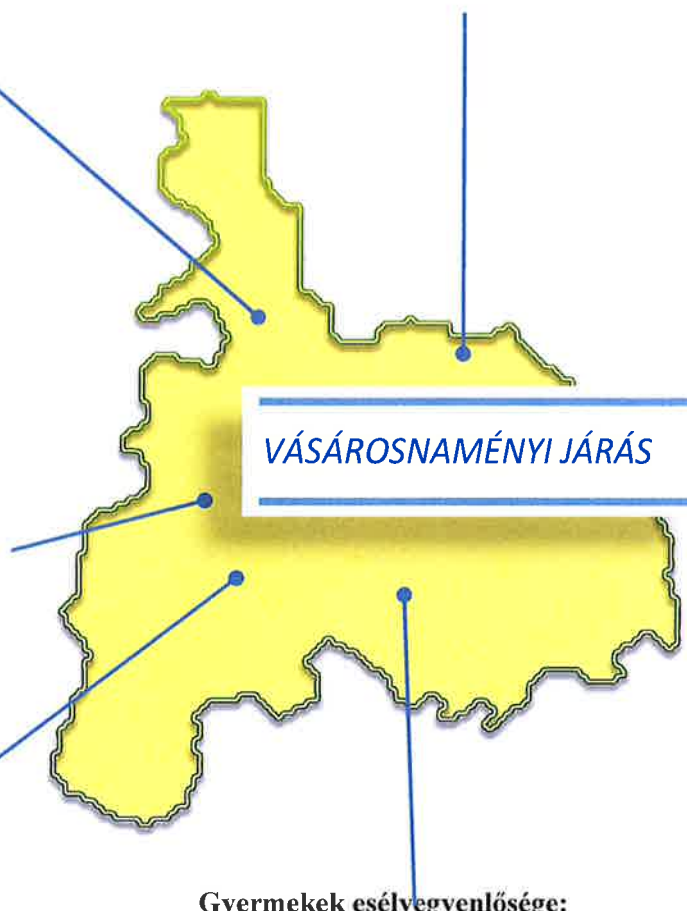
- alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet
- közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Babamama klub)
- családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély
- helyben elérhető egészségügyi szűrések
- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége

Idősek esélyegyenlősége:

- szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáférés
- áldozattá válás megelőzését elősegítő programok
- szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége
- a mozgás gyakorlásának feltételei
- generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- infokommunikációs akadálymentesítés
- települési honlapok akadálymentesítése
- egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége
- munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés
- munkához való hozzáférés

Gyermekek esélyegyenlősége:

- bölcsődei ellátás
- gyermekek napközbeni felügyelete
- gyermekorvosi szakellátás helyben
- a településen maradást elősegítő programok
- nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek
- fiatalkori bűnelkövetés mérséklését célzó programok
- egészséges táplálkozást népszerűsítő programok

17. ZÁHONYI JÁRÁS

A kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján komplex programmal fejlesztendő járás, területe 146 km², járásközpontja Záhony. A járáshoz 2 város, 1 nagyközség és 8 község tartozik, lakónépessége 2020. január elsején 18 801 fő.¹⁰⁵ A kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV.23.) Korm. rendelet alapján a 11 településből 10 társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett, 9 jelentős munkanélküliséggel sújtott.

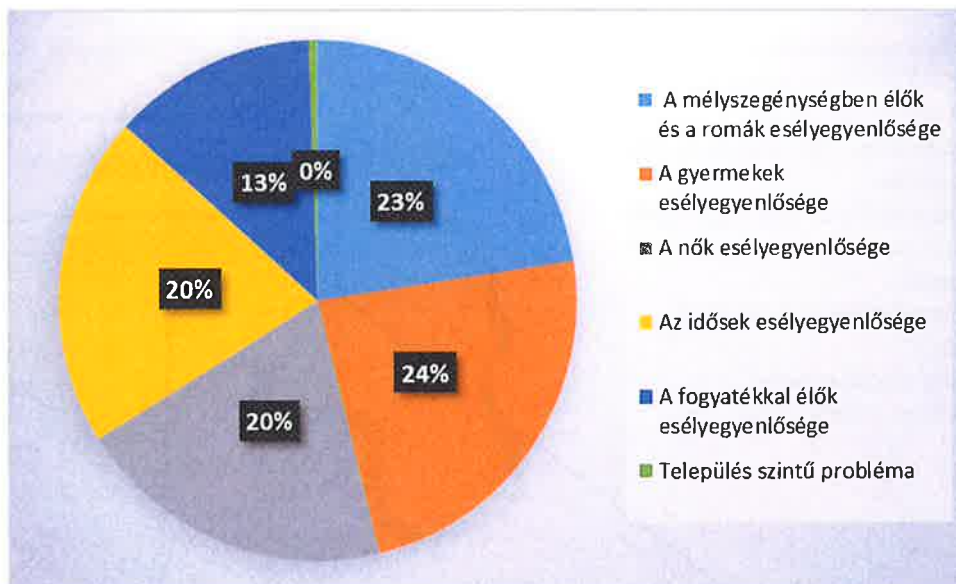
A járás települései a következők: Benk, Eperjeske, Győröcske, Kömörő, Mándok, Tiszabездéd, Tiszamogyorós, Tizsaszentmárton, Tuzsér, Záhony, Zsurk.

A mintába került: Záhony, Tiszabездéd, Tuzsér.

Záhonyi járást tekintve a hep.tef.gov.hu oldalon 2019 decemberében 1, 2020. év augusztusáig 4 településnek jelent meg a második generációs Helyi Esélyegyenlőségi Programja.

A Záhonyi járásban az alábbiak szerint állapítottak meg intézkedéseket a célcsoportok vonatkozásában a Helyi Esélyegyenlőségi Programokban:

47. diagram HEP intézkedések Záhony járás területén (2020. júliusi adat)

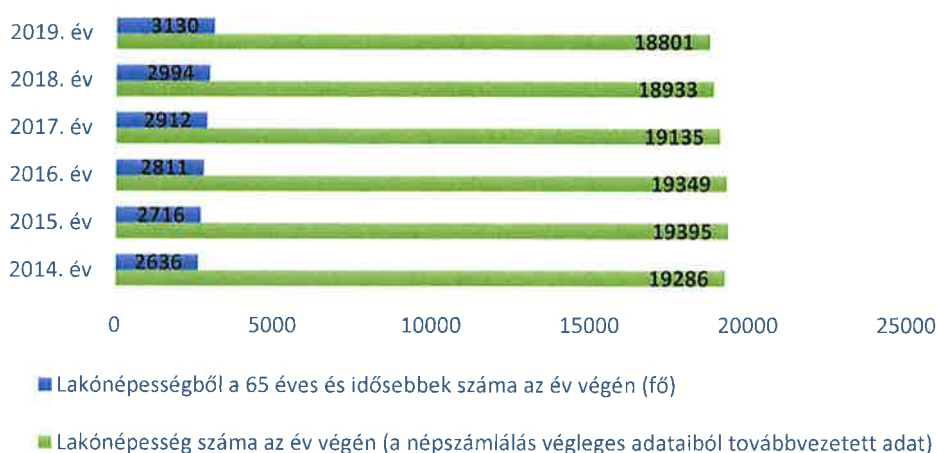

Forrás: saját szerkesztés

A Záhonyi járás előregedő járásnak mondható, míg a lakónépesség száma folyamatosan csökken, addig a 65 év felettek száma folyamatosan nő.

¹⁰⁵ Forrás: KSH

48. diagram Lakónépesség száma, 65-x év felettek száma a lakónépességből (fő) Záhony járás

Forrás. KSH alapján saját szerkesztés

Ugyanakkor az idősebb nők aránya magasabb a járásban. Ezért Záhonyban tartott tematikus ülés témája a nők és az idősek voltak. A 2020. július 16-án Záhonyban megtartott rendezvény témája pedig kifejezetten az idős nők szolgáltatásokhoz való hozzáférése volt. A munkacsoport ülésen a résztvevők arra jutottak, hogy Magyarországon az elmúlt 50 évben sokat fejlődött az egészségügy, megváltozott a várható élettartam., vagyis megnövekedett és erre reagálnia kell a gazdaságnak, a társadalomnak és politikának egyaránt. Ezért a flexibilis és rugalmas időspolitika kialakítása mellett szemléletformálásra is szükség van. Formálni szükséges a társadalom látásmódját az idősekhez, időskorhoz kapcsolódóan. Fontos, hogy az idős korról ne pusztán a betegségek, nehézségek, idősothtonok, a magány és a depresszió jusson az eszébe. Ugyanakkor a szemléletet mindenkinek saját magában is formálnia szükséges. Cél az, hogy a mai aktív korúak már tudatosan, tudatosabban készüljenek a nyugdíjas évekre, az idős korra. Ahhoz, hogy valóban (törekvéseknek megfelelően) flexibilis időspolitika legyen, nem elegendő az állam, szükséges bevonni a civil szférát, magánszemélyeket, azokat, akik ebben a rendszerben dolgoznak, emellett elengedhetetlen a folyamatos kommunikáció. Amikor az idősekről beszélünk, az emberi méltósághoz való jog megkerülhetetlen. Az emberi méltósághoz és az élethez való jog, elválaszthatatlan alapjogok, melyek mindenkit megilletnek. Azért, hogy ez a jog ne sérüljön, törekedni kell arra, hogy a meglévő keretek között a lehető legnagyobb önállóságot biztosítsuk az idős embereknek és úgy érezhessék, hogy a társadalomnak aktív, hasznos tagjai. A résztvevők megállapították a szakemberek által elmondottak alapján, hogy sürgetően megjelenő probléma az idősek ellátása intézményi kereteken belül idősek otthonában. Úgy tűnik ez nem mindenhol kellő mértékben biztosított. A településeknek ez ügyben lépniük kell, illetve lépni szeretnének.

Prevencióra is szükség van, szűréseket kell szervezni a településeken. Az OECD (Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési szervezet) 1998-as definíciója szerint cél az aktív időskor és az idős emberek képessé tétele arra, hogy minél tovább aktívak maradjanak a társadalomban és a gazdaságban. Ez azt jelenti, hogy meg kell kapniuk a lehetőséget arra, hogy szabadon döntsenek arról, hogy mivel töltik szabadidejüket.: tanulással, munkával, pihenéssel vagy ápolás-gondozás igénybevitelével, ezt biztosítani kellene mindenhol, ekkor beszélhetnénk teljes esélyegyenlőségről.

Záhony nagyon sok egyesület működik, akik részt vesznek a város életében, de ez a járásra általánosan jellemző. Ezek a klubok, egyesületek bemutatkoztak a rendezvényen, pár mondatban ismertették tevékenységüket. Mindez jelzi, hogy a városban, a járásban az önszerveződő nyugdíjas klubok és egyesületek nagyon jól működnek, a megyében példaértékű lehet tevékenységük, hiszen aktív, tevőleges tagjai a közösségüknek.

Az ülésen ugyanakkor kiemelésre került, ha a térségi helyzetről és az idősök helyzetéről beszélünk, nemcsak az aktív idősök helyzetéről kell szót ejteni, hanem azokról az idősokről is, akik már a romlott egészségi állapotuk miatt nem tudnak részt venni az aktív társadalmi életben. A térség szerencsés helyzetben van, mert alapszolgáltatás terén nagyon sok civil szervezet, egyházi szolgáltató és önkormányzati társulás által fenntartott (pl. Mándoki Térségi Szociális Központ) is segíti az idősöket a mindennapi életben. A Mándoki intézményben idősök nappali klubját működtették, étkeztetést, házi segítségnyújtást biztosítanak az idősöknek. Van egy idősök otthona az intézménynek, amely 20 férőhelyes. Igyekeznek szakellátással segíteni az idősöket és hozzátartozóikat is, akik az otthonukban már nem képesek az önellátásra. Ha helyzetfelmérésről és szolgáltatáshiányról beszélünk, akkor az idősök bentlakásos intézményéről beszélni kell. Ez a járásban, a megyében, de akár országos is szinten is szolgáltatási hiány. Az ülésen elhangzott, hogy a 20 férőhelyes intézményben 12 fős várólista van, és ez a várólista bővebb lenne, ha a telefonos megkereséseket is bele számolnák. De sok esetben, mikor elmondják, hogy milyen hosszú a várólista, a hozzátartozók úgy döntenek, hogy be sem adják kérelmüket. Nagyon nagy szükség lenne több bentlakásos intézményre.

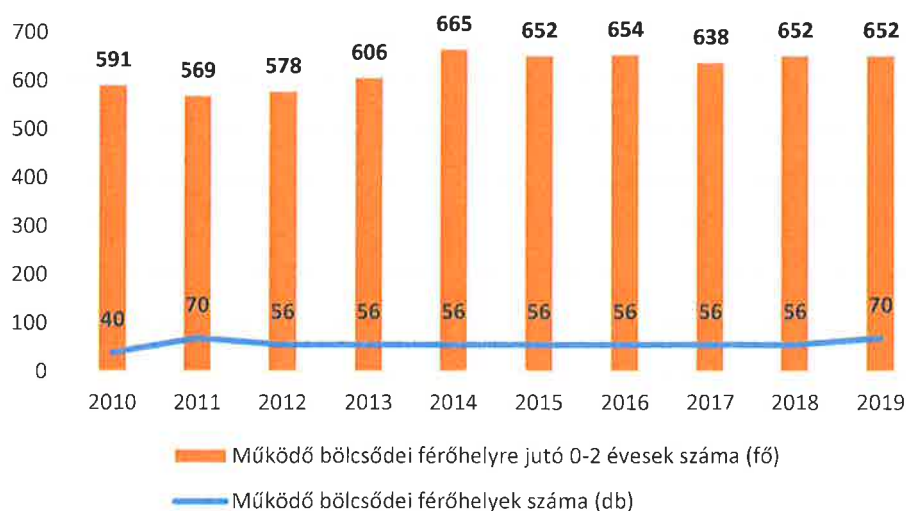
A veszélyhelyzetet a hozzátartozók nehezen élték meg, hiszen a vírus idején a kórházakban, egyes osztályokat teljesen kiürítettek, és a hozzátartozók kétségbeesetten fordultak az intézményhez, sokan kérték, hogy a várólistán lévő hozzátartozót vegyék fel. ennek sajnos nem tudtak eleget tenni. Ennek oka volt a felvételi tilalom is, de a férőhelyhiány mindenképp ellehetetlenítette volna azt. A koronavírus idején azzal a problémával szembesült, hogy a jelenleg meglévő idősotthonok infrastrukturális helyzete is olyan, hogy a kötelező izolációs helyiség, látogató szoba kialakítás óriási problémát jelentett. Több helyen nem tudtak olyan helyiségeket kialakítani, amelyek megfeleltek volna az eljárásrendnek. Az izolációs helyiség nem csupán egy helyiséget jelentett volna, hanem ahhoz kapcsolódó mosdóhelyiséget, zuhanyzót is. Ezeknek a feltételeknek a legtöbb otthon itt a megyében nem tud megfelelni. Szükség lenne a meglévő idősotthonok infrastrukturális fejlesztésére is.

A veszélyhelyzet kapcsán a jelenlévő idősökből álló egyesületek, klubok is elmondták tapasztalataikat. Ez alapján a városokban, a társasházakban és a panelekben élő idősök sokkal nehezebben élték, éltek meg a veszélyhelyzetet, mivel valóban bezárva a falak között, jobb esetben a házastársukkal voltak kénytelenek elfogadni és betartani a kényszerű intézkedéseket. természetesen hiányzott a szociális közeg, de elfogadták ezt a helyzetet a saját maguk érdekében. Többen hiányolták azt, hogy misén sem tudtak részt venni. Ebben az időben a digitális kompetenciák hiányának megszüntetése még égetőbb megoldásra váró feladatként rajzolódott ki. A települési önkormányzatok, a szociális területen dolgozó szociális munkások, a szociális gondozók és az önkéntesek bevonásával messzemenőig gondoskodtak a saját településükön az ott élő és segítséget igénylő idősökről.

A Helyi Esélyegyenlőségi Programok alapján a nők és a gyermekek, valamint a mélyszegénységben élők és romák problémái nem elválaszthatók egymástól. A járás messze van a megye központját jelentő Nyíregyházától, az ott elérhető szolgáltatások így nehezebben vehetőek igénybe a járásban. A tömegközlekedést fejleszteni szükséges, hogy a munkába állást megkönnyíthessék. A regisztrált álláskeresők aránya a 9. számú táblázat alapján 5,3 %, ami jónak mondható, de itt is szükséges még fejleszteni. A közfoglalkoztatási program jelen van ebben a járásban is, de célként kell kitűzni, hogy a közfoglalkoztatottak az elsődleges munkaerőpiacon tudjanak elhelyezkedni. A digitális írástudatlanság felszámolása is elengedhetetlen feladata a társadalmi felzárkózás folyamatának.

A gyermekek napközbeni felügyelete-szünidőben- nem kellőképpen megoldott, a szabadidő hasznos eltöltésére kevesebb lehetőség nyílik, mint pl Nyíregyháza környékén. A GYES-ről-GYED-ről visszatérő édesanyák munkavállalását ez a tényező nehezíti, valamint itt is problémaként jelenik meg az atipikus foglalkoztatás hiánya. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok alapján a bölcsőde sem elérhető minden településen, a KSH adatok alapján a 11 településből mindösszesen 3 településen (Mándok, Tiszabездé, Záhony) érhető el a szolgáltatás. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a járásban Biztos Kezdet Gyerekház sincs.

49. diagram Működő bölcsődei férőhelyek és a férőhelyekre jutó 0-2 évesek száma Záhony járásban

Forrás. TeIR alapján saját szerkesztés

A gyermekek esélyegyenlősége kapcsán szeretném megjegyezni, hogy összesen 1302 hátrányos helyzetű gyermek (HH és HHH gyermek) volt 2020. januári adatok alapján. Számukra még fontosabb, hogy a felzárkózás folyamata sikeres legyen, biztosítani kell számukra a népesség- és kompetencia fejlesztés lehetőségét, így akár iskola után is hasznosabb szabadidő eltöltésre lesz lehetőségük.

A fogyatékkal élők célcsoportja esetén már Kisvárdai járásnál említésre került, hogy a Megoldás Közhasznú Egyesület biztosít lehetőséget a fogyatékkal élők számára nappali ellátásra. A járásban a fogyatékkal élők nappali ellátását 45 fő vette igénybe, ez azt jelenti, hogy a kihasználtság 104,7%-os. Egyébként a Helyi Esélyegyenlőségi programok alapján ugyanazokkal a problémákkal küzdenek, mint a megye többi járásában, kiemelt fontosságú itt

is az akadálymentesítés, azon belül is az, hogy valamennyi telecülés honlapja akadály mentesítve legyen, hiszen az információkhoz való hozzáférés így lesz egyenlően biztosítva számukra is.

I. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok kivonatai

Záhony¹⁰⁶

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A településen nagyobb figyelmet kellene fordítani a **hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók nevelési hatékonyságának fokozására**, motiváltságuk növelésére. Az esélyegyenlőség, a diszkriminációmentesség és a szegregációmentesség jegyében a halmozottan hátrányos helyzetű és az SNI-s gyermekeket lehetne integrált nevelésben részesíteni, hogy a **társadalmi beilleszkedésüket segítsük**. A **tehetséggondozási** programok kidolgozása és megvalósítása a cél; új nevelési stratégiák, módszerek rendszerbe építése is ezt a folyamatot segíthetné. A településen nincs a fiatalok foglalkoztatását megkönnyítő program, ezért szükséges lenne az **együttműködés kialakítása felnőttképző szervezetekkel**.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnőttképzés):

A településen alacsony a roma aktív korú lakosságon belül a foglalkoztatottak aránya, így szükséges lenne a közfoglalkoztatási pályázatokon való részvétel. Bővíteni kellene a gyermekvállalás miatt a munkaerőpiactól hosszabb időre távol maradó aktív korú családtagok által kedvezményesen igénybe vehető, korszerű ismeretek megszerzését célzó **speciális képzési programok** körét.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A településen nélkülözhetetlen az idősek számára a **rendszeres mozgást biztosító szolgáltatások bővítése**, és ezzel párhuzamosan a különböző **szűrővizsgálatok** biztosítása a **prevenációs szemlélet erősítésével**, az **egészségtudatos magatartás** fejlesztésével. A településen lakó fogyatékkal élők is segíteni kellene, hogy minél nagyobb számban részt vehessenek egészségügyi szűrővizsgálatokon.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A település közüzemi szolgáltatásokkal való ellátottsága országos és regionális összehasonlításban kifejezetten kedvező. A KSH adatai alapján Záhony városban nem található olyan terület, mely a szegregációs mutató alapján megfelelné a tényleges szegregátum vagy az erősen leromlott terület feltételeinek. A nehéz anyagi körülmények között élők sokszor kerülnek olyan helyzetbe, hogy nem tudják fizetni közüzemi számláikat, bérleti díjaikat. A közüzemi szolgáltatásoknál adósságterhekkel küzdő családok lakhatási támogatást igényelhetnek, mely támogatás előre fizetős mérőóra feltöltésével, illetve a szolgáltató részére történő folyósítással is nyújtható, ennek érdekében az önkormányzat a szolgáltatókkal keretmegállapodást köt. Az Önkormányzat a lakhatási kiadásokhoz kapcsolódó hátralékot felhalmozó személyeknek települési támogatás nyújt. Támogatás esetén a jogosult

¹⁰⁶ Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2019-2024

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

adósságkezelési tanácsadásban és települési támogatásban részesül. A településen továbbá a közintézmények **akadálymentesítésére** lenne szükség.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A gyermekek nyári szüneti elhelyezését a településen sok család nem tudja megoldani, erre a problémára jelenthetnének megoldást a **nyári táborok, a különböző kirándulások**. Jellemző, hogy a hátrányos helyzetű tehetséges gyerekek anyagi lehetőségek hiányában nem tanulhatnak tovább, erre **ösztöndíj programok** megoldást jelenthetnének. A településen a hátrányos helyzetű gyerekek nyári étkeztetése nem megoldott, ezért szükséges pályázati támogatásokból forrás biztosítása a **nyári gyermekétkeztetésre**. A településen kevés a közterületi játszótér, illetve a meglévő állapota sem kielégítő, így **új játszóterek létrehozására és a meglévők felújítására lenne szükség**. A rászoruló gyerekek korrepetálása, felkészítése az esetleges pótvizsgákra nem megoldott. Erre megoldást nyújthat **szakközépiskolás tanulók és önkéntesek bevonásával nyári felzárkóztatások** szervezése.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A településen nem jelennek meg kellő mértékben országos szervezetek akciói a mélyszegénységben élők részére, ezért szükséges lenne a **kapcsolatépítés** országos, megyei, regionális, térségi hatáskörű segélyező, támogató **szervezetekkel**. A romák körében a szegénység oka a tartós munkanélküliség, melynek enyhítésére szolgálhat a **közfoglalkoztatás** tovább folytatása és egyéb helyi foglalkoztatási lehetőségek felkutatása, erősítése.

Tiszabezdéd¹⁰⁷

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A településen hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű tanulók magas számban vannak az óvodában és az iskolában egyaránt. A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek iskolai sikerességének egyik záloga lehet a **megfelelő minőségű és időtartamú óvodáztatás**. A kisgyermekkorban történő pedagógiai támogatás jelentős mértékben csökkentheti a későbbi iskolai kudarcokat. Ezért a településen **tudatos óvodai munkára van szükség** ahhoz, hogy a hátrányokat az óvodai nevelés csökkenteni tudja. A hátrányos helyzetből származó lemaradások – szakszerű, a gyermek társadalmi helyzetére érzékeny pedagógiai szemlélettel és módszerekkel, a szülőt partnerré téve, velük együttműködve – sikeresen ellensúlyozhatók. Ezen gyermekek oktatásánál nagyon fontos a megfelelő professzionális tanári kommunikáció az együttnevelésben, a szülőkkel való együttműködés, valamint a tanári képzési követelményekben szereplő kompetenciák fejlesztése. Az utóbbi időben a településen megnőtt a részképesség-zavarokkal küszködő gyermekek száma. Az iskolában nincs gyógypedagógus és iskolapszichológus sem. A településen oktatási feladatként jelenik meg továbbá a munkanélküliek számára a **tréningek megtartása is, segítség az önéletrajzok megírásában, ill. szükség szerinti tájékoztatás, felnőttképzés szervezése**. Szükséges lenne az **idősek számára informatikai képzések szervezése** is, ehhez nélkülözhetetlen pályázatok benyújtása

¹⁰⁷Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2019-2023

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

informatikai eszközök beszerzésére. A településen nem működnek a fiatalok foglalkoztatását és az oktatásból a munkaerőpiacra való átmenetet megkönnyítő programok.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelnyitóképzés):

A településen magas a nyilvántartott álláskeresők száma. A munkanélküliek közel felét az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők teszik ki. Nélkülözhetetlen a jövőben is a **közfoglalkoztatás** tovább folytatása. **Bővíteni kellene** a gyermekvállalás miatt a munkaerőpiactól hosszabb időre távol maradó aktív korú családtagok által kedvezményesen igénybe vehető, korszerű ismeretek megszerzését célzó **speciális képzési programok körét**. Elengedhetetlen lenne a **fogyatékkal élők foglalkoztatását** elősegítő és támogató programok, képzések szervezése is.

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

A jövőben nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a településen élők **életminőségének** folyamatos **vizsgálatára**. Segíteni kellene abban, hogy a fogyatékkal élők is minél nagyobb számban részt vegyenek az egészségügyi szűrővizsgálatokon. A településen a fogyatékkal élők részére **nappali ellátást biztosító szociális alapszolgáltatás** nincsen, amely lehetőséget biztosítana a társas kapcsolatokra, valamint alapvető higiéniai szükségletek kielégítésére. Az idősek számára rendszeres mozgást biztosító szolgáltatások bővítése is fontos lenne, mint ahogy a **szűrővizsgálatok** biztosítása is. Szükségszerű még a prevenciós szemlélet erősítése, az egészségtudatos magatartás fejlesztése. A településen a védőnői szolgálat épületefelújításra szorul.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A településen nincs pontos adat az elégtelen lakhatási körülmények között élőkről, ezért szükséges az adatok begyűjtése a lakhatási viszonyokról. Szükségszerű a településközbiztonsági **fejlesztése is, magas minőségű térfigyelő kamerarendszer telepítésével**. Nincs a településen olyan hely, ahol turistákat lehetne elszállásolni. Nincs a településen **közösségi tér** sem, amire a művelődési ház felújítása jelenthetne megoldást.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

Nélkülözhetetlen a **gyermekek napközbeni ellátását biztosító intézmények működtetése, és a szociális, gyermekjóléti szolgáltatások bővítése felzárkóztatási, fejlesztési programok szervezésére**. Az étkeztetés biztosítása érdekében a mai kor követelményeinek megfelelő konyha és étkező építésére lenne szükség. Az iskolai, az óvodai és az utánpótlás **sport fejlesztése** is fontos lenne a sportudvar felújításával. Szükség lenne **egészségfejlesztő, felvilágosító programokra, egyéni tanácsadásokra, a lelki egészség fejlesztését szolgáló tájékoztatók, információ-nyújtásra** az oktatási-nevelési intézmények, védőnők, civil szervezetek bevonásával. Olyan intézmény létrehozása is fontos lenne, ahol a gyermekek és kamaszok hasznosan tölthetnék el szabadidejüket, nem az utcán csellengéssel, hanem például olvasással, filmklubbal vagy táborokkal. A gyermekek esélyegyenlősége szempontjából a védelembe vett és a veszélyeztetett kiskorú gyermekek száma, a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek száma érdemel említést, melyek a térségben kiemelkedően

magasak. Ezért kedvezményes óvodai-iskolai juttatásokban szinte majdnem minden óvodás és iskoláskorú gyermek részesül. Helyben családi napközi és bölcsőde nem működik.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

A roma népesség hátrányos helyzete több, egymással szorosan összefüggő társadalmi, gazdasági probléma eredője. Csak a több problématerületre (oktatás, foglalkoztatás, szociális és egészségügyi) egyszerre koncentrálnak, **átfogó problémakezelési megoldások, komplex programok** vezethetnek eredményre. A településen a legfontosabb a roma lakosok foglalkoztatáshoz való segítése lenne. Szükségszerű a roma nemzetiségi önkormányzat részére a hivatal épületében önálló helyiség biztosítása is.

Tuzsér¹⁰⁸

1. Oktatáshoz való hozzáférés (Óvodai nevelés, Iskolai oktatás-nevelés, Korai fejlesztés, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek):

A településen magas a legfeljebb általános iskolai végzettséggel vagy azzal sem rendelkezők aránya, mely problémát tovább tetéz a továbbtanulási motivációk hiánya. Ennek érdekében szükséges a tanulás fontosságának tudatosítása érdekében **csoporthoz tartozások szervezése** pszichológus bevonásával, valamint felzárkóztatás céljával korrepetálás kialakítása. Fontos lenne még a továbbtanulás elősegítése érdekében az iskolai előmenetel iskolán kívüli támogatása is, a **tehetségfejlesztés**, kiemelten a már működő szolgáltatásokhoz való hozzáférés elősegítése. A Lónyay úton található óvoda épületének bővítése is fontos lenne, valamint a felszereltségének korszerűsítése. Üdvözölendő lenne az oktatási-nevelési intézmények és a szülők közötti kapcsolatháló szorosabbá fűzése. Ennek érdekében **szülői klubokat** lehetne működtetni vagy nyitott óvodai programokat szervezni. Az idősek számára hasznos lenne informatikai képzések szervezése, melyhez pályázatok benyújtása szükséges informatikai eszközök beszerzése miatt.

2. Munkavállaláshoz való hozzáférés (Közfoglalkoztatás-Start munkaprogram, Szakfelntőtképzés):

A munkavállalást segítheti továbbra is a **közfoglalkoztatás** és annak folytatása, az *atipikus foglalkoztatási formák létrehozása* (önkormányzati intézményrendszeren belül) és az egyéb helyi foglalkoztatási lehetőségek felkutatása. Mivel a munkanélküliek közel felét az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők teszik ki, szükséges számukra **felntőtképzések szervezése**. A foglalkoztatáshoz való hozzáférés esélyének javítása érdekében szükséges a korszerű **kerékpárút** kiépítése a szomszédos települések összekapcsolására. Hiánypótló lenne az **idős** korosztály számára foglalkoztatást támogató programok beindítása, és az **otthon végezhető munka biztosítása**. Bővíteni kellene a településen a gyermekvállalás miatt a munkaerőpiactól hosszabb időre távol maradó aktív korú családtagok által kedvezményesen igénybe vehető, korszerű ismeretek megszerzését célzó speciális képzési programok körét. Szükség lenne a felnőtt **fogyatékkal élők foglalkoztatását** elősegítő és támogató programok, képzések szervezésére.

¹⁰⁸Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018-2023

<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/PublishedProgramSearch.aspx?searchtext=>

3. Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés:

Nélkülözhetetlenek lennének a településen a fiatalok számára **egészségfejlesztő és felvilágosító programok, egyéni tanácsadások megszervezése, a lelki egészség fejlesztését szolgáló tájékoztatások, információnyújtások** az oktatási-nevelési intézmények, védőnők, egyházak, civil szervezetek bevonásával. Szükségesek lennének az idősek számára rendszeres mozgást biztosító szolgáltatások, **szűrővizsgálatok biztosítása, a prevenciós szemlélet erősítése és az egészségtudatos magatartás fejlesztése**. Jobban kellene segíteni a fogyatékkal élőket, hogy minél nagyobb számban részt vehessenek ők is egészségügyi szűrővizsgálatokon.

4. Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Telepek, Szegregátumok):

A településen alacsony számban élnek településszintű lakóhellyel rendelkező hajléktalanok. Számuk néhány főre tehető. Elégtelen lakhatási körülmények viszont a szegregátumban élők körében gyakran vannak. A településen **három településrész** jelölhető meg, amelyek részlegesen, illetve teljes mértékben **infrastrukturális hiánnyal küzdenek**. A háromból kettő az érintett szegregátumokban található (Nyárfás utca, Diófás utca). Ezeken a területeken a szennyvíz kiépítettsége igen alacsony, az utak állapota rendkívül rossz, kátyús, illetve mindenhol töredezett az aszfalt. Lakásállományára az elhanyagoltság jellemző, az udvarok és a lakókörnyezetek állapota rendezetlen. A lakások többsége alacsony komfortú, amely azt foglalja magában, hogy valamelyik főbb, vagy esetlegesen mindegyik infrastrukturális elem, mint pl.: gáz, víz, szennyvíz, áram szolgáltatás hiányzik a lakásokból. A szegregátumokban élő családokra jellemző a lakások zsúfoltsága és a magas gyermeklétszám. Tekintettel arra, hogy az alapvető higiéniai követelményeknek ezek a háztartások többek között alacsony komfort fokozataik miatt sem tudnak megfelelni, a telepen élők, de főként a gyermekek egészségi állapotát a rossz életkörülmények kedvezőtlenül befolyásolják, sok a tartósan beteg gyermek.

5. Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

A településen fejlesztési lehetőségként jelenik meg **a szociális és gyermekjóléti szolgáltatások bővítése, felzárkóztatási, fejlesztési programok szervezése és ösztöndíj alapítása a pályakezdés megkönnyítése érdekében**. A településen jellemző az óvodai nevelésben való részvétel hiánya, így a későbbi beilleszkedési problémák is. Fontos lenne az óvodai nevelésben való eredményes részvétel előmozdítása az óvoda, az iskola és a család közötti koordinációt biztosító óvodáztatási és start asszisztens alkalmazásával. Eredményes lehetne a településen a beíratás előtti **„nyílt hét” szervezése** is, ahol sor kerülhetne a tájékoztató jellegű szülői értekezletre az új szülők részére. Ez elősegítené a beszoktatást és a befogadást is. A településen az igazolatlan iskolai hiányzások száma magas. A hiányzások és a szökések visszaszorítása érdekében szükséges lenne a pedagógusok családlátogatása, akár iskolarendőrök bevonásával. Szükség lenne a **szegregátumban élő tanulók felzárkóztatására, képesség- és kompetenciafejlesztésére**. Gyakori a településen élő gyerekeknél a személyes higiénia hiánya, melynek érdekében tisztálkodási szokások kialakítására lenne szükséges. Fontos lenne a **szabadidő hasznos eltöltése** érdekében olyan intézmény létrehozása, ahol a gyermekek és kamaszok hasznosan tölthetnék el a szabadidejüket. Szükséges lehetne még továbbá programok, táborok, kirándulások szervezése is. Fontos lenne a veszélyeztetettséget észlelő **jelzőrendszer hatékonyabb működtetése** is a hátrányos helyzetű gyermekek beilleszkedési nehézségeinek kezelése, és a 0-3 éves korú

csecsemők és kisgyerekek nevelési-oktatási intézménybe való beilleszkedésének elősegítése miatt.

6. Roma felzárkóztatást célzó szolgáltatások:

Fontos lenne a településen a romák körében az **egészségügyi szűrések népszerűsítése**. Az **egészségtudatos életmódra nevelés** a felnőttek körében, annak tudatosítása, hogy a szűrővizsgálatokon való mind nagyobb számú megjelenés az egészségesebb életet, a várható élettartam megnövekedését eredményezheti. A romák számára pályázati források kihasználására lenne szükség egy teljes körű **szociális, képzési, foglalkoztatási projekt megvalósításához**. Szükség lenne a közösségi **szociális munka megszervezésére** is.

II. A kérdőíves megkérdezés eredményei

Záhony járásból 2 kérdőív érkezett vissza: Tiszaszentmárton, Zsurk.

13. táblázat: A visszaérkező válaszok az említések száma szerint

Oktatáshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Óvodai nevelés	2	-	-	
Iskolai oktatás-nevelés	1	1	-	mérsékelt
Korai fejlesztés	1	1	-	mérsékelt
HH, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek	1	-	1	mérsékelt
Szak- és felnőttképzés	-	1	1	fokozott

Munkavállaláshoz hozzáférés				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Munkahelyek jelenléte a településen	-	2	-	fokozott
Közfoglalkoztatás	2	-	-	
Start munkaprogram	2	-	-	

Egészségügyi, szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés				
	Biztosított	Részbiztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
Egészségügyi ellátáshoz	2	-	-	
Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz	1	-	-	
Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz	2	1	-	
Telepek, szegregátumok lakhatási nehézségeinek megoldása	1	-	1	mérsékelt
Roma felzárkózást célzó szolgáltatásokhoz	-	1	1	fokozott

Mélyszegénységben élők és romák				
	Biztosított	Részbiztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alapfokú oktatáshoz (8 osztály befejezése) való hozzáférés nem biztosított	2	-	-	
egészségügyi szolgáltatások	2	-	-	
munkaerőpiaci lehetőségek	1	1	-	mérsékelt
adósságkezelés	1	-	1	mérsékelt
hivatalos ügyek intézése	2	-	-	
digitális kompetencia fejlesztése	-	2	-	fokozott
családtervezés segítése	1	1	-	mérsékelt
szociális tűzifa-programhoz való hozzáférés	2	-	-	
az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás	2	-	-	

Gyermekek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
bölcsődei ellátás	-	1	1	fokozott
gyermekek napközbeni felügyelete	2	-	-	
gyermekek szünidei felügyelete	-	1	1	fokozott
gyermekorvosi szakellátás helyben	-	-	2	fokozott
nyári étkeztetéshez való hozzáférés	2	-	-	
a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok	2	-	-	
a településen maradáshoz elősegítő programok	1	-	1	mérsékelt
iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok	-	2	-	fokozott
nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek	-	1	1	fokozott
szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége	1	-	1	mérsékelt
egészségvédelmi, prevenciós programok	1	1	-	mérsékelt
fiatalok bűnelkövetés mérséklését célzó programok	1	-	1	mérsékelt
egészséges táplálkozást népszerűsítő programok	2	-	-	

Nők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet	-	-	2	fokozott
közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)	-	1	1	fokozott

családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély	1	-	1	mérsékelt
helyben elérhető egészségügyi szűrések	-	2	-	fokozott
atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége	-	-	2	fokozott
Informálás az igénybe vehető szolgáltatásokról	2	-	-	

Idősek esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáférés	1	1	-	mérsékelt
áldozattá válás megelőzését elősegítő programok	-	-	2	fokozott
demencia mérséklését elősegítő programok	-	1	1	fokozott
szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége	1	-	1	mérsékelt
a mozgás gyakorlásának feltételei	-	1	1	fokozott
közösségi, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség	2	-	-	
generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése	-	2	-	fokozott
idősek napközbeni ellátása	-	1	1	fokozott
idősek bentlakásos ellátása	-	1	1	fokozott

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
épületek akadálymentesítése	2	-	-	
infokommunikációs akadálymentesítés	-	-	2	fokozott

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége				
	Biztosított	Részben biztosított	Nem biztosított	A hiány mértéke
hivatalos ügyek gyakorlásának lehetősége	2	-	-	
települési honlapok akadálymentesítése	-	-	2	fokozott
egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége	1	1	-	mérsékelt
szolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés	2	-	-	
munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés	1	-	1	mérsékelt
munkához való hozzáférés	1	-	1	mérsékelt

III. Összegzés

Elemzésünk eredményei szerint a legnagyobb hiányt a következő területeken tapasztaltuk:

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

- digitális kompetencia fejlesztése

Gyermekek esélyegyenlősége:

- bölcsődei ellátás
- gyermekek szünidei felügyelete
- gyermekorvosi szakellátás helyben
- iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok
- nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek

Nők esélyegyenlősége:

- alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet
- közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)
- helyben elérhető egészségügyi szűrések
- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége

Idősek esélyegyenlősége:

- áldozattá válás megelőzését elősegítő programok
- demencia mérséklését elősegítő programok
- a mozgás gyakorlásának feltételei
- generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése
- Idősek napközbeni ellátása

- Idősek bentlakásos ellátása

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- infokommunikációs akadálymentesítés
- települési honlapok akadálymentesítése

IV. Szolgáltatási hiánytérkép

Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége:

- digitális kompetencia fejlesztése

Nők esélyegyenlősége:

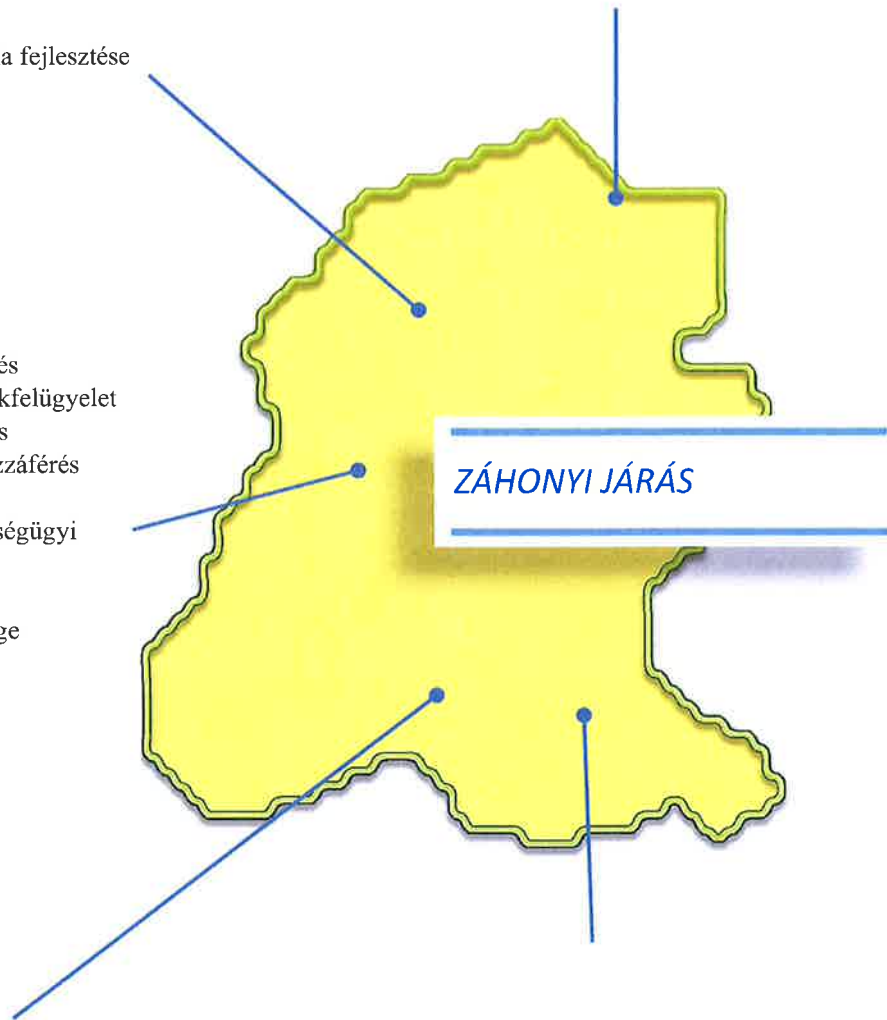
- alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet
- közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Baba-mama klub)
- helyben elérhető egészségügyi szűrések
- atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége

Idősek esélyegyenlősége:

- áldozattá válás megelőzését elősegítő programok
- demencia mérséklését elősegítő programok
- a mozgás gyakorlásának feltételei
- közösségi, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség
- generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése
- idősek napközbeni ellátása

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége:

- infokommunikációs akadálymentesítés
- települési honlapok akadálymentesítése

Gyermekek esélyegyenlősége:

- bölcsődei ellátás
- gyermekek szünidei felügyelete
- gyermekorvosi szakellátás helyben
- iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok
- nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek

18. A HIÁNYOS SZOLGÁLTATÁSOK MEGYEI SZINTŰ BEMUTATÁSA

A továbbiakban a megyére vonatkozó hiánytérkép elkészítését céloztuk meg. Ehhez összesítettük a járási szinten nyert Helyi Esélyegyenlőségi Programok és kérdőívek adatait, valamint feldolgoztuk a tematikus munkacsoport ülések jegyzőkönyveinek információit és beépítettük a Megyei Felzárkózási Fórum tagjainak észrevételeit, javaslatait.

I. A kérdőívek megyére vonatkoztatott eredményei

Az alábbi táblázat a 13 járásból beérkezett kérdőívek összesített adatait tartalmazza, oly módon, hogy az egyes települések alapján létrehozott járási hiányok közül azok kerültek be a megyei hiánytérkép gerincét képező táblázatba, amelyeknél *fokozott*, illetve *mérsékelt* hiányt tapasztaltunk. A vizsgált dimenziókat akkor tekintettük hiányosnak az egész megye vonatkozásában, ha arról a 13 járás legalább felénél fokozott vagy mérsékelt hiányt mutattak az adatok - tehát legalább 6 járás esetében.

Látható, hogy az *Oktatáshoz való hozzáférést* mérő dimenziók esetében a korai fejlesztésre, a hátrányos és halmozottan hátrányos tanulókra koncentrálnó programok, a szak és felnőttképzés területén jellemző a legnagyobb hiány.

A *Munkához való hozzáférés* tekintetében a legnagyobb problémát a helyben jelenlévő munkahelyek hiánya okozza. Az *Egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés* területén a szegregátumok lakhatási nehézségeinek megoldása és a romák felzárkózását elősegítő szolgáltatások biztosítása tűnik a legsürgetőbbnek. (19. táblázat)

14. táblázat: Megyei összefoglaló a hiányos szolgáltatásokról a 13 járás adataiból, a fokozott és mérsékelt minősítések tekintetében I.

Oktatáshoz hozzáférés	Említések száma	Munkavállaláshoz hozzáférés	Említések száma	Egészségügyi, szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés	Említések száma
Óvodai nevelés		Munkahelyek jelenléte a településen	10	Egészségügyi ellátáshoz	1
Iskolai oktatás-nevelés	2	Közfoglalkoztatás	-	Lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz	5
Korai fejlesztés	11	Start munkaprogram	-	Gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz	
HH, HHH tanulók hátrányait kompenzáló projektek	8			Telepek, szegregátumok lakhatási nehézségeinek megoldása	13
Szak- és felnőttképzés	13			Roma felzárkózást célzó szolgáltatásokhoz	12

Az úgynevezett érzékeny, legsérülékenyebb társadalmi csoportnál a következőt tapasztaltuk: a *mélyszegénységben élők*nél és a *romáknál* az adósságkezelési technikák, a digitális kompetenciák, az egyes szolgáltatásokkal kapcsolatos ismeretek és a munkaerőpiaci ismeretek hiátusa a legmeghatározóbb. Fontos igényként jelenik meg a családtervezéshez kapcsolódó segítségnyújtás. A *gyermeket megcélzó lehetőségek* tekintetében fejlesztésre szorul a bölcsődei ellátás, a szakorvosi ellátás, a továbbtanulást, településen maradást segítő programok, a szabadidő hasznos eltöltésének biztosítása, valamint a különböző prevenciók programok, előadások szervezése. (20. táblázat)

15. táblázat: Megyei összefoglaló a hiányos szolgáltatásokról a 13 járás adataiból, a fokozott és mérsékelt minősítések tekintetében II.

Mélyszegénységben élők és romák	Említések száma	Gyermekek esélyegyenlősége	Említések száma
alapfokú oktatáshoz (8 osztály befejezése) való hozzáférés nem biztosított	4	bölcsődei ellátás	8
egészségügyi szolgáltatások	1	gyermek napközbeni felügyelete	3
munkaerőpiaci lehetőségek	9	gyermek szünidei felügyelete	10
adósságkezelés	12	gyermekorvosi szakellátás helyben	8
hivatalos ügyek intézése	2	nyári étkeztetéshez való hozzáférés	-
digitális kompetencia fejlesztése	12	a továbbtanulást segítő ösztöndíjprogramok	6
családtervezés segítése	9	a településen maradást elősegítő programok	11
szociális tűzifaprogramhoz való hozzáférés	-	iskolai időszakban a szabadidő hasznos eltöltését biztosító programok	8
az igénybe vehető szolgáltatásokról egységes információs szolgáltatás	11	nyári szünidő alatt az elérhető szabadidős és sport tevékenységek	10
-	-	szabadtéri mozgásformák gyakorlásának lehetősége	7
-	-	egészségvédelmi, prevenciók programok	6
-	-	fiatalkori bűnelkövetés mérséklését célzó programok	9
-	-	egészséges táplálkozást népszerűsítő programok	10

A nők társadalmi csoportjának problémái egy irányba mutatnak. Elsősorban a munka és magánélet közötti egyensúly megteremtéséhez nélkülözhetetlen tényezőkre, mint például az alternatív akár alkalmankénti gyermekfelügyeletre, az atipikus foglalkoztatási formákra, a közösségi szabadidős programok megszervezésére érdemes koncentrálni. Mindemellett forrást és lehetőséget kell biztosítani a nők testi és lelki egészségvédelmére, jogi segítségnyújtás biztosítására. (21. táblázat)

Az idősök egészségügyi ellátása és egészségmegőrzése szintén nagyobb figyelmet igényel. A különböző prevenciós előadások és a testmozgás feltételeinek javítása mellett az életkori ciklusból adódó igényeknek megfelelően az idősök gondozásának, lakhatásának feltételeit is javítani érdemes, melynek elsődleges eszköze az idősök bentlakásos ellátásának fejlesztése. A generációk közötti együttműködést, az ehhez kapcsolódó programokat szintén fontosnak tartják az érintettek és a szakemberek. (21. táblázat)

A fogyatékkal élők esélyegyenlőségét nagymértékben előmozdítaná a munkához és munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés fejlesztése, az egészségügyi szűrővizsgálatok csoportos megszervezése. Problémát jelent továbbá az infokommunikációs akadálymentesítés, beleértve a települési honlapok használatának megkönnyítését. (21. táblázat)

16. táblázat: Megyei összefoglaló a hiányos szolgáltatásokról a 13 járás adataiból, a fokozott és mérsékelt minősítések tekintetében III.

Nők esélyegyenlősége	Említések száma	Idősök esélyegyenlősége	Említések száma	Fogyatékkal élők esélyegyenlősége	Említések száma
alternatív napközbeni (és alkalmankénti) gyermekfelügyelet	11	szakorvosi szolgáltatásokhoz és a szűrőprogramokhoz való hozzáfér	7	épületek akadálymentesítése	1
közösségi és szabadidős programokhoz való hozzáférés (Babamama klub)	10	áldozattá válást megelőzését elősegítő programok	11	infokommunikációs akadálymentesítés	11
családon belüli erőszak vagy egyéb sérelem esetén igénybe vehető jogsegély	11	demencia mérséklését csökkentő ismeretek	10	hivatalos ügyek gyakorlásának lehetősége	2
helyben elérhető egészségügyi szűrések	11	szükséges informatikai ismeretek megszerzésének lehetősége	11	települési honlapok akadálymentesítése	8
atipikus foglalkoztatási formák hozzáférhetősége	12	a mozgás gyakorlásának feltételei	8	egészségügyi és szűrővizsgálatok igénybevételének lehetősége	6
Informálás az igénybe vehető szolgáltatásokról	4	közösségi, közművelődési	3	szolgáltatásokhoz, kulturális és	4

Nők esélyegyenlősége	Említések száma	Idősek esélyegyenlősége	Említések száma	Fogyatékkal élők esélyegyenlősége	Említések száma
		szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség		sportprogramokhoz való hozzáférés	
-	-	generációk közötti együttműködést erősítő programok elérése	8	munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés	9
-	-	Idősek napközbeni ellátása	2	munkához való hozzáférés	11
-	-	Idősek bentlakásos ellátása	8	-	-

II. A tematikus munkacsoport ülések szakértői által megfogalmazott problémák összesítése

A projekthez kapcsolódóan 7 tematikus munkaülést szerveztek a szakemberek. Ezek az alkalmak nagyon fontos momentumai voltak a szolgáltatási hiányok feltérképezésének, hiszen az érintett célcsoportok képviselői, valamint az adott témát és a helyi körülményeket leginkább ismerő szakemberek találkoztak, azzal a céllal, hogy a helyi sajátosságok és tapasztalatok alapján segítsék a Szolgáltatási Út Térkép összeállítását. Minden egyes ülés egy-egy fontos témát ölelt fel, melynek helyszínei és témái a következők voltak:

- Vásárosnaményban a *Lakhatás, szegregáció, infrastruktúra, mélyszegénységben élők problémái, szegénység felszámolásának lehetőségei* címet viselte a szakmai ülés.
- Beregdarócon a szolgáltatásokhoz való hozzáférés áttekintése volt a fő napirendi pont.
- a Berkeszen megrendezésre került ülés a gyermekjogok, kitörési pontok, szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés kérdéseit vitatta meg.
- Nyíregyházán a fogyatékkal élők helyzetét tárgyalta az ülés különös tekintettel az érintettek oktatási és munkaerőpiaci lehetőségeire, a szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés biztosítására.
- Tímáron a nők esélyegyenlőségének kérdései kerültek a fókuszba.
- Mátészalkán az *Oktatás, közoktatás, tehetség gondozás, felnőttképzés* címmel valósult meg az ülés.
- Panyolán a *szolgáltatások elérhetőségének javítási lehetősége a településfejlesztés eszköztárával* volt a fő téma.
- Nyíregyházán újra a fogyatékkal élők célcsoportja lett kiemelve, a társadalmi szemlélet és mindennapi kihívások aspektusában.
- Záhonyban az *idősek és nők helyzete* került megvizsgálásra.
- Baktalórántházán a gyermekek és mélyszegénységben élők helyzete került megvizsgálásra.
- Nyírmihálydiban megismerték a résztvevők a *felzárkózó települések program törekvéseit, a mélyszegénységben élők helyzetét, valamint megvitatták a felzárkózási programok összehangolásának lehetőségeit.*

A tematikus munkaülések jegyzőkönyveinek anyagai alátámasztják, megerősítik az eddig bemutatott eredményeket. A *tizenegy* munkacsoport ülés résztvevői az alábbi fő problémákat emlegeték ki.

- A szegregátumokban élők lakhatási körülményeinek javítása megoldásra vár. A probléma orvoslását csak részben oldja meg Csillagház program (Említésre került a vásárosnaményi, a beregdaróci, a baktalórántházai és nyírmihálydi üléseken)
- Vannak települések, ahol problémát jelent a szennyvízelvezetés mind a teleti körülmények között, mind pedig a nem teleti körülmények között élők körében. Az ilyen típusú infrastrukturális hiány komoly közegészségügyi gondokat is felvet. (Említésre került a vásárosnaményi és a beregdaróci üléseken.)
- Alapvető gondot jelent bizonyos alapkompenciák hiánya. Az írás, olvasás készség nehézségei gátját állják a munkaerőpiaci érvényesülésnek, de a mindennapi élethez kapcsolódó ügyintézési feladatok ellátásának is. (Említésre került a vásárosnaményi, tímári, baktalórántházai üléseken.)
- Az utazási gondok több kérdéskör mentén is megfogalmazódtak. A felnőttek képzésekbe való bekapcsolódást, a munkába járást, a gyerekek iskolába járást, a szakorvosi ellátás, fejlesztő foglalkozások igénybevételét nagyban nehezíti az, hogy a távolsági buszok ritkán járnak, valamint az utazáshoz kapcsolódó költségek kifizetése is problémát jelent az érintetteknek. (Említésre került a vásárosnaményi és a beregdaróci, mátészalkai üléseken, nyíregyházi, nyírmihálydi, záhonyi, baktalórántházai üléseken.)
- A korai fejlesztéshez való hozzájutás nem biztosított megfelelően. Ennek egyik kiemelt oka a szakemberhiány. Elsősorban pszichológusra, logopédusra, gyógypedagógusra, fejlesztő pedagógusra, óvónőre lenne szükség. (Említésre került a vásárosnaményi, mátészalkai, berkeszi, baktalórántházai, nyírmihálydi üléseken.)
- A bölcsődei férőhelyek létrehozása, bővítése szinte minden ülésen megfogalmazódott elérendő célként. (Említésre került a beregdaróci, tímári, baktalórántházai, nyírmihálydi üléseken.)
- Figyelmet kell fordítani a gyerekek és az ifjúság hasznos szabadidő eltöltésére. Több ülésen is elhangzott, hogy mindennapos problémát jelent a gyerekek iskolából való hiányzásának, csavargásának kezelése. Igénylik az ülések résztvevői a továbbtanulást, településen maradáshoz segítő információs fórumok megszervezését mind a gyerekek, mind a szülők részre. (Említésre került a berkeszi, a nyíregyházi, a baktalórántházai, a tímári üléseken.)
- A mélyszegénységben élő gyerekek internethasználata nem megoldott. Ez korlátozhatja akár a tanulmányi előrehaladásukat is. (Említésre került a berkeszi, a mátészalkai, beregdaróci, baktalórántházai üléseken.)
- A fiatalok számára fontos lenne különböző prevenciós programokat szervezni például a káros szenvedélyek, drogfogyasztás, egészséges életmód, bűnmegelőzés, családtervezés témakörökben. (Említésre került a berkeszi, a tímári, a baktalórántházai üléseken) A bűnmegelőzéssel, áldozattá válással kapcsolatos információkra az idősek csoportjának is nagy szüksége lenne. (Említésre került a mátészalkai ülésen.)

- A fogyatékkal élők sportolási lehetőségei korlátozottak. A nyíregyházi fórumon kiemelt téma volt a vakfoci lehetőségének biztosítása. Az érintettek arra is felhívták a figyelmet, hogy igaz, hogy vannak akadálymentesített buszok, de még mindig jellemző, hogy a kerekesszékesek nem tudnak tömegközlekedési eszközt használni. A vonattal való közlekedés gátját leginkább az aluljáróba való le- és feljutás jelenti. Igényként fogalmazódik meg, hogy a középületek akadálymentesítésének tervezésébe vonják be az érintett célcsoportot. (Előfordult olyan, hogy bár a lépcső akadálymentesítése megtörtént, onnan viszont segítség nélkül nem lehetett tovább jutni, mert az ajtó befelé nyílt.) (Említésre került a két nyíregyházi ülésen.)
- A prevenciós programok kiemelt szereplőiként kell tekintetni a nőkre. Esetükben a családon belüli erőszak vagy egyéb sérelmükre elkövetett jogsegély fontosságát emelték ki a tematikus munkaülések résztvevői (nyíregyházi, tímári ülések). Fontos hiányként jelenik meg még ennél a célcsoportnál az atipikus munkavállalási lehetőségek jelenléte. (Említésre került a nyíregyházi, a tímári és a mátészalkai üléseken.)

Összegzés

A Helyi Esélyegyenlőségi Programok, a kérdőívek eredményei és a tematikus munkacsoport ülések jegyzőkönyveinek áttekintése, elemzése során a következő szolgáltatások hiánya a legjellemzőbb Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében.

Az Oktatáshoz való hozzáférés tekintetében a gyerekek korai fejlesztése, a hátrányos helyzetű tanulókat megcélzó programok, a helyben megvalósításra kerülő szak- és felnőttképzés hiánya rajzolódott ki. Utóbbi tekintetében az alap- és digitáliskompetenciák hiánya a leginkább meghatározó.

A Munkához való hozzáférés problémáját leginkább a helyben jelenlévő munkahelyek hiánya okozza. E tekintetben kiemelten kell kezelni a nők csoportját, akik számára a gyermeknevelés, az idősgondozás, a háztartási feladatok ellátásának fontossága mellett az atipikus foglalkoztatási forma prioritását kell hangsúlyozni.

Az Egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés területén a szegregátumok lakhatási nehézségeinek megoldása (pl. szennyvízelvezetés) mellett fontos igény mutatkozik az egészségügyi szakellátások, szűrővizsgálatok csoportos megszervezésre, mind a gyerekek, mind az idősek, a fogyatékkal élők és a nők csoportját illetően.

Fontos megjegyezni, hogy a távolsági tömegközlekedés menetrendjének és kondícióinak (fogyatékkal élőkre is gondolva) az igényekhez történő igazítása mind az oktatáshoz, mind a munkához, valamint az egészségügyi és szociális ellátásokhoz való hozzáférés biztosításának alapkritériuma.

A mélyszegénységben élők, romák helyzetét az alapfokú oktatás befejezése, piacképes szakma megszerzése, adósságkezelési technikák, munkaerőpiaci, családtervezési, életvezetési ismeretek birtoklása, a lakhatási feltételek javítása segíthetné.

A gyermekek, fiatalok minél jobb életminőségét, jövőbeli lehetőségeit a bölcsődei ellátás kiterjesztése, a szabadidő hasznos eltöltésének megszervezése, a továbbtanulást segítő információs fórumok, különböző prevenciós programok szervezése biztosíthatja. Fontos hiátusként jelentkezett a segítőszakmákban dolgozók munkájának összehangoltsága, a tehetséges gyerekek felismerése, mentorálása.

A *nők csoportjánál* a munka és magánélet összehangolásából eredő hiányosságok jelentkeznek a legerőteljesebben. Számukra a rendszeres vagy alkalmankénti gyermekfelügyelet megoldása, az atipikus munkavégzési formák biztosítása, képzésbe való bekapcsolódás jelenhet megoldást. Ki kell emelni a jogsegélyszolgálat elérhetőségnek fontosságát a családon belüli erőszak, bántalmazás orvoslására.

Az idősek számára a szakorvosi ellátáson és szűrőprogramokon való részvételének a segítése kiemelkedő fontosságú. Ennek megvalósítása közösségi szinten képzelhető el, például csoportos személyszállítás keretei között. Ugyanez elmondható a gyerekek, nők, fogyatékkal élők esetében is. Ennél a csoportnál hiányterületként jelentkeznek a prevenciós ismeretek, elsősorban az egészségügyi, és bűnmegelőzési területen. Közérzetük, általános fizikai és lelki jóllétük javítása érdekében fontos a generációk közötti együttműködést erősítő programok szervezése. Problémát jelent továbbá az idősek bentlakásos elhelyezése.

A fogyatékkal élők körében a munkavállalással szorosan összefüggő tényezők hiánya emelkedik ki az elemzett adatok alapján. Fontos azonban az egészségügyi intézményekbe való eljutás nehézségét, valamint a tömegközlekedési eszközök, középületek, infokommunikációs felületek akadálymentesítésében tapasztalt hiátusokat kiemelni. Hiányterületként azonosítottuk azon társadalmi események szervezését, melyek felhívják a figyelmet a fogyatékkal élők speciális szükségleteire. A szakemberhiány (pl. fejlesztőpedagógus) szintén megoldandó problémaként jelentkezett.

Az alábbi táblázatban került összefoglalásra, hogy milyen beazonosított problémák, hiányosságok kerültek szinte minden járásban kivétel nélkül megfogalmazásra

Mélyszegénységben élők és romák	Gyermekek	Nők	Idősek	Beazonosított problémák, szolgáltatási hiányok
lakhatási körülmények nehézségei, higiéniai problémák	szabadidő hasznos eltöltésének problémája	rendszeres vagy alkalmankénti gyermekfelügyelet nem biztosított	szakorvosi ellátáson és szűrőprogramokon való részvétel nehézségei	munkavállalás nehézségei
adósságkezelési problémák	továbbtanulási, pályaválasztási nehézségek, iskolai lemorzsolódás	atipikus munkavégzési formák hiánya	generációk közötti együttműködést erősítő programok hiánya	egészségügyi intézményekbe való eljutás problémája
munkahelyek, elhelyezkedési lehetőségek nehézségei	segítőszakmákból dolgozók tevékenységének összehangolása a jelzőrendszerrel nem	családon belüli erőszak	idősek bentlakásos elhelyezésének nehézségei férőhelyhiány	társadalmi elfogadást segítő programok hiánya (egészséges emberek érzékenyítése fogyatékkal élők)

Mélyszegénységben élők és romák	Gyermekek	Nők	Idősek	Beazonosított problémák, szolgáltatási hiányok
	megfelelően működése,			felé (óvodáskortól-felnőttkorig)
munkaerő-piaci, családtervezési, életvezetési ismeretek hiánya	prevenációs programok hiánya	korai gyermekvállalás, tudatos családtervezés hiánya	prevenációs programok hiánya	infokommunikációs akadálymentesítés
egészségügyi problémák, helyben elérhető egészségügyi szűrések, prevenció hiánya,	szakemberhiány, (fejlesztő pedagógus, logopédus, védőnő)		nyugdíjas korúak számára munkavállalási lehetőségek hiánya	szabadidős, kulturális programok hiánya, elérésük nehézkes

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE SZOLGÁLTATÁSI HIÁNYTÉRKEPE

Oktatáshoz való hozzáférés:

- korai fejlesztés
- távolsági közlekedés
- hátrányos helyzetű tanulókat megcélzó programok
- szakemberhiány
- helyben megvalósításra kerülő szak- és felnőttképzés:

Munkához való hozzáférés:

- helyben jelenlévő munkahelyek hiánya
- atipikus foglalkoztatási formák hiánya
- távolsági közlekedés

Egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés:

- szegregátumok lakhatási nehézségeinek megoldása: szennyvízelvezetés, komfortfokozat
- az egészségügyi szakellátáson, szűrővizsgálatokon való részvétel, mind a gyerekek, mind az idősek, a fogyatékkal élők és a nők vonatkozásában

Mélyszegénységben élők, romák csoportja:

- lakhatási körülmények javítása
- adósságkezelési technikák
- közösségi szolgáltatókkal történő megállapodás
- munkahelyek, elhelyezkedési lehetőségek
- munkaerőpiaci, családtervezési, életvezetési ismeretek
- képzésfejlesztés

Fogyatékkal élők csoportja:

- társadalmi események szervezése
- hozzátartozók igényeinek felmérése
- munkavállalással szorosan összefüggő tényezők
- egészségügyi intézményekbe való eljutás
- tömegközlekedési eszközök, középületek, infokommunikációs

Nők csoportja:

- rendszeres vagy alkalmankénti gyermekfelügyelet
- atipikus munkavégzési formák biztosítása
- képzésbe való bekapcsolódás
- jogszolgáltatást a családon belüli szociális háttérrel rendelkező családokban

Idősek csoportja:

- szakorvosi ellátáson és szűrőprogramokon való részvétel
- generációk közötti együttműködést erősítő programok szervezése
- idősek bentlakásos elhelyezése
- prevenciós programok szervezése:

forrás: 1. tábl.: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

Gyermekek, fiatalok csoportja:

- bölcsődei ellátás
- szabadidő hasznos eltöltésének megszervezése
- továbbtanulást segítő információs fórumok
- segítőszakmákban dolgozók tevékenységének összehangolása a jelzőrendszer megfelelő működése érdekében
- tehetség felismerése és mentorálása
- különböző prevenciós programok szervezése: drogfogyasztás, ~~z~~ káros szenvedélyek, bűnelkövetés

Felhasznált irodalom, adatforrás

1. Fókuszban a megyék KSH 2018.
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/184/index.html>
2. Varga Júlia szerk. (2017): A közoktatás indikátorrendszere. MTA Közgazdaság-és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet.
<http://mek.oszk.hu/17900/17966/17966.pdf>. Letöltve: 2019. december 09.
3. Lácza Magdolna, R. Fedor Anita (2017): A szabolcs-szatmár-beregi fiatalok bizalmi kapcsolatainak bemutatása kockázati tényezők elemzése alapján: prediktorok és protektorok egy vizsgálat adatbázisának több dimenziós elemzésében. 2017.pp. 73-90.
4. Helyi Esélyegyenlőségi Programok, Járási Esélyegyenlőségi Programok
<https://hep.szgyf.gov.hu/Public/ProgramSearch.aspx?searchtext=/Public/ProgramSearch.aspx?searchtext=>
<https://hep.tef.gov.hu/Public/ProgramSearch.aspx?searchtext=>
5. KSH adatbázis: Foglalkoztatási arány
https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf026b.html
6. KSH adatbázis: A 15-64 éves lakosság gazdasági aktivitása.
http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf031.html
7. Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TeIR)
<https://www.teir.hu/>
8. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. tv.
9. A megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXCI. törvény
10. Az Országos Fogyatékosügyi Programról (2015-2025.) szóló 15/2015. (IV. 7.) OGY határozat.
11. Csák Róbert – Magyar Éva – Márványkövi Ferenc – Szécsi Judit – Rácz József: Esély-Társadalom és Szociálpolitikai folyóirat 2020/1. szám Vidéki szegregátumokban élők pszichoaktív szerhasználata és a segítség lehetősége 50 oldal
http://www.esely.org/kiadvanyok/2020_1/esely-2020-1.pdf 2020. november 27.
12. Csengeri Kistérségi Roma Integrációs Stratégia 2012 (Készítette: Partners Hungary Alapítvány)
http://www.csenger.hu/dokument/2013/eselyegyenloseg/roma_strategia.pdf 2020.10.26.
13. Dr. Gergely Sándor: Hátrányos helyzetű települések
<https://agrarium7.hu/cikkek/355-hatranynos-helyzetu-telepulesek> 2020.11.24
14. Dr. Hüse Lajos – Nyírcsák János: A hátrányos helyzetű fiatalok életésélyei, jövőképe KAPOCS IV. évf. 4. szám
<http://www.ncsszi.hu/kiadvanyok/kapocs-letoltheto--lapszamai/kapocs-2005/105/news>
15. <http://kozfoglalkoztatasi.bm.hu>
16. <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haViewer.jsp>
17. <http://www.eltesmatyasisk.hu/index.php/2013-07-24-14-37-28> 2020. 12. 07.
18. http://www.neak.gov.hu/felso_menu/lakossagnak/szerzodott_szolgaltatok/haziorvosi_szolgaltatok.html
19. <https://beregihirek.hu/eselyek-tettek-es-mosolyok-fesztivalt-szerveztek-a-fogyatekkal-elok-szamarava-sarosnamenyban/Kiss.Barnabas.html> 2020. 12. 09.
20. <https://csodavarak.hu/jatszohaz-nyiregyhaza> 2020. 12. 10.

21. <https://csodavarak.hu/rolunk> 2020.12.10.
22. <https://www.oktatas.hu/koznevelés/kozerdekuadatok>
23. https://www.parlament.hu/documents/10181/4483210/Infotablo_2020_6_munkaeropiac_teleti_kulonbsegei.pdf/fdda0757-8eb3-b441-69bc-38045a90d6c7?t=1583830525246
2020.12.09.
24. Ladányi János – Szelényi Iván: A kirekesztettség változó formái. Napvilág, Budapest, 2004.
http://epa.oszk.hu/00600/00691/00012/pdf/EPA00691_magyar_tudomany_2004-12_1441-1443.pdf
25. Pásztor István Zoltán-Pénzes János: A cigányság lélekszáma és helyzete egy északkelet-magyarországi felmérés tükrében Földrajzi Közlemények 2018. 142. 2. pp. 154–169.
https://www.foldrajzitarsasag.hu/downloads/foldrajzi_kozlemenyek_2018_142_evf_2_pp_154.pdf
26. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye TOP 100 (2019)
27. Településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet

Jegyzékek

Térkép:

1. térkép Szabolcs-Szatmár-Bereg megye.....	17
2. térkép Kedvezményezett járások a 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján	17
3. térkép Hátrányos helyzetű települések	18
4. térkép Felzárkózó települések programban résztvevő települések Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 2019-2020	19
5. térkép: A roma lakosság aránya településenként 2010-2013-ban %.....	20
6. térkép: A roma lakosság többségének településen belüli elhelyezkedésén alapuló tipizálás.....	21
7. térkép Közüzemi ivóvíz-hálózatba bekapcsolt lakások aránya (%) 2018 Csengeri Járásban	49
8. térkép Vándorlási egyenleg (ezrelék) a Fehérgyarmati Járásban (2018)	66
9. térkép Fogyatékosok nappali ellátásában részesülők száma (fő) Ibrány járás	86
10. térkép Hátrányos helyzetű általános iskolások aránya a Kemecei járásban	105
11. térkép Fogyatékosok nappali ellátását biztosító intézmények kihasználtsága (%) Kemece járásban .	107
12. térkép Vándorlási egyenleg (ezrelék) a Kisvárdai járásban 2018. évben.....	122
13. térkép Nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma (2018) a Kisvárdai járásban	123
14. térkép Fogyatékosok nappali ellátását biztosító intézmények kihasználtsága (%) 2018 a Kisvárdai járásban	125
15. térkép Legfeljebb 8. általános végzett regisztrált álláskeresők aránya a Mátészalkai járásban	141
16. térkép Nagyecsed Város szegregátumai.....	144
17. térkép Legfeljebb 8. általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya a regisztrált munkakeresők körében a Nagykállói járásban	162

Ábra:

1. ábra Szolgáltatási Út Térkép illeszkedése a stratégiákhoz.....	6
2. ábra Cigány (romani, beás) népesség aránya Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében.....	21
3. ábra Nyilvántartott álláskeresők aránya a gazdaságilag aktív népességhez képest (%), 2019. december 24	
4. ábra A hátrányos helyzetű óvodások aránya Csengeri Járásban (2018).....	50

Diagram:

1. diagram Az öregedési index alakulása Magyarországon és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (2001, 2012, 2018)	19
2. diagram Szabolcs-Szatmár-Bereg megye korfája 2019	20
3. diagram Fogyatékosság típusa szerinti megoszlás (KSH2011).....	22
4. diagram Nettó árbevétel alakulása 2018-ban nemzetgazdasági áganként (MRD Ft).....	24
5. diagram HEP intézkedések Baktalórántháza járás területén (2020. júliusi adat).....	28
6. diagram A hátrányos helyzetű óvodások aránya a Baktalórántházai Járásban	30
7. diagram 60. év felettek aránya a Baktalórántházai Járásban (2018. évi adat).....	32
8. diagram Időskorúak otthonainak kihasználtsága a Baktalórántházai Járásban	33
9. diagram HEP intézkedések Csengeri járás területén.....	47
10. diagram Komfortnélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül (%) Csengeri járásban	50
11. diagram HEP intézkedések Fehérgyarmat járás területén	68
12. diagram Legfeljebb 8. általános iskolát végzett regisztrált munkanélküliek aránya Fehérgyarmati járásban	68
13. diagram Belföldi el-,odavándorlások száma a Fehérgyarmati járásban.....	69
14. diagram Lakónépességből a 65 éves és idősebbek száma az év végén (fő) Fehérgyarmati járásban.....	70

15. diagram HEP intézkedések Ibrány járás területén.....	85
16. diagram Lakónépességből a 65 éves és idősebbek száma az év végén (fő) Ibrány járás	87
17. diagram Nyilvántartott álláskeresők száma nemek szerinti megoszlásban Ibrány járás	90
18. diagram HEP intézkedések Kemece járás területén	103
19. diagram Időskorúak otthonainak kihasználtsága a Kemecei járásban.....	106
20. diagram HEP intézkedések Kisvárdai járás területén (2020. júliusi adat)	119
21. diagram Nyilvántartott álláskeresők száma Kisvárdai járásban.....	122
22. diagram Vándorlási egyenleg (ezrelék) a Kisvárdai járásban 2018. évben.....	123
23. diagram Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők havi átlagos létszáma (fő) (2015. 03.01-2018.12.31) a Kisvárdai járásban.....	124
24. diagram Állandó népességből a 65-x évesek száma (fő) a Kisvárdai járásban.....	124
25. diagram HEP intézkedések Mátészalkai járás területén (2020. júliusi adat).....	139
26. diagram Mátészalkai járás népességcsökkenése 2011-2019 (fő)	142
27. diagram Óvodások és hátrányos helyzetű óvodások száma (fő) a Mátészalkai járásban.....	143
28. diagram Nyilvántartott álláskeresők és támogatási formáik a Mátészalkai járásban (fő).....	143
29. diagram Állandó népességből a 60-x évesek száma (fő) a Mátészalkai járásban	145
30. diagram HEP intézkedések Nagykállói járás területén (2020. júliusi adat).....	159
31. diagram Lakónépesség száma az év végén (fő) a Nagykállói járásban.....	160
32. diagram Állandó népesség száma (fő) a Nagykállói járásban.....	160
33. diagram Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma (fő) a Nagykállói járásban	161
34. diagram Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma (fő) a Nagykállói járásban	161
35. diagram Lakónépességből a 65. évesek és idősebbek száma (fő) a Nagykállói járásban	163
36. diagram Idősek bentlakásos otthonainak kihasználtsága Nagykállói járásban.....	164
37. diagram HEP intézkedések Nyírbátori járás területén (2020. júliusi adat)	176
38. diagram Legfeljebb 8. általános iskolát végzett regisztrált munkanélküliek aránya (%) a Nyírbátori járásban	178
39. diagram Nyilvántartott álláskeresők száma – férfiak-nők aránya a Nyírbátori járásban	179
40. diagram 61-x évesnél idősebb nyilvántartott álláskeresők száma Nyírbátori járásban.....	180
41. diagram HEP intézkedések a Nyíregyházi járás területén (2020. júliusi adat)	193
42. diagram HEP intézkedések Tiszavasvári járás területén (2020. júliusi adat).....	209
43. diagram Tiszavasvári járás lakónépessége (fő).....	210
44. diagram Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma a Tiszavasvári járásban	211
45. diagram Lakónépességből a 65 éves és idősebbek száma (fő) a Tiszavasvári járásban.....	213
46. diagram HEP intézkedések Vásárosnaményi járás területén (2020. júliusi adat)	226
47. diagram HEP intézkedések Záhonyi járás területén (2020. júliusi adat).....	242
48. diagram Lakónépesség száma, 65-x év felettek száma a lakónépességből (fő) Záhonyi járás	243
49. diagram Működő bölcsődei férőhelyek és a férőhelyekre jutó 0-2 évesek száma Záhonyi járásban.....	245

Táblázat:

1. táblázat: Célcsoportok összehasonlítása.....	8
2. táblázat Járások népessége	13
3. táblázat: A többlépcsős, rétegzett mintavételi eljárás szerint kiválasztott települések.....	14
4. táblázat Foglalkoztatási ráta (2013-2018)	23
5. táblázat Munkanélküliségi ráta (15-64 éves népesség)	23
6. táblázat Az iskolai lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók aránya 2019/2020 tanév I. félév.....	25
7. táblázat HH és HHH tanulók száma.....	26
8. táblázat HH és HHH tanulók száma.....	29
9. táblázat Nyilvántartott álláskeresők aránya.....	31

10. táblázat Szegregátumok száma Csengeri Járásban.....	48
11. táblázat A szegregációs mutató határértékei településtípusonként	49
12. táblázat Helyi Esélyegyenlőségi programokban megjelenő intézkedések a munkavállalással kapcsolatban Csengeri Járásban	51
13. táblázat Fehérgyarmati járásban településein elérhető közoktatási intézmények típusai.....	69
14. táblázat HH és HHH gyermekek az Ibrányi járásban.....	88
15. táblázat Lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók száma a Kemecei járásban	105
16. táblázat Lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók száma a Kisvárdai Járásban 2019/2020. tanév I. félév	121
17. táblázat Közfoglalkoztatásban résztvevők havi átlagos létszáma	142
18. táblázat Elérhető szolgáltatások mintán keresztül a Nagykállói járásban.....	162
19. táblázat Nyilvántartott álláskeresők száma (fő) a Nyírbátori járásban.....	179
20. táblázat Lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók száma a Tiszavasvári járásban 2019/2020. I. félév	211
21. táblázat 61 évesnél idősebb nyilvántartott álláskeresők száma (fő) a Tiszavasvári járásban.....	213